

Vatra veche

2

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul XIV, nr. 2 (158) februarie 2022 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) • Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 • Redactor-șef fondator Romulus Guga • VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Vasile Mic, „Anotimp pierdut”

ZIUA ÎNDRĂGOSTIȚILOR

NUMELE ZILEI

Codruței

Oricare om are o zi,
când el devine fruct din floare,
cum orice strigăt este auzit,
doar dacă poate deveni chemare.

Și orice fir de iarbă are-un bob de rouă
cu care setea-și potolește
și doar în el lumina este nouă

și doar în el se oglindește.

Orice cuvânt se naște din cuvinte,
doar dacă poți să le-nsoțești –
altfel se sting ca un potop de stele,
de nu-s și licăr în ferești.

Oricare nume vine dintr-un nume,
cum vin inelele pe degete de fete –
de-aceea îl slăvim pe Valentin,
dar ne iubim de Dragobete.

14 februarie 2021

NICOLAE BĂCIUȚ

Vatra veche dialog cu Dinu Săraru

SUMAR

Ziua îndrăgostiților. Numele zilei, poem de Nicolae Băciut/1
Vatra veche dialog cu Dinu Săraru, de Nicolae Băciut/3
O iubire fără sfârșit (Nicolae Iosub), de Răzvan Ducan/5
Poeme de Dumitru Mălin/7
Lucian Blaga, omul și opera (Ana Selean), de Mihai Posada/8
Despre suferințele filosofului (Marta Petreu), de Ionel Popa/11
Poeme de Otilia Ardeleanu/12
Correspondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/13
Romanul, formă a progresului literar, de Galina Martea/14
Miezul unui ev aprins. Despre „adevărul vieții” și altele, cu A. Fadeev, de Aurel Buzincu/16
Memorialistică. Micul jurnal cu amintiri al Nadiei Anghelescu, de Dorin Nădrău/19
Poeme de Dărie Ducan/19
Vitrina. Povestea „Rondului de noapte” (Nicolae Băciut), de Nicolae Suci/20
Între aparență și adevăr (Carmen Tania Grigore), de A.I. Brumaru/23
Despre androginul himeric (Florin-Corneliu Popovici), de Eugen Dorcescu/24
Metafizica ludicului (Valentin Busuioc), de Ion Fercu/25
Nevoia de înalt a poeziei (Laura Cărcu Munteanu), de Cezarina Adamescu/27
O parabolă a condiției umane (Radu Ciobanu), de Silvia Urdea/28
Povești din sat (Nadia Urian Linul), de Otilia Ardeleanu/31
Nodul (Gheorghe Andrei Neagu), de Liviu Pendefunda/33
Levitații și căderi (Virgil Andronescu), de Gheorghe Sarău/35
Omul, comoara lui Dumnezeu (Luminița Cornea), de Tatiana Scurtu/36
Repere literare (Florian Copcea), de Zenovie Cărlugea/37
Dincolo și dincoace de ocean (Dorin Nădrău), de Cristina Sava/39
Scrisori către Teofil Răchițeanu, de Zenovie Cărlugea/41
Tatăl/Padre (Coriolano Gonzáles Montañez), de Lőrinczi Francisc-Mihai/44
Poeme de Christian W. Schenk/46
Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/47
Oportunism cu de toate, de Magda Ursache/48
Maxime și aforisme noi, de Nicolae Mareș/49
Timp istoric, de Maria Cecilia Nicu/50
Convorbiri duhovnicești cu Î.P.S. Ioan, de Luminița Cornea/51
Trâmbițele desfrăului, de Justin Florin-Dumitru/52
Depresia în timpurile noastre, de Claudia Voiculescu/53
Repere de artă și credință. Mănăstirea Dragomirna, de Valeriu Tănăsă/54
Asterisc. Imperativul unei strategii comprehensive, de Silvia Urdea/56
Poeme de Rodica Dragomir/58
Biblioteca Babel. Molière, patru sute de ani de la naștere, de Cristina-Rodica Mazălu/59
Biblioteca Babel. Cristina Maria Penalva Pastor, de Elisabeta Boțan/62
Povești despre compozitori. G. F. Händel, de Veronica Pavel Lerner/63
Să ne mai (re)amintim de W. A. Mozart, de Dumitru Hurubă/64
Starea prozei. Un sărut furat, de David Kimel/67
Ocehan întors. Festinul, de Nicolae Suci/68
Poeme de Emilia Amariei/71
Starea prozei. O iubire cât un ocean, de Gheorghe Jurcă/72
Poeme de Marin Moscu/74
Aniversări. Vasile Netea, de Florin Bengean/75
Remember Calistrat Costin, de Cornel Simion Galben/77
Supremum vale (Dan Rebreanu), de Nicolae Bucur/79
Asterisc. Nu vă jucați cu focul, de Alexandru Andy/81
Protocolalele de la Toronto, de Eugen Mera/82
Amvon. Inima cântărește diferit. Orbul și lumânarea, de Gheorghe Nicolae Șincan/83
Teatru. În așteptarea fiului, de Icu Crăciun/84
Teatrul dă viață vieții. Alexa Visarion. Cealaltă scenă, de Tamara Constantinescu/86
Literatură și film. Culisele gloriei, de Alexandru Jurcan/87
Portret aniversar (Martha Argerich), de Viniciu Moroianu/87
Moșu (Florian Lungu/Doru Ionescu), de Adrian Simeanu/87
Șevalet. Arnold Krasznec, de Adalbert Gyuris/88
Piatra și sculptorul, poem de Carmen Oltean/88
Catrene (pre)cordiale, de Nicolae Mățaș/89
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/90
De la un clasic citire. Teofil Muntean/90
Curier. De la Vatra veche la Vatra nouă/91
Poeme de Nicolae Nicoară-Horia/94
Panoramic cultural 2022, foto-reportaj/95
Haiku, de Milena Munteanu/96

Vasile Mic, Panoramă

Vasile Mic, Luminii

Vasile Mic, Lumini de gheață

Vasile Mic, Vestitori

Număr ilustrat cu lucrări de Vasile Mic
Titlurile aparțin redacției

Vatra veche dialog DINU SĂRARU

„N-a fost nicio Siberie
culturală în România”

Dinu Săraru - 90

- **Domnule Dinu Săraru, conduceți cel mai important teatru din țară. Credeți că teatrele din provincie sunt dezavantajate de condiția lor? E distanța de centru un impediment în calea afirmării acestora? De ce rămâne Capitala mirajul multor oameni din lumea teatrului?**

- Răspunsul presupune mai multe nuanțări. În esență, teatrele din provincie sunt în suferință față de cele din Capitală. Dar suferința teatrelor din provincie este accentuată și de cei de care depinde viața culturală din provincie. În general, există în toată lumea un interes special, pentru ca diferențele dintre provincie și Capitală să dispară și se fac eforturi în toată lumea în această direcție. Numai că este binecunoscut proverbul nostru românesc conform căruia omul sfințește locul. Și, uneori, aceste locuri din provincie trebuie sfințite de cineva și trebuie să renunțăm și la mentalitatea, după mine păguboasă, conform căreia, orice s-ar întâmpla, provincia rămâne provincie. Eu aș vrea să vă dau un exemplu pe care l-am descoperit la Târgu-Mureș. E vorba de spectacolul cu *D'ale carnavalului* de la Teatrul Național. Să nu mai subliniez faptul că Târgu-Mureșul are unul dintre cele mai frumoase teatre din Europa, nu din România. Un edificiu absolut superb. Are și un director de ispravă. Eu cred

că se va reveni asupra unei decizii care a făcut ca Teatrul Național din Târgu-Mureș, ca și alte teatre din țară, să nu se mai bucure direct de sprijinul Ministerului Culturii și Cultelor. Sunt convins că se va reveni, fiindcă Târgu-Mureșul e o zonă culturală care are nevoie de sprijinul Statului. Astă seară, aici, chiar în aceste condiții, asupra cărora nu mai insist, pentru că dv. le cunoașteți și mai bine decât mine, a avut loc premiera unui spectacol Caragiale absolut remarcabil. Regizorul Grigore Gonța vine, după părerea mea, cu o contribuție reală, originală, la interpretarea spectacologică a lui Caragiale, în spațiul comediei *D'ale carnavalului*.

A fost o bucurie pentru mine să văd acest spectacol remarcabil și regizoral și scenografic, profund original, deși e greu să mai fii original interpretându-l pe Caragiale, și slujit și de o trupă majoritar tânără, cu un devotament care, ați văzut și dumneavoastră, a cucerit sala, care, în picioare, a aplaudat frenetic. Iată un argument care arată că provincia rămâne provincie numai dacă nu vrea ea să iasă din această condiție sau n-are puterea să iasă din această condiție. Un spectacol ca *D'ale carnavalului* demonstrează că la Târgu-Mureș se face cultură națională, nu provincială.

- **Ce șanse are acest spectacol să fie recunoscut la adevărata sa valoare, dacă critica teatrală nu-și va face drum spre Târgu-Mureș, iar Teatrul Național nu va avea resurse financiare să iasă în lume? Se poate întâmpla ca performanțe culturale ca aceasta, despre care ați avut cuvinte de apreciere, să rămână necunoscute!?**

- Dumneavoastră aveți dreptate, dar să știți că și Teatrul Național din București ajunge greu în lume. Și Bucureștiul e, din multe puncte de vedere, o provincie, cultural, vreau să spun, și poate rămâne o provincie și din cauza celor de care depinde decizia culturală. Nici Bucureștiul nu trebuie să se bucure doar de aprecierea locală, are și el nevoie să nu rămână o provincie culturală a Europei. E foarte greu. Și noi am fost cu Teatrul Național la Paris în primăvara aceasta în condiții onorabile, dar nu mai mult decât onorabile. Nu ne-am bucurat de asigurarea din țară de condiții

capabile să facă să strălucească așa cum a strălucit spectacolul Teatrului Național bucureștean într-o sală remarcabilă la Paris, cu mijloace de propagandă și de mediatizare a spectacolului foarte modeste. Iată că nu doar Târgu-Mureșul poate avea complexe provinciei. Dar va începe în curând un Festival Național „Caragiale” și eu sunt convins că un asemenea spectacol nu poate să rămână nerecunoscut de cei care recepționează tot ce se întâmplă cu teatrul lui Caragiale și cu ceea ce se întâmplă în spațiul teatral românesc în această toamnă.

- **Teatrul românesc a fost lipsit în ultimele decenii de dramaturgi tineri. Cum vă explicați acest fenomen? E teatrul un gen care presupune mai multă experiență de viață, mai multă experiență a scrisului?**

- Punctul meu de vedere, pe care l-am mai exprimat, nu e unul care să convină. În ultimii 12 ani, nu s-a impus niciun dramaturg important. Niciun premiu, indiferent de instituțiile care le-au acordat, inclusiv de Ministerul Culturii și Cultelor, n-au validat nicio piesă capabilă să suscite interesul unui teatru și succesul unui teatru. Asta nu vi se pare ciudat? Că toate aceste premii n-au lansat o piesă la nivel național, pe care s-o îmbrățișeze teatrele, pentru care să se bată și despre care publicul să afle și să dorească s-o vadă? Nu cumva aceste premii nu au slujit o selecție riguroasă, nu cumva ele au slujit o selecție partizană, partizanat care n-a avut nimic de-a face cu virtuțile artistice? Altfel n-aș găsi altă explicație. Nu e de crezut că în doisprezece ani nu s-a putut lansa o piesă. Ei, bine, în zilele următoare, un dramaturg din generația mai tânără, Valentin Nicolau, care acum e și președintele Televiziunii Române, va ajunge la public în patru teatre, într-o singură toamnă. Ceea ce este o performanță. Și la Teatrul Național din București, în săptămâna aniversară, care începe în 9 octombrie, va avea loc premiera unei piese de Valentin Nicolau, după părerea mea interesantă, lucrată de regizoarea Alice Barbu, cu o trupă tânără, cu multă dragoste, și care cred că va suscita interesul. S-ar putea →

NICOLAE BĂCIUȚ
Târgu-Mureș, 22 septembrie 2002
Portret de Romi Adam, 2022

ca acest Valentin Nicolau să fie un dramaturg și pentru ziua de mâine. Noi trebuie să ne obișnuim cu ideea că recunoașterea pe care o validăm astăzi trebuie să aibă perspectivă. Pentru că dacă noi recunoaștem valori doar pentru o zi, pentru o săptămână, pentru o stagiune, pentru un an electoral sau pentru o stagiune... electorală, ca să spun așa, nu câștigăm nimic. Pe urmă, mai este și o prejudecată: dramaturg tânăr, dramaturg bătrân... Vorba lui Caragiale: dramaturg cu talent, dacă s-ar putea. Și nici nu mai contează dacă e tânăr sau bătrân, dacă are talent. Noi am rămas și cu mentalitatea ușor colhoznică, dinainte, după care trebuie să se deuteze în grup, trebuie să se lanseze în grup, nu poți fi scriitor dacă nu stă în spatele tău Uniunea Scriitorilor. Ce, Hemingway era membru al Uniunii Scriitorilor? Ori Faulkner, Tolstoi... Aveau nevoie de proptelele vreunei instituții, unui conclave, unui, cum să spun, ajutor partizan? Noi încă trăim cu sechelele astea din socialism, că trebuie să grupăm pe bresle domeniile artistice și sindical să ne impunem opinii publice. Dacă dramaturgii au talent, se impun. Dar, pe de altă parte, așa cum spuneam, premiile date în ultimii ani n-au fost de natură să stimuleze valori. Altfel nu se explică cum în 12 ani nici una din piese nu a intrat în conștiința publică. Și oamenii nu erau lipsiți de talent. Unii dintre ei!

- De mai bine de patru decenii, prozatorul Dinu Săraru se învârtă în lumea teatrului. N-a fost tentat niciodată să scrie teatru?

- Este adevărat, am fost tentat să scriu, dar n-am reușit să scriu. N-am reușit să scriu pentru că...

- ... Ați ratat clipa?...

- ... Am ratat clipa, din acest punct de vedere, trebuie să recunosc. Cred că am vocație pentru dialog, de altfel cărțile mele sunt dovadă în acest sens. Dar nu m-am așezat niciodată la mașina de scris să mă apuc să scriu o piesă de teatru. Așa, m-am gândit să scriu. Și când s-au făcut filme după romanele mele am contribuit numai la dialog. Și când s-au făcut scenarii de teatru, cum a fost cel al Cătălinei Buzoianu la *Niște țărani* și astăzi Grigore Gonța la *Crimă pentru pământ*, n-am fost decât îngrijorat cititor al acestor scenarii. Nu m-am gândit eu să-mi

transform cărțile în scenarii. N-am știut. Pentru mine a fost o surpriză cum Grigore Gonța, de pildă, a reușit să facă din *Crimă pentru pământ* un scenariu teatral, pe care l-am văzut în diverse stadii la repetiții, și care m-a impresionat și pe mine și-l descopeream ca pe o noutate.

- Pentru mulți scriitori, după 1989, decembrie, timpul pentru scris e tot mai puțin. Dar timpul nu e singurul obstacol în calea scrisului.

Ce mai scrie Dinu Săraru?

- Trebuie să vă spun că de un an și jumătate de când sunt chiar slujbaş la Teatrul Național, n-am mai avut timp să mă așez la masa de scris să-mi termin romanul *Ciocoi noi cu bodyguardzi*, care mă obsedează, care mă preocupă, pe care-l consider o datorie față de mine în primul rând, și regret foarte mult că mi-am redus activitatea scriitoricească la rubricile mele de comentator al vieții sociale și la... interviurile pe care, ca acum, le mai dau din când în când. Dar trebuie să vă spun că în acest an și jumătate din urmă n-am fost furnicat în degete să mă așez la mașina de scris și trag o mare nădejde că Grigore Gonța, director general adjunct la Teatrul Național, mă va ajuta să câștig câteva ore de scris, pentru că nu pot să scriu decât dimineața și e în capul meu o poveste pe care aș vrea s-o scriu înainte de a începe să reiau lucrul la *Ciocoi noi cu bodyguardzi*. E o poveste pe care o știu pe dinafară, pe care o am scrisă în cap - știu și dialogurile ei, știu multe despre ea, dar sper că voi reuși în această toamnă, deși trebuie să vă spun că am o toamnă infernală, s-o scriu. Am avut în această seară, în timpul spectacolului cu *D'ale carnavalului*, o străfulgerare, gândindu-mă că și eu am un *D'ale carnavalului* la Naționalul din București și făceam și o comparație, fiind și gelos pe cei de la Târgu-Mureș. Spectacolul lui Gelu Colceag e foarte interesant cu *D'ale carnavalului*, dar am fost gelos pe ideea spectacolului de aici al lui Gonța, dar și bucuros, în același timp, pentru că eu știu să mă bucur de succesele confrăților. Am fost străfulgerat așadar de o idee - să fac tot ce pot în toamna asta, să-mi găsesc măcar dimineți, câteva dimineți pe săptămână, dacă nu toate, convins că ar merita să mă așez la mașina de scris. Chiar mă simt ca un

elev care chiuște de la orele cele mai importante ale școlii lui.

- Vă preocupă felul în care critica literară vă recepționează cărțile dv., în febra revizuirilor de tot felul?

- Sunt un spectator al procesului de evaluare și reevaluare, nu sunt însă întotdeauna de acord cu ceea ce se întâmplă. Eu nu cred că e bine ceea ce se întâmplă în anumite pagini de critică și istorie literară în care, în loc să se discute opera, se face un rechizitoriu al autorilor, pe unii scoțându-i și din manualele școlare. Este o mare eroare care se transformă într-o mare pagubă pentru literatura română. Nicio literatură serioasă nu-și permite să se dispenseze de valori mari ale ei. Dumneavoastră știți că la un moment dat au fost puși sub semnul întrebării și Tudor Arghezi și Mihail Sadoveanu și George Călinescu. Nu se poate să ajungi până acolo încât să nu mai recunoști nimic. La un moment dat, se vorbea chiar de Siberia din timpurile socialiste. N-a fost nicio Siberie culturală în România. Dovadă și teatrul în care suntem și care e, cum spuneam, unul dintre cele mai frumoase din Europa. Dar e posibil să facem noi acum o Siberie, în plină democrație socială, culturală, politică, amendând cu atâta dezinvoltură monumentele culturii naționale.

- Vă simțiți unul dintre nedreptățiți?

- Nu mă simt nedreptățit, pentru că eu nu am scris ca să obțin certificate de garanție, altele decât din partea publicului. Și dv. știți că tirajele cărților mele sunt de natură să-mi dea un oarecare echilibru, dacă nu chiar liniște. Încât nu mă simt nedreptățit.

Dacă au fost puși într-o lumină atât de nefastă Caragiale, George Călinescu, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, dar cine n-a fost?

Acum văd că-l ciupecesc foarte serios pe Marin Preda... Ceea ce este trist, foarte trist. Știți ce se întâmplă, stimate coleg?

Uitați-vă dumneavoastră ce au în rafturile de cărți cei care pun sub semnul întrebării ceea ce a fost și toate numele despre care am vorbit până acum.

Dacă ei pot umple cu opera lor rafturile pe care le golesc de cărți, cu comentariile pe care le fac, atunci mai putem sta de vorbă.

O IUBIRE FĂRĂ SFÂRȘIT

„Numele ei adevărat este Veronica Eminescu”.

Despre Nicolae Iosub (n.1947) am scris în mai multe rânduri, cu plăcerea celui care a descoperit un iubitor de Eminescu fără de pereche, fiindcă colecționarul, numismatul, cartofilul și cercetătorul literar care este acesta și-a făcut din viața celui care a fost în primul rând o mare conștiință națională, o stea fixă, călăuzitoare a vieții lui pământene.

Mihai Eminescu a devenit, în timp, la Nicolae Iosub, un subiect al dulcelui nesomn, iubirea aceasta transformându-se într-o rodnică și utilă pasiune, care i-a dat aripi nebănuite să caute în viscerele vieții genialului nostru poet, prozator și publicist, deopotrivă, să caute informații și corespondențe și chiar să găsească elemente mai puțin știute, rezolvând astfel momente incerte de până atunci din viața Eminului. Rezultatele acestor cercetări le-a materializat benefic în sute de articole publicate în diverse locuri și mai ales în **Buletin informativ**, revista sa de „informare, documentare și studii de filatelie, cartofilie, numismatică, carte, ex-librisuri cu tema Mihai Eminescu”, ajunsă la (cred) 40 de numere, consistente în informație și imagine.

Domnia sa a realizat în timp și o serie de cărți „de recitare”, cu titluri semnificative: **Eminescu în filatelie**, Ed. Axa, Botoșani, 2001; **Mihai Eminescu la Botoșani**, Ed. Axa, Botoșani, 2004; **Mănăstirea Agafton – loc de popas și reculegere pentru Eminescu**, Ed. Agata 2010, Botoșani; **Data și locul nașterii lui Mihai Eminescu**, Ed. Axa, Botoșani, 2011; **Eminescu și locurile natale de la Ipotestii**, Ed. Axa, Botoșani, 2018, etc.

(Aceste cărți sunt imposibil de ocolit, inclusiv pentru cecetătorii de top, dacă doresc cu adevărat să se informeze și să se cufunde benefic în spiritul a ceea ce a fost Mihai Eminescu, pentru a putea înțelege ceea ce este, cu șanse de a putea înțelege, cât de cât, și ceea ce ar putea fi.)

De foarte curând am primit de la domnia sa o nouă lucrare, tot pe axa binecunoscutei sale iubiri, de data

aceasta ocupându-se de cea care i-a fost poetului iubită și muză, adică Veronica Micle.

Veronica Micle – Muza lui Mihai Eminescu, Ed. Axa, Botoșani, 2022 este, așadar, o nouă carte (154 pg.) care se adaugă celor de până acum, dezbătând un subiect care, deși cercetat, este, se pare, încă departe de a fi epuizat pe deplin.

În „Cuvânt explicativ”, Nicolae Iosub se confesează: „Povestea de dragoste dintre Mihai Eminescu și Veronica Micle a fost una dintre cele mai frumoase povești de dragoste din literatura română, poveste ce a influențat hotărâtor soarta celor doi poeți... Cartea aceasta caută să aducă o serie de completări și unele lămuriri în ceea ce privește viața și opera poetei Veronica Micle. Eseurile din acest modest volum, caută să lămurească unele aspecte din viața și activitatea poetei, greutățile cu care s-a confruntat, caracterul ei săritor în ajutorarea oamenilor necăjiți și neajutorați, dragostea ei pentru cultură (poezie, muzică, dans etc.), înclinația sa spre poezie, modul de comportare ca femeie, soție și mamă, afecțiunea și dragostea nemăsurată ce i-a purtat-o lui Mihai Eminescu etc....”.

Dragostea dintre Eminescu și Veronica Micle a devenit în timp emblematică, stimulând vise și închipuiri, propagându-se atât în latura reală cât și în cea a invențiilor, mai mult sau mai puțin nevinovate. Oricum, iubirea lor a fost certă, chiar dacă a fost una sinusoidală, cu urcușuri și coborâșuri. Ea a ars, nu rareori, la flacără mare, și prin asta a căpătat drept la istorie. Spre exemplificare aduc în atenție două

propoziții spuse unul altuia, ca să reliefeze frumusețea dragostei lor. Spunea Eminescu: „Îngerul meu blond, Te-aș acoperi toată cu sărutări, cum argintarii îmbracă cu pietre scumpe icoana Maicii Domnului...”. Ca Veronica, în alt context, să dea „replica”: „Am să-ți fac proces fiincă-mi plagiezi dezmierdările”, care reprezintă după mine unele dintre cele mai minunate declarații de dragoste din istoria omenirii!

Soarta a făcut ca Eminescu și Veronica să se întâlnească în floarea vârstei, la 22 de ani, la Viena, unde Eminescu era student, „auditor extraordinar”, iar Veronica venise să se caute la medic pentru o boală de piele. Locul întâlnirii a fost o fostă gazdă a lui Eminescu.

Însoțită de Eminescu, tânăra d-nă Micle (căsătorită cu profesorul universitar Ștefan Micle, pe când aceasta nu împlinise încă 15 ani, soțul ei fiind cu 30 de ani mai în vârstă decât ea!!!) va cunoaște muzeele și famecul Vienei, dar și începutul fiorului dragostei. Ulterior, se iubesc, se caută, se așteaptă și își fac jurăminte, inclusiv de căsătorie, jocul „de-a vrea și-a nu vrea, de-a putea și-a nu putea” derulându-se timp de aproximativ 17 ani, până când moartea îi va despărți și va împlini o profeție făcută de Eminescu: „Nici cenușa noastră-n lume/ Scumpo, nu s-o întâlni”.

Cartea are câteva zeci de materiale cu titluri dintre cele mai semnificative, privind aspectele cercetate: **Cuvânt explicativ; Poezia „LUI X”; La Veronica Micle; O întâlnire pentru eternitate; Veronica Micle - iubita și muza lui Eminescu; V. Micle - 170 de ani de la naștere; Veronica Micle, ca poetă; Veronica Micle, participantă la viața publică; Proiectata căsătorie între Eminescu și Veronica Micle; Veronica Micle, ca femeie; Una din onomasticile lui Eminescu; Fetele Veronicăi Micle; Veronica Micle. Debut, publicistică, republicate; Debutul Veronicăi Micle la Familia; M. Eminescu și V. Micle la Botoșani; Virginia Micle, profesoară la Botoșani; Eminescu și Veronica la mănăstirea Văratec; Mihai Eminescu și Veronica Micle. →**

RĂZVAN DUCAN

Contribuții de O. Minar; Corespondență dintre M. Eminescu și V. Micle; Amintirile unei străzi - M. Eminescu și V. Micle; Veronica Micle în sculptură; Maica Samara și Veronica Micle; Eminescu, Veronica și Creangă – 130 de ani de la moarte; Mormântul Veronicăi Micle; Maiestății Sale Carol I; Plimbare de mai în Iași; Dante. Poem într-un act; Soarele și Crivățul; Tot e vis. Poezie; Poezie de Virginia Micle Gruber; Act de danie; Opera Veronicăi Micle la Bistrița - Năsăud; M. Eminescu și V. Micle - reîntâlnire la Chișinău; Eminescu și V. Micle, grafică; M. Eminescu și V. Micle în grafica lui Salmen; M. Cătrună. Grafică V. Micle; C.A. Donoșă. Grafică V. Micle; Ana Iacob - Pictură Veronica Micle; Colecționar Victor Miutescu; Scrisori către Eugenia Frangolea; Diverse imagini.

Cartea este una atractivă prin bogăția informațiilor și puterea și intuiția autorului de corelare a acestora în contextul vieții sociale, strângând la un loc elementele mai multor izvoare cercetate, trecând subiectul și prin interesul manifestat post factum, nu numai în literatură cât și în artele plastice, muzică etc. Imaginile de fotografie, grafică, sculptură și pictură dau culoare cărții, o fac convingătoare și cu plăcere la citit și privit.

Nu voi începe să povestesc cartea, lăsând plăcerea cititorilor. Voi reda în schimb anumite pasaje din carte, completate cu alte informații, care pot incita la lectură sau pot completa bagajul de cunoștințe despre cea care a fost marea iubirea a lui Eminescu.

Așadar:

În ziua de 22 aprilie 1850, se naște la Năsăud, Veronica Micle, ca fiică a unui revoluționar ardelean, Ilie Câmpănu, mort în luptele conduse de Avram Iancu împotriva insurgenților maghiari din Transilvania. Aceasta nu își va vedea niciodată fiica.

În 1850, mama Veronicăi, Ana, împreună cu cei doi copii, se mută la Târgu Neamț. Fratele Radu moare nu mult după aceea. În 1852, Veronica vine la Iași împreună cu mama sa. Aceasta absolvă Școala Centrală de fete, în 1863, și înainte de a împlini 15 ani, se căsătorește cu Ștefan Micle, viitor rector al

Universității ieșene, fapt încurajat de mama acestei care, ca spălătoreasă, vede oportunitatea „unei partide” bune pentru fiica sa.

„Veronica a fost o elevă eminentă la Școala Centrală de Fete din Iași, având și activități culturale diverse: cânta la cor, a învățat să cânte la pian, recita frumos versuri, juca în diverse piese de teatru... O pasiona poezia (începuse să scrie versuri), dar și muzica... La o serbare, interpretând aria Violetei din „Traviata” lui Verdi, a încântat pe directorul trupei de operă, ce participa la spectacol, încât acesta era gata s-o angajeze pentru un turneu în Orient”.

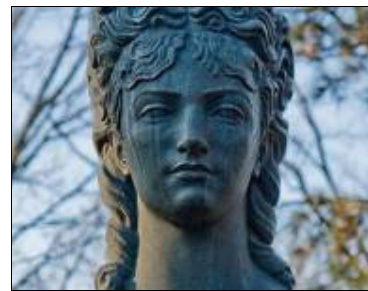
„Veronica era pricepută și la lucrul manual, având o dexteritate deosebită, participând cu lucrările sale la o expoziție (pe 27 iunie 1864), luând un premiu și coroniță de la mitropolitul Moldovei”...Mai târziu, lucruri de mână făcute de aceasta și mama ei, în condițiile financiare grele de după moartea soțului ei din 1879, „le vindea în magazinul lui Bogdan de pe strada Lăpușneanu”, din Iași.

După căsătoria cu profesorul Ștefan Micle, ajuns rectorul Universității din Iași, Veronica Micle a intrat și a activat în rândul Reuniunii Femeilor Române, implicându-se ulterior pentru înființarea Școlii Profesionale de Fete, dar și în pregătirea Serbărilor de la Putna, din 15 august 1871, strângând bani și țesând „învelitori pentru urna de argint”.

„Veronica Micle a avut două fete. Prima s-a numit Virginia, fiind alintată „Greieraș” (Nilda Micle), care a urmat Conservatorul, cea de a doua, botezată Livia (Valeria), alintată „Fluturaș”, a fost profesoară”.

„Veronica Micle a început să scrie primele sale poezii, influențată de poeziile lui Mihai Eminescu, devenind prima poetă de inspirație eminesciană”.

„Veronica Micle a utilizat pentru prima oară pentru Eminescu cuvântul LUCEAFĂR, apreciind la adevărata ei valoare poezia acestuia”. „Dar tu ca un luceafăr departe strălucești./Abia după o clipă în cale-mi te ivești...” (Să pot întinde). Sau: „Tu Luceafăr mi-ai fost mie./Ce în zori de ziuă luce...” (Drag mi-ai fost).

„Printre primele încercări literare ale Veronicăi Micle sunt două nuvele, publicate în ziarul *Noul Curier Român*, sub pseudonimul Corina, poreclă dată de colegele de clasă”.

Eminescu despre vol. „Poezii” al Veronicăi Micle, publicat în 1887 la Editura I.G.Haimann, București: „Cartea ei e veșnic nouă pentru mine... Ce frumoase versuri întâlnești în cărticica asta. Citește-le și o să vezi câtă dreptate am”.

Veronica Micle a tradus o serie de lucrări printre care „Ramuri de liliac”, de Quido, și *Morella*, de Edgar Allan Poe, care au fost publicate de Eminescu în *Timpul*.

Despre Veronica Micle ca poetă, Augustin Z. N. Pop spune: „Poemele Veronicăi Micle pornesc de la stimulentele lui Eminescu. Caracterizate prin delicatețea sentimentului, ele răspund în mare parte chemărilor lui, alte dăți sunt solicitări de prietenie, de iubire, mărturisiri, comunicări de tristețe și însingurare – după plecarea poetului la București – sau omogiu către geniul lui...”.

„Având o bună educație patriotică, Veronica a participat, din proprie inițiativă, ca voluntar, în Războiul de Independență din anii 1877-78, ca soră de caritate. În contextul dat, ea a făcut parte din ”Comitetul Central pentru Ajutorarea Ostașilor Răniți” și i-a ajutat cu bani pe invalizi.”

„Fiind o femeie cu mare suflet și bună creștină, Veronica Micle va dona casa sa, aflată la Târgul Neamț, de la mama ei, mănăstirii Văratec.

De altfel, acolo la Văratec își va găsi ea și loc de odihnă veșnică. Veronica Micle s-a logodit de două ori cu Mihai Eminescu, fără să reușească să-și întemeieze o familie în sensul clasic al cuvântului. Prima logodnă s-a petrecut în anul 1879 (după moartea soțului), iar cea de a doua în 1881 (când va naște mort, copilul lui Eminescu).→

Veronica și Eminescu doreau să se căsătorească, dar împotrivirea lui Maiorescu (dar și a celor din Junimea) a fost mai puternică decât dorința lor, motivând că poetul „nu va mai plânge așa frumos”. Faptul că Veronica Micle nu era agreată de către Titu Maiorescu poate avea rădăcini mult mai adânci în timp. Pe când era elevă, Veronica Micle a fost martor împotriva lui Titu Maiorescu, atunci când acesta a fost acuzat de „delict contra bunelor moravuri”, fapt pe care cu siguranță Titu Maiorescu nu l-a uitat.

Veronica Micle despre Eminescu: „Cunoscându-te la Viena, modestia și mai ales darul de a povesti unele întâmplări din viața marilor gânditori m-au făcut să-ți port respect... Erai timid și vecinic priveai în pământ. Laudele mele pentru frumoasele tale poezii păreau că te măgulesc, și atunci ai îndreptat priviri întrebătoare spre mine...am devenit prieteni”.

Adela Xenopol, care a cunoscut-o foarte bine pe Veronica Micle, spunea despre aceasta: „Veronica era de statură mijlocie, cu păr auriu, piptănat înalt, cu ovalul perfect al feței, frunte lată, ochi albaștri, nas fin, buze senzuale, dinți frumoși, iar când râdea se colora pielea fină prin vioiciunea temperamentului cald; îi dispăcea corsajul decoltat și brațele goale, apărea rar în rochii de mătase, pe stradă mergea înfășurată, iarna, cu un șal spaniol, iar vara cu o umbreluță de soare cu mâner de fildeș.

Fuma țigări subțiri, pe care și le confecționa singură, citea mult, îi plăcea și mai mult să comenteze lecturile, îi dispăcea cântatul în public, deși avea voce” (T. Nedelcea – *Mihai Eminescu- Veronica Micle – Corespondență*; Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1992)

El dorea ca cea care era „copila cu părul bălai” să fie cât mai naturală și cu înfățișare și port cât mai firesc, capul fără coafură înaltă, corpul să aibă proporțiile lui proprii. El era îndrăgostit de poetă și i-ar săruta „măinile fără mănuși, ochii fără ochelari, fruntea fără pălărie și picioarele fără ciorapi”.

Valeria, fiica Veronicăi, iubea pinii, iar Veronica Micle iubea molizii.

Versurile din poezia „Lui X” din 1886, este un omagiu adus de poetă,

marelui Eminescu: „Vârful nalt al piramidei ochiul meu abia-l atinge.../ Lâng-acest colos de piatră vezi tu cât de mică sunt/ Astfel tu-n a cărui minte universul se răsfrânge,/ Al tău geniu peste veacuri rămâne-va pe pământ”.

Mihai Eminescu a fost în mai multe rânduri la Mănăstirea Văratec unde Veronica Micle obișnuia să-și petreacă vacanțele de vară, împreună cu fetele, soțul sau singură, fiind cunoscută de toate maicile din mănăstire. Acele locuri au născut în poet „codrii de aramă”, „pădurea de argint” etc.

La Văratec s-a stins din viață Veronica Micle, pe 4 august 1889, la 50 de zile de la moartea lui Eminescu. Luase picături de arsenic, cerute pentru fiica ei Virginia, care le lua în doze mici, ca și tratament pentru anemie.

Veronica Micle a fost înmormântată „la umbra unui molid și cu un monument de calcar”.

Înainte de a se sinucide își transcrie versurile dedicate lui Eminescu într-un album cu titlul „Dragoste și Poezie. Ale mele pentru el, ale lui pentru mine”, care a rămas neterminat.

Puțină lume cunoaște faptul că Veronica Micle a pozat ca model pentru unul dintre sculptorii de seamă ai vremii - Ștefan Ionescu Valbudea (1856-1918). Ulterior Ion Irimescu (1943) îi va ridica poetei un bust, aflat și acum în Parcul Copou din Iași.

Un bust de bronz al poetei a fost amplasat din 1998 (realizator sculptorul Damian Popa) în curtea casei sale de la Târgu Neamț, devenită muzeu, după ce, în prealabil, a fost răscumpărată (1982) și reconstruită (1984).

La Năsăud, locul nașterii poetei, acesta are două busturi, unul la școala generală care îi poartă numele, dezvelit la 15 ianuarie 2006, iar altul lângă Casa de Cultură, dezvelit la 12 mai 2009.

Ambele îl au ca donator pe dr. Gh. Traian Dascăl, iar ca sculptor pe Vlad Prună. Etc.

Ca încheiere, să ne reamintim de spusele lui Nichita Stănescu din „Respirări”, 1982:

„Despre Veronica nu se poate spune decât un singur cuvânt: Eminescu. Numele ei adevărat este Veronica Eminescu....”.

Unde ești mireasă?

Avut-am eu o dragoste frumoasă,
Ca un spic de aur sărutat de cer,
Mi-aș fi făcut, cu ea, în munți, o casă
Dar am fi locuit și-n vânt și ger.

Avut-am eu o dragoste, doar una,
Spic senin de rouă, tril de ciocârliei;
În ochii ei mi-adăposteam furtuna,
Dar și seninul nopților târzii.

Avut-am eu o dragoste mlădie,
Peste tot o strig, niciun răspuns
Îmi jurase, totuși, doar a mea să fie
Și că-n veci mă va iubi, mi-a spus.

Avut-am eu o dragoste, plecat-a,
Poate m-așteptase mult prea mult;
Și-o fi spus, până la urmă: gata,
Nu-i nicio speranță, trebuie să-l uit.

Și s-a dus prin zarea nepătrunsă,
A pluit pe râuri, s-a pierdut în nori;
Nu mai știu pe unde stă acum
ascunsă,
Poate-i pe-o câmpie - una dintre flori.

Poate-i într-o holdă, spic de dor
subțire,
Secerat de vântul rece dinspre munți:
Unde ești mireasă-ntruna fără mire,
Despărțirii noastre cine-i face nunți?

M-ajută munții

Deschisă-i groapa mea la câțiva pași,
Pândește gura ei întunecată,
Dar încă-ți cer viață să mă lași,
Că voi trăi, să cred, cât lumea toată.

Pământ e trupul meu cu chip de om,
Iar sufletu-i o lacrimă mioapă
Deci apă și țărână ajunge-vom,
Și-atunci cine m-ajută și mă scapă?

M-ajută frunza-n zbatere de vânt
Și iarba înverzind de sub zăpadă,
Ori păsările toate câte sânt
Și nu se tem să zboare și să cadă.

M-ajută munții înălțați la cer
Și neclintiți sub stelele bătrâne;
Nu-mi spuneți că și munții cad și pier
C-atuncea neclintit cine rămâne?

DUMITRU MĂLIN

Lucian Blaga - omul și opera

în viziunea Anei Selejan

La Editura Muzeul Literaturii Române, din București, a apărut în anul 2020 volumul cercetătoarei Ana Selejan, intitulat: *Lucian Blaga, biografie și creație. Contribuții critice*. În cele 270 de pagini de istorie și critică literară, redevabila doamnă cercetător, profesor conducător de doctorat la Universitatea Lucian Blaga din Sibiu – afirmată încă din anul 2007, cu volumul *Poezia românească în tranziție (1944-1948)*, urmat pe aceeași direcție de consemnare a formelor realismului socialist în literatura română, de cărțile: *Adevăr și mistificare în jurnale și memorii apărute după 1989* (2011); *Glasul patriei, un cimitir al elefanților în comunism* (2012) și o parte din *Literatură mare, literatură mică* (2017) – reușește să alcătuiască «o altfel de monografie despre Lucian Blaga, viața și scrierile mai puțin vizitate de criticii literari», cum citim pe coperta a patra. Tot aici, printr-un joc al întâmplărilor, se face simțit parcă un soi de afinitate premonitoare între destinul gânditorului de la Lancrăm și mai recente atacuri ignobile la memoria defunctului soț al autoarei, regretatul profesor de jurnalism, poetul, scriitorul și gazetarul de altădată Radu Selejan: «Se recompune, astfel, din contextualizări, asocieri și argumentări interesante, plasate într-o cronologie discretă, neostentativă, imaginea autentică, fascinantă, complexă, chiar dramatică, a omului și scriitorului Lucian Blaga. El a traversat într-o viață nu prea lungă atât istoria măreață și prietenoasă, cât și pe cea vitregă și opresivă, aflat, așadar, în lumina, dar și sub talpa istoriei, a avut o necurmată încredere operă și-n dreapta ierarhie literară». Ana Selejan a scris, de altfel, volumele: *Retorica vulnerabilității. Poezia lui Radu Selejan (monografie literară)*, 2001; dar și lucrări de specialitate în biblioteconomie: *Carte rară și prețioasă. Sec. XVI-XVII, Vol. 1* (1991) și *Sec. XVIII, Vol. 2* (1992), precum și: *Scut la Nordul Dunării. Istorie și bibliofilie în cartea de patrimoniu* (1996). Dar preocuparea pentru domeniul de studiu ce acoperă

etapa istorică împreună cu influențele dezastruoase ale realismului socialist în literatura/cultura românească s-a manifestat la Ana Selejan, încă de la debutul din 1992, cu un volum de istorie literară a perioadei 1944-1947, intitulat: *Trădarea intelectualilor*, urmat în 1993 de cartea: *Reeducare și prigoană, tratând evenimentele literare ale anului de dramatică cumpănă 1948 și apoi, de cele șase volume ale laboriosului studiu: Literatura în totalitarism, apărute între anii 1994 și 2000, reeditate între 2005 și 2014 la Cartea Românească, și în care autoarea «investighează ravagiile realismului socialist în răstimpul 1949-1960» (manșeta primei coperte). Pe bună dreptate, volumele elaborate în domeniul de expertiză al autoarei se cuvine a fi considerate considerate drept restituiri fundamentale, necesare și obligatorii repere pentru oricare viitor cercetător al nefastei perioade literar-culturale. În aceeași arie a preocupărilor de restituire-restaurare a patrimoniului literar, receptat deformat de lentilele ideologiei comunismului românesc, se înscrie și recentul volum monografic elaborat de Ana Selejan, Lucian Blaga, biografie și creație. Așadar, cartea de contribuții critice la cunoașterea vieții și operei lui Lucian Blaga este alcătuită din patru capitole, plus un studiu despre «noua teorie cosmogonică» pe care o propune Blaga, intitulat *Realism metafizic în Diferențialele divine*; autoarea subliniind originalitatea metodei metafizicii bliagene de „explicare și*

imaginare a genezei/cosmogenezei” (p. 263). Textul, conceput firesc la nivel academic, la fel ca întreg volumul, pare a fi redactat ca o comunicare științifică de prezentat la o sesiune de specialitate, fără a fi menționat ca atare.

Primul capitol: Lucian Blaga în zodia ne-așezării. Aspecte biografice investighează, cum sugerează și titlul, periplusul așezărilor și reasezării noastre gânditor, eseist și poet. Cercetătoarea decelează în biografia acestuia „Cel puțin opt factori și tot atâtea situații de viață” care au marcat „imaginea existenței ne-așezate a omului”, a cetățeanului „ne-așezat” Lucian Blaga. Aflăm că Blaga, „în cei 66 de ani trăiți, a locuit în 12 localități, în unele revenind în două sau mai multe etape ale vieții (la Cluj, Viena, Berna), așa că domiciliile au fost mai numeroase” (p. 11). Propunem ca motto la „ne-așezate” Poetului, chiar versurile sale (din *Balada fiului pierdut*, apărută în *AMFITEATRU*, 1, nr. 5, mai 1966, p. 75): «S-a întors risipitorul./ (Îl auzi, din moarte, mumă?)/ A sosit și pleacă iarăși./ Umblă-n brumă ca pe lună.». Sunt menționate și împotrivirea lui Gh. Bogdan-Duică la tentativa lui Blaga de a intra în universitate; și lipsa de caracter a marelui (orgolios) N. Iorga la discursul de recepție al aceluiași la Academie, din 5 iunie 1937 (pp. 14-15); cum tot jalnic-memorabilă, după un an, la apariția culegerii de versuri *La curțile dorului*, apare părerea celebrului istoric și politician român: „Din dosarul receptării critice a cărții, întocmit de George Gană (...), reiese că a fost o cvasiunanimitate elogios analitică, excepție făcând campania de defăimare a lui Nicolae Iorga din anii 1937 și 1938, prezentă preponderent în ziarul *Cuget clar*, și acuzațiile de plagiat aduse poeziei lui Lucian Blaga de I.U.Soricu, în trei numere din decembrie 1938, ale ziarului *Curentul* (director: Pamfil Șeicaru)” (p. 121). Se desprinde, între figurile de mecena-găzduitori ai neașezatului Blaga, Marin Ciortea, proprietarul fermei din Axente Sever, lângă Sibiu, apoi preotul Vasile V. Dobre din Căpâlna, sau familia prietenului Mureșanu din Turda. La reședința Blaga din Berna, sunt amintite vizitele familiilor Eliade și Goga, fără a fi precizată și legătura de →

MIHAI POSADA

rudenie între Veturia Goga și Cornelia Blaga. În schimb, la p. 111, găsim mărturisirea lui Blaga și aprecierea autoarei: „...la legația din Berna i se consolidează prestigiul, vara fiind vizitat de Mircea Eliade și Octavian Goga; în răstimpul decembrie 1937 – februarie 1938, face parte din guvernul Octavian Goga, ca subsecretar de stat la Ministerul de Externe, funcție detestată și dezavuată: «Dacă mai dura guvernul, mă sinucideam» – i se confesa Blaga, peste ani, fiicei sale, Dorli”. Arhivistică, muncă de «scutare a prafului» de pe vrafuri de cărți, publicații, documente, organizarea informației culese, plus pasiune dovedită pentru subiectul și tema abordate: „Așadar, 18 domiciliu în 12 localități” (p. 18). Stilul consemnării este alert, esențializat, bogat documentat însă ușor la lectură, captivant. Autoarea analizează în detaliu coerența, rotunjimea și așezarea operei, în comparație cu neașezarea vieții lui Blaga, amintind – în tradiția biografismului contemporan – și: „deambulările de faun, de prin 1941, de la o muză la alta” (p. 11); cu observația că: „zodia ne-așezării se accentuează, apoi, și ca urmare a unui obicei de viață, așa zice, al lui Blaga, acela de a sta în oșpeție, fie la prieteni, fie la rudeni, un timp considerabil și de a reveni periodic” (p. 19, subl. aut.). O concluzie: „Într-adevăr, Sibiul a fost ultima locuință din zodia fericită a familiei și scriitorului Lucian Blaga” (p. 24). Pe urma lui Vasile Băncilă, Ana Selejan afirmă: „În străinătate și în țară, Lucian Blaga a fost așadar în multe excursii, ieșiri, vizite. A călătorit. Dar, structuralmente, îmi pare că omul n-a fost un călător și nici ceea ce numim, îndeobște, turist” (p. 73, subl. în text).

Al doilea și cel mai amplu capitol: Aspecte ale poeziei, tratează „situația ineditelor” neincluse de poet în primele două volume, cum nici cuprinse în cele editate postum; autoarea punând în discuție „mărcile specifice ale lirismului blagian (expresionismul, metafizicul, mitul)”, cu o binevenită și „rapidă incursiune în dinamica acestor amprente” (p. 79). Cele dintru început două volume de poezii bliagene „reprezintă imaginea primă și cea mai încheată a expresionismului la noi” (p. 80); evoluția ulterioară a liricii lui Blaga și

comentariile specialiștilor noștri relevând „un elocvent drum poetic: de la conformare la inovare” (apud M. Mincu, p. 81). O afirmație: „mitul arhaic (originar sau etnic românesc) este supratema creației lui Lucian Blaga, marea și constanta obsesie, de la început până la sfârșit, a operei bliagene” (p. 83). Autoarea amintește tot aici «definiția» mitului, după Blaga: „Miturile sunt, fără îndoială un produs al imaginației, dar în raport cu realitățile [pe] care le sugerează au ceva din evidența unei axiome” (postum, 1977, Elanul insulei) – un înțeles pe care îl comparăm cu cel deslușit de Mircea Eliade: «mitul povestește o istorie sacră; el relatează un eveniment care a avut loc în timpul primordial, timpul fabulos al „începuturilor»» (Aspecte ale mitului, 1978, pp. 5-6; prima ediție americană, 1963). Întregul capitol aduce o bogăție de analiză comparată a ineditelor cu editate, evaluativă, în interiorul întregii opere bliagene: „Prin zeul Pan, Lucian Blaga face primul pas spre mit, iar poemul Pustnicul – un fel de text dramatic, dialogic, cu personaje ca Lucifer, Spiritul pustnicului, Spiritul pământului, Teologul ș.a. – face trecerea spre poezia problematizantă, spre «cunoașterea luciferică»” (p. 93). Între judecăți de valoare și constatări clădite pe numeroase note explicative grupate la finalul fiecărui capitol, aflăm: volumul de versuri din 1929, *Lauda Somnului*, este „cea mai pesimistă și mai mistică, în același timp, mărturisire bliagiană” (p. 102); sau: „din răstimpul 1930-1943 nu a rămas nicio poezie inedită, ceea ce înseamnă că tot ce a scris Lucian Blaga a fost inclus în cărți: *La cumpăna apelor* (1933), *La curțile dorului* (1938) și *Nebănuitele trepte* (1943)” (p. 103), ori: „Poezia editată postum este aproximativ egală cu cea antumă” (p. 108), mai precis: „Cantitativ, poeziile postume depășesc numărul antumelor, păstrându-și amprenta și originalitatea” (p. 123); cum reținem și formula sintagmatică: „ideologie lirică” (p. 110). Accentul pus de autoare poposește, cu onestitatea cercetătorului și istoricului literar autentic, pe „lectura contextuală” a postumelor, singurul tip de lectură prin care poate fi identificată „presiunea istoriei – temă, sentiment și atitudine” (pp. 123-124). Și

precizarea: „Este de-a dreptul dramatic să observi că, între 1947, când Lucian Blaga publică în *Revista Fundațiilor Regale* (nr. 8-9, aug.-sept.) poezia *Cu înc-o bucurie*, și august 1960, când, în revista clujeană *Steaua* i se publică poemul *Fântânile*, s-au scurs 14 ani... 14 ani de interdicție oficială, de tăcere și ignorare, de umilințe și existență marginală; au fost, de fapt, 14 ani de desființare poetică, deoarece poezia fără public, publicare și comunicare putea fi o situație greu de îndurat” (pp. 149-150). Cu mențiunea că dramatismul observației se traduce, pentru Poet, de-a dreptul în tragism existențial, de vreme ce, împletită în textele sale dramatice, în magnificul său sistem filosofic încheat, în proză chiar, poezia era, cum ar spune Al. Cistelean: ceva de trăit (cu-atât mai aievea, de însuși Blaga), decât doar ceva de citit...

Cel de-al treilea capitol, intitulat: Două piese de teatru – cuprinde analizele: „*Daria* sau bliagienizarea psihodramei” și „*Anton Pann sau Poetul ca și Haiducul*” (parafrază a nichitienii formulări: «Poetul, ca și soldatul») – și tratează aspecte legate de valoarea pieselor respective (geneză, planuri narrative, personaje, spectacolar și scenicitate, receptare critică), ori raportul ficțiune-document, sabie și pană, în *Anton Pann*, respectiv biografism și ideologie în *Daria*. La *Daria*, autoarea remarcă „noutatea formulei dramatice, racordul la dramaturgia contemporană din veac (Pirandello îndeosebi), la actualitate, psihologism și freudism. Și totuși, dimensiunea arhaică, simbolismul folcloric nu sunt cu totul părăsite” (p. 171). Sunt decelate „șase planuri ale acțiunii”, cu precizarea că: „Defectul piesei constă în lipsa de contur și desfășurare clară a acestor planuri și în viteza evenimentială” (p. 174). „Biografismul” se sprijină pe asemănări cu memorialistica din *Hronicul* și cântecul vârstelor.

La cea de-a zecea piesă și ultima, scrisă de Blaga în 1945: *Anton Pann*, autoarea notează apariția, la Editura *Minerva*, în îngrijirea lui Eugen Todoran, abia după un sfert de veac, în 1970: „În mica deschidere culturală de după 1965, din timpul totalitarismului comunist” (p. 185). Biografismul intrinsec al piesei e menționat ca răspunzător pentru „replicile soțului și poetului Anton →

Pann”, ce se constituie ca „o veritabilă ars poetica, un crez poetic bazat pe libertatea eului, împotriva înlănțuirilor de tot felul, inclusiv a celor casnice. Lucian Blaga, soțul și poetul, topește aici, cu sinceritate, o experiență biografică mai mult decât ne-am închipui! Suntem în 1945 și, de doi ani, în/din viața acestuia intrau și ieșeau «muzele»: Domnița Gherghinescu-Vania, Coca Rădulescu, Eugenia Mureșanu...” (p. 194). Dacă însuși Blaga mărturisește într-o scrisoare adresată Domniței Gherghinescu-Vania că Anton Pann «va fi doar un pretext, căci totul este pură născocire» (p. 196), Ana Selejan subliniază: „simțindu-l pe Anton Pann ca pe o stare de spirit, Lucian Blaga scrie piesa Anton Pann, blagianizând intens personajul, răstrângând asupra lui o serie de idei, gânduri, trăiri, visuri și experiențe proprii de viață!” (p. 198).

Al patrulea capitol, cu titlul: Proza autobiografică, analizează sub aspectul genezei, al compoziției, al lirismului de „roman» al adolescenței” – volumul *Hronicul și cântecul vârstelor*, precum, tot așa, privind geneza, specificul epic și nucleele acestuia, camuflarea ca tehnică literară, dimensiunea critică și desigur ideologia romanului *Luntrea lui Caron*. La acesta din urmă, Ana Selejan analizează filosofic, comparativ, ceea ce numește „Robie pământescă”, respectiv „Robie cerească sau revanșă și ispășire”.

Autoarea precizează cele trei secvențe temporale cuprinse de Blaga în *Hronic...*, scrierea despre care memorialistul considera că: «nu s-ar putea pretinde că ar fi o carte de amintiri» (p. 204) și anume: „copilăria: 1895-1906, adolescența: 1906-1914 și prima tinerețe: 1915-1920” (p. 206); în care *Lancrâm*, „«satul meu», revine ca topos secundar, asociat, frecvent evocat, rămânând un axis mundi, un veritabil personaj migrator; ca și autorul, de altfel” (p. 207).

Pentru că „rostogolirea istoriei vrăjmașe” va împiedica proiectul biografic blagian început cu *Hronicul...*, „când totuși se va mărturisi, o va face sub camuflaj, la adăpostul ficțiunii, în romanul *Luntrea lui Caron*” (p. 204), considerat de Ana Selejan drept „un roman de sertar” (p. 226), o „autoficțiune” (p. 232). Mai mult: „Romanul nu are nici rigoare

temporală; atât timpul trăirii, cât și timpul evocării sunt deliberat imprecise, pulverizate, amestecate, procedeu specific scrierilor cu cheie. Tot pentru umbrirea recognoscibilității, Lucian Blaga apelează la camuflajul epic, atât la nivelul numelor, cât și al denumirilor” (p. 228), pe motivul limpede că: „Evenimentele narate se circumscriu răstimpului 1944-1957, dar timpul epic este mult mai extins, prin tehnica evocării și a frecvențelor descinderi în trecutul personajului central” (p. 227). Ana Selejan conchide: „Creația și autorul ei sunt puse, așadar, în contextul istoriei vrăjmașe trăite de autor (mă rog, de narator), între 1948 și 1957, declarat «dușman al poporului» [...]. Axente și Leonte sunt, așadar, două fețe ale aceleiași medalii, întruchipând opera, autorul și omul deopotrivă; dar două fețe contrarii, diferite, ale aceleiași conștiințe și existențe, ambele interzise în «noua orânduire»” (p. 228). Ana Selejan este de părere că titlul dat de autor: *Robie pământescă*, *robie cerească*, ar fi „mai potrivit și mai aproape de intențiile auctoriale și de dimensiunea esopică a romanului” (p. 230), decât cel propus de REVISTA DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ, *Luntrea lui Caron*, sub care va fi publicat începând din anul 1989 (p. 227). Urmând precizării că Ana Rareș nu ascunde, precum celelalte personaje, „o persoană fizică reală”, ci „este o construcție simbolică, jumătate aspirație și ideal, jumătate ca istoric concret” – „o sumă de femei reale sau imaginare” (p. 242), Ana Selejan ține să sublinieze: „*Luntrea lui Caron* este un roman de dragoste” (p. 244). În același timp, însă, cercetătoarea vorbește despre „dimensiunea critică a romanului”, constând în „analiza lucidă și acidă a societății românești, pe care o face, cu metodă, [personajul central] Axente Creangă încă din zorii instalării comunismului” (p. 251). Astfel, romanul biografic al lui Blaga este și „un bun roman politic”, asociabil în istoria critică a literaturii noastre, cu Cel mai iubit dintre pământeni, al lui Marin Preda (p. 252).

A cincea și ultima secvență a cărții, totodată cea mai densă, intitulată, spuneam: *Realism metafizic în Diferențialele divine*, pătrunde în esența gândirii filosofice

blagiene, ca o punție în miezul ei noetic. Operă a cărei «arhitectură trilogială» fusese întrezărită de Lucian Blaga din cea dintâi tinerețe, cum însuși va mărturisi. Metafizica cosmologică a sistemului filosofic blagian este inaugurată, observă autoarea, de Diferențialele divine. Blaga va evita, în propria teorie asupra genezei, erorile metafizicienilor materialişti: prin refuzul explicării cosmogenezei prin orice fapt empiric, pe motiv că întregul lumii nu poate fi explicat printr-un oarecare fragment al său; și prin evitarea metaforei în explicarea genezei, tocmai pentru că termenii ei au substrat empiric. Metafora va fi folosită doar astfel încât să nu aibă echivalent simetric în lumea empirică – mod de lucru mai dificil în filosofie, unui ne-poet. Or, poetul-filosof, cum a fost supranumit Blaga, va fi cu atât mai original în a da expresie logică sistemului său filosofic a cărui «cupolă» o considera a fi teoria metafizică Diferențialele divine.

Prin „arheologie critică”, autoarea descoperă că Marele Anonim fusese pomenit prima oară de Blaga în 1937, în *Censura transcendentă*, parte a *Trilogiei cunoașterii*. „Esența teoriei metafizice a lui Lucian Blaga” este sintetic prezentată de Ana Selejan ca nevoie a Marelui Anonim de a preîntâmpina situația de criză pe care omul o poate produce, ca singura ființă «admisă să se integreze și să se organizeze din diferențialele divine», singurul posedat de «năzuința ascunsă de a se substitui Marelui Anonim». Astfel, Marele Anonim va folosi: «înfrânarea transcendentă», «conversiunea transcendentă» și, firește, «censura transcendentă», pentru a asigura „perpetuarea misterului și zădărnicia oricărui act revelator” (p. 268).

Lucian Blaga, biografie și creație. Contribuții critice, de Ana Selejan, este demonstrația intelectuală de nivel academic, ce poate fi considerată nu doar o introspecție critică necesară cititorilor specializați și publicului larg, în viața și opera marelui filosof, eseist, dramaturg, poet, memorialist, jurnalist, diplomat român etc., ci și reverența unei mai vechi, permanente și statornice iubiri a autoarei pentru Lucian Blaga omul și opera sa.

Galeș-pe-Râul Negru, Gustar – Sibiu-pe-Cibin, Brumărel, 2021.

DESPRE SUFERINȚELE FILOSOFULUI

(IV)

Henri H. Stahl nu e propiuzis un detractor al filosofiei bliagene, dar, sociolog fiind, critică teoria lui Blaga despre satul românesc cu argumente... marxiste. Sociologul Henri H. Stahl e incompatibil cu metafizica. Nici pentru el nu există deosebire între domenii ale vieții cultural-spirituale și metodele de cercetare. El, spune Marta Petreu, a citit și judecat *Spațiul mioritic* „cu metru sociologic al materialismului istoric, trăgând concluzia că Blaga nu este <<materialist istoric>>. Păcatul lui Stahl nu e că se consideră „sociolog materialist”, ci, a fon filosofic, condamnă destul de tăios metafizica lui Blaga despre satul românesc. Capitolul *Activiști mici și răi, dar mulți. Plus Securitatea* aduce la bară pe cei care au urmat „adevărurile” emise de Lucrețiu Pătrășcanu.

Unul dintre aceștia este politrucul Nestor I. Ignat, care n-are nici în clin, nici în mănecă, cu filosofia. El publică în „Viața românească” (nr.1,1946) un lung articol intitulat *Cazul Blaga*, răstălmăcind „după capacitățile” sale, conceptele filosofice bliagene: *eon*; *dogmă*, *cunoaștere luciferică* și alte aspecte, ca în final să-l facă fascist. Alte texte scrise în aceeași manieră și cu același scop de Nestor I. Ignat – profesor și decan la școala de partid „Ștefan Gheorghiu”, făcută academie: *Cu privire la valorificarea moștenirii culturale* („Scânteia”,1954); *Falsele modele*. Despre „decadentul” Blaga scrie: „În scrierile lui Lucian Blaga (e amintit și poetul Ion Barbu), de pildă, și-au dat întâlnire mai toate curentele decadente apusene filosofice și literare”; „Întreaga operă a lui Blaga este expresia ideologiei putrede burgheze și e sortită să piară odată cu clasa pe care a ajutat-o” (apud Marta Petreu).

Cu toate încercările târzii de a-și spăla păcatele, Ov.S. Crohmălniceanu rămâne unul din detractorii lui Blaga. În ședința secretă a Uniunii Scriitorilor (1955), el cuvântează: „[...] constat în rândul tineretului că se manifestă tendința primejdioasă în care tinerii,

care nu găsesc răspunsuri la noi, la o serie de probleme merg și citesc aceste lucruri în cărți vechi [...] de mână a 5-a și a 6-a, de cele mai reacționare [ale unor] scriitori mistici cum este Blaga” (apud M.P.)

În aceeași conferință, Petre Iosif, directorul „Școlii de literatură”, spune că, investigând de ce un elev al școlii lipsește de la cursuri, l-a descoperit „citind cunoscuta trilogie a lui Blaga”.

Nu ultimul de pe lista detractorilor comuniști este Mihai Beniuc, subiectul capitolului *Beniuc sau concurența scriitoricească interspecifică dusă cu mijloacele luptei de clasă*. În 1958, inițial refuzat, apoi la porunca directă a lui Dej, nulitatea poetică Beniuc publică cu titlul *Marele anonim* un fragment din pseudoromanul *Pe multe de cușit*. Nu numai că pigmeul repetă acuzele lansate de Pătrășcanu & comp., dar trece la ceea ce se numește *ad hominem*, cu un limbaj cu adevărat fascisto-legionar. Iată câteva mostre din limbajul acuzatorului Mustea (= Beniuc): *Marele Imbecil; spațiul ovin; să-i dau foc; să ardă*, iar pe tatăl „imbecilului” îl face „măcelar sângeros”. Invidia și frustrarea că e un nimeni ca poet, devăr pe care i-l spune subconștientul și pe care conștiința sa comunistă nu-l acceptă, îl împing la asemenea gânduri și gesturi.

Textul lui Beniuc a însemnat pentru Blaga, după cum mărturisește el însuși, „un asasinat moral”. La trei zile după publicarea în „Gazeta

literară” a textului incriminatoriu, Blaga își retrage articolul *O lămurire* și poeziile planificate să fie publicate. La sfatul lui Daicoviciu, cu sprijinul căruia pregătește strategia de apărare, Blaga acceptă să scrie un text anti Cioran. Textul are o adevărată odisee. A fost publicat postum, în 1962 (v. M.P., p.2005). Tot la sfatul lui Daicoviciu, Blaga scrie *Memoriul* pe care îl adresează C.C. al P.M.R. În el demonstrează că toate afirmațiile lui Beniuc sunt false. Din păcate, demersul a rămas fără rezultat. *Memoriul* a fost înmănat de Blaga, însoțit de ginerele său Tudor Bugnariu, lui Atanase Joja (vicepreședinte al guvernului și președintele Academiei), un „politruc rătăcit în filosofie” (M.P.), cel care în 1953 în „Lupta de clasă” publica penibilul articol *Despre rolul reacționar și antipartinic al filosofiei idealiste din România, Blaga fiind ținta principală*. Pentru felul cum a fost evaluat Blaga în timpul socialismului real românesc, după modelul sovietic, este semnificativă și „bătălia care s-a dat, între 1977-1979, pentru publicarea corectă și integrală a *Memoriului*” (v. Anexa a II-a).

Ani la rând, Securitatea l-a avut în supraveghere pe Blaga. Numai printr-o minune a scăpat de arestare. În schimb, cei din jurul lui, apropiați, cunoscuți, au fost arestați și zile și luni la rând au fost interogați pentru a obține informații despre Blaga, pentru a fi transformate în capete de acuzare, dar fără rezultate, chiar dacă unii dintre cei anchețați au fost mai vorbăreți. (cap. *La Securitate „despre o persoană cu numele Lucian Blaga”*). Cercetând declarațiile celor anchețați, Marta Petreu constată că „apare pentru prima dată ideea că între piesa și personajul Avram Iancu ale lui Blaga și Zelea Codreanu, Căpitanul Legiunii ar exista o legătură”.

Ultimele 4 capitole ale părții a III-a sunt despre geneza piesei *Avram Iancu*; despre limbajul piesei; despre portretul lui Avram Iancu în drama lui Blaga; urmate de un *Intermezzo*. *O „legiune” transilvăneană de la 1919, și-apoi o altă „legiune”*. Toate zvonurile și afirmațiile false și absurde despre→

IONEL POPA

presupusa legătură dintre piesă și eroul ei cu Căpitanul, că piesa a fost dedicată Căpitanului sunt demontate fără putință de tăgadă.

În acest demers, autoarea cărții mai cercetează și rezolvă două probleme, legate una de cealaltă. După 1990, în condițiile de libertate a exprimării, au revenit pe scenă, cu „amintiri” și „memorii” foști legionari și istorici ai mișcării legionare, care vorbesc și scriu cu nostalgie despre Legiune și Căpitan, implicând în toată „povestea” lor, fără nerușinare, mințind și falsificând lucrurile, pe Blaga. Cercetătoarea clujeană purică „studiul” cercetătorului german William Totok, originar din România, în care „adună și adnotează” informații despre relația care ar fi existat între piesa lui Blaga și Căpitan și, în subsidiar, cum că Blaga a fost cel puțin simpatizant al legionarilor. Limbajul „cețos” și cu „documentele” trunchiate arată că textul acestuia este voit tendențios. Nu e fără teme supoziția că William Totok vrea să plătească niște polițe pentru perioada când a trăit în România socialistă. Studiul lui, demonstrează Marta Petreu, e plin de inexactități, cu argumente scoase din istoria orală și din „amintirile” și „memoriile” unor legionari ca Nistor Chiorean, șef de cuib, Nicolae Niță, care voit mistifică sau inventează dateși situații, Marta Petreu, cercetătoare și cunoscătoare temeinică a problemelor, îl pune la punc pe Totok.

Întregul demers al Martei Petreu, desfășurat în Partea a III-a și Partea a IV-a, se încheie cu un scurt capitol: *Dovada*, din care cităm ultima frază-concluzie: „Așa că toate consemnările legionarilor și ale grăbiților care îi creditează fără niciun control cum că ar exista o legătură de orice fel între *Avram Iancu*, de Lucian Blaga, și Corneliu Zelea Codreanu sunt greșite.”

Cartea Martei Petreu, începută cu un *Prolog*, se încheie cu un *Epilog* în care am identificat concluziile, fără putință de tăgadă: 1. Opera lui Lucian Blaga e lipsită de orice conținut politic; 2. Blaga a făcut un singur comentariu politic în **romanul** *Luntrea lui Caron* – operă de sertar, publicată în 1990, detaliu ce trebuie consemnat, anume, referitor la „viitorul roșu” al țării sub

dictatura comunistă; 3. Lucian Blaga n-a fost legionar, nici simpatizant al lor și nici comunist, dintodeauna a fost împotriva oricărui regim totalitar; 4. Prin gândirea sa liberă, prin opera sa de maximă valoare și prin verticalitatea sa morală, Blaga a deranjat și pe teologi și pe legionari și pe comuniști, pe toate mințile amputate de dogmatism, de ignoranță, amputate creativ și moral; 5. Timpul și oamenii lui, buni sau răi ori amestecați au trecut, însă a rămas în veșnicie Opera lui Blaga.

Cartea *Blaga între legionari și comuniști* conține trei anexe importante, atât prin ele însele, cât și prin faptul că rotunjesc cercetarea cu o mulțime de informații de istorie literară: *Blaga și Cercul Literar*; „*Memoriul”* lui Blaga către C.C. al P.M.R. și *culisele publicării lui în Echinox (1979)*; *Pagini din manuscrise Blaga* [pagini din manuscrisul piesei *Avram Iancu*). Ca orice carte scrisă la standardele academice, și cea a d-nei Marta Petreu are: *Bibliografie*; *Indice de nume*; *Rezumat* (în engleză și franceză).

Primul merit, dar nu și ultimul, al studiului constă în faptul că autoarea lui demontează, pas cu pas, riguros științific, obiectiv, prin tot ce a avut la dispoziție scris și oral, toate neadevărurile despre filosoful Lucian Blaga și opera lui. Cartea Martei Petreu e încă un argument care confirmă că poetul și filosoful Lucian Blaga este una din marile valorile ale culturii universale a secolului al XX-lea, iar în cultura română, pe scara valorilor absolute, ca și Eminescu, e o valoare încă nedepășită.

În *Cuvânt înainte*, găsim următoarea afirmație: „Așa că narațiunea acestei cărți înaintea cu pași mici, cu numeroase coborâri în trecut”. Într-adevăr, structura cărții, mersul expunerii, stilul și rolul auctorial al autoarei fac ca textul să fie citit ca o narațiune, ca un roman.

Închei cu o observație: la o viitoare ediție a cărții, pe care o așteptăm, cel puțin paginile despre detractorii comuniști ai lui Blaga ar trebui completate cu noi informații despre „contribuția” lui Pavel Apostol, I.C. Gulian, Leonte Răutu și alții mai mărunți, mai mult sau mai puțin vehemenți.

Mediaș, octombrie, 2021

peisaj

smocuri de zăpezi peste case
un paradis împrăștiat
cum facem cu viața
uneori mă regăsesc în ciulinul
dus de vânt nicaieri
ceva ușor de dus
ca în vremurile astea
aduse de spate

fășii mărunte de-un alb
îndoielnic în lumina unei stele oarbe
căzută dintr-o inimă șubredă
de univers naiv

mă întreb ce tot face Pictorul
din zi legată la ochi de pânza nopții
o întrebare ambiguă
pe fundalul dezavuat al existenței

e un îngheț ceea ce simt
de crapă piatra filosofală

petele ninsorii

ninge ca și cum în pânțelele meu ar
fi o răzmeriță
din toate părțile sfichiuesc lănci și
sulite și topoare
ceva țipă de durere înlăuntrul meu
fulgii strigă vijelios se ciocnesc și
cad
vin alții din urmă sângele lor e alb
s-a făcut lunecos și parcă de acolo se
nasc copiii mei
cei pe care îi immortalizez pe hârtie
doamne sunt armate întregi în
pânțelele meu și
lupta nu se mai termină
nămeții au crescut peste trupurile
primilor fulgi care
cu strigăte de luptă s-au avântat în
mine
un câmp deschis pânțelele meu
înfierbântat de atâta mulțime rece
mă dor hotarele inima asediată și ea
bate odată cu viscolul
turbat dau năvală aceste creaturi
războinice de iarnă
sângerez pe patul imaculat
ca în prima noapte de dragoste
ca în ultima noapte de război

OTILIA ARDELEANU

Coroșpondența lui Dimitrie Stelaru

(XLVII)

Scrisoarea lui Dimitrie Stelaru, datată 12 septembrie 1968, adresată de la Buftea (str. 7 Noiembrie, nr. 37) studentei clujene, Livia Folea (str. Pața nr. 7).

Buftea, 12 septembrie 1968

“Duduie studentă,

Vă răspund f. foarte scurt și zisele mele să nu le mai așeza[ți] la balanță. Sînt născut 1917, cum știți. Nu vă luați după Piru și alții.

Am debutat la 15 ani cu volumașul „Melancolie” tipărit de Tip. „Ardealul”, la Brașov. Au urmat două alte volume, „Abracadabru” și „Blestem” Tipografia „Astoria” unde am mai tipărit, la 18 ani, volumul „Preamărire durerii”, cu o copertă de V. Dobrian.

Am colaborat la toate revistele de o-dinioară cu articole și poeme și nuvele.

Despre tatăl vitreg e adevărat.

Școlile elementară și liceul o parte în T.[urnu] M.[ăgurele], restul Brașov, apoi București Litere și filozofie. Vă uez succes,

D. Stelaru

P.S.: Iarna mi-o duc la București, 12 sept. '968”.

Note

1. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

2. Facsimilul acestei scrisori i-a fost trimis lui Gheorghe Sarău de Livia Folea, împreună cu scrisoarea acesteia din 13 august 1989 (v. la anul respectiv!).

*

Scrisoarea lui M. R. Paraschivescu, trimisă, în septembrie 1968, de la Vălenii de Munte, lui Dimitrie Stelaru, la Buftea.

Note

1. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

2. Scrisoarea a fost donată de Gheorghe Sarău Muzeului Literaturii Române în 4 aprilie 1997. Victor Corcheș, în 16.06.2003, îi transmite lui Gheorghe Sarău că a verificat și nu mai exista scrisoarea acolo. De verificat la Muzeu.

*

Scrisoarea Despinei Stelaru Belingher, redactată la Constanța, în 5 octombrie 1968 (dar pusă la poștă de către aceasta abia în 12 octombrie 1968), trimisă lui Dimitrie Stelaru, fie la Buf-

tea, fie la București.

Constanța, 5 octombrie 1968

„Dragă Mitia,

E doisprezece noaptea. Ascult știrile din lumea asta așa de ciudată și tulburată și mă gîndesc la tine și la întortocheatele căi ale vieții.

Am reușit să scriu în seara asta prietenilor din Suedia și sper să am timp să trimit mîine scrisoarea. M-ar fi interesat să găsesc un Creangă în englezește, să le trimit copiilor, cred că le-ar place. Deocamdată, n-am găsit.

Pe aici e cumplit de frig și umed și pînă la vară mai e mult. Am mult de lucru și mă descurc cum pot. Eumene a fost bolnavă săptămîna asta și a stat acasă. În seara asta a trecut Ani pe la mine și mi-a spus că Sandu e încă în spital. Cred că o să-l pensioneze temporar sau definitiv. Ți-am spus oare că are trei copii?

M-ar bucura să știu că te simți mai bine și că ai primit locuință. Am adresa unui medic din București, pe care aș dori să-l consult. Îl găsești numai sîmbăta și mai ales duminica dimineața. Ți trimit adresa: Dr. Leontopol Mihai, strada Precupeții Vechi, nr. 14, telefon : 12.32.02. Eu nu-l cunosc pe medic. Am auzit însă lucruri interesante despre el și cred că ar fi bine să-l consulti repede. În afară de asta, cred că n-ar fi greu să încerci să te ajuți singur printr-un regim de fructe și legume crude.

Notează-ți cum îți convine și încearcă 2 săptămîni să măninci așa: /.../*Nu mai fuma deloc. Încearcă să faci mișcări de respirație f. ușoare în aer curat, cu gura închisă, să nu obosești. Trebuie să crezi, să înveți să crezi că poți și trebuie să te faci bine. Doar la început e greu exercițiul. Stăruie să te gîndești cu încăpăținare doar la asta cîte cinci

minute, pînă ajungi la o oră. Să nu te sperii că fuge gîndul aiurea.

Pentru somn începi să procedezi la fel – îți poruncești să nu te gîndești la nimic. Adică să fie în mîntea ta doar atît: nu mă gîndesc la nimic, dorm, mă odihnesc. Pare ciudat și totuși voința și puterea încăpățînată a duhului vindecă și stăpînește bicusnicul nostru trup.

Iartă-mi mie că am făcut pe medicul empiric cu tine. Vreau din toată inima să te faci sănătos și-o să te urmărească de la distanță voința mea.

Altădată am să-ți scriu năzbîtii dacă vrei, după ce primesc vești despre primele rezultate ale acestui tratament empiric. Spune-i soției tale toate urările mele de bine și pupă-l pe Nourăș. La vară-l iau la Constanța. Scrie-mi! **Despina”**.

P.S.: De-abia azi, 12 X mă învrednicesc a pune scrisoarea.

Note

1.*/.../ 1 kg. morcovi cruzi rași, cu zeamă de lămîie, puțin ulei de porumb și a doua zi aceeași cantitate de rădăcină de pătrunjel, preparat la fel; Cartofi fierți, fără sare, și peste ei fierbinți, ulei de porumb și zeamă de lămîie; Mere rase; Miere de albine de la producători (caută și lăptișor de matcă); Carne fiartă de vacă, piept de pasăre fără piele, pește alb cu zeamă de lămîie în loc de sare; Drojdie de bere proaspătă cam așa de 0,50 - 1 leu pe zi amestecată cu iaurt proaspăt (scoți pielea); Brînză foarte proaspătă de vacă (fără smîntînă); Pîine de regim, foarte puțină și nu proaspătă; Ceaiuri zilnic 1-2 cești preparat așa, pentru ¼ litru de apă clocotită, lași în cîteva clocote cîte o linguriță de: sunătoare, mușețel, cozi de cireșe sau ceai diuretic, măceșe, puțin pelin, apoi lași astupat 10 minute. Dacă poți bea fără zahăr sau cu o linguriță de miere, suficient de fierbinte.

2. Din unele surse reiese că poetul și familia lui se aflau deja în 15 oct. 1968 la București, în noua lor locuință din cartierul Berceni II (str. Aleea Stupilor, nr. 6, Bloc E 9, sc. II, et. I, ap. 26).

3. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

*

Scrisoarea (doar anvelopa scrisorii) expeditată, la 27 noiembrie 1968, de Despina Stelaru Belingher, din Constanța (Bd. „Tomis”, nr. 99, Bl. SO, Sc. A, et. 4, ap. 13).

Notă

Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit anvelopa acestei scrisori, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

GHEORGHE SARĂU

Identitatea literaturii române prin modernism

Romanul – formă a progresului literar

(IV)

Exponenții neomodernismului au fost Gellu Naum, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Dumitru Radu Popescu, Adrian Păunescu, Nicolae Labiș, Anna Blandiana, Emil Botta, Ioan Alexandru, Eugen Jebeleanu, Maria Banuș, Dan Deșliu, Ștefan Augustin Doinaș. Primul poet neomodernist poate fi considerat Nicolae Labiș, pe când autenticii neomoderniști sunt Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ana Blandiana, Mircea Dinescu – scriitorii care unesc noul cu datinile versului liric din perioada interbelică. Ca exemplu poate fi poezia „Altă matematică”, din cartea „Măreția frigului”, de Nichita Stănescu, publicată în 1972, creație poetică din perioada neomodernistă, car, prin reflectare nemijlocită, transmite conținutul obiectiv al reprezentărilor umane, iar fenomenul dragostei fiind înregistrat ca procedeu în a înțelege mai bine universul uman. În epoca neomodernismului, genul literar în versuri a ocupat poziția prioritară în literatura română, iar genul epic în proză precum romanul s-a manifestat mai puțin în albia sa. Prozatorii, romancierii neomodernismului sunt Gellu Naum (cu lucrările „Calea Șarpelui”, „Zenobia”), Marin Sorescu (cu lucrările „Iona”, „Răceala”, „Paracლისერი”, „Unde fugim de acasă?”), Radu Petrescu (cu romanele „Matei Iliescu”, „O moarte în provincie”, „Ce se vede”), Mircea Horia Simionescu (cu romanele „Dicționar onomastic” - 1969, „Bibliografia generală”, „Jumătate plus unu” - 1976), alții. Gellu Naum prin romanul „Zenobia” prezintă o lucrare suprarealistă, editată în 1985, aceasta punând în centrul atenției subiectul despre procesul afectiv al omului pentru creația literară în versuri. Iar prin lucrarea „Calea șarpelui”, pusă în lumină de-abia în 2002, Gellu Naum, cu referire la epoca respectivă, prezintă tematici despre existența veșnică, știința metamorfozei, autonomia și independența omului în mediul social.

Trecerea în revistă a perioadei interbelice și postbelice din curentul

modernismului poate fi caracterizată ca una cu conținut polivalent, ca una ce aparține unui sistem de idei ce reflectă într-o formulă generalizată interesele sociale și politice ale societății române care au fost determinate de condițiile istorice obiective și subiective ale existenței, respectivele însemnând reperul evolutiv pentru arta literară românească. Curentul modernist, susținând principiile inovației, este valorificat de marii scriitori și critici literari precum Eugen Lovinescu - critic literar – romancier - scriitor, George Călinescu - critic literar - scriitor, Pompiliu Constantin - critic literar, Ilarie Chendi - critic literar, Vladimir Streinu - critic literar – etc., Tudor Vianu - critic literar - etc., George Bacovia, Lucian Blaga, alții, care prin analiză promovează fenomenul de modificare treptată a acțiunilor specifice artei literare, astfel formându-se caracterul inedit în dezvoltarea identitară a literaturii române. Corespunzător, este susținută ideea prin faptul că creația literară românească se perfecționează în raport cu evoluția intelectului uman, iar schimbările de rigoare sunt trecute printr-o construcție ce emit în relief condiția existențială a societății române în dependență de așezarea rurală sau urbană, modernismul având tendința spre o cultură cu mult mai complexă despre componentele ținutului urban; precum Lovinescu susține promovarea scrisului prin mijlocirea mediului orășnesc, respectiv, cu reflectarea realității obiective, iar conținuturile să exprime un afloriment deplin al noului, astfel poziția modernismului

să se manifeste prin libertate și nefiind condiționată de uzanțele tradiției seculare – simbolismul, ca formă în exprimare, rămânând în urmă. Ca urmare, Eugen Lovinescu a fost scriitorul și criticul literar care și-a dat aportul pentru ca literatura română să conceapă un drum nou sau, mai bine zis, să se afirme prin modernism, noul fiind promovat prin revista *Sburătorul*, publicație literară cu caracter modernist fondată în 1919 la București; concomitent și prin Cenaclul literar *Sburătorul* (1919-1943), administrat de Lovinescu, mișcare ce a condus la punerea în lumină a tematicilor despre realismul urban, care se baza pe reflectarea realității în datele ei esențiale și obiective, dar și mișcarea literară avangardistă, care, prin activitatea sa, respingea integral forma tradițională și recurgea la formule ciudate cu impresia că acestea ar crea condițiile necesare pentru dezvoltarea ulterioară a artei literare românești. Dacă o să urmăm teoriile elaborate de Eugen Lovinescu, vom constata că Domnia sa a edificat acele mijloace ale cunoașterii prin care a determinat că cultura unui popor sau cultura artei literare a acestui popor evoluează doar pe principii imitative ce sunt luate de la alte popoare cu culturi mai avansate, în cazul dat este vorba de caracteristici luate din vestul Europei (țări precum Franța, Germania). Așadar, literatura română interbelică s-a afirmat prin modernism, inspirația către acest curent venind din spațiul geografic al Occidentului, iar primii pași ai creației literare românești fiind făcuți prin mișcarea simbolismului, orientare către sfârșitul secolului XIX; George Bacovia a fost primul scriitor care pune în lumină această orientare prin poezia „Plumb”, publicată în revista „Versuri”, în 1916. Cu un debut literar împotriva curentului simbolist, poporanist, sămănătorist, Eugen Lovinescu se prezintă în critica literară română din perioada interbelică în calitate de susținător al teoriilor scrise de renumitul scriitor Titu Maiorescu, astfel susținând imuabil principiile pentru o literatură modernă, pentru un gen epic al prozei de analiză psihologică și obiectivă prin→

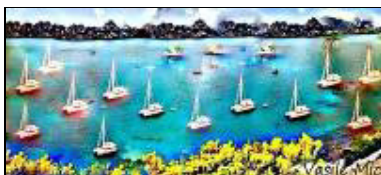
GALINA MARTEA

redarea conținuturilor despre pătura intelectualității române din sectorul urban, despre păturile sociale indiferent de apartenență; despre clasa socială urbană, așa numita mica sau marea burghezie - denumită în literatura de specialitate și clasa capitaliștilor deținătoare de capital ce era formată din micii producători, comercianți, funcționari, care se înfățișau ca reprezentanți ai dezvoltării sociale și culturale românești din acea perioadă. Drept dovadă, Eugen Lovinescu este extrem de fascinat și apreciază nespuse de mult romanul „Ion” de Liviu Rebreanu, publicat în 1920, primul roman obiectiv și de analiză psihologică din istoria literaturii moderne, respectivul redând imaginea unei orientări literare moderniste pentru care criticul literar a susținut în permanență acest principiu. Cele mai semnificative lucrări ale lui Lovinescu în domeniul criticii literare se prezintă prin „Istoria civilizației române moderne”, volumele 1,2,3, (apariție 1924-1925) și „Istoria literaturii române contemporane”, volume 1-6 (apariție 1926-1929).

În critica literară interbelică s-a afirmat George Calinescu, renumit critic literar din toate timpurile ca și Eugen Lovinescu și Titu Maiorescu, care și-a manifestat aptitudinile de analiză prin instinctul de a descoperi lucruri pe baza experiențelor proprii și facultăților individuale de gândire, prin respectivele definind critica literară ca domeniu al artei și al unei discipline ce are drept scop producerea valorilor estetice, corespunzător promovând un mod de exprimare ce redă creativitate inovatoare, individuală și captivantă – abordările în cauză având prezență în descrierile sale despre opera și viața marelui Eminescu, despre viața scriitorului Ion Creangă, dedicații poetului - fabulistului Grigore Alexandrescu și prozatorului Nicolae Filimon, precum și în renumita sa lucrare „Istoria literaturii române de la origini până în prezent”, editată în anul 1941, operă ce se încadrează prin convingerile realizate de Benedetto Croce (critic și filosof italian, care și-a expus părerile în filosofia istoriei și a esteticii), stilul creației având un caracter nespuse de inteligent, ce dovedește cunoștințe vaste și aprofundate în a elucida

transformările literaturii române din timp. George Calinescu a fost și romancierul care în maniera lui Balzac s-a pronunțat cu atitudini obiective, dar și discuții contradictorii precum în „Arca lui Noe” (1934), „Enigma Otiliei” (1938), „Scribul negru” (1965), „Bietul Ioanide” (1953), „Cartea nunții” (1933); deci cum se pronunță și marele critic literar Nicolae Manolescu în studiul despre romanul românesc „Arca lui Noe”: „Scrie romane de tip balzacian (cu intenție polemică evidentă), obiective, la persoana a treia, denumite *dorice...*”. Opinii de analiză literară cu referire la „Istoria literaturii române de la origini până în prezent”, de George Călinescu, au fost expuse în lucrarea „Istoria literaturii române moderne”, editată în 1945, autori Vladimir Streinu (*după modelul lui Titu Maiorescu, Domnia sa prin noțiunea esteticului a întreprins acțiuni în a susține arta literară și ca aceasta să nu fie invadată de pătura mediocră și politică a societății române*), Tudor Vianu (*distinsă personalitate a culturii române; lucrarea „Arta prozatorilor români”, editată în anul 1941 și una dintre cea mai răspândită și citită, este modelul de creație literară unde cercetarea se bazează pe stilistica mijloacelor de exprimare prin intermediul căreia este prezent adevărul exact despre aspectul formalismului, concepție care distruge forma unui conținut și aspectul structuralismului, conform Dicționarului Explicativ al Limbii Române este un curent în lingvistica contemporană care susține principiul unității interne a structurii limbii și privește limba ca pe un sistem de relații fonetice și gramaticale ce se condiționează reciproc*), Șerban Cioculescu (*mare critic literar pentru opera lui Mihai Eminescu, Ion Luca Caragiale, Tudor Arghezi*).

Tudor Vianu, personalitate de etichetă academică, cu studii profunde în arta esteticului, filosofie, analiză literară în literatura

Vasile Mic, Toate pânzele jos!

universală și istoria literaturii române, se prezintă cu creații literare de mare valoare precum „Influența lui Hegel în cultura română” - editată în 1933, „Istoria esteticii de la Kant până astăzi” - editată în 1934, alte. Este prezent în critica literară interbelică și Dumitru Caracostea – reprezentant al cercetărilor privind mijloacele de exprimare ale limbii române prin așa numita stilistică literară, ca și Tudor Vianu este considerat unul dintre cei mai mari stilisticieni în literatura română. Dacă e să ne referim la perioada inițială a modernismului, atunci îl vom menționa pe criticul și istoricul literar Garabet Ibrăileanu (își realiza scrierile pe procedee de analiză amănunțită) și pe marele scriitor, istoric, critic literar, Nicolae Iorga (unul dintre administratorii revistei *Sămănătorul*), care s-a manifestat profund și inteligent în arta istoriei literare, răspândindu-și cunoștințele specializate printr-un sistem de documentare perfectă, George Călinescu afirmând „Nicolae Iorga, în primele decenii ale secolului XX, a jucat în cultura românească „rolul lui Voltaire”.

Cât despre perioada postbelică a modernismului, se observă că creația literară românească în proză (inclusiv romanul – specie a genului epic) și în poezie a fost definită de o realitate ce a existat printr-un șir de constrângeri dure de tip comunist dintre anii 1948-1989, acțiunile reale afirmându-se prin etape de timp puțin mai liberalizate sau destul de severe, controlul de stat fiind exercitat aproape în totalitate asupra conținuturilor tuturor publicațiilor elaborate și înaintate spre publicare, scopul principal se poziționa de a împiedica sau stopa propagarea altor idei cu caracter occidental-democratic. Referindu-ne la specia genului epic, precum romanul din perioada postbelică, vom stabili că în unele cazuri semnele particulare ale acestuia se încadrau în imaginea specifică sistemului politic existent, iar subiectele abordate se plasau deseori într-o lume contradictorie realității, respectiv conexiunea dintre personaje în raport cu mediul social se înregistra printr-un indicator fals ce ascundea realul care era prezent prin asuprirea și intimidarea individului; corespunzător acestora unii scriitori, prin lucrările →

elaborate, glorificau sistemul peceșt din acele timpuri – exemplu poate fi Anatol E. Baconsky, care, prin poezie, onora orânduirea comunistă, dânsul, la vârsta de doar 25 de ani, fiind promovât în funcția de redactor-șef al revistei „Almanah literar”, întitulată ulterior „Steaua” din Cluj, anii de activitate 1953-1959; cu toate acestea, Domnia sa, ulterior, s-a dovedit a fi un personaj ce era împotriva curentului realist-socialist cu ideologie proletcultistă, afirmația scriitorului având loc în cadrul Congresului Scriitorilor din România, din anul 1956. Pe când acei scriitori care nu au dorit să se implice în discursuri legate de starea social-politică și onorarea sistemului existent din acea perioadă au recurs din nou la trecutul interbelic, oferind subiecte corelate cu mediul rural, continuând și cu cel urban și cu cel intelectual; însă, indiferent de tematicile abordate și de stilul înregistrat, oricum din imaginea integrală a literaturii se discifrează destul de limpede faptul că identitatea societății române de după anii 1945-1948 a fost modificată într-o manieră defavorabilă. Dacă e să ne referim la critica literară a perioadei postbelice, atunci se va menționa doar o formulare expusă de doctorul în filologie Alex Goldiș, comunicarea despre „Constituirea canonului impresionist în critica românească postbelică”, care sună astfel: „De-a lungul realismului socialist instaurat oficial în 1948, critica literară a avut, într-un fel, mai mult de suferit decât literatura propriu-zisă. Dacă oaze de literatură necontaminată mai pot fi identificate timp de aproape două decenii, în critică, nimic din ce s-a scris între 1948 și 1965 nu poate fi înțeles în afara ecuației realist-socialiste. Făcând *tabula rasa* dintr-o întreagă tradiție culturală, stalinismul adusese critica românească într-o triplă criză: a obiectului (dacă toată literatura română era pusă la index, criticii nu mai aveau practic despre ce să scrie), a instituției (domina o structură oligarhică în care nu conta mesajul, ci poziția din care era enunțat; Stalin trona ca referință supremă și în critică) și a modalității de manifestare: critica orală era superioară criticii manifestate în scris, având rolul de a îndruma scriitorul pe calea realismului socialist.”.

Miezul unui ev aprins

Despre „adevărul vieții”

și altele, cu A. Fadeev (I)

Un personaj anevoie de prins într-o formulă definitivă a nesfârșitei și frământatei mării moscovite a realismului socialist, Alexandr (Alexandrovici) Fadeev a fost unul dintre participanții, în 1934, la legendarul prim congres unional al scriitorilor sovietici, patronat nemijlocit de V. I. Stalin. Este congresul care, într-o exprimare precaut și specific rafinată a lui M. Novicov din 1961, „a sintetizat rezultatele activității creatoare dintr-o perioadă imediat următoare revoluției și a fundamentat – în lumina unei ample și multilaterale experiențe – metoda realismului socialist ca metodă a literaturii sovietice”, iar asta pentru că, ar vrea să argumenteze același M. Novicov, la care în interesul unor astfel de lucruri se cere revenit, „revoluția a devenit principalul conținut al vieții” și ar fi adus cu ea un nou *ideal estetic*. Congresul însă a statuat și a impus ca obligatoriu ceea ce depune mărturie A. Fadeev, încă în 1932, că i-ar fi preocupat pe mulți scriitori sovietici care ridicau problema „unei metode artistice noi, revoluționare, ca metodă a materialismului dialectic aplicată în artă” și ar fi fost, în principal, opera lui Alexei Maximovici (Peșkov) – alias Maxim Gorki –, merit împărțit de acesta cu influenta grupare R.A.P.P. (Asociația Scriitorilor Proletari din Rusia), din care A. Fadeev făcuse parte și ai cărei membri ar fi folosit primii sintagma „metoda realismului socialist”. A fost, de fapt, momentul de vârf al unei operațiuni autoritariste de câțiva ani prin care Stalin, după ce a desființat și a interzis grupările zgomotoase și anevoie subordonabile ale artiștilor, a pus ordine în lumea condeiului și i-a adus la ascultare, organizatoric și ideologic, pe scriitori, firește că în chip *stalinist*, combinând ipocrit și dur tezele marxist-leniniste cu înaltele rațiuni, cu interesele politice personale și cu forța într-un conglomerat care a inspirat deopotrivă teamă, supunere, dar și încredere, pentru că au intrat în același mod stalinist de procedare și aducerea la ordin, dar și

recunoașterea forței și importanței branșei scriitoricești în cursul imprimat de mișcarea bolșevică lumii social-politice a fostului imperiu țarist și nu numai acesteia.

E ușor de spus, dar nu și de înțeles, iar asta probabil că pentru tot mai mulți oameni, ceea ce în sine nu e deloc rău, cum anume se poate hotărî pentru o obște artistică întreagă așa ceva, o metodă de creație, și cum se poate ca un congres de breaslă, chiar al scriitorilor sau cu atât mai mult al lor, să fie organizat și să se desfășoare din voința și sub tutela deținătorului cel mai de sus al puterii în stat. Și, obișnuit, adăugăm repede că e vorba de Uniunea Sovietică și de Stalin – cu toate că deja asta nu mai este și va fi, să sperăm, tot mai puțin suficient, iar faptul că astfel de congrese s-au mai organizat în atare condiții, inclusiv în România, mai târziu, nu are de ce să fie mai lămuritor. De fapt, *realismul socialist* – „metodă”, ideologie, proiect, pretext, armă, acțiune politico-propagandistică etc. – este doar o fațetă, iar cel mai adesea asta se pierde din vedere când el este evaluat, a unui program preeminent politic vast, complex și bine articulat, în mare măsură apt să-și genereze resursele de care are nevoie, fapt care s-a și probat printr-o longevitate nedorită și se probează încă prin ecouri absolut indezirabile pentru trăitorii experienței pe care el i-a procurat-o umanității. Este drept că produs, acest program, pe seama unei reprezentări a lumii în care gândirea a lucrat cu prea multe și grave reducții și absolutizări și, deci, întemeiat pe un fals – continuu și cu grijă ocultat. În plus, conceput în→

AUREL BUZINCU

relație nemijlocită cu forța și cu autoritatea bazată pe forță, menit să asigure dobândirea, întărirea și conservarea unui astfel de tip de autoritate – care, în același timp și în egală întrebuintă de sine și de orice fel de resurse și de mijloace ale societății, se impune ca atare și schimbă radical lumea, ducând-o într-o direcție care contrazice natura.

Ca parte de program, realismul socialist, deși poate părea extravagantă susținerea, este un element de același ordin cu, să zicem, reorganizarea edificiului politico-administrativ, naționalizarea, industrializarea socialistă, colectivizarea, lupta contra dușmanului de clasă și slugilor sau rămășițelor lui etc. El privește nemijlocit arta, dar le privește, le influențează și se sprijină pe toate celelalte, structural încadrat și sistemic primind și emițând determinare. Fără să se ignore câtă metaforizare există în limbajul care anturează realismul socialist și ca atare, cât inefabil care induce echivocuri și îngreunează, parcă dinadins, decelarea înțeleșurilor, ar trebui spus că și în aparență, și în realitate, realismul socialist, ca și, măcar parțial, fiecare dintre celelalte, stă și într-un palier al coordonării, deci în vecinătatea imediată a deciziei, dar și într-unul de execuție propriu-zisă, aplicând ceea ce comandă celelalte. Este, oficial, fapt de „suprastructură”, determinat sau dependent – mai mult sau mai puțin relativ, după felurile împrejurări – de „bază”, pe care, tot oficial, o influențează, chiar determinant, iar neoficial, dar asistat de autoritate, o poate și teroriza, asta în vreme ce poate acționa astfel și asupra domeniului propriu.

Tocmai de aceea apelul la A. Fadeev, pentru un plus posibil de înțelegere. Rădăcinile sunt întotdeauna mai clare, chiar dacă ele încă dibuiesc sau tocmai pentru că se află în căutare și se expun, ca și copilăria, în sinceritatea vârstei sau, în orice caz, măcar ca așteptare mai puțin pervertit. Iar autorul *Tinerei gărzi*, romanul repede tradus și cunoscut la noi (și, se spune, criticat de Stalin la prima versiune pentru că nu înfățișează mulțumitor „rolul partidului”), fără să fie o proeminență a scrisului sovietic, este cert una a activismului stalinist – de unde

și întrebarea cu răspuns dificil de găsit: de ce și pentru ce să i se fi publicat în România anului 1962, chiar dacă traducându-se (mediocru) o ediție moscovită din 1959, culegerea *De pe pozițiile realismului socialist?* – și ar da o asigurare, parcă, în acest sens. De bună seamă că, în relație cu ceea ce i se reține în sarcină, acordându-i-se credit într-un chip bizar. Poate însă că și sub influența emoțională a poveștii lui de viață, a sfârșitului prin suicid, care a sugerat ideea unui om ce nu și-a mai putut duce în spate de la un moment dat înainte, încă tânăr, culpa morală. Deși sinuciderea lui A. Fadeev nu este nici singura și nici prima printre scriitorii sovietici, iar pe de altă parte, întrucât au fost mulți cei care n-au ajuns aici pentru că le-a venit la timp autoritatea în ajutor, n-ar avea de ce să fie o ipoteză hazardată aceea a culpei asumate și asociate cu teama de pedeapsă și de răzbunare într-o perioadă de intensă și oficială condamnare a stalinismului în patria sovietelor. Există însă și ceva dincolo de acestea, o emanație a textelor înseși ale lui A. Fadeev – ușor de pus alături de dispoziția onestă a începuturilor în general și de o naivitate de factură intelectuală remanentă, tolerată și devenită complementară exercițiului de activist stalinist, ca o rezervă, un lux ori poate chiar o ilicită compensație tănuită. Cum vor fi fost unii, de altfel, cu specificul și diferențele aferente, și pe la noi. Nu pare duplicitar – dar de ce n-ar ști să o ascundă foarte bine? „Marele

Vasile Mic, Luni gemene

Maxim Gorki” se repatriase – la invitația lui Stalin, se spune, ca să-i stea acestuia la dispoziție, spre adulare publică interesată și pe urmă spre a fi sechestrat – din interes material. Dar cel mai probabil, A. Fadeev, nu un ideolog propriu-zis, dar un funcționar și un comunicator performant, un propagandist bun adică, n-a trecut dincolo de a răspândi loial, în temeinicie și convingător ilustrate, susținerile altora, de la vârful autorității, și asta – punând între paranteze slujirea răului, adevărat că sub vreme – dintr-o complicație personală oarecum onorantă: a depus cea mai mare parte a înzestrării și strădaniilor lui în căutarea argumentelor pentru a înțelege și a accepta și pentru a da trup cât mai viu cu putință ideii pe care în astfel de condiții a avut-o de colportat. A făcut maximul îngăduit, comod și la îndemână profesional. Nu e puțin lucru, în lumea în care ne aflăm, prin raportare la mulțimea zeloșilor inapți și a zeloșilor neonești. Omul de acest tip este un interogativ și frecvent, în consecință, un dispus la dialog, chiar dacă nu cu alții, ci numai cu ideile altora și chiar dacă nici el de dorit în preajmă.

Aceasta fiindu-i lui A. Fadeev condiția sau poate că numai pentru o astfel de reprezentare a lui având argumente, sunt numeroase chestiunile care, dobândind circulație și la noi – într-o haină și cu o substanță în general aceleași, dar și cu deosebiri și mai ales rămânând uneori cu părți de rotunjit pe seama presupunerii, a subînțelegerii, a improvizației ori numai ajungând să pară așa astăzi –, se pot lumina cu ajutorul textelor din culegerea în discuție. Problema înțelegerii și a filiației unor concepte și a nevoii de sprijin pentru asta este reală. A fost așa aproape mereu, limbajul propagandei comuniste având parcă o preferință specială pentru aproximări și pentru echivoc sau devenind așa prin colportaj neprofesional, necesarmente vulgarizator.

Va fi avut o influență a ei în chestiune și importanța mai mare acordată rostirii în sine, care a lăsat adesea inteligibilitatea în urmă și a mizat pe efectul indus de misterul oficerii lozincarde. Faptul s-ar putea proba tot printr-un recurs la rădăcini: un raportor la al →

doilea congres al scriitorilor sovietici, cel din 1954 (citată de Ov. S. Crohmălniceanu într-o broșură publicată în anul următor în „Mica bibliotecă critică”), observa critic că „noțiuni ca *democratism*, *realism*, *caracter popular* devin extrem de vagi, de generale, își pierd orice conținut”. Dar nici n-au strălucit în precizie, pe de altă parte, ideologii comuniști în preluarea de la părinții lor, în adaptarea sau în elaborarea conceptelor. Există situații care pot fi explicate satisfăcător numai prin efectul unei oralități de tip folcloric în înțeles extins (dar în esență, „transmitere prin viu grai”, cu urmările aferente – căci ce altceva poate fi, spre exemplu, această „luptă pentru pace”, vie uneori până azi?), precum și altele în care, iarăși spre exemplu, stereotipurile mediocre de reprezentare și de explicare pentru uz propriu a faptelor se transferă în chip automat, în temeiul *legității*, și asupra altora și sunt prezentate ca atare, naiv și chiar ridicol. Se întâmplă așa în cazul artei văzute și tratate ca „armă de luptă” și ca *instrument* de influențare a conștiințelor – când nu întâlnește nicio piedică serioasă constituirea și punerea la lucru a raționamentului că, acesta fiind datul obiectiv, dacă partidul comunist nu e primul la arme, va fi primul la ele „dușmanul de clasă” sprijinit de capitalismul putred, muribund și reacționar, pentru că sunt arme, însă ale adversarului, și „arta pentru artă”, esteticismul, decadentismul, naturalismul și toate celelalte din categoria repudiată de „estetica marxist-leninistă”. Ba mai mult și cât se poate de interesant ca fenomen, gânditorul marxist se dovedește la curent și deplin edificat asupra felului de a proceda al gândirii proprii, doar că nu acceptă că acest fel ar fi caracteristic marxismului, încât îl identifică, îl descrie și îl pune, cu finalitate ideologică, exclusiv pe seama altor tipuri de gândire. Iată o caracterizare care este perfectă în primul rând pentru marxism, dar ea este aici marxism aplicat altora, cum se întâmplă foarte frecvent: „Limitele istorice și tendințozitatea social-politică a sistemelor estetice din trecut constau, între altele, și în faptul că o caracteristică efectivă a artei, odată sesizată, era absolutizată, opusă

tuturor celorlalte și prezentată drept unica. Implicit însă dispărea și posibilitatea de a defini esența reală a artei. Îngâmfarea naivă a teoriilor estetice ulterioare duce adesea fie la tendința de a respinge tot ce s-a descoperit anterior și de a absolutiza un aspect nou al obiectului, fie la tendința de a îmbina în mod mecanic toate caracteristicile cunoscute ale artei” – se spune într-un tratat de „etică marxist-leninistă” din 1960 la care se va reveni în cele ce urmează. Procesul și mecanismele relevate aici sunt aplicabile întru totul felului general de a proceda al marxismului, iar descrierea este în întregime corectă și ar trebui să i se adauge puține lucruri importante ca să fie și exhaustivă.

Din clasa celor mai importante și misterioase, „adevărul vieții” – o metaforă devenită concept și pe urmă, un concept metaforizat care, folosit mai ales în legătură cu arta, transcende domeniul prin conținut și uz și probează o disponibilitate remarcabilă de a se adapta contextual și mai ales, o mare forță expresivă și ca urmare, propagandistică. Având o istorie proprie și, probabil, o postistorie, legat mai întâi și fundamental de tot ce se revendică dintr-o situație și o raportare *realistă* a subiectului la obiect, precum și a subiectului la relația subiect-obiect (altfel spus – în baza unui argument destul de empiric, oferit mai ales de intuiție – *ca în viață, conform cu legile vieții*, respectând sau redând *viața* ca materialitate, spirit, fel de a fi și de a se manifesta, de a se desfășura și de a se arăta), „adevărul vieții” i-a fascinat pe producătorii de imagine și, în asociere cu *realismele*, a generat filosofii și o estetică sau estetici și i-a cucerit, ca teren propice viziunii și acțiunii lor, pe toți preocupății de sensul istoriei în versiunea ei materială și concretă, deci și pe marxiști. Aceștia, în plus față de alții, și-au pus în rucsac și un baston de mareșal și pe urmă chiar l-au folosit. S-au rezumat, realiști fiind, la istoria societății și a omului social, au identificat secretul mersului istoric în antagonismul social generat de poziția față de producția de bunuri, au identificat motorul evoluției în lupta de clasă, i-au găsit pe beneficiarii situației, pe care i-au catalogat drept reacționari

– frâna istoriei – și, corespunzător, în categoria largă a perdanților sistemului injust al inegalității, au găsit forțele progresului, deocamdată dormitând în neconștiență de sine și, din obligație față de ceva ce au numit legitate obiectivă a istoriei, s-au oferit să facă tot ce trebuie ca să-i ducă pe „oropsiții vieții” – cu ei, prin ei și pentru ei – la fericire. Dacă e cazul – și a fost cazul –, cu forța. Pentru asta și-au pus viziunea filosofică în bandulieră, s-au transformat în conducători și în luptători, angajându-se în lupta pentru putere, în revoluții de diferite feluri și în transformări revoluționare, iar în această calitate le-au făcut pe toate celelalte – pe cele mai multe depunându-le în „adevărul vieții”. Încât, în principiu, auzind invocat „adevărul vieții”, oricine trebuie să înțeleagă imediat și în poziție solemnă că e vorba de fundamente, de absolut, de principiile principiilor, consacrate și obligatorii ca obiective, legice, imanente, inexorabile, că acolo se află adevărul ultim, regula supremă, experiența exemplară și că „adevărul vieții” te învață cum trebuie să privești, să vezi și să acționezi ca să fii în acord deplin cu legitatea obiectivă a mișcării și a evoluției lumii. Și încă la multe lucruri servește, în același timp, „adevărul vieții”. Unul dintre ele, care a pus mereu în mare încercătură în primul rând pe cei a căror activitate a avut o componentă ideologică și propagandistică manifestă (activiști, artiști, gazetari, teoreticieni, educatori etc.), dar a putut pune în încercătură pe oricine, părănd chiar pentru asta cultivat, a fost acela că „adevărul vieții” dă îndreptățire tezei de utilitate practică potrivit căreia „adevărul” există și e permanent la îndemâna oricui, doar că el trebuie căutat, descoperit, corect rostit sau aplicat.

Ca urmare, cine greșește o face pe cont propriu. Fie nu a căutat, fie s-a aflat sub rele influențe. „Adevărul vieții” oferă întotdeauna și soluția, cam tot așa cum divinitatea negăsită se lasă chemată ca să te ajute să o găsești. Adică îndrumarea de partid – care este invitație, îndemn, dar și constrângere, întrucât cine n-a găsit „adevărul vieții” a greșit grav de mai multe ori: a greșit ideologic, a ignorat „viața”, a evitat partidul...

Memorialistică „Micul jurnal cu amintiri” al Nadiei Anghelescu

Reputată specialistă în studii arabe și profesor universitar, orientalista Nadia Anghelescu este autoarea unei cărți oarecum atipice, intitulată „Mic album cu amintiri”, care, într-o covârșitoare măsură, este o lucrare de tip memorialistic, adăugându-se valoroaselor volume publicate în domeniul profesional în care incontestabil a excelat: „Limbaj și cultură în civilizația arabă” (1986), „Orientalistica și dialogul culturilor” (1999), „Identitatea arabă. Limbă, istorie, cultură” (2009). Câteva relevante date din biografia ilustrei profesoare aflăm din chiar primele pagini ale „jurnalului”. Părinții săi au fost amândoi (asemenea bunicului patern) învățători, apoi profesori. Mama a fost argeșancă, naturalizată în Ardeal. Tatăl său a fost ardelean nativ din nord-vestul pierdut temporar prin Diktat. Nadejda Teodora Pop, viitoarea Nadia Anghelescu, s-a născut în 1941, în Hărțăgani, un sat din județul Hunedoara, părinții săi fiind la acea vreme în refugiu. Originea sa ardeleană este deseori invocată de memorialistă prin intime și delicate mențiuni de mare sinceritate: „Eu aveam un prestigiu de apărat, aveam o concepție ardelenească despre corectitudine”; „O anumită lentoare în gândire și expresie poate să se datoreze originilor mele ardelenești, poate și moștenirii lăsate de tatăl meu (...) Obişnuința de a medita asupra cuvintelor nu te lasă să te exprimi foarte ferm, foarte apăsător, ci te îndeamnă mai degrabă să încerci propriile aproximări. Dar unii nu înțeleg astfel de subtilități...”

„Micul jurnal” evocă în mod captivant trecutul, însemnând o lume fabuloasă cu oameni remarcabili, întâlniri și evenimente memorabile, constituind o incontestabilă sursă generatoare de nostalgii. Prezentul îi creează tot mai multe neliniști odată cu adaptarea la statutul de pensionar și firescul regres fiziologic la senectute. Cartea Nadiei Anghelescu ne dezvăluie locuri și fapte care au conturat cariera cu adevărat prodigioasă a memorialistei: colocvii, conferințe, cursuri ținute la

diverse instituții și universități, inclusiv din lumea arabă, unde uimea de fiecare dată prin modul fluent și impecabil în care comunica liber în limba arabă literară. Impresionează pe parcursul relatărilor cultul prieteniei și sentimentul nedisimulat al bucuriei, trăsături esențiale reprezentative ale personalității distinsei profesoare.

Fragmente:=*Orientaliștii din vremea aceea (...) veneau parcă din altă lume, cu politețea lor ce ni se părea exagerată, cu grija pentru ținută, cu marea lor erudiție care ne umilea.*

=*Cât privește parcursul meu profesional, ca să zic așa, cred că am avut și mult noroc - în primul rând norocul să-mi placă ce făceam.*

=*O lume de mare diversitate, fără uneori foarte diferite între ele, născute pe ruinele unui mare imperiu. Este însă adevărat că am puncte de sprijin acolo, în oameni și în cultură, și privesc la toate acestea cu bucuria pe care mi-o dă sentimentul diversității, acceptată ca un dar.*

=*Cât despre mine, pot spune că experiența conducerii de doctorate a fost una dintre cele mai fascinante pe care le-am trăit în viața de universitar (...) Am împărtășit bucuria lor de la sfârșit și am rămas legată de cei mai mulți dintre cei care mi-au fost doctoranzi (...) Între timp am încercat să învăț și eu și să predau lucruri serioase.*

=*Nu aveam alt motiv să zâmbesc decât acela că eram fericită, dacă îmi este permis să scriu acest cuvânt fără să mă tem că sperii destinul.*

=*Doctorul (...) mi-a garantat mai mult în glumă, că pe termen scurt nu mor, așa că, adaug eu, aflându-mă în „perioada de garanție”, pot să-mi văd liniștită de treburi și să trăiesc intens.*

**DORIN NĂDRĂU
SUA**

Dacă e

Dacă e să ne apere, ne apără.

Zeci de oameni care livrează
mâncare
duc pentru tine în rucsacii lor imenși
și pătrați
mari cuburi de aer ca să-ți ridice o
piramidă,

ca din vârful ei să te privească
inima mea secată și flămândă,
compensată de marja dintre mare,
imens.

Dacă e să ne apere, ne apără –

Aceiași

Suntem aceiași, dar ni s-a luat totul.
Rezervă de aur ne-a fost înotul
în pântecul mamei și-n ștrandul plin
de un nins prescurat..

Avem animale pe retină și le
împărțim sofisticat
în dolii turbure și dolii tulburat.
Lăsăm o molie, uneori, când străbate
lumea de pe frunze pe umerii noștri
cuminți,
privim fragii cu un fel de
îndemânare de prinț
sărăcit în cartiere estropiate

de bitumul care miroase a satin
și a hipoclorit băut de cherubin
ca să își iasă însuși prin tatuaj
și să se frângă-n trei până la magi.

Creșterea

Vârful de creion înfipt sub piele,
uitat,
a crescut în noi, peste noi, sociopat –
Ne-am luat cu altele și nu l-am scos,
s-a dat pe spate ca un albatros
și, neștiut, a continuat să hașureze-n
interiorul nostru Lascaux de asceze,

atât de vechi, că diminețile
ne țin peste veacuri erecția minte
și ne ajută să le integrăm
când serile din lume-s împinse ca un
dinte,

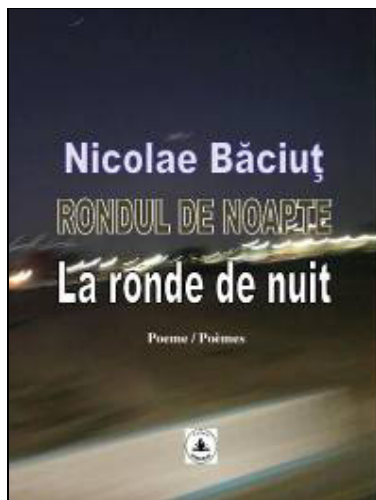
și numai bătrânețea nu o dăm.

DARIE DUCAN

POVEȘTEA RONDULUI DE NOAPTE

Întotdeauna când îmi pică în mână o traducere, dar mai ales o retroversiune, nu preget a afirma că și acesteia îi este merit să scoată în evidență măreția limbii noastre, a vechilor Cazanii, mai ales când aceasta stă față-n față cu surorile ei de gintă latină. Un adevărat echilibrist de circ, care se plimbă în voie pe sârmă, trebuie să fie traducătorul în ceea ce privește mai ales retroversiunea. Spun acest lucru convins fiind că naturațea și gingășia limbii lui Eminescu nu sunt așa de ușor de *turnat* într-o altă limbă și că cea care impune nevoia de rescriere este fără doar și poate, firea limbii noastre, care, de-a lungul veacurilor, s-a format în și prin biserică, cum afirmă părintele academician, Dumitru Stăniloie în cartea lui Sorin Dumitrescu, **Șapte dimineți cu părintele Stăniloie**. Căutând zadarnic echivalentul în alte limbi neolatine, a unor sintagme cum ar fi: *Măiculța lui Dumnezeu* sau *Dumnezeu drăguț*, traducătorul se vede în impas, deoarece corespondentul găsit, dacă va fi găsit, poate că nu va fi pe măsura așteptărilor. Cu toate acestea, textul trebuie tradus într-o altă limbă, chiar cu riscul ca acel care o face, să se vadă pus în situația de a rescrie respectiva operă artistică.

Cazul doamnei profesoare de la *Colegiul Mihai Viteazul* din Ploiești, Cristina Rodica Mazălu, traducătoare versată, cu o consolidată viziune despre artele poetice franțuzești, de la Boileau la Verlaine - tinde să fie rarism, valoarea textului tradus observându-se în dibăcia cu care dânsa reușește să *îmblânzească cuvintele-passepartout*, în preocuparea de a găsi mereu *cuvântul ce exprimă adevărul* din poeziile originale, (1), în sensul că expresia românească nu o traduce în niciun caz mot-a-mot, cum se crede, ci recurgând la un adevărat *lobby*, ca exercițiu de căutare a echivalentului său în limba franceză, de a da ca replică absolută a naturațea limbii române, naturațea însăși a limbii lui Lamartine. De altfel, traducătoarea își trădează metoda în **Motivației Constante și „paralele inegale” în universul poetic al domnului**

Băciuț: *Cuvintele-passepartout care pot servi la a desfereca taine, dacă le știi îmblânzi, sunt iarba și zăpada*. Poetului inventor de cuvinte îi găsește corespondentul în poezia franceză: *Mizând pe valoarea nuanțată a formelor gramaticale, poetul inventează cuvinte, investește, în modul cel mai firesc, un substantiv cu funcția de infinitiv lung („îngerire”), sau transformă, tot atât de natural, un adjectiv în gerunziu „singurând”, tot așa cum geniul lui Rimbaud, alt poet inovator francez, scotea din numele unui personaj, Robinson, simbol al rătăcirii și pactului cu natura, un verb, „robinsonner” (a hălădui) (2).*

De ce afirm toate astea? Pentru că cea de-a doua carte a mea, de teatru, **O lume cu raita-n sus**, apărută în 2018 (3), a fost tradusă de aceeași emerită și sufletistă profesoară, Cristina Rodica Mazălu. Încă din vremea corespondenței noastre legată de retroversiunea în limba franceză, dețin și eu un mic secret al traducătoarei: până și numelor proprii, deosebit de semnificative în ceea ce privește cunoașterea personajului, dânsa le-a găsit echivalentul în franceză în așa fel, ca cititorul de limbă franceză să-și facă o imagine cât se poate de fidelă despre ce hram poartă personajul. Spre exemplu, în loc să fie mulțumită cu numele românești ale personajelor din **Vrei să previi Alzheimer-ul? Citește mai mult, respectiv Stativele, Trică, Bică, Colțu, Ghebenele și Soțu**, Cristina Rodica Mazălu le găsește corespondente în franceză: *Les Statifes, Triquet, Biquet și Le Crocus*, ceea ce a însemnat un efort

în plus. De ERATA atașată pe o etichetă, la sfârșitul versiunii în limba franceză, menționând de ce apar în text, forme ca: *glissoire*, în loc de *glissière*; *avait aimé*, în locul formei corecte *avait aimée*; *dit*, în loc de *je...dis*; *tender*, în loc de *tendre*; *pardonez-le!*, în loc de *Pardonez-le-lui!*; *navré*, în loc de *navrée* și *le faire*, în loc de *la faire*, nici nu mai vorbesc.

Iată ce mărturisește domana profesoară în încheierea **Motivației Constante și „paralele inegale” în universul poetic al domnului Băciuț** - veritabilă recenzie a prezentului volum de poezii tradus, care vine în sprijinul afirmației de mai sus: *Sau, atunci când, aflată în „chinurile facerii” versiunii franceze, întâmpinând anumite dificultăți taman la cel mai scurt și mai nevinovat, în aparență, poem (Perechi), fondat pe jocul alternanței masc. / fem. și paronimie, al cărui farmec ludic mă osteneam să îl redau, i-am cerut aprobarea: „Domnule Băciuț, nu găsesc un corespondent masculin convenabil pentru femininul gură („bouche”, în franceză), eu v-am făcut măcelar („boucher”). Vă supărați? Îl puteți scoate dacă ...” (4).*

Desigur că, din moment ce nu suntem așa buni cunoscători ai limbii franceze, zadarnic încercăm să ne pronunțăm asupra valorii traducerii de față. Și totuși, așezate versiunile *face to face*, observ că traducătoarea cărții mele de teatru are și marele merit de a mă ajuta și de această dată, să descopăr în poezia d-lui Nicolae Băciuț, frăgezimea, gingășia și naturațea limbii în care ne-am născut.

Deschizându-se cu traducerea în limba franceză atât a prefeței volumului **La taclale cu Dumnezeu** și a **Poeziei din poveste**, cât și a **Motivației Constante și „paralele inegale” în universul poetic al domnului Băciuț** - prezentul volum bilingv, compus din trei secțiuni: adică la un număr de 34 poezii adăugându-se alte 14 poezii incluse în **Raport de gardă** și mai apoi încă 17 poezii incluse **Rondul de noapte**, la care se adaugă referințe critice incluse în capitolul *În loc de post-față*, în care mă regăsesc și eu, are, pe lângă traducerea propriu-zisă a celor 65 de poezii, un atu în plus, →

NICOLAE SUCIU

cel de a aranja poeziile respective în așa fel, încât să fie observate dintr-o perspectivă originală. Dintr-un întreg al **Taclalelor...**, prezentul volum stă sub semnul *Rondului de noapte*, poeme care, cum mărturisește autorul în **Poezia din poveste**, *definea un timp și o stare, un „rond” greu, cu accente tensionate, în preocuparea de a se găsi mereu „cuvântul ce exprimă adevărul” din poeziile originale* (5). De aceea, cartea aceasta, în ediție bilingvă, stă sub semnul „Rondului de noapte”.

Gândindu-ne la concizia limbii române și mai ales la câte trebuie să întâmpine traducătorul pentru a scoate un număr record de semnificații, să urmărim bunăoară, diferența numărului de versuri din traducerea în franceză, din ultima secvență a poeziei *Arborele vieții*: „Aș vrea să fim/ eu frunză – tu copac./ să-nvăț de la tine/ să fiu floare/ și de la fructe/ să tac” (*Arborele vieții*); „J’aimeais que nous soyons .../ / moi-une feuille, toi-un arbre./ afin que je puisse apprendre/ avec ton aide, comment/ devenir, ensemble, fleur/ / et, par les fruits, / apprendre/ à garder le silence” (*L’arbre de la vie*), din *Semnul crucii Le signe de la croix*: „dar vom tăcea, / vom vorbi, / făcându-ne semne” – „mais nous garderons/ / le silence, / nous nous parlerons/ à l’aide des signes”, și nu în ultimul rând, din finalul poemului *Noaptea mea*: „Azi noapte ceva a trecut /prin noaptea mea –/ cu lacrima puteam/ să o sărut,/ ca pe o cruce-n/ care învia/ cum mugurii/- ntr-un sânge ne-nceput”, cu finalul din aceeași poezie, varianta franceză: *Cette nuit, quelque chose/ vient de traverser Ma vie – / de ma larme, j’aurais pu/ l’embrasser./ comme si j’avais embrassé/ une croix / qui renaitrait à la vie./ pareille aux bourgeons/ dans un sang virgin” (Ma nuit)*, dialog în care termenul românesc format prin derivare cu prefix, *neînceptut*, stă față-n față cu neologismul *virgin*, aria de semnificații a fiecăruia fiind totuși diferită.

Vorbind din nou, atât despre expresivitatea termenului neoaș românesc *moaște*, greu de semnificații, raportat la *reliques*, cât și despre concizia proprie, și aici, a limbii lui Mihai Eminescu, să urmărim ultima secvență din *Moaște*: „Acum doar tu mă vei cunoaște, / când și cuvintele sunt

moaște” tradusă în limba lui Voltaire: „Maintenant, une fois que les mots aussi /sont devenus reliques, il n’y a que toi / qui me reconnaîtras”. Un alt termen neoaș românesc și deosebit de profund, *taină*, precedat de articolul demonstrativ-adjectival nu este tradus, nu pentru că nu ar fi avut echivalent în limba franceză, ci ori pentru că în limba franceză e suficient să rostești *Cina/ La Cène* cu majusculă pentru a singulariza unul dintre momentele-cheie ale Creștinătății, ori pentru că termenul franțuzesc, *secret*, vizează prea strident a-realul insensibilului, propriu folosirii neologismelor, cu toate că el tronează totuși, atât de marcant, în finalul poeziei: *Cina cea de taină/ La Cène*: „Să vină vremea, / ca în taină/ cea din urmă cină” – „Que vienne le Temps,/ en secret, pareil à la dernière Cène!”

Să urmărim concizia limbii noastre în finalul poeziei *Perechi*, comparativ cu finalul din *Paires*: „cine ne va fi perechea -/ noul - noua,/ vechiul - vechea?” – „Qui sera donc notre paire - / le nouveau et la nouvelle, / ou l’ancien et l’ancienne?” sau, de ce nu, în ultima secvență din *Grădinar în rai/ Jardinier, dans le paradis céleste*: „Nu-ți cer nimic –/ Dar dacă, totuși, / Vrei ceva să-mi dai, / să mă faci, Doamne,/ grădinar –/ dar grădinar în Rai!” – „Je ne demande rien - / néanmoins, si vous voulez/ m’offrir quelque chose,/ rendez-moi, oh, Père, jardinier - / mais jardinier de votre paradis/ celeste !”, în care echivalentul termenului românesc monosilabic *rai*, în franceză îi corespunde o sintagmă compusă din doi termeni: *paradis céleste*. Oare nu și aici trebuie căutată marea limbii la a căror structură și coloratură coloratură au trudit din greu toți cei care în vreme de restriște, au tradus Biblia?

În ceea ce privește eminescianul *VREME TRECE, VREME VINE/ Le temps passe, le temps vient*, din poemul cu același titlu din *Raport de gardă*, discrepanța raportului dintre semnificat și semnificat și încărcătura emoțională a cuvântului *vreme* (care de fapt, nu e orice fel de *timp*, ci unul care *vremuiește* în noi și care roade ca un vierme, în toate cele pământeste) este și mai evidentă: „Nicio vârstă nu-i a mea, / niciun timp nu-mi aparține – / cine poate judeca?/ „Vreme trece, vreme vine”!

– „Aucun âge n’est plus le mien, / pas un temps ne m’appartient - / qui pourrait bien en juger?/ „Le temps passe, un autre vient”!

În oximoronica *Toamnă de primă-veril Automne de plusieurs printemps* fie-ne permis să urmărim adresarea cât se poate de familiară cu persoana a II-a singular a pronumelui personal *Tu* în limba română, față de cea în franceză cu persoana a II-a plural, mai puțin familiară: *votre* și invocația tot așa de familiară *Doamne, te aștept să vii*, față de chemarea în franceză *Mon Dieu, j’attends votre présence*: „Ca după rugăciune/ obosită, / Doamne, te aștept să vii –/ nu-nchide după tine ușa-n ceruri/ și nici să nu-nțarzi.// O, prea mult cer am îngropat în mine/ și răsăritul parcă-i asfințit –/ nici vârsta nu mă recunoaște/ și dimineața-i noapte ce-a murit.// Ca după rugăciune, Doamne, / stau primăveri ascunse-n toamne!” – „Comme après une prière fatiguée/ Mon Dieu, j’attends votre présence - / derrière, ne fermez pas la porte des cieus/ et, surtout, ne vous faites pas attendre.// Oh, trop de ciel j’ai enterré en moi/ si bien que, maintenant, / l’aube est pareil au crépuscule -/ l’âge, lui-même ne me reconnaît pas, / le matin est une nuit qui vient de mourir.// Comme après une prière, ô, mon Dieu, / gisent des printemps, cachés dans les/ automnes!”. Traducerea are menirea, și aici, de a scoate în evidență particularitățile fiecărei limbi și mai ales efortul termenilor de a exprima și familiaritatea vorbirii.

Însuși titlul **La taclale cu Dumnezeu/ Parler à Dieu** reprezintă, metaforic spunând, surprinderea relației tainice om-Dumnezeu, așa cum o știm de la Mitropolitul Dosoftei încoace, o „stare” poate că încă neconcretizată în cuvinte, așa cum apare în versiunea franceză. *A sta la taclale* reprezintă pentru sufletul românesc, o stare de tihnă, care în popor vizează, acea conversație, chiar și fără cuvinte, intimă, dintre părinte și fiu, dintre mamă și fiică sau dintre bunică și nepoată. Cred că este momentul potrivit să zăbovim puțin asupra frumuseții acestei expresii neoașe românești, văzută față în față cu înseși mărturisirile autorului din *Când stai de vorbă cu Dumnezeu*.

Pe de o parte, expresia *a sta la taclale* amintește de întâlnirea →

bătrânilor, ca în poveștile lui Ion Creangă sau ca în *Moromeții* lui Marin Preda, pe o *laiță* sau pe *stănoagă*, afară în uliță, la o *poveste* excesiv de liberă (povestind, bătrânii *se povesteau*), fără un program anume și fără un anumit subiect. De aceea, particularitățile lexico-semantice ale limbajului presupun volens-nolens, valența familiară a limbii, așa cum constatăm recitând capodoperele eminesciene, *Dorința*, *Floare albăstră* sau partea a doua din *Luceafărul*, unde trăirea emoțională ține în primul rând de oralitatea limbajului, ca expresie a frumuseții sufletești. Trecerea de la folosirea termenilor proveniți din fondul principal de cuvinte la un registru neologic (spre exemplu, în comunicarea *bunică*, femeie simplă - *nepoată* școlită) ar împinge discuția lor, pe un teren greșit, adică în exteriorul trăirii sufletești. Una e când nepoata îi răspunde bunicii cu *am văzut*, în loc de *am văst*, cu *stradă*, în loc de *uliță* sau cu *Dumnezeu drăgușul*, în loc de *Dumnezeu drăgușu*, ca în limba bunicii, și alta când vorbirea nepoatei se pliază pe cea a bunicii, demonstrând că nu s-a înstrăinat deloc de ea.

Pe de altă parte, **La taclale cu Dumnezeu** e o „stare sufletească” și înseamnă a-ți găsi odihna sufletească zăbovind pe *marginea unei povești* „despre lucruri mărunte, dar nu despre lucruri neimportante, ci despre lucruri care țin de viața de toate zilele, obișnuite” - așa cum mărturisește poetul Nicolae Băciuț în **Când stai de vorbă cu Dumnezeu** (6. p. 5). Astfel, stilul colocvial, cu aer de profundă intimitate, devine un mod de existență al Poeziei înseși: *A sta „la taclale cu Dumnezeu” înseamnă a-i vorbi lui Dumnezeu, cu cuvintele poeziei, pe care am numit-o cândva rugăciune. A vorbi cu Dumnezeu înseamnă că tu spui ce ai de spus, iar El te ascultă și-ți răspunde în felul său, în care nu are nevoie de cuvinte* (ibid). Convorbirea mocnită a eului liric cu Dumnezeu, amintește așadar, fie de metarugăciunea psalmistului argezian: *Ard către tine încet, ca un tăciune./ Te caut mut, te-nchipui, te gândesc*, fie de dialogul peste fire cu El, din finalul poeziei *Legea* a lui Nichita Stănescu: *Stai întins, n-ai să mai stai; / ai să fii pentru că erai./ El mi-*

a mai spus: scoală-te,/ umblă, Poezia fiind astfel, o cale de a dialoga peste fire, cu Părintele Luminilor: *În viața mea, poezia își are locul ei și mi-am îngăduit despre ea și prin ea să-i spun Dumnezeului meu ce mi se-n tâmplă, ce gândesc, ce nădăjduiesc. Îi spun ceea ce mi se-n tâmplă, atunci când mi se-n tâmplă, pe limba mea, fiindcă știu că El toate limbile le pricepe, iar ne-nțelesurile mele sunt înțelesuri pentru El și nu în ultimul rând de a traduce în cuvinte, precum Lucian Blaga, mesaje primite, inspirate de sus: N-am stat la taclale cu Dumnezeu decât atunci când a fost voia Lui, fiindcă toate poemele mele sunt scrise în această stare, dintr-un suflu, așa cum ele mi-au fost inspirate, eu nefăcând decât să traduc în cuvinte mesajele pe care le-am primit* (7) într-un moment-cheie, avatar orfic putem spune, cel al revelației *cuvântului potrivit*: *De aceea ele au chipul și asemănarea acelei clipe în care ai sentimentul că te desprinzi, că plutești, într-un zbor îngeresc, când îți devii propriul tău înger* (8).

Revenind la versiunea franceză a titlului în limba franceză, **Parler à Dieu** vizează pe de o parte, numai concretizarea în cuvinte a comunicării respective, iar pe de altă parte nu surprinde și partea neconcretizată a comunicării, adică oceanul din *necuvânt*, pe care o surprinde expresia românească, *a sta la taclale* însemnând mai mult decât a exprima în cuvinte, sentimente, emoții, stări sufletești și sporind totodată și ambiguitatea discursului liric. Dincolo de toate acestea, o altă încărcătură aparte a sintagmei românești o are chiar termenul *Dumnezeu*, provenit în mod special, în română, din compunerea prin contopire a doi termeni *Domine* și *Deus* dând *Doamne Dzeu*, de unde o formă intermediară *Dumnedzeu* și mai apoi în forma finală, *Dumnezeu*.¹ față de franțuzescul mult mai simplu, dar și plat (și nu numai franțuzescul), *Dieu*, provenit din latinescul *Deus*. Cert este că aproape² aceleași observații despre³ frumusețea limbii române, le-aș fi făcut și dacă **La taclale cu Dumnezeu** ar fi fost tradusă în⁴ spaniolă, portugheză sau italiană.⁵ ceea ce acum nu mă împiedică să⁶ apreciez efortul de zile mari al⁷ traductoarei, care, s-o spunem fără⁸ înconjur, se vede în situația de a *se lupta cu îngerul*. Nu întâmplător autorul remarcă, nu fără modestie, în **Poezia din poveste**: *Biata mea franceză nu e în stare să aprecieze nici efortul, nici măestria traductoarei, dar are încredere în ceea ce au devenit câteva din poemele mele în veșmânt francez* (9). Or, în astfel de condiții destul de anevoioase, traducătorul se vede nevoit să se împartă în două: o parte din el încercând să exprime în altă limbă, inclusiv simțirea pur românească, în timp ce cealaltă jumătate n-ar vrea să se abată de la corectitudinea și firea limbii străine. Cu atât mai mult, cu cât traductoarea, până să ajungă profesoară de limba franceză, a fost, alături de confratele mai mare, criticul Ioan Marcoș, ca preferați discipoli ai renumitului profesor Ion Domnariu, una dintre olimpicele *Liceului real-umanist* din Dumbrăvenii Sibiului, în anii '60, de la faza regională din Brașov, a *Olimpiadei de limba și literatura română*.

O poetă de o modestie exagerată, o prozatoare înnăscută, care scrie atât de frumos în **Era odată, acolo, undeva... un sat în Transilvania, al cărui puls stăruie încă...**, apărută în *Cadran-Jurnal mureșean*, despre satul Ernea altor timpuri, în care a copilărit mama dănei, ca fiică de învățător - Cristina Rodica Mazălu, reușește atât prin traducerea superbeii cărți a lui Michèle Savary, *Sarajevo 1914 - viața și moartea lui Gavrilo Princip*, ed. *Vatra Veche*, apărută tot în 2021, cât și, iată, prin *Rondul de noapte*, cel mai original cadou pentru *părintele* Vetrei vechi, Nicolae Băciuț, la împlinirea vârstei de 65 de ani, să îmbogățească vitrina cu giuvaierele celor mai frumoase traduceri românești.

O poetă de o modestie exagerată, o prozatoare înnăscută, care scrie atât de frumos în **Era odată, acolo, undeva... un sat în Transilvania, al cărui puls stăruie încă...**, apărută în *Cadran-Jurnal mureșean*, despre satul Ernea altor timpuri, în care a copilărit mama dănei, ca fiică de învățător - Cristina Rodica Mazălu, reușește atât prin traducerea superbeii cărți a lui Michèle Savary, *Sarajevo 1914 - viața și moartea lui Gavrilo Princip*, ed. *Vatra Veche*, apărută tot în 2021, cât și, iată, prin *Rondul de noapte*, cel mai original cadou pentru *părintele* Vetrei vechi, Nicolae Băciuț, la împlinirea vârstei de 65 de ani, să îmbogățească vitrina cu giuvaierele celor mai frumoase traduceri românești.

BIBLIOGRAFIE :

- BĂCIUȚ NICOLAE, *RONDUL DE NOAPTE/ LA RONDE DE NUIT Poeme / Poèmes (Versiunea franceză/ La version française - Cristina-Rodica Mazălu)*, ed. *Vatra Veche*, 2021, *Poezia din poveste*, p. 9.
 BĂCIUȚ NICOLAE, id., p. 9.
 SUCIU NICOLAE, *O lume cu raita-n sus/ Un monde a l'envers* (versiunea în limba franceză de Cristina Rodica Mazălu), ed. Limes, 2018.
 BĂCIUȚ NICOLAE, id., p. 17.
 BĂCIUȚ NICOLAE, id., p. 9.
 BĂCIUȚ NICOLAE, id., p. 5.
 BĂCIUȚ NICOLAE, id., pp. 5-6
 BĂCIUȚ NICOLAE, id., p. 6
 BĂCIUȚ NICOLAE, id., p. 9.

ÎN TRE APARENȚĂ ȘI ADEVĂR

S-au înmulțit poezii, scriitorii, debutanți ori deja cu mai multe volume, cu vocații și expertize demonstrate. Din păcate, după criterii incerte, necunoscute, ascunse, sunt convocați în Filialele USR alții de aceeași valoare sau, evident, sub aceasta.

Remarcabilă în caz, cu două, trei cărți, cum bănuiesc, prezentă, din cât îmi dau seama, cu poeme în revistele de cultură (nu știu dacă și în **România literară**), e Carmen Tania Grigore, autoare (am primit-o de curând), a plachetei intitulată cam dramatic, **Un sezon cât o viață** (Editura Editgraph, Buzău, 2014), viața având la autoare, câteodată, chiar „preț” nu de un sezon, dar, într-o restrângere temporală, unul numai „de-o clipă”: „viața are preț/de-o clipă/incoruptibilă este/doar moartea/ea acceptă un singur ort/și acela/plătit în prezența/îngerilor” (**fluctuații cotidiene**).

În apropierea extincției incontestabile doar asistența angeologică ne va salva de puținătatea banului depus pe pieptul mării singurătăți viitoare. Moartea, incoruptibilă într-o lume nemăsurată de ore, lipsită de orișice dimensiuni, fără adică deasupra de cerul moral al filosofului cunoscut, să fie doar ca îndepărtarea umbrelor, a spiritului din trupul stors supus corupției? Numai cel rătăcit în ochiul pustiit ar vedea această ieșire din corp a duhului invizibil și nemuritor și ridicarea lui în țărâa divin sacrosanctă, precum în această ilustră poemă a „sângelui împrăștiat în suspine”, un vers frumos și nepătruns: „cu fiecare zi/umbrele se îndepărtează/de trupuri/pierdem gradual din noi/liniștea fundamentală/rostul promis/micului embrion celest//straturi de nisip aurifer/estompează căile spre lacrimi//furtuni solare/răvășesc alfabetul/și odată cu el/sângele e împrăștiat în suspine” (**rătăciți în pustiul ochiului**).

O carte de versuri de iubire, ca și ultima, de care am aflat de curând, **Taina în care locuiesc** (tipărită de editura clujeană Neuma), **Un sezon cât o viață** ne propune acest sentiment într-o afiliație cu afectul letal, mai degrabă dragostea ar avea,

înainte de a apărea, elementul disoluției, neîncrederea, spinul din carne de care vorbea filosoful danez: iubirea e în joc cu moartea, aceasta din urmă îi va aștepta, îi va chema pieirea, chiar în operațiile zilnice minime, domestice: „tu mă aștepți tremurând/ să te primenești//iar eu/îmi imaginez cum această cămașă/pe care o calc/este pielea ta obosită/în care nu mai încap mângâieri/ies aburi sălbatici/dintre cutele aspre//de când ai visat că Dumnezeu/te aprindea ca pe un copil/ ai un fel de nerăbdare sfioasă/ și îți păzești cu tăișul privirii/ carnea/de flacăra promisiunilor” (**un fapt nu tocmai întâmplător**).

Sau aici, în **proba de foc a tăcerii**: „trupului meu transparent/ nu-i mai pot limita un contur// atinge-mă să revin/la starea de altădată// în răstimpul în care am tăcut/ am pătruns în altă realitate// numai dacă aş putea trece/prin cercul de foc al îndoielii// nu aş mai avea teama înfiptă/ ca un spin în cuvinte”.

Lângă un eminent poem de dragoste, un amor aş zice absorbant, deja pătimaş, chiar dacă el, amorul, are lungimea fără de capăt, matematică, a asimptotei – sau absentându-i, oricum, semnele rele ale rătăcirii infinite („m-am rătăcit în privirea ta/și fără să vreau/am descoperit/arhipelagul singurătății// am văzut carnea/ cum tresălta în valuri/sufletul înspumat/te învăluia în alb//doar vârful inimii/contrastă în crepuscul//nisipul era atât de fierbinte/încât emana lumina sărutului//straturi de mâini/

străluceau printre nori/nimic nu trăda cerul asimptomatic// înverșunat/ timpul presăra nuanțe/ din ce în ce mai albastre/peste ochii tăi” (**luna mi-a auzit strigătul și l-a absorbit**), e așezată poema iubirii, ca să folosesc aci o vorbă a poetei, împăienjenite, aflată în stingere fatală: „tocmai am deviat/de la clipa prezentă/ mă aflu într-o zonă/intermediară iubirii/am nevoie de ochii tăi/să pot descifra semnele/împăienjenite//de mult nu mai înțeleg/acest alfabet al chemării//cu mâinile legate la spate/mă depășesc umbre enigmatice/condamnate la ani grei de tăcere” (**rătăcită între vârste**).

O solitudine apăsătoare, chiar și atunci când sentimentul singurătății nu e numai decât numit, străbate mai toate poemele volumului **Un sezon cât o viață**: tăcerea (în care iubitul intră tiptil), chemarea (clișeele foșnesc de chemare), poarta cu zăvoarele rupte, clepsidra neînțoarsă și altele încă vorbesc de însingurare, când aceasta ar dispărea ar fi doar la suflarea unui duh al sărutului: „vino aproape/intră tiptil în tăcerea mea/de clepsidră/oare câte îmbrățișări/se pot strecura/dincolo de strigătul nopții?// mâinle sunt uneori/clopot de liturghie/ alteori șerpuiesc printre nori/incendiare// între curbele voluptoase/limba întruchipărilor/îndeamnă la cunoaștere” (**intră tiptil în tăcerea mea**); și: inima mea este o poartă/fără zăvor/se scutură de pe margini rugina//mă trece chiar acum un orb/întrebându-mă de nuanța/ochilor tăi//cum aş putea să-i explic/că am sacrificat o icoană/în schimbul unui cer transparent?., (**cerul din ochii tăi**); sau: „împotmolit printre stele/gesticulezi neputința/îmi dai de înțeles/că îmi vei telefona în curând//îmi ceri să rămân/la celălalt capăt de lume/oricum drumul spre nicăieri/mă dezarmează//îmi pierd cu fiecare oftat/vârful de lance/și devin/tot mai vulnerabilă/la ideea de îmbrățișare//inima îmi sare din piept/și foițele ei sunt purtate de vânt//se lipesc pe retina ta/dor peste dor” (**dor peste dor**).

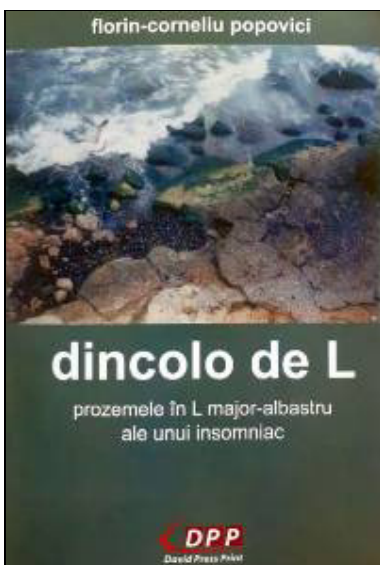
A.I.BRUMARU

DESPRE ANDROGINUL HIMERIC

Comentator inteligent, pătrunzător și erudit al creației literare, Florin-Corneliu Popovici e, în egală măsură, un poet original și profund, obsedat de fundamente, de temele definitorii ale naturii și condiției umane, teme pe care le tratează cu mijloacele aflate la îndemâna unui *poeta doctus*, altfel spus: cu un elan afectiv și imaginativ controlat de informație și de cunoaștere, cu binefăcătorul echilibru dintre sens, ton, enunț brut, stil, imagine, sentență, echilibru generat de împăcarea superioară a impulsului și a conștiinței artistice.

În lectura noastră (strict personalizată), volumul de poeme *Dincolo de L. Prozemele în L major-albastru ale unui insomniac*, Editura David Press Print, Timișoara, 2014, are drept arhimetă, are drept avatar, drept icoană subconștientă (deopotrivă vitală și livrescă), *androgenul* și drept energie creatoare de text *nostalgia* adâncă, strivitoare, tânjirea, aspirația năvalnică spre înfăptuirea, în contingență, a miticei făpturi. Întreaga desfășurare a volumului transcrie această căutare înfrigurată, încununată, dureros, cum vom vedea, de eșec (un eșec prevăzut, poate chiar așteptat). Dorința imperioasă, transcriind, poate, o reminiscență, o amprentă mnemonică, dorința de uniune, de contopire, până la indistinție, a două identități autonome, separate, conferă stihurilor o tensiune, o vibrație stranii, memorabile adesea: „e iubire atunci când/ eu devine tu,/ tu și eu se metamorfozează-n noi./ e iubire atunci când/ absența ta/ e mai fără de sațiu decât/ toate dorurile din lume...” (84).

Trebuie spus că această năzuință obscură, acest drum spre androgen, trece dincolo de eros (implicându-l, desigur), depășește consonanța trecătoare (reiterată, dar, în sine, efemeră) a îmbrățișării, vizând ipostazierea unui construct nou, a unui *Noi*, a unei entități ontologic diferite de identitate și de alteritate: „e iubire atunci când/ sângele meu/ se prăbușește cascadă / în inima ta lac...”; sau: „iubesc.../ permutările de «tu» luate câte «eu»...” (172); și încă: „... mi-e frică de «noi» /că se va divide la «doi»...” (191); ori: „...să ne-mpletim în tainice șoapte / și-n hieroglif tandre./ poți să mă iei de mână / chiar de-acum./ să-mi spui la ureche «tu», / tu ești eu, iar eu sunt

tu...”(204).

Nu numai cei doi se avântă întru a se uni, ci și umbrele lor, rămase dincolo de anotimpuri, în realitatea secundă a memoriei și într-o frenetică așteptare: „... pe digul plin de alge/ de la heliopotonicul etern Costinești,/ unde umbra mea, și-acum, stă încremenită alături de umbra ta...” (139).

În fine, zbciumul e încununat de o (dilematică, totuși, neconvinsă pe de-a-ntregul) reușită, de o iluminare androgenică: „... eu însuși./ tu însumi./ însumi toate cele? / sau, cum ar veni? / „eu sunt un Altul”, / eu sunt eu însumi, / tu ești tu însuși? / ori, poate, / eu sunt tu însăși, tu ești eu însumi?...” (41).

În asemenea împrejurări, sub auspiciile contopirii și ale replămădirii celor doi în Unul, integritatea și statornicia persoanei se dovedesc (se închipuie?) cvasi-iluzorii. Eul, tânjitor să integreze, împreună și deopotrivă, cu celălalt Eu, cu Tu, fascinantul Noi, fragilizează, până la anulare, verbul *a fi*, în favoarea lui *a deveni*. Mișcare lăuntrică abisală, vrednică de mari gânditori și de mari poeți, mișcare ce se conștientizează, deplin și chinuitor, abia la capătul unui lung periplu al re-personalizării individualităților, periplu înfrânt și himeric. Astfel, după consemnarea ezitantă a unei izbâzni: „... sunt vinovat/ fiindcă am devenit altceva decât eram înainte” (169), după numeroase reverii asemănătoare, luciditatea intervine decisiv și spulberă mirajul: „pierdem zilnic paradisul/ pentru că nu știm/

cine-am fost,/ cine suntem/ și cine n-am reușit să devenim”.

Androgenul acesta, nenumit ca atare de poet, dar deslușit, ca o fantasmă, în orizontul, mai îndepărtat sau mai apropiat, al enunțurilor, este, în interpretarea noastră, simbolul iubirii absolute: „...fost-am lipiți unul de altul/ precum siamezii într-un corp” (114), „... că ne vedeam din nou doi fluturi/ odihnind pe-arciute sprâncene” (115), „...că-mi voi dăruii sufletul/ Unicei cu două inimi stângi...” (105).

Iubire absolută (cf. poemul *iubesc, deci exist*, p. 83) pentru o femeie perfectă, pentru *femeia absolută*, căreia eul liric îi spune „te iubesc!” „în toate graiurile Pământului”. Iată scena finală din amplul poem *tren personal*: „... mai apoi, cu mâinile-mpreunate,/ învârteam roata norocului,/conturam hărți pe ferestre aburite/și imaginam drumuri fără răspântii/pe care, într-un final, fără vreo vorbă,/se abandona să lungească lin,/în neștiut miez de noapte,/nu înainte de a lăsa să-i scape din mână/ batista brodată/cu numele scris invers: ARUAL” (57).

Uneori, precum în poemul *dincolo de L*, ni se oferă, cu o imensă duiosie confesivă, chei onirice, spre descifrarea, spre deciptarea misterului: „îndărărul fiecărei litere / șade o lebedă./ însă îndărătul lui L/ se-ascunde Ea.../ a fost o dragoste la prima atingere,/ între două litere singure, flămânde,/între un L și un F,/ ultima tot un fel de L, însă dublu, masculin, întors...” (21, 23).

Cele două litere, cele două ființe pe care acele litere le mascau și le conțineau, s-au trezit, însă, la un moment dat, din reverie, din vis. Un șoc, desigur, un șoc ce reconfirmă necruțarea, atrocitatea existenței terestre: „într-o dimineată de decembrie/ m-am trezit brusc, singur,/plecaseși din viața mea/luând cu tine/ albumul cu vise color,//partea stângă a aurei mele,//masca de carnaval venețian,// un ciorchine de a. d. n. și umbra corpului.../toate nimicuri cu negrit și de nepătruns Sens” (89).

Ce se va întâmpla acum, după năruirea oricărei nădejdi de recuperare a Marii Iubiri, a Unicei, a contopirii cvasi-androgenice? Ce este și cum mai este viața eului după acest dezastru? Discret, reținut, lucid, rațional, poetul nu se lansează nici în→

EUGEN DORCESCU

lamentări, nici în acuze, nici în filosofări amare despre dragoste și soartă. Nu. Poetul știe că impermanența, singurătatea („... am înțeles/ că singurătatea are un preț/ uneori imposibil de plătit”), suferința (cf. *suflet și trup*, p.31) sunt consubstanțiale existenței umane și, în consecință, își consemnează și își comentează, cu o clară, cristalină emoție intelectuală condiția. Se ivesc, astfel, motive puternic generatoare de lirism, precum: plecarea, insula („...plec pe-o insulă pustie./ departe, la capătul lumii...”, 33), renunțarea la cuvintele de prisos, adâncirea în sinele profund, în duh, în contemplare, în isihie; „... nu mai vreau să fiu/ proprietar de cuvinte./ și nici să îmi umplu tolba cu ele./ uitarea./ singurătatea, /tăcerea/n-au nevoie de vorbe ca să spună”. Sau: „sunt zidit./nu ca ana a lui Manole./ între arse cărămizi./nu ca lumina celui din Lancrăm/ între filosofice cuvinte./nu ca ideile-ncifrate/ în masonic compas./ci în propria mea singurătate./ca un bluestem/mai puternic decât însuși/Marele Zid” (47).

Exterior sinelui, vrăjmaș ireductibil pare a rămâne (sau chiar rămâne) timpul. Reproduc, *in integrum*, un text emblematic, purtând acest motto: „avem nevoie de timp./ însă timpul nu are nevoie de noi”: „există un timp zero/care mă separă de tine./un timp în care/lipsești tu./cea îndelung așteptată./ai plecat ducând cu tine/o mare Taină./aceea de a nu fi știut vreedată/cine ești cu adevărat./ ai plecat/furând părți din mine/și m-ai lăsat orfan/ de lumină, de iubire, de soare, de speranță./ de Tot” (121).

Anecdotica și visul mitic ale iubirii, precum și anecdotică ingenuă a vieții, în general, au fost depășite. În lumina spectrală a unei viețuiri înțelepțite, a unei viețuiri ce și-a descoperit perspectiva și șansa eternității, au rămas, față în față, ambii senini, ambii impenetrabili, Eul și Timpul.

Două entități ce se confruntă de la facerea lumii. Doi cavaleri metafizici. Iată ce frumos, ce nobil, se înclină unul din ei în fața celuilalt, pecetluind, la nivelul excelenței, desfășurarea densă și grea a acestei poezii filosofice: „... am făcut pace cu timpul – / am ridicat steagul alb/ al tâmpelilor” (239).

Metafizica ludicului sau jocul seducător de-a Timpul și Nostalgia

Valentin Busuioc face parte din stirpea aleasă a scriitorilor născuți, nu făcuți meșteșugărește. Cugetă și scrie poeme și proză cu un fermecător firesc, adăpând zămisliurile sale literare din izvoare limpezi și boabe de rouă care n-au cunoscut decât sărutul primelor raze de soare. Este atât de prieten cu naturalitatea estetică a discursului, încât ai impresia că toate cuvintele pe care le trimite către tine curg molcom, îmblânzite cu un preaplin de iubire și nostalgie, prin albia imperiului ideatic al unui „paradis recâștigat”; un paradis personal: cel al Copilăriei.

„Povestea bărbatului care a visat foarte mult” (Cluj, Editura *Neuma*, 2021), recentul său volum de poeme, ar putea fi sintetizat și prin privirea de hermeneut a lui Horia Gârbea: „Un poet și un prozator de indiscutabilă înzestrare, precum Valentin Busuioc, visează mult și colorat. Niciodată «prea» mult, așa zice. Visele lirice îl întorc pe poet în lumea unei copilării pe care o redescoperă, ca adult nostalgic, cu totul altfel de cum i s-a părut demult. Subtil și stăpân pe mijloacele scrisului, autorul își permite să se lase invadat de o minunată duiosie, izbutind un volum de raftul întâi”. „Povestea...” pe seama căreia a brodat emoționant, cu maturitate și luciditate și în romanul „Mierea sălbatică” (Editura *Neuma*, 2020), are personaje care ni se lipesc, aidoma unor prieteni vechi, de suflet: Mama, Tata, buncii, Moartea, Viața, Iubirea, Nostalgia, Copilăria, Inocența, Timpul, Linia Vieții (un leit-motiv al creației busuiciene), Credința. Volumul are chipul unui mini-tratat de metafizică a privirii întoarse către începuturile ființei, e o operație cu anestezie estetică pe cordul deschis al sufletului, un oftat inocent (donquijotesc, mișkinian) care încearcă să lecuiească vânătaile înălțând poematic, peste tot, în fața Răului și Urâtului, ziduri neprihănite, asemenea lui Iov care știe că nu scrie o carte despre suferință, ci despre fericire. S-a spus că, după Iov, nu știm ce cuvinte trebuie să mai folosim pentru a ne certa cu Dumnezeu. Valentin Busuioc răspunde această perspectivă, amintindu-ne că pentru Iov cele mai grele dureri sufletești erau acelea pe care i le pricinuiau sfaturile celor apropiați. Martor lucid al Vieții și Morții – „când vom învia/ vreau să rămân ultimul// să fiu/ preț de o clipă/ hotarul dintre viață și moarte” („Zidul”) – Poetul exersează

stoice exerciții de supraviețuire evadate din gramatica primară a clipei cea repede ce ni s-a dat: „va veni o zi/ când nu vei mai avea/ decât un chibrit/ și fiind ultimul/ poate că vei dori/ să-l păstrezi pentru zile mai grele/ ori poate că nu-ți va păsa și-l vei aprinde/ lăsându-l astfel să te învețe/ cea din urmă/ suflare” („Chibritul”). Cultivat la școala unui Iov căruia i-a aplătitat strigătul – „Dar eu știu că Răscumpărătorul meu este viu și că El, în ziua cea de pe urmă, va ridica iar din pulbere această piele a mea ce se destramă (Iov 19:25)” – onirismul lui Valentin Busuioc are accentele unui fantastic tradițional, de tip romantic, dar nu-i lipsesc accentele de suprealism.

Rămân valabile, și pentru acest volum, aprecierile pe care criticii literari le-au făcut meditănd asupra celorlalte volume de poeme ale autorului. „Valentin Busuioc reconstruiește lumea și sinele într-o frumoasă poveste de dragoste, în mistica ei” (Ioan Holban). „O poezie autoreferențială scrie Valentin Busuioc, o serie de selfie-uri în care își urmărește propriile posturi, propriile trăiri, ca și cum și-ar fi pus propria ființă sub o lupă care îi urmărește deopotrivă partea vizibilă a ființei, dar și partea invizibilă” (Adrian Alui Gheorghe). Valentin Busuioc „povestește, cu predilecție, întâmplări trăite de el însuși” (Alex Ștefănescu). Numai că, Poetul, pornind de la aceste întâmplări trăite, își urmează programul său poetic, „acela de a sublinia nesemnificativul, de a-l ridica la rangul de uman. El se luminează privind obiectele, «smulgând lucrurilor cea ce ele știu despre oameni»”, precum modernistul Eugene Guillevic” (Grigore Șoitu). La Valentin Busuioc, „conceptul de realitate, →

ION FERCU

asupra căruia se fixează poemele sale, nu se reduce la contactul epidermic cu lucrurile, ci, infinit mai mult decât asta, angajează divinul pe care obiectele îl revelează și îl ascund totodată, ceea ce face ca rupturile prezente la nivelul discursului să fie tot atâtea modalități prin care eul poetic încearcă să deconstruiască datele empiriei, operând în suprafața realului interstii care deschid către zonele cele mai adânci ale acestuia, scriind astfel o poezie a substanței. Astfel, Valentin E. Busuioc se situează în descendența așa-zisei lirici a obiectelor, a cărei partituri reușește s-o interpreteze într-o cheie personală” (Octavian Soviany).

Scriitura are virtuți ale deconstructivismului lui Derrida, căci percepțiile zonelor mai cețoase ale realului, neglijate de ochiul liber, sunt altfel evidențiate, fiind identificate sensuri noi, dar și contradicții care relevă soluții alternative de interpretare.

Ghemuită tainic în sufletul său, ca o mare poveste de dragoste, Copilăria lui Valentin Busuioc, devenind soră de cruce cu un imaginar doldora de esențe, aruncă imperial colbul de pe amintiri și în „Povestea bărbatului care a visat foarte mult”, dezmoște mituri și tradiții, umanizează vânățiile ființării și-ți sugerează că ar trebui să pricepi că locuiești totuși în cea mai bună dintre toate lumile posibile, mai ales dacă poți simți astfel istoria: „între cel care-am fost/ și cel ce sunt/ ești puntea pe care copilul aleargă/ răsând” („Puntea”). În infernul migrator al decorului în care supraviețuiesc, pot spera, împreună cu Poetul, „ca atunci când eram copil și-mi era foame/ și stăteam toată ziua la poartă/ cu găina în mână/ doar-doar o să treacă vreun bărbat să o taie// așa te aștept” („Îndrăgostit”). Valentin Busuioc sfarmă estetic lumea reală pentru a o zidi din nou. Oniric, invocă magic legile, pentru a-l ajuta să creeze un alt univers, o altă realitate. Discursul nu are însă nimic din fuga de/ din real. Atât doar că realul său poetic este invadat de frumusețe estetică, prin complicitatea fericită a instrumentelor onirice, amintind de ceea ce spune Leonid Dimov: „Elementul oniric capătă dreptul de a pătrunde în poezie abia în clipa în care visul începe să fie tălmăcit. Cheia viselor este mai onirică decât visul însuși”... „pe când avea trei ani a căzut dintr-un pom/ și de la brâu în jos a rămas nemișcat// de-atunci părinții îl scoteau dis-de dimineață la șosea/ și mai veneau doar seara să îl ia/ cu tot cu banii adunați de peste zi// într-

o zi/ un bătrân orb/ alături de care cerșea/ l-a întrebat ce ar vrea să se facă/ atunci când va fi mare/ iar copilul i-a spus că visul lui e să fie fluture/ ca acela desenat pe camionul care trece la prânz...” („Visul”)... Tot ceea ce ființează visează; nu doar Poetul: „curcubeul-/ așa ne arată apa/ că și ea visează” („Curcubeul”). Uneori, visul poate lua forma inimii Inocenței: „când aveau părul complet alb/ buna îl săruta pe bunul pe frunte/ iar el pe obraji/ într-un fel aparte// ca și cum le-ar fi fost teamă/ că sunt amândoi de zăpadă” („dragostea prin mîntea unui copil”). Toate par a avea forma și pulsul acestei inimi: „ca orice casă/ și inima are patru odăi// în cea din stînga față nu stă nimeni/ este rezervată pentru străini/ și pentru Dumnezeu// alături este a mamei/ stă acolo când sforăie tata// în spate/ spre răsărit/ stau întotdeauna copiii// iar cea de a patra/ mai mică și întunecată/ e-a tatei// noi nu-l vizităm niciodată/ însă lui nu-i pasă/ de cum adormim/ umblă dintr-o cameră într-alta și ne pupă pe frunte/ ne învelește și ne mângăie linia vieții/ ca o substanță de contrast” („Inima”).

Țesătura scriiturii este zămislită printr-un seducător joc de-a Timpul și Nostalgia. Ca în magie, timpul este readus în prezent. Toate evenimentele sale au capacitatea de a se petrece acum, în această clipă. Simți că ești în compania celui *illo tempore* („timpurile acelea”, în sensul de timpul lui „a fost odată ca niciodată”, timpul originilor) lansat de Eliade, pentru veșnicul reînceput. În culturile arhaice, cosmosul își împropăta și menținea sacralitatea prin re-creare și reactualizarea vremurilor de origine. Poetul, un microcosmos avid de sacralitatea timpului copilăriei sale, suprimă mereu timpul profan, pentru a retrăi celălalt timp, pe care-l percepe, măcar „preț de o clipă”, cel puțin în imaginarul recuperator, ca fiindu-i contemporan... „Aveam aproape trei ani/ când mama m-a îmbrăcat pentru prima oară/ în haine de sărbătoare// să zâmbiți/ ne-a spus fotografu/ să zâmbiți/ ca și cum ați fi fericiti// acum/ după mai bine de jumătate de veac/ simt că și noi suntem asemenea hainelor/ de sărbătoare-/ cineva ne scoate din când în când/dintr-un dulap întunecat/ ne lovește de câteva ori pe spate/ (ca atunci când se naște copilul/ și e scuturat de visuri)/ iar preț de o clipă zâmbim// suntem aidoma pietrelor// fericiti ca și cum am trăi” („Lumina unui blitz”). Dar jocul are și primejdii sale. Tocmai de aceea, „spre a nu ne orbi cu lumina din el

orbul își pune mai întâi/ ochelarii” („Lumina”). Vorbind despre Dostoievski, Emil Brumaru spunea că „există plăcerea enormă de a da citate. Oare ea n-ar putea fi dusă până la limită? De exemplu, să copiezi tot *Idiotul* [...] și să publici chestia asta”. Tentația aceasta o am în fața multor poeme semnate de Valentin Busuioc. Poemul care oferă titlul volumului, „Povestea bărbatului care a visat foarte mult”, aproape că-ți oferă certitudinea că te afli în fața unui mini-tratat de estetică a urât-frumosului, ca entitate. Înțelegi că frumusețea și urâtenia sunt relative, depind de ochiul privitorului. Niciun lucru nu este frumos, sacru sau sexy – doar sentimentele umane îl fac așa” (Yuval Noah Harari). Universul în sine, orice mini-univers, nu reprezintă decât niște adunături de atomi. Dacă îndepărtăm sentimentele umane, nu rămânem decât cu o adunătură de atomi. Universul nu-mi conferă mie sens; eu sunt cel care conferă sens universului. Aceasta este și vocația cosmică a „bărbatului care a visat foarte mult”, „un bărbat foarte urât” de „care nicio femeie nu se apropia”, un bărbat căruia i-a fost hărăzită o femeie „mai urâtă decât era el”: „iar bărbatul/ care nu mai visase de mult/ s-a întors și nu mică i-a fost mirarea/ când a văzut că în fața lui se afla [...] cea mai urâtă femeie din lume/ dar lui nu i-a pasat/ ceas de ceas a iubit-o ca în prima zi/ iar ea a devenit din nou frumoasă și fericită/ și poate că niciodată bărbatul [...] nu ar fi aflat/ de ce femeia lui îl dezmierea cu atâta bucurie/ dacă într-o zi nu s-ar fi privit în apa unui izvor/ și nu ar fi văzut/ cel mai frumos bărbat/ așa cum nu mai fusese altul/ vreodată”. La Valentin Busuioc, frumosul nu este, ca la Karl Rosenkranz, prima graniță a urâtului, căci frumosul și urâtul capătă în devenirea lor chipul unei entități; dar nu al unei entități oarecare, ci al uneia una percepute/ lipite de suflet ca o cheie miraculoasă care te face să înțelegi și „ce înseamnă dragostea”.

Inclus în antologii de poeme din România, Belgia, Brazilia, Canada, Germania, Italia, Japonia, Marea Britanie, Slovenia, S.U.A., Valentin Busuioc iubește poezia așa cum un pustnic își adoră singurătățile și ne molipsește și pe noi de această patimă: „cine nu a fotografiat o ploaie/ pentru a o vedea pe ascuns// cine nu a ascuns o bucată de pâine/ în gura unui câine flămând// cine nu a căzut în genunchi/ pentru a-și ridica sufletul// acela nu știe nimic despre noi/ cei ce iubim poezia/ precum mormintele părăsite / marile ploii” („Marile ploii”).

NEVOIA DE ÎNALT A POEZIEI

O carte omagială, pe care poeta Laura Cîrcu Munteanu (*Aripi de rezervă*) o dedică memoriei mamei sale, poeta Nazarica Munteanu, de pioasă amintire. Metafora stâlpului care s-a dărâmat, dar din el au rămas câteva fărâme în adâncul de sine, este edificatoare. Nimeni și nimic nu dispăre de tot. Ceva tot rămâne. Iată, acum, amintirea celei care i-a fost stâlp și reazem și umăr și tâmplă. Și braț și palmă căuș, temelie, măsură și oglindă. Și tot ce ai fost și mai ești și mai ales, ce vei fi de acum înainte. Până într-o zi, când, din ruinele aceluia stâlp, lăstărește lumina, vlăstarele dau muguri, se deschid și prind putere, din amintiri muiate în lacrimi și dor, ba chiar mai sus.

Volumul se deschide cu o poezie pentru cei blajini, cei care se retrag discret, lăsând loc copiilor și copiilor copiilor: „Prea târziu să-i uităm / Prea devreme se duc / Să dea viață, murind, / Rădăcinii de nuc... / Nici nu vrei, nici nu poți / Să îți iei bun rămas / Nici nu poți să amâni / Al plecării lor, ceas... // Prea grăbit senserează / Pentru scumpii părinți / Și nserându-se-oftează / Prea tăcuți... prea cumiți...” (*Silue de ceară*). Sintagma fericit aleasă, ”Aripi de rezervă”, simbolizează drumul în sus, pe care-l parcurge dorul, la întâlnirea cu cei duși, pentru că altfel, nu pot ajunge la ei, deocamdată. Și poezia „Măicuța mea”, de o gingășie aparte, ilustrează tocmai acest dor față de persoana cea mai dragă din lume: „Măicuța mea... / Poemele-mi sunt goale / Și-un vânt ciudat / Mi-aruncă frazele-n neștire // Voi fi de-acum, / Doar rându-dintre versuri / În care te păstrez / În amintire... // Măicuța mea... / Abia mai țin creionul, / Ce se ascute / Dureros în rană // În încercarea mea / Înlăcrimată / De a-ți închide / Zâmbetu-ntr-o ramă... // Măicuța mea... / Din dorul meu de tine, / Va crește-un munte-n / Fiece apus! / Iar mie aripi / Îmi vor crește, mamă! / Ca peste el, să mă înalț // La tine, sus! // Măicuța mea... / Poemele-mi sărace / Sunt pline doar / Cu dorul meu de tine... // Vor fi de-acum / Doar rândul dintre versuri / În care te închid / În amintire...”

Întreaga viață a omului e un drum, cu început și sfârșit. Dacă uneori obosește, există și accidente,

dar, până la urmă ne sunt de ajutor, aripile de rezervă. Este și poezia care dă titlul volumului: „Nu-i nici noapte, / Nu-i nici zi / Pe drumul meu... / Pașii s-au oprit pe-o piatră / Și-am făcut din ea, o treaptă, / Cum fac mereu / Nici un drum nu mi-e ușor / Mi-am rupt și-o aripă-n zbor... / Dar nu-i păcat! / Îmi va crește una nouă / Penserat / Drumurile-s bune...rele, / M-am obișnuit cu ele / Și voi merge drept și-acum / Ca un soldat / Iar când voi obosi de mers, / Cu o ultimă manevră / -Să le dau și lor un sens/ Îmi voi scoate dintre coaste / Aripile... de rezervă” („Aripi de rezervă”).

Sintagme reușite: „Soarele / Apusului de... vreme”; „Toamna însăși / Mi-e târzie...”, „Am uitat niște gânduri / Undeva, printre stele”; „În ultimul amurg / Al unui strigăt”; etc.

Poeta își petrece vremea „Rugând, iubind, cerșind”, cerșind Lumina, bineînțeles: „Nu am cerut atunci, / Decât lumină. / Peste secunda-aceea / Fără milă / Ce-a împărțit în mod egal / O vină / În ultimul amurg / Al unui strigăt / Captiv de-atunci / Într-o nfrunzire în surdină. / Ca un soldat, / Cărând printre redute / Un camarad înfrânt / De inamic, / Port încă-acea secundă / Pe umeri și pe tâmpile / Sperând la-acea lumină, / Rugând, iubind... cerșind...”

Încercările la care este supus un om, nu trebuie să-l facă să abandoneze drumul, chiar dacă uneori se simte înfrânt: „Pe câte cărări / S-au pierdut pașii mei / Încercând să deschid / Lacăte fără chei... / Prin câte furtuni / Am trecut fără rost / Încercând să găsesc / Lumii-ntregi adăpost // În câte războaie-am / Luptat doar c-un scut / Despre câte răni am mințit / Că

nu m-au durut... / Nu regret nici un nor / Nici o aripă frântă / Cât mai pot să mai zbor, / Nu mi-e cauza înfrântă! / Toate-acestea-mi rămân / Scrise-n riduri pe frunte / Tatuând mai adânc / Muntele... de-amănunte” („Amănuntele unei furtuni”).

Mulți oameni stau de vorbă cu Dumnezeu. Practic, toți cei care se roagă. Chiar când revendică un lucru: „Și, Doamne,... iartă-mi/ Ultima-n-drăzneală./ Nu țiip la Tine./ Doar strig, să mă auzi/ - În gălăgia asta infernală -/Că în pădurea asta-a lumii Tale/ Mai sunt copaci / Cu rădăcini uscate / Pe care numai Tu.../ Mai poți să-i uzi!”

Poezia naturii își găsește expresia în multe poezii, între care „Să nu mă uiți, sfioasă primăvară”: „Să nu mă uiți...sfioasă primăvară! / Te-aștept de-o iarnă / Să îmi curgi prin vene! / Mi-au înghețat / Poemele-n troiene / De când se sinucid păduri / La mine-n rană... / Aștept să-mi îmbraci / Sufletul în verde, / Să curgi prin mine / Ca o apă lină... / Și să te sigilez în el / Ca-ntr-un papirus / Și îmi asum solemn/ Această vină / Să-l dregi c-un câmp / Întreg de viorele / Și să mi-l scoți din nou / Din carantină, / Tu... singurul lui antivirul! / Te-aștept / Să-mi vindecii iar / Această stare / Să mă-nfrunzești / Ca pe-o pădure moartă / Iar dacă nu mă recunoști / De-atâta iarnă... / Te-aștept c-un pumn de ghiocei / În poartă!”

Poeta are o relație specială cu marea: „De-a lungul rătăcirilor prin valuri / Aproape că / M-am împăcat cu marea, / Când ochii mei / Privind spre dealuri, / Au început să-i completeze... sarea / Un fel de scoici / Tăioase și ciudate, / Din pașii mei / Au început să crească / Și algele aduse din adâncuri / Pe mal, / Au început / Să înflorească / Prin sânul stâng / Se sparge-n mine-un val / Când soarelui i-e frică / Să apună / Și iar mă trage cineva spre mal / Să-mi spună... / Cine știe ce să-mi spună! / Prin vene parcă-mi / Curge toată marea / Și toată liniștea / Apusului de Soare / Să mă trezesc acum... / Aproape doare! / Dar marea e din nou / Nepăsătoare, / La liniștea / Și neliniștea mea / Și vrând neapărat să mă trezesc / Mă-mpinge-ncet la mal / Știind c-acolo / M-așteaptă Dumnezeu... / La o cafea” („Eu și marea”).

Pe linia vieții e bine să mergi drept spre ținta propusă. Dar nu întotdeauna reușești. Și când →

CEZARINA ADAMESCU

încerci să te autodepășești, constai că ai rămas puțin în urmă. Întrecerea cu tine însuși îți poate determina reușita. Chiar dacă drumul e necunoscut și plin de obstacole: „Și mi-am zis.../ Să merg mai departe. / Și mergând așa mai departe / Mă lăsam în urmă, / Începeam să alerg / Să mă ajung./ Iar când mă ajungeam, / Alergam mai departe! / Fugeam de mine / Și tot așa.../ Când mă lăsam în urmă, / Când mă depășeam.../ Până când am început să mă întreb: / „Și dacă, mai departe.../ Ce-o fi mai departe?/ Dacă...?” / Și atunci m-am oprit. / Și am decis să mă aștept / Să nu mă mai depășesc / Și să nu mă mai las în urmă. / Cine știe ce-o fi mai departe... ” („Mergând mai departe”). Foarte interesantă viziune! Imagini frumoase, sintagme interesante, personificări și metafore deosebite, imaginație bogată, idei profunde, fantezie debordantă, inteligența mesajului, maturitate în gândire și foarte mult talent! Și în plus, eufonie!

În spirit ludic minulescian sau topîrcenian este scrisă poezia: „Dulce furie”: „Pe strada mea-nfloresc din oră-n oră / Din doi în doi, copacii nimănu / Iar înflorirea parcă mă imploră / Să-I împrumut un anotimp verzui // Pe strada mea se plimbă primăvara / Vânzând pe trei parale, astenii / La trecători pe care-i prinde seara / Trăgând în piept cu sete, dulci furii / Bine-ai venit pe strada mea, nevroză! / Te așteptam în pijamale gri / Muream de dorul tău, metamorfoză / Mi-e dor să simt prin tâmpile, cum mă-nvii!// Pe strada mea-nfloreste după șase / Sfidând restricții-n spirit de creație / Intrând fără permis prin sânge-n case / Magnolia chiar fără... declarație// Pe strada mea se plimbă primăvara / Vânzând pe trei parale, astenii / La trecători pe care-i prinde seara / Trăgând în piept cu sete, dulci furii”.

Multă compasiune pentru înaintașii care se retrag discret din viețile noastre, sub ochii, uneori indiferenți ai copiilor și nepoților.

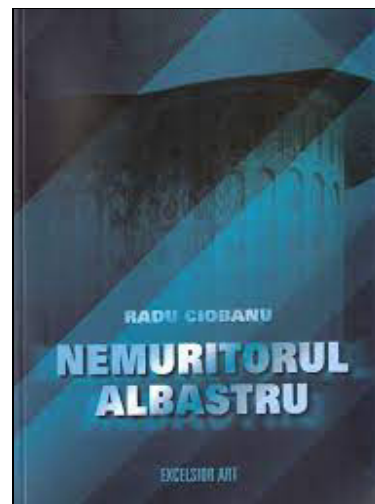
Și cu acest volum, Laura Cîrcu Munteanu a făcut o demonstrație de originalitate, sensibilitate, măiestrie în versificație, o bogăție de imagini și mijloace de expresie foarte subtile.

Toate la un loc, alcătuiesc un florilegiu minunat și ne invită să descoperim sensuri și nuanțe din universul atât de bogat în culoare al unei poete care stăpânește excepțional de bine, POEZIA.

O parabolă a condiției umane

O stare de plenitudine m-a cuprins, citind romanul *Nemuritorul albastru* (ediția adăugită, Excelsior Art, Timișoara, 2012), aceeași pe care o trăisem la apariția *Muntelui vrăjit* de Thomas Mann, sau a *Ghepardului* de Lampedusa, *Raport către El Greco* de Kazantzakis în traducere românească sau a vizionării unor filme ca *Fragii sălbatici* în regia lui Ingmar Bergman, *Cer senin* în regia lui G. Ciuhrai sau *Andrei Rubliov* în regia lui Tarkovski. Adică, după multele falsități ale realismului socialist mă întâlneam în sfârșit cu opere adevărate, comunicam neprefăcut cu autori fideli artei lor și nu impulsurilor doctrinare de la centru. Iată-mă acum după mulți ani de la acel moment, încercând să descopăr autenticitatea într-un peisaj tulburat dacă nu de „tezele din iulie” de corectitudinea politică și alte invenții bizare ale tentativelor de instalare a unei noi dictaturi morale și spirituale în spațiul european.

Sufletul asaltat de o gândire demonic contrafăcută și la începutul acestui mileniu se purifică, având șansa să parcurgă un roman ca *Nemuritorul albastru* de Radu Ciobanu, înainte de toate pentru că se așază în albia firescului. Cartea reclamă o lectură la mai multe nivele de semnificație. La prima vedere este un roman istoric inspirat din domnia lui Petru Rareș (1483-1546), vrednic descendent din osul lui Ștefan cel Mare, așa cum l-a înveșnicit Grigore Ureche în *Letopisețul Țării Moldovei*: „Cu adevărat era ficior lui Ștefan Vodă cel Bun că într-o simăna cu tătâne-său, că la războaie îi mergea cu noroc, că tot izbândeau, lucruri bune făcea, țara și moșia ca un păstor bun ocrotea, judecată pre dreptate făcea. Altmintrele de stat era om cuvios și la toate lucrurile îndrăznețe și la cuvântu gata, de-l cunoșteau cu toți că iaste harnic să domnească țara”. Simțul diplomatic deosebit, lupta constantă pentru a crea alianțe utile împotriva Imperiului Otoman, apărarea moșiei dobândite de la tatăl său, veghea continuă la prosperitatea Țării Moldovei și încurajarea artelor sunt tot atâtea dimensiuni ale personalității acestui domnitor de faimă. Cele două

perioade de domnie ale lui Petru Rareș n-au fost scutite de momente foarte dramatice cauzate de temeritatea acțiunilor sale vizând dominația otomană și mult visata unire a principatelor române.

Romancierul s-a documentat patru ani de zile, colindând Bucovina împreună cu soția sa, retrasă înainte de vreme în împărăția umbrelor. În cartea *Dincolo de așteptare* (Dialoguri cu Monica Pilat) Radu Ciobanu evocă acel timp fericit în anii '70 când „străbătând cu Nicoleta, verile, la pas ad libitum, cu ranița-n spate, din mânăstire în mânăstire întreaga Bucovină. Au fost cele mai frumoase veri ale vieților noastre.” (op. cit., p. 12). Emoțiile pozitive ale explorării mirificii Bucovine plus starea de echilibru lăuntric („împăcat cu lumea și cu mine”) care prezidează la scrierea acestui roman conferă operei un aer solar, de jubilație a vieții, în ciuda volenței care tulbură din când în când atmosfera pașnică. Autorul mărturisește a fi trăit totuși o neliniște la cote paroxistice până la clarificarea viziunii românești. Aerul luminos al acestui roman contrastează cu atmosfera depresivă a altor scrieri din deceniul al optulea (obsedantul) care abordează aceeași temă a condiției artistului și a artei lui în contextul unei puteri totalitare.

Numele concret al domnitorului nu apare în roman deoarece autorul vrea să ne ofere un matrix al relației dintre artist și omul care guvernează. Dacă artistul are un nume, Toma, *magister in diversis artibus*, reprezentantul puterii se numește simplu, Vodă, fiind exponentul oricărei puteri, în orice timp, deci universal. Scriitorul fabulează în rama evenimentelor, →

SILVIA URDEA

evitând datele precise, lăsând povestea să interfereze cu legenda, superstițiile, credințele, evocând acel geniu locci, atent la culoarea istorică și la farmecul unei lumi care supraviețuiește la marginea imperiilor. Esența romanului rezidă în meditația asupra condiției umane în diferitele ei ipostaze: a creatorului și a cezarului, în primul rând, dar și a altor categorii precum slujitorii puterii, omul comun, trădătorii, negustorii, femeia ca Doamnă a țării sau pur și simplu sursă a protecției, iubirii și frumuseții.

Structurarea romanului în două secvențe: *Artistul și Voievodul* ne sugerează faptul că recursul la istorie e mai mult un pretext pentru o amplă meditație asupra rosturilor artei, a creatorului și asupra rolului puterii în această paradigmă, evoluând într-un spațiu geopolitic de nesigurantă. Interesul lui Radu Ciobanu se îndreaptă, spre contribuția indivizilor de excepție în derularea istoriei. Aș spune că relația dintre Artist și Cel ce guvernează are o doză de idealism generat, după opinia mea, de o reacție compensatorie a prozatorului față de distorsionarea acestei relații de către regimul totalitar. Prin cordialitatea și empatia lui modelul propus de Radu Ciobanu se diferențiază de majoritatea operelor din deceniul al optulea pe aceeași temă. La polul cu totul opus, de pildă, s-ar situa literatura lui Paul Goma despre monstruozițările universului concentraționar.

Nici Moldova secolului al 16-lea nu e scutită de cruzimi, de amenințarea năvălirilor străine, de execuții tragice, dar pe acest fundal este totuși posibilă o colaborare umană bazată pe bine, frumos și adevăr, arătând că viața are un preț care te face s-o iubești. Omenescul se salvează prin legătura organică dintre Voievod și neamul său, prin autenticitatea vieții oamenilor, prin iubire și artă, prin respectarea tradițiilor. Toma, un *uomo universale* și Voievodul sunt două figuri renascentiste, cunosători ai culturii europene, ambii - oameni educați, cu deschidere spre lume și valorile ei. Moldova nu este o fundătură, ci o țară legată de spațiul european prin negoț, prin studenți trimiși peste hotare, prin lectura cărților. Toma s-a educat șapte ani la Veneția și ucenicul lui, Marcu va face la fel și pictorul Dragoș aducând pe solul Moldovei prețuirea valorilor artistice. Vodă este echivalentul unui

doge venețian dornic să încurajeze creația, conștient de acea *ars longa, vita brevi*. La sfințirea bisericii de la Humor, zugrăvită de Toma și echipa lui, Vodă recunoaște: *"Adevărul e că meșteșugul vostru se cade cinstit pentru că are darul de a duce în lume vestea țării poate mai mult decât o bătălie câștigată."* (p. 371) sau altădată echivalează importanța artistului cu cea a omului politic: *"un meșter fulgerat de har nu-i cu nimic mai prejos decât un voievod"* (p. 426). Titlul romanului circumscrie nu doar perenitatea culorii speciale a Voronețului, ci a artei în general. Meditația asupra procesului de creație, a biografiei insului cu har, a misiunii lui în angrenajul socio-politic are în această carte o pondere deosebită. Este un roman al artistului față în față cu puterea și nu invers.

După ucenicia și instruirea la Veneția, Toma se întoarce în Țara Moldovei pentru că nu poate altfel, deși sirenele din ambianța occidentală mai civilizată decât locurile de baștină îi cântă și-l încântă. Zugrăvind peste ani *Parabola fiului risipitor* la Humor recunoaște că s-a învins pe sine de dragul revenirii la vatră, la neamul său. În zugrăvirea *Parabolei Toma exprimase "acel dor chinuitor de ducă înfrânt în cele din urmă de chemarea tiranică a sângelui și a baștinei."* (p. 341). Nu puține sunt înfrângerile asupra lui însuși pe care le sublimează în operă, prilej de continuă reflecție. Iubiri pe furate, numeroasele renunțări și vinovățiile lui față de femeile cu care i se încrucișează cărările se constituie în material uman topit în pictura sfinților.

Comunicarea cu Voievodul se bazează pe comuniune ideatică în înțelegerea istoriei, pe trăirea în același orizont de cunoaștere, ambii manifestând atașamentul la Renașterea umanistă. Toma îl descrie pe domnitor ca fiind *"un voievod luminat"* care pe lângă abilitatea politică dovedește și afinități pentru cultură. După hieratismul bizantin Renașterea redescoperă frumusețea corpului omenesc repudiat în creștinism. Toma afirmă: *"De vreme ce ni s-a dat trupul se cuvine cinstit deopotrivă cu duhul"*, considerând anularea vieții firești prin retragerea în monahism ca meșterul Sofron un non-sens. Omul trebuie să făptuiască, acesta este scopul oricărei existențe: *"să te lepezi de darul cu care te-a*

dăruit Dumnezeu pentru ca într-o bună zi să crăpi neștiut ... fără să fi lăsat o urmă a trecerii tale?" (p. 209) i se pare pictorului o trădare a misiunii omului pe pământ. Numai faptele dezvăluie esența individului. I-o spune explicit ieromonahului Paisie: *"Încerc să nu judec oamenii decât după fapte"*. (p. 143). Iar îndrumarul etic al scripturilor trebuie *"urmat în duh nu în literă"* pentru că *"litera ucide, dar duhul face viu"*, așa cum ne îndrumă Apostolul Pavel în *Epistola a doua către corinteni*.

Relația Artistului cu Voievodul este confrunțățională de multe ori și complementară în același timp. Cel ce guvernează are un ascendent prin poziția lui asupra creatorului, pe care nu-l scutește de ironii, observații sarcastice ce nu trec însă niciodată în registrul malefic, având mai întotdeauna un subtext bonom. Toma este un om tranșant, transparent care își apără punctele de vedere fără nici o teamă, chiar și în fața Puterii. Motiv pentru care Vodă îl apreciază în chip deosebit: *"De oameni cu spinarea dreaptă duc mereu lipsă"* (p.74) sau altă dată Vodă îl asigură pe zugravul-pictor că cinstea lui fundamentală l-a impus, în ciuda trufiei observabilă la prima vedere: *"cinstea ta cântărește în ochii mei mai greu decât trufia"* (p. 210).. Toma se apără de acuzația de trufie, talmăcind-o ca expresie a conștiinței valorii proprii. *"Îmi pari cam trufaș"* îi reproșează Vodă, iar Toma îl asigură că trebuie citit în altă cheie: *"Nu Măria Ta, ci știu doar cât prețuiesc"*. (p. 69). Sau, altădată, domnitorul îi spune: *"Te crezi un ales?"*, la care Toma replică fără ocolișuri: *"Nu mă cred, ci sunt un ales, Măria Ta"* (p.446), făcându-l pe deținătorul puterii să înțeleagă că nu trebuie să-i încalce libertatea, spațiul lui vital. Duelurile verbale ale celor două personalități fac frumusețea acestui roman.

Este dezvoltată în roman o întreagă mistică a harului celui dăruit pentru creație. Pictorul crede că harul este *"un dimon"* pe care *"Il purtăm nevăzut în noi, el nu ne îngăduie odihna și tot el ne deosebește de ceilalți"* (p. 124). Acest *"dimon"* este congener ființei artistului, așa încât *"Fără el aș muri, m-aș topi ca ceara focului"*, mărturisește Toma (p.125). Harul nu este deci ceva adăugat, dobândit prin cultură, prin educație, ci e intrinsec structurii artistului, →

este un dat *sine qua non*. Harul privit ca o damnație ne îndrumă spre viziunea romantică a geniului la Radu Ciobanu. Damnarea artistului se îngemănează cu „*un dram de nebunie*” fără de care, crede Toma, „*s-ar vădi foarte puține din cele ce fac măreția omului*” (p.78). Toate acestea merg mână în mână cu singurătatea artistului. Încă meșterul Lorenzo, dascălul de la Veneția îl inițiasse pe Toma în datoria de a-și purta crucea singurătății, Când tatăl îl sfătuiește să se așeze la casa lui Toma își zice pentru sine că „*nu era făcut să fericească pe nimeni prin statornicie*” (p. 150). Răsplata pentru ascetismul sui-generis la care singur se silește se află în chiar meșteșugul său: „*Cu fiecare apăsare a degetelor regăsea plăcerea tainică și cu nimic asemuită de a plăsmui*” (p. 143). În roman se insistă asupra imaginii mâinilor lui Toma frumoase și puternice, ca unele care slujeau la zămisirea artei lui.

Pentru Toma piramida valorilor are în vârful ei frumusețea, Dumnezeu însuși, zice el, este frumusețea. La toate minunățiile dăruite nouă de divinitate le adăugăm pe cele născocite de noi, astfel că cele două feluri de frumusețe „*vor sta cumpănă dreaptă sub bolta lîmpede a cerului*” (p.163). Această etică/estetică a lui Toma ne aduce în minte definiția kantiană a binelui suprem care ar consta din idealul moral în noi înșine și cerul înstelat deasupra noastră.

Condiția Artistului se profilează în roman în relație intimă cu evoluția Voievodului. Cei doi formează un tandem în cadrul căruia protagoniștii se autodefinesc și se întregesc reciproc. Ceea ce-i apropie este caracterul lor excepțional și orizontul lor umanist. Domnitorul pune mare preț pe ridicarea de edificii, înflorirea artelor, făcând din asta o preocupare stabilă în contextul unei istorii frământate. El are o înaltă reprezentare despre misiunea de voievod al Țării Moldovei. Fiului său Iliăș îi atrage atenția că „*domn nu înseamnă bei și nu înseamnă nici măcar principe, ci împărat cum era dominus la Roma cea veche*” (p.502). Simțul demnității și mândria fac parte din conduita sa, motiv pentru care Soleiman Magnificul îi acordă a doua șansă la tronul Moldovei, mărturisind: „*Nu am suferit niciodată rămele ...*” (p.602-603). Virtuțile lui strategice și militare, fermitatea și

luciditatea, tăria de caracter manifestată față de boierii trădători, pe care-i pedepsește exemplar pentru a menține ordinea în oaste și așezarea lucrurilor în țară, toate acestea au făcut domnia lui Petru Rareș memorabilă în istoria românească.

Dacă Toma are un comportament predominant emoțional, Voievodul se situează cu statornicie de partea raționalului, ducând pe umerii săi răspunderi incalculabile. Toma îl roagă pe Voievod să n-o dea pe fiica lui Anca de soție unui domnitor cam vicios din fruntea Țării Românești. Vodă trebuie însă să-și calce pe sentimente și s-o sacrifice pe Anca pentru majore scopuri politice și îi replică lui Toma: „*Ești dintre cei ce judecă cu inima. Dar e vorba de țară sfetnice ...*” (p. 167). Unul are vocație artistică, celălalt vocație politică, dar amândoi poartă povara unui drum de excepție și de aceea amândoi sunt sortiți singurătății și sacrificiului de sine în vederea slujirii unui scop mai înalt. Amândoi trebuie să accepte condițiile geopolitice vitrege ale țării aflată la răscruce de imperii. Machiavelismul intră în calculele domnitorului care nu respinge crima și înșelăciunea dacă binele țării o reclamă. Viața Artistului ca și a Domnitorului stă continuu sub semnul insecurității vremurilor, a imprevizibilului. Vodă se plânge de oboseala de a se simți pândit din toate părțile. În asemenea condiții labile pentru Omul puterii este o binecuvântare tovarășia sinceră a Artistului în preajma căruia putea să își lepede toate măștile impuse de circumstanțele oficiale.

Artistul și Voievodul sunt apropiați de afinități elective, deși nu o dată se înfruntau „*până scăpăra aerul*” dintre ei într-un „*joc frumos și bărbătesc*” căruia Voievodul îi duce dorul. Plecarea lui Toma în necunoscut îi lasă Voievodului un gol pe care nu-l poate umple cu nimic. Toma se dovedește a fi de neînlocuit, Voievodul rămânând să poarte în sufletul său asaltat de chemarea morții marea suferință a absenței unei ființe indispensabile. Relația celor doi oameni superiori poate fi interpretată și ca un elogiu al unei prietenii exemplare. Sunt două personalități care se cunosc fiecare pe sine și tot atât de bine unul pe celălalt. Când Toma îi spune răspicat Voievodului „*Măria Ta ești cu un pas înaintea*

veacului. Gândurile Măriei Tale sunt prea mărețe pentru niște oameni prea mărunți” (p.423), emite o judecată de valoare confirmată de istorie.

Recunoaștem în biografia celor doi protagoniști unele obsesii ale scriitorului cum ar fi *drumul* și „*înfiorata așteptare*”. Meditația asupra lor împreună cu frumusețea naturii și a femeilor generează memorabile pasaje lirice, sugerând diafanul, inefabilul. Scriitorul este îndrăgostit de culoare și miresme, de evocarea bogăției și animației piețelor din cetatea de scaun sau de aiurea, de descrierea detaliată a veșmintelor de epocă, a bijuteriilor, a pietrelor prețioase, ceea ce se potrivește de minune că doar suntem în lumea elitei din Moldova lui Petru Rareș. Pictura peisajului feeric al obcinelor merită o mențiune specială. Stilul lui Radu Ciobanu are eleganță și profunzime fie că vorbim de mânuirea dialogurilor, a reflecției asupra artei sau istoriei sau de pasajele descriptive. Dialogurile sună aforistic în mod frecvent, impresionând prin semnificație, nefiind doar jocuri agreabile de cuvinte. „*Dacă dreptate nu este, atunci nimic nu este*” (p. 95), decretează Vodă parafrazând pe Apostolul Pavel. Când o străjă îi spune lui Toma că se strică vremea primește un răspuns concis: „*Mai bine vremea decât vremurile ...*” (p. 106). După execuția boierilor trădători și fiasco-ul de la Obertyn în drum spre cetatea Sucevei toți „*Înaintau tăcuți prin noaptea ca un cheag*” (p. 263), comparația trimițând la urgia execuției. Sunt numeroase astfel de exemple, stilul romanului meritând un studiu special. Multe scene printre care cea a lui Petru Rareș chemat pe fregata de pe Bosfor la sultanul Soleiman Magnificul, stăruiesc în mintea cititorului mult după sfârșitul lecturii.

Culoarea istorică se face simțită în roman, nu prin mânuirea arhaismelor folosite parcimonios, ci mai ales prin ponderea acordată limbajului popular, superstițiilor din mentalitatea oamenilor simpli, magiei și legendei, fastuoaselor descrieri de veșminte, de obiceiuri și credințe.

Nemuritorul albastru e o carte rară prin semnificații, prin frumusețea scriiturii, prin bogăția reflecțiilor, prin originalitatea abordării unei teme supralicite, o carte de o incontestabilă valoare de care te despărți cu greu.

Povești din sat

Nadia Urian Linul scrie despre pășanii sentimentale alegându-și personaje care să-i activeze propriile trăiri povestite la modul cel mai firesc cu putință. Scrisul Nadiei nu este sofisticat, ci turnat în matca existențială concretă, fără înflorituri, într-un limbaj al modestiei, al omului care trece peste respectul de sine spre a face o lume a copilăriei mai bună. Poate că nu întâmplător își începe șirul poveștilor cu „**Compromisul**”, acolo unde badanta româncă ține locul mamei reale, care nu are timp și mai ales iubire pentru copiii ei, copii care, de altfel, își văd mama de suflet într-o străină, fiindcă doar acesteia îi pasă de grijile copilăriei lor. Se încropesc legături umane incredibile, din ce în ce mai vizibile în lumea actuală.

Nadia Urian Linul face un **cult pentru copilărie** și pentru copiii care, chiar dacă în realitate au o familie, se simt abandonați sufletește. Poveștile sale încearcă să meargă pe urmele lui Creangă în sensul folosirii limbajului corespunzător meleagurilor, așadar, **limbajul e presărat de regionalisme** care, poate ar fi fost bine să fie explicitate prin note de subsol (un exemplu doar: „*scorbaciu*” = gârbaci = ♦ Bici făcut din mai multe curele împletite (uneori cu vârfulurile plumbuite) sau din vână de bou. ♦ Lovitură dată cu acest bici./ conform dextronice), spre a nu împiedica cititorul în înțelesurile adecvate unei astfel de lecturi. Cum spuneam, autoarea se alătură prin cuvânt româncei nevoite să-și părăsească propria familie, proprii copii pentru a educa și a crește copii străini, iar asta doar pentru a ridica stacheta socială a familiei sale. Aceasta scoate în evidență mai ales umiliința pe care trebuie să o suporte acela/ aceea care a pășit dincolo de granițele țării, în speranța unei vieți mai îndestulate.

Autoarea pendulează, deci, între două lumi, cea a satului românesc și cea a străinătății în care mulți sunt împinși de neajunsuri, în oricare dintre cele două punând în discuție dragostea de viață, copilăria, atitudinile umane, munca, traiul dificil, necazurile, îndârjirile, lipsa educației, ignoranța, natura, singurătatea, părăsirea locurilor natale, chipurile umane de nate în considerație și câte altele: „*Singurul curajos să rămână în sat și să nu plece la muncă în străinătate e Dușu. Cu el au noroc bătrânii satului. El are și chioșc, în el se aduce pâinea și cele de trebuință. Dușu, patronul e și diac la biserică, e și Salvare, la orice ceas, că*

nici telefoanele mobile n-au semnal aici. Fixul, hai, mai sună... Când are cine-l auzi. Uneori, e și Bancă de Credit. Ajută cu bani pe oricine că acolo toți se cunosc. E și pădurar, e și polițist. A nășit toți copiii născuți în ultimii ani.

La zece case, poate mai mult, una e locuită...

Poveștile sale nu sunt, de altfel, povești, ci **realități prezentate în stilul istorisirilor la gura sobei**, odinioară.

Despre Nuțu, despre Lenuța, despre Macovei sau Iosuf și alții ca ei nu poți să nu te miri cum din năstrușnici ori poate din copii tare pricepuți la o vârstă fragedă au ieșit niște oameni frumoși, respectați, la locul lor.

Autoarea se remarcă prin îndemănare în a picta generos **chipurile personajelor** sale, cum și pe cel al Lenuței despre care am pomenit: „*elevă în clasa a patra, nu puteai crede că e atât de harnică și pricepută. Mai ales pricepută. Știa să gătească, așa cum o vedea pe mama ei. Un ghem de fetiță, cu ochii vioi, mereu veselă și amabilă.*” De asemenea, prezentarea locuinței sătești are amprenta zonei în care se desfășoară acțiunea, uneori cu lux de amănunte, fapt prin care se poate vizualiza tabloul complet al interiorului țărănesc: „*Nu puteai să treci pe acolo fără să intri să admiri cusăturile, oricât de greu ți-ar fi fost să suporti mirosul de piele tabăcită. Avea badea, în casă, o masă mare, din lemn, neînvelită, lucioasă, de câte blăni croia pe ea. Pe o mășucă mai mică, o mașina de cusut, neagră, ce-l asculta numai pe moșul. Își povesteau, unul, altuia...*

Mai ținea după ușă un butuc cu securica înfiptă în el, ca să taie

carnea, porționând-o, îngăduitor, când o vindea. O sobă mică, ca să-i încălzească puțin-i spațiu, un lăitar îngust, având deasupra o icoană veche, cu Sf. Nicolae. În rama icoanei, bunicul prinse pozele mici ale tuturor nepoților, vârâte sub ramă. Acolo știa bine că sunt ocrotiți!”

O trăsătură importantă a sătenilor despre care ne relatează autoarea este **credința**, legătura cu biserica și cu preotul satului. Familiile sunt numeroase, iar copiii muncesc de mici la câmp ori pentru creșterea animalelor. Există o comuniune inexplicabilă a oamenilor cu animalele din preajmă. Par a se înțelege în toate treburile și nici nu există vreo imixtiune. Simplitatea și puținătatea existențială sunt deseori prezentate într-o aură dibace care creează emoție și îngăduință: „*Din tindă, intrai în camera în care nu erau paturi, ci unul sau două priciuri, din scândură, peste care puneai brațe de fân, ca să nu simți lemnul în coaste. Te înveleai cu ce haine aduceai de acasă: țoale vâltorite, așternut, perne, să-ți pui capul obosit și să-ți odihnești oasele după o zi de coasă sau greblat de fân.*”

Întâmplări ciudate precum cea despre cățelușa Hera cea prietenoasă care a devenit foarte agitată, începând să urle în așa fel încât cei ai casei și prietenii credeau că a turbat, iar starea ei de anxietate se datoră de fapt unui roi de viespi înnebunit de arșiță care o înțepau până la dureri de nedescris, au o doză de dramatism care te face să te cutremuri.

În poveștile sale, Nadia balansează adesea între **bine și rău** ca dualitate care, deși firească, pare de neînțeles, tocmai fiindcă întâmplările capătă o turnură bruscă, te iau prin surprindere, însă chiar aceste manevre scriitoricești dau acțiune poveștilor, le fac vii, te cheamă să citești pe nerăsuflăte.

Așa apare și povestea elevului Rus, licean, motiv de mândrie în familia numeroasă pentru care muceau în Spania bunica și mătușa, ca să le facă viața mai ușoară.

Din prea multă iubire, bunica îi trimitea și câte zece euro pe care îi pune în buzunarul hainelor pe care i le trimitea regulat, la pachet. Numai că elevul, credul, a apucat pe căi greșite ademenit de un pretins prieten, Oșanu, ipocritul amic care i-a scuturat buzunarul de bani la păcănele, ajungând ca să-l determine chiar să-l slugărească pentru că, vezi, Doamne, îi rămăsese dator. Iar părinții săi, până să afle de la diriginte, îl credeau pe bietul licean obosit de prea mult studiu, de la școală. →

OTILIA ARDELEANU

La fel de dureroasă este și povestea despre Dănuț, cel cu degetele prinse în ușa autobuzului, ori despre femeia cu piciorul rupt de către o căruță trasă de cai speriați de zgomotul unei mașini, ori cine știe poate și de faptul că erau sălbatici, pentru prima oară scoși pe un drum de țară sau poate proaspăt potcoviți și neînvințați cu tropăitul lor și neputând fi struniți de căruțaș. Multe sunt poveștile Nadiei care te țin cu inima în gât!

Frumoase mai sunt cuvintele spuse cu blândețe: „*tată bun*”, „*tătu*”, „*dragu’ moșului*” și altele asemenea. Tata bun explică nepotului, de-a fir a păr, cum se face roata. Roata de lemn. Fie ea de car, de trăsură, de fântână. **Meșteșugăria** este o caracteristică a satului românesc de hăt, până mai încoace. Iar autoarea nu scapă detaliile procesului de fabricație. Deliciu, de altfel!, „*Câtă răspundere avea meșterul pentru lucrul său?*”.

Nu putea să lipsească **prezentarea portului românesc**, această specificitate care ne deosebește în lume: „*Era încălțat cu opinci, cu cușmă groasă pe cap, iarna și ceptar peste bluza de lână aspră, groasă.*” Ori a unor **obiceiuri**, uneori impuse de câte un personaj priceput al locului, precum fabricantul de cuptoare, Macovei: „*Obiceiul locului era că prima pâine coaptă în cuptorul făcut de badea Macovei să-i fie adusă lui. Învălită în bândură albă, fără ciucuri, țesută în teară, ajungea la meșter, călduță. Se vedea pe chipu-i bucuria și împlinirea. Pâinea-i bună, cuptor-i reușit!*”. Sau a unor **leacuri** pe care le foloseau la vindecări de tot soiul, cum și pentru răni care sângerează puternic „*poți să puî... frunză de patlagină. Da, da, de limba oi!*”.

Poveștile Nadiei Urian, cu precădere ale copilăriei, vin adesea cu pilde, scenariu regizate spre învățarea acestora să discearnă între bine și rău, antagonicele atribute care colindă lumea de la începutul marii creații și până azi. Așa este povestea broscuței care și-a atins idealul prin încrederea pe care și-a acordat-o. Sigur că avea și susținători și delatori, dar ea a ajuns acolo unde și-a propus.

Copiii au fost întrebați de ce cred ei că doar această broscuță a ajuns în vârful stâncii celei de neurcat, iar ei au dat diverse răspunsuri. Însă, povestitorul le-a spus că broscuța era surdă, și atunci, nu și-a ascultat decât propria voință. Lucru care a impulsionat-o să-și atingă scopul, fără a ține seama de părerile, îndemnul sau obstacolele procurate de ceilalți.

Chipul bunicii care își crește nepoții ca pe proprii fii și fiice când părinții pleacă de bunăvoie la muncă în străinătate, **chipul învățătoarei**, **chipul doctorului**, **al preotului** și al oricăror oameni din sat de la care ai câte puțin de învățat, pe acestea toate le pune Nadia Urian sub lupa cititorului.

Ies din condeiul Nadiei tarele unei societăți sătești ruptă parcă de lume. Femeia care s-a luat de băutură, „*poate, de supărare că i s-o dus fecioru’ în străinătate... Nici prăvălia nu-i mai mere ca înainte.*”, ori cine știe ce alte neorânduiri... Intemperii naturale cum ar fi năvala apelor peste sat, dar și din cele sufletești izvorâte din răutate, lașitate, invidie, ură și altele, zguduie uneori până la lacrimi. Ignoranța face și ea parte din lumea satului: „- *Auzi, îi o femeie taaare de omenie! Doamne ferește! Orice îți dă, orice îți face! Îi tare primitivă! Cu oricine! Cu oricine îi intră în casă! Îl servește, se poartă frumos... Primitivă, taaare!*”

- *Am înțeles! E primitoare.*”

Copiii puși la diverse treburi, de mici, de exemplu la stărpirea ouălor de ciori, învățau ce înseamnă valoarea banului muncit. Sau, li se inocula puterea de a dăru din puținul casei, trimiși să ducă ceva de mâncare celor mai neajunși: „*Erau învățați așa de acasă. De mici copii, mereu îi trimiteam în sat, cu mâncare celor săraci și bătrâni. Trebuia să învețe să dăruiască și să se bucure de asta. Mâncare găteam multă și pe ei îi trimiteam. Așa, de mici... Înapoi îmi aduceau haine la spălat. Numai noi aveam mașină de spălat automată. Curate, le trimiteam înapoi. Tot pe ei...*”

Povești triste, povești ilare, bizare, de pace, de război, de vreme bună ori rea, de boală și necaz, de durere și înverșunare, de moarte, de iubire, povești pilduitoare, povestiri istorice, multe trec prin sufletul autoarei ca o boare de vânt.

Importanța educației și a cărții este unul dintre punctele cheie ale acestui volum, fie că este vorba direct de școală și de profesori, fie de implicarea serioasă a membrilor familiei. O carte poate deține informații care să ateste existența unei localități, a unei populații. Odinioară, geografia locurilor era cunoscută la pas, străbătând cărările cele mai neștiute: „*Se zice că, în vechime, pe locurile unde se află astăzi orașul Suceava, erau numai păduri, cât vedeai cu ochii. Puteai merge cu săptămânile încotro ai fi voit, că nu mai dădeai de niciun oraș, nici sat, ci numai unde și unde câte un*

păstor care-și păștea turma prin cele poteni.”. În asemenea măsură și istoria era transmisă pe cale orală, din om în om, spre a fi rămas urmașilor urmașilor: „*Mai târziu, și anume după ce și-au ales moldovenii pe Iuga-Vodă ca domnitor, puse acesta să se ridice pe locul unde a fost mai înainte biserica cea de lemn, o altă biserică, mult mai mare și mult mai frumoasă și nu de lemn, ca cea dintâi, ci de piatră și cărămidă. După ce o sfârși de zidit, puse să o sfințească în numele marelui mucenic Gheorghe. Și de atunci și până în ziua de astăzi, biserica aceasta se numește Biserica Mirăuțului sau Mirăuț.*”

Într-o lume plină de vise și speranțe deșarte se puteau întâmpla lucruri atât de neprietenos. Încetul cu încetul, în sat pătrunde aerul unei modernizări, fie prin apariția unor personaje de la oraș care aduc ceva nou în comportament, în aranjamentul casei, în relațiile dintre oameni, fie prin achiziționarea de obiecte moderne de unii săteni mai înstăriți, precum casetofonul, fie prin aducerea de marfă, altfel decât se obișnuia în partea locului, „*la cooperativă*”, precum bomboanele ambalate în cutii de tablă „*cilindrice, de culoare neagră*” etc.

Traversate de dialog în special, uneori, poveștile Nadiei au și o **doză de ilaritate** care sporește farmecul discuției și al poveștii în sine, ca în „**Păcatul**”, unde doi oameni în etate, mergând în bastoane, se întrebă reciproc: „- *Îi ci având câtă...70, nu? Oricum, ești tânăr, încă! Și, față de mine... Eu am câtă 80.*”

- *Mult înainte și dumitale! Și, știi cum mă rog, în fiecare sară? Ține-ne, Doamne, mintea alături de sănătatea!*

- *Auzi, tânăr nu-s nici eu, da-s năcăjit, tare...!”*

Aș numi volumul Nadiei Urian Linul **carte de învățăminte** pentru că de aici, așa cum ai citi în spiritul Dalai Lama, pleci încărcat de stări controversate, îți dai seama de propriile greșeli și de cum ai putea să le remediezi, ești indus în starea de meditație a propriului eu. Încerci să înțelegi. Încerci să mergi pe scurtăturile unui drum existențial cât mai drept!

„Atunci când crezi că totul merge pe dos, în viața ta încearcă să pătrundă o minune”- Dalai Lama.

La fel aș spune și eu despre volumul de față al Nadiei Urian Linul, când crezi că totul se duce de răpă, finalurile povestirilor sale vin cu o întorsătură. Pozitivă.

Exact cum ziua vine după noapte, cu lumină și senin!

Nodul

Gheorghe Andrei Neagu rămâne pentru mine modelul scriitorului complex, poet, prozator, jurnalist, eseist și nu mai puțin esoterist. El reprezintă gingășia sufletului în tandem simbiotic cu tenacitatea, cu rezistența în fața încercărilor societății și vicisitudinilor întregului univers ce tinde să-l supună încercărilor. Dacă în lirica sa cât și în descrierile de natură din proză se dovedește a fi într-o permanentă frământare a *nunților negre* din care întotdeauna binele renaște, proza tributară formării sale spirituale din anii „epocii de aur” e o permanentă introspecție în *tristețea lui Dumnezeu*.

După ce m'am aplecat asupra majorității textelor publicate de autorul *Oglinzii literare*, recunosc o schimbare de paradigmă și estetică literară în gândirea scriitorului. Chiar dacă sunt obiectivate unele aspecte sociologice, identitate societății socialiste multilateral dezvoltate, ele nu predomină, alteritatea devenind primordială prin răbufnirea psihologică a diferitelor personaje a căror amănunțită caracterizare rămâne specifică unui strălucit autor. Îndepărtarea identității reale a unui celuilalt înseamnă, concret, dezinteresul pentru specificitatea sa, adică acceptarea, prin convenție, a identității de compromis nu numai cu rigorile societății ci și cu familia ori colegii de muncă. Amalgamul sociologic și psihologic extrage identitatea materială (caracteristicile fizice, morfologice etc., identitatea proprie (originile și trecutul, situația actuală – nume, îndatoriri, sistemul de valori și conduitele specifice, competențele și rezultatele deja obținute), identitatea socială (imaginile identității date de alții, apartenența la grupuri socio-profesionale, religioase etc.).

Acțiunea care se desfășoară uneori alert, alteori într'un boem poetic ține cititorul în priză. Poetul se regăsește adeseori exacerbând stările sufletești: *Îmbrățișarea este dure-roasă sau temerile înnegurau bucuria* (p.24) în clipele furate din canoanele sociale; *Ochii lui străluceau în razele dimineții, triști, acoperiți de lacrimi* (p.26), *Ceva îl făcea să nu poată rosti tot ce ar fi vrut să spună. Era ca o gheară*

sufocantă (p.101). *Emoția, durerea, starea de singurătate, zădărnicia luptei, o podidi* (p.139). Pagini întregi ocupă descrierea conacului (p.27), a mânăstirii (p.62), a albiei râului (p.65) și pădurii din apropiere (p.89), a iarmarocului și circuitului (p. 155), a locuințelor familiilor Sandei și Martin, a Silviei și Andrei, a unui locotenent etc. Efectele sonore, luminoase și olfactive nu lipsesc: *Flăcările de la bazinele cuprinse de pojar, luminau curtea ca ziua* (p.20). *Zgomotul exploziei se auzi până departe. Flăcările sfâșiau cerul nopții fără cruțare* (p.21). *Mirosul de țigară mai atenua mirosurile din camera unde se făceau autopsiile* (p. 79)

Am dorit să mă opresc din lectură, să savurez dialogul, minunat mînuit de Neagu, dar ceva mă împingea să citesc mai departe, să aflul!,, Este exact ceea ce promite marea literatură. Crezusem că evenimentele: explozia din combinat, descoperirea primului cadavru în cabană, mașina răsturnată în adâncurile prăpastiei vor fi elementele de acțiune găsite într'un roman de factură polițistă. Și recunosc, am citit Poe, Conan Doyle, Olimpian Unghera, scriitori a căror formație complexă este asemănătoare cu a fratelui lor întru spirit, Gheorghe Andrei Neagu. Deși pentru elucidarea concretă a fenomenelor penale care apar în parcursul paginilor, miliția, procuratura, securitatea și organele

Vasile Mic, Broderii subterane

partidului unic conlucrează în mod armonios cu evoluția unor rezultate normale unei anchete, fiecare după protocolul și priceperea lor, fără însă a li se evidenția pregnant, precum în alte proze ale autorului, specificitatea doctrinară.

Ochii aleargă peste rînduri pentru a mai savura noutățile ascunse de autor cu dibăcie. Revin însă la faptul, dificil de observat, că acțiunea situată sub semnul romantismului diferențiază foarte clar alteritatea ce opune eul exteriorității celui interior. Dacă nu am fi copleșiți de lumea în care se desfășoară narațiunea, am realiza de la început problema dualității ființei care își vrea identitatea și și-o anulează, o caută și se neagă în aceeași măsură, deci am observa lupta continuă a omului nu cu ceilalți, ci cu sine. Nu discuțiile familiale dintre soți care răbufnesc înmiit față de dezastrul evenimentului ce s'ar vrea nașul titlului cărții, nu aruncarea vinii între colegi cu tendința de a se acoperi ca într'o adevărată familie, reprezintă conflictul primordial ci unul filosofic al alterității sinelui fiecărui personaj în parte. Caracterizarea lor cuprinde uneori pagini întregi, aspecte asupra cărora autorul revine aducând completări identitare, fizice ori anamnestică. Este exact ceea ce mă face să cred că Neagu flirtează antropologic pe principiul oglinzilor paralele nu numai în interpretarea realității printr'o oglindă plană - pe de o parte - cât și vizavi de aceasta, o oglindă concavă, a ficțiunii, unde un cuvânt sau o apreciere din motto-ul jurnalistic sunt mărite până la țesătura fiecărei silabe și litere din care →

LIVIU PENDEFUNDA

se compune viața. Suntem astfel introduși într-o lume labirintică a oglinzilor, prin care ne conduce firul ariadnic al scriitorului oscilând între vinovații din banalitatea socială și alteritatea văzută ca valoare absolută.

Nu vreau să insist asupra numelor personajelor, ceea ce la Gheorghe Neagu nimic nu este întâmplător. Nu lipsesc incursiunile documentate în intimitatea structurilor vremii, dar nici acestea nu realizează un evantai spectral obișnuit în scrierile autorului. Se remarcă „limba de lemn” a prim secretarei județului și a subalternilor săi interesați doar de producție (p31) cu îndeplinirea primordială a planului în fața pierderilor umane (p.35, 77). De fapt personajele se caracterizează singure prin limbaj, gândire și atitudine în fața superiorilor și subalternilor. Fresca unei lumi sordide, radiografiate și totuși acceptate de toți membrii comunității nu reprezintă aici nici măcar un fundal bine conturat de aceea insist asupra filonului epic al cărui deznodământ surprinde pe cititorul avid de suspans și care contrar așteptărilor nu rezolvă conflictul aliterției evidențiate de noi.

Conceptele cheie sunt acum: eul și reprezentantul lumii din afară, mandatarul ei, corespondentul a ceea ce noi numim rațiune și echilibru. Este rezervorul tuturor amintirilor și reglează toate procesele psihicului, ținând în frâu supra-eul și sinele amenințat de lumea externă și achizițiile filogenetice, al pasiunilor și obișnuințelor devenite aproape instinctive, reprimite și refulate. Conștiința, critica pe care o exercită față de eu, devine dușmanul său de moarte, hipermoral și tiranic.

Dar, faptul că scriitorul surprinde tocmai acest subtil fenomen al personajelor romanului său (Sanda, Andrei, Piticu etc.) și nu deranjează semantic înțelegerea cititorului demonstrează că aspectele relatate sunt asumate de societate ca fiind nu accidente ci realități existențiale specifice alterității, dar care nu sunt cunoscute sub acest aspect filosofic.

Aici spațiul său este locul de manifestare a spiritului, o dimensiune superioară a ființei.

Iar relația prin excelență este cea pe care limbajul o exprimă perfect prin perechea eu-tu, definită romantic de oamenii tuturor concepțiilor și nivelelor educaționale.

Filosofia ascunsă a afectului sensibilității umane devine o emblemă care își regândește atributele fundamentale, convins de falia internă între nenumăratele euri percepute. În literatură mai toți romanticii acordă atenție, într-o formă sau alta, problematicii dublului. Frecvența acestuia este explicată sociologic drept o proiectare a sfâșierii interioare, caracteristice sufletului romantic. Dragostea este și mit și basm. Orgoliile și disociațiile psihologice pot interfera sondajul în abisul interior, predilecție pentru expresia simbolică, întâlnind aici concretul conjugat cu frica și obligațiile procedurale specifice moralei, onoarei, prejudecăților.

În *Explozia* naratorul ușurează necesara identificare a cititorului cu personajele, fapt esențial în succesul romanului. Un aspect esențial în procesul de configurare a atmosferei privește opțiunea ca aspectele tuturor întâmplărilor ce se succed furibund să se petreacă în mediul întunericului. Neîndoielnic, și pentru receptorii neinițiați ai literaturii de gen, nocturnul apare drept cadrul ideal pentru nașterea și proliferarea fenomenologică de care face uz, noaptea fiind asociată unei palete extinse de cuvinte ce definesc realitățile primordiale precum bezna și haosul, moartea și infernul, pământul și silvestrul, confuzia și ne(re)cunoașterea, în sfârșit, inconstientul. Textul corespunde, metaforic, lungii nopți psihologice care urmează timpului încheiat cu moartea unor personaje. Există lupta, desprinderea nu de sine ci de răul care se interpune renașterii relației armonice pierdute. Nu doresc să trec prea ușor peste sublimarea vieții și relației cu divinitatea tangentă la începutul romanului, acest episod reprezentând sublimarea sinelui feminin al Sandei, evoluția și

Vasile Mic, *Fluturi pierduți în flori*

deznodământul fiind corolare respondente.

Dialogul, rareori întrerupt de minunate descrieri obișnuite autorului, par a aparține dramaturgiei – de fapt romanul e o dramă existențială. Cea mai densă parte se sprijină pe jocul năucitor, pe glisarea permanentă a personajelor între aparență și esență, între ceea ce pare a se întâmpla și ceea ce se întâmplă cu adevărat, între diurn și nocturn și, plecând de aici, între banalul actului consumat și reversul intens al acestuia, văzut într-o oglindă a memoriei ce răstoarnă irevocabil înțelesurile. Ultimele pagini par a soluționa în întregime conflictul, aparent profan, pe cel concret al misterului unui nod ce reprezintă firul roșu al anchetei. Dar ce e nodul ca element esoteric?

Iarăși mă opresc să comentez simbolismul tainic al nodului ale cărui capete se contopesc sau se înghit reciproc, funcționând sub semnul unirii și conviețuirii contrariilor, fiind uzitat esoteric ca simbol al legării cuplurilor, al iubirii, al atracției și contopirii universale, al resorbției în marea unitate a unui ouoboros universal care se închide în el însuși, neputând fi desfăcut decât prin distrugere, rupere sau tăiere, folosit și în logistica ritualică a templelor. Autorul, însă, îl pune în corelație cu ideea de esență, dezvoltat ca simbol sacru alături de soare, Graal, altar, ou, cerc etc. Golul din nod e considerat fecund. În intimitatea lui se adăpostesc semințele, rațiunea de a fi, iubirea absolută. Aici, contrariile, străne de elementele din afara lui, se încălesc, se posedă unele pe altele. Tensiunea și emoția ce le cuprind, forța pe care le-o împrumută brațele învelișului încălesc miezul, îi dau energie și îl îmbie să se manifeste, să prindă viață din el însuși, aspect întâlnit la Nichita Stănescu (*Nod 33*), echivalentul oului dogmatic (Ion Barbu); el mai poate însemna sufletul îmbrățișat de trup al ființei în labirint, creierul, procesul de inițiere și realizarea unui adevărat *catharsis*.

Poet, prozator, filosof, esoterist, Gheorghe Andrei Neagu nu mai poate surprinde cititorul avizat, romanul *Explozia* relevând în consecință erupția sinelui prin taina unui prea cunoscut nod divin care'i aparține.

Iași, 7 ianuarie 2022

Levitații și căderi

„Nu eu am ales scrisul, ci el m-a ales pe mine!” – spune poetul și gazetarul **Virgil Andronescu**, un „turnu-măgurelean” teleormănean, trăitor în ultimele decenii în ținutul brăilean

Din păcate, nașterea, în **1972**, a copilului **Virgil Nicolae Andronache** (devenit, ca poet, **Andronescu**) este prematură, la nici șapte luni, ceea ce a însemnat, din clipa aceea, ani de zile de spitalizare sub ochiul atent al medicilor, dar, mai cu seamă, al îngerului-păzitor al copiilor văzută vreodată pe pământul românesc, al doctorului ocrotitor al acestora - celebrul Pesamosca, primul salvator al „trupului nemaivăzut de firav ce abia îl puteai găsi în palmele făcute căuș” – despre care cel salvat, viitorul poet, spune: „*Moartea chirurgului pediatru, viața mea de goluri și plinuri m-au făcut să plâng întocmai ca un copil ce nu-și dorește a deveni om mare. Omul care a dăruit din viața sa zeci de mii de vieți zecilor de mii de prunci cu probleme grave a fost el însuși chemat la Dumnezeu într-o rezolvare propriilor probleme. A dăruit continuu, nu a strâns nimic material pentru propria-i ființă, s-a ales cu mii de amintiri ce m-au impresionat profund la intrarea în cămăruța ce-i servea drept locuință*”. Astăzi, sensibilizat de noi să-și deschidă și mai mult sufletul, **Virgil Andronescu** ni se destăinuie cu luciditate: „*Sunt multe și incredibile secvențe de viață...de povestit și, cândva, le voi așterne pe hârtie; acum nu am făcut altceva decât să vă mărturisesc, în linii mari, despre perioada copilăriei și a adolescenței mele, episoade mai puțin cunoscute, mulțumindu-vă pentru atenția domniei voastre asupra mea, ca om și scriitor, și, la fel, tuturor celor pe care divinitatea mi i-a scos în cale! Bunului Dumnezeu îi mulțumesc pentru tot ce mi-a dat - o Cruce de dus în ceea ce privește sănătatea și hopurile de urcat în cariera de scriitor (aceasta alegându-mă pe mine, și nu eu pe ea!) -, și, de bună seamă, nu în ultimul rând, ci, în primul - Părinților mei, Ecaterina și Gabriel Andronache, dar și Bunicii mele, Maria Andronache! Cea mai mare reușită a mea este satisfacția că mi-am depășit condiția... Cel mai*

mare regret al meu - din pricina căruia și aparența că am o permanentă ceartă cu divinitatea - este legat de ceva prea dureros, pe care extrem de puțini oameni îl înțeleg. Dar am reușit să mă obișnuiesc cu asta în lumea în care trăiesc! /.../ Repet: nu eu am ales scrisul, ci el m-a ales pe mine! Și acest adevăr se revarsă asupra mea - fără a-l căuta ori forța - ca mângâiere și, în același timp, ca blestem ale Cerului”. Și chiar ar fi de reflectat asupra bilanțului trist și miraculos îndurat de tânărul poet, ce însumează, răstimp de trei decenii, de la naștere și până în **2003**, peste zece intervenții chirurgicale de maximă și rară complexitate, pacientul supraviețuind, de fiecare dată, grație oamenilor pe care Dumnezeu i-a scos în cale la timpul potrivit și în locul potrivit - punți cărora, în **2007**, ca nefasta salbă de necazuri să fie completă, avea să li se mai adauge și o alta: o răceală gravă, tratată bine în Spitalul TBC din Roșiorii de Vede.

Dar, cu optimism, poetul **Virgil Andronescu** avea să dea la iveală peste zece volume personale. Debutul prin volum propriu intervine în anul **2003**, cu tomul *Poezii*, apărut sub numele său real, **Nicolae Virgil Andronache** (Alexandria: Editura Tipoalet, **2003**, 124 p. Grafica interioară și coperte: autorul; text pe coperta IV: prof. Marțian Alexandru), contribuție premiată cu Diplomă pentru poezie - oferită de Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național a Județului Teleorman. Dar, în **perioada brăileană (2009-2022)**, poetul **Virgil Andronache** este inclus cu creații poetice în câteva volume colective, dar, tot acum, își publică alte **nouă**

volume, pe care le amintim aici: **1. Chipul tău blând, coborât din icoane, mă ține strâns sub pleoapă. Poezii**, Alexandria: Editura Tipoalet, **2010**. Prefața: prof., scriitor - membru USR, Mircea Dragnea). Cartea s-a bucurat de o bună receptare critică din partea: prof. Dumbravă Emil; traducător, atașat cultural al Ambasadei Braziliei la București, Fernando Klabin; poet Tudor Matreșu și bibliotecar Aurora Negrilă de la Grupul Școlar „Sf. Haralambie”, unde poetul a terminat liceul. **2. Ultimele luni din viața umbrei mele. Poezii**, Iași: Editura Alfa, **2011**; Prefață: poetul și publicistului Tudor Matreșu; grafica interioară: Cristina Barbu. Lucrarea a fost recenzată de critical literar brăilean Dumitru Anghel, în ziarul „Brăila”. **3. După Dumnezeu, potopul! Poezii**, Iași: Editura PIM, **2011**. Coperte realizate de poet; grafica interioară: Hugo Mărăcineanu. Prefața: prof. poet Constantin Gherghinoiu - membru USR. Postfață: critic literar Dumitru Anghel, membru USR; text critic de: Mihai Vintilă. **4. Foaie de observație - jurnalul unei conștiințe. Proză**, Iași: Editura PIM, **2012**. Prefață: criticul literar, prof. dr. Viorel Coman - membru USR. Postfață: Dumitru Anghel, critic literar. Grafica coperte: Virgil Andronescu. Cartea a fost lansată în scop umanitar la Biblioteca Județeană „Panait Istrati” din Brăila. **5. Cronica potopului de după Dumnezeu. Poezii**. București: Editura Zorio, **2014**. Prefață: Petre Crăciun, membru al USR – președinte la nivel național al secției „Carte pentru copii și tineret”; cartea a fost lansată →

GHEORGHE SARĂU

la Târgul Internațional de Carte „Gaudeamus”, desfășurat la București. **6. Necropsie lirică. Poezii**, București: Editura Zorio, **2017**; grafica interioară: artist plastic Bianca Pirlog; coperte de Mihai Vintilă; prefață: critic literar A. G. Secară - membru USR. Cartea a fost apreciată de: Zeno Halupa - aforist, Valeriu Ion Găgiulescu - scriitor, Mihai Vintilă - poet, Dan Bistricean - poet, membru USR, Alexandru Halupa - poet, Hugo Mărăcineanu - artist plastic; text critic pe coperta IV: poeta Adelina Pop. Volumul a fost lansat la Librăria „M. Eminescu” din București. **7. Nucleu aforistice. Aforisme**, Brăila: Editura „Proilavia” a Bibliotecii județene „Panait Istrati” din Brăila, **2018**. Prefața: Zeno Halupa - aforist; grafica interioară și text critic: pictor Hugo Mărăcineanu. Postfața: prof. univ. dr. Valentin Popa. Coperte și machetare: Mihai Vintilă; texte copertă IV: Zeno Halupa, Valentin Popa și Hugo Mărăcineanu. Cartea a fost lansată la Teatrul „Maria Filotti” din Brăila. **8. Semne și cuie**, Siliștea Brăila: Editura „InfoEST”, **2019**, 68 p. **9. Levitații și căderi**, Siliștea Brăila: Editura „InfoEST”, **2021**, 88 p. Acestora li se adaugă redactarea, în continuare, a revistei „Litera13” - revistă manifest (cu apariție în același loc, ca publicație trimestrială), apariții în diverse gazete, precum: „Colocvii Dunărene” (Turnu Măgurele), *Liteatură și Artă* (Chișinău) etc. Nu în ultim rând, să arătăm că **Virgil Andronescu** a primit distincția „EuroPoezia” - pentru rezultate meritorii în activitatea literară, la „Festivalului internațional de poezie „EuroPoezia”” (Brăila, ediția a V-a, **2020**). Pe de altă parte, să observăm că, în fond, acesta - ca om, ca scriitor - este o atât de necesară “sare” culturală “brăileano-teleormăneană”, rezultată din reacția dintre un acid - *Turnu Măgurele* - și o bază - *Brăila*, așa cum înaintea sa vor mai fi fost și alte astfel de „săruri”, produse prin această combinație: marea cântăreață de operă a lumii, *Hariclea (Hariclia) Darclée* (născută - întâmplător la Brăila, trăitoare la *Turnu Măgurele* până la plecarea ei la pensionul de la Viena), criticul literar *Dumitru Anghel* (teleormănean din Secara - devenit brăilean), scriitorul și avocatul *Valeriu Găgiulescu* (născut la Brăila - dar cetățean al orașului *Turnu Măgurele*) etc. etc.

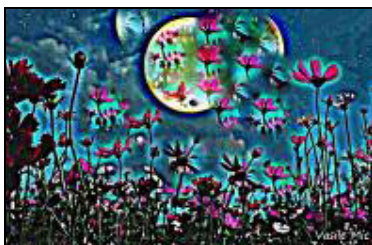
Omul, comoara lui Dumnezeu

**Convorbiri duhovnicești cu
Înaltpreasfințitul Ioan al Banatului**
Volum realizat de Prof. Dr.
Luminița Cornea

De câte ori pornesc pe calea luminoasă a lecturii unei cărți duhovnicești, spunea doamna prof. dr. Luminița Irina Niculescu, cercetător științific și lector universitar în cadrul Universității California SUA, îmi amintesc de o reflecție care m-a marcat în mod deosebit, menită să cuprindă, atât cât se poate, esența Celui Necuprins: „Dumnezeu este ceea ce are și are ceea ce este” - Mitropolit Nicolae Corneanu.

Apărut în 2021, la Editura Agnos din Sibiu, volumul ne dezvăluie o călătorie a gândurilor și învățăturilor Ierarhului trimis de Dumnezeu să reazeze dăinuirea românească, prin Biserică, într-o zonă greu încercată din inima României și care, după 20 de ani de rodnică păstorire în Eparhia Munților, prin voința Divină, a fost ales să continue misiunea apostolică în Mitropolia Banatului, Înaltpreasfințitul Ioan Selejan, care în 14 noiembrie 2021 a împlinit frumoasa vârstă de 70 de ani.

Doamna prof. dr. Luminița Cornea, diriginta mea de la Colegiul Național *Mihai Viteazul* din Sfântu Gheorghe, un dascăl excepțional de la care am primit, ca printr-un Testament arghezian, Cuvântul, cu toate valențele sale, începând cu poezia și debutul meu în revista școlară *Ecou*, trecând prin publicistică, apoi critică literară și încheind cu menirea de a fi dascăl de frumoasa limbă a lui Eminescu, ne încântă cu proiectul editorial, debutat în anul 2010 cu volumul *Pe cărarea Raiului*, și completează astăzi șirul convorbirilor cu alte 40 de capitole, urmate de o addendă ce include lista recenziilor, în ordinea cronologică a

Vasile Mic, Flori de lună

apariției, la volumele anterioare de convorbiri duhovnicești cu Înaltpreasfințitul Ioan, Mitropolitul Banatului și împărtășiri duhovnicești ale cititorilor la ediția I a volumului *Pe cărarea Raiului*.

Primul dialog al acestei cărți poartă sugestiv mottoul: *Noi, românii, nu ne-am extins în istorie pe orizontală, ci în Sus și nu am încercat să ne înveșnicim în piramide, ci în biserici și în mănăstiri.* De aici învățăm despre iubire, despre jertfire, despre mântuire, despre lumina pe care o primim, asemenea femeilor mironosișe, când s-au dus la Mormânt să-L caute și să-I ducă mir lui Hristos. Atât de frumos spune Înaltpreasfințitul Ioan: *Poate că nu ai nicio palmă de pământ; vino la Hristos și îți va da o parte de Cer. N-ai pământ, dar ai cer și vei fi cel mai bogat om.*

Această carte înveșnicește parcă spiritualitatea poporului român, a creștinătății și mă duce cu gândul la Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie, lucrare atestată acum cinci sute de ani, cu un conținut religios, fragmente din Biblie și alte texte cu caracter bisericesc, ce aveau menirea să-i ajute pe fiii domnitorului să primească o educație moral-religioasă.

Îi mulțumim autoarei pentru ocazia unică pe care ne-o oferă de a fi părtași la acest dialog de suflet care ne dezvăluie speranță. Este speranța primăverii spirituale, a curățeniei, a înfloririi celor mai frumoase trăiri pe Golgota sufletelor noastre.

Prof. cercet. TATIANA SCURTU

Un polihistor de marjă

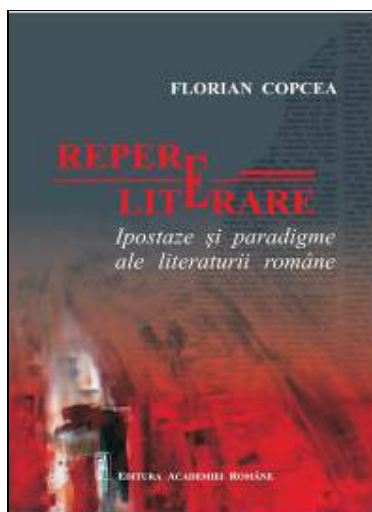
transfrontalieră:

REPERE LITERARE IPOSTAZE ȘI PARADIGME ALE LITERATURII ROMÂNE

Foarte bun cunoscător al culturii și literaturii din Banatul sârbesc, a cărei cauză a susținut-o ani de-a rândul în periodicalul „Libertatea” de la Novi Sad, apoi editând, cu aparat critic corespunzător, poeți de seamă din acest areal în colecția „O sută și una de poezii” a Academiei Române (Vasko Popa, Radu Flora, Petru Cârdu, Pavel Gătăianțu, Nicu Ciobanu, Ioan Baba), criticul și istoricul literar Florian Copcea este totodată și un încercat promotor cultural prin organizarea Festivalului Transfrontalier de Literatură „Mihai Eminescu” (inițiat în 1990 de un grup de scriitori în frunte cu acad. Mihai Cimpoi), care, iată, își duce și azi, în 2022, povestea mai departe, dimpreună cu revista „Hyperion” de la Drobeta Turnu-Severin. D-sa scrie curent critică literară și o susținută activitate în domeniul cercetării literare, numele său fiind de găsit în periodice culturale din țară, dar și din Serbia ori Republica Moldova.

În 2014, și-a susținut, sub coordonarea acad. Mihai Cimpoi, la Academia de Științe a Republicii Moldova, doctoratul în filologie cu tema „Idea europeană în opera lui Mihai Eminescu”. A fost distins cu Diploma „Meritul Academic” al Academiei de Științe a Republicii Moldova (2015), dar și cu premii ale Uniunii Scriitorilor din România (1993, 1998, 2010).

„REPERE LITERARE. Ipostaze și paradigme ale literaturii române” (Editura Academiei Române, București, 2020, 308 p.) este o consistentă culegere de studii și eseuri, prefațată de criticul universitar clujean Carmen Dărăbuș („Modele clasice și moderne/postmoderne în literatura română”). În abordările sale privind scriitori români clasici și contemporani, atât din țară cât și din afara granițelor, autorul „contextualizează literatura română, istoria și cultura română, în general”, prin opera acestora (de la Mihai Eminescu, la Mihai Cimpoi, Vasile Bahnaru, Nicolae Breban, Ioan-Aurel Pop, Eugen Simion, D. R. Popescu, Vasko Popa, Radu

Flora, Adam Puslojic, Nicu Ciobanu, Mihailo Vasilievici, Virginia Popovici, Felicia Maria Munteanu, Gheorghe Glodeanu, Delia Munteanu, Titu Dinuț ș.a.).

Primele patru eseuri din lucrare sunt dedicate lui Mihai Eminescu, studiindu-se fie „viziunea cosmică eminesciană” și rezonanța „poetului național” cu „sfintele firi vizionare” ale neamului românesc, fie „întoarcerea” poetului la mitul existențial și traducerea operei poetice eminesciene în limba sârbă. Bun cunoscător al operei poetice și publicistice, criticul radiografiază, în concordanță cu citatul elocvent și referința critică bibliografică, „imaginele cosmic” eminescian făcând observații pertinente privind meditațiile poetului de tip metafizic cu ecouri cosmogonice extrase din scrierile indiene (*Rig-Veda*), din miturile biblice și grecești, dar și din filosofia clasică germană (Kant, Hegel, Schopenhauer), urmărindu-se totodată dezvoltarea unor motive literare universale privind timpul și spațiul în opere precum „Memento mori”, „Scrisoarea I”, „Lucașfărul”, „Rugăciunea unui dac”, „O-nțelepciune, ai aripi de ceară!”, „Numai poetul” etc. *Infinitul, haosul, geneza, universul*, degradarea apocaliptică a *Ideii*, adică „nașterea și amurgul zeilor” („*E apus de Zeitate și-asfințire de idei*” – *Memento mori*), motivul literar-filosofic *viața ca vis*, nu în ultimul rând intenția de a evidenția, în cadre epeice, civilizația dacică în ordinea marilor civilizații ale omenirii, precum și statutul *poetului* în relație cu lumea și propria-i viață,

setea lui de *Absolut*, în general „artele poetice” de rezonanță ideatic-romantică, angajând *eul liric* „la nivelurile cele mai înalte ale imaginarului” (Zoe Dumitrescu-Bușulenga), toate aceste constituie prilej de reflecție, cu o bună orientare asupra operei și, desigur, cu frecventarea unei bibliografii consacrate, de la G. Călinescu la Rosa del Conte și de la Ioana Em. Petrescu, la Mihai Cimpoi.

Dovedindu-se și un istoric literar cu aplecare asupra textelor mai vechi, dl Florian Copcea comentează prețuirea poetului pentru „sfintele firi vizionare” ale neamului, așa cum rezultă nu numai din poezie dar și din gazetăria eminesciană de mare valoare și foarte actuală, relevându-se, ca repere ale culturii naționale figuri eminente, de la literatura religioasă în limba română din Evul Mediu (Varlaam, Dosoftei), la polihistoricul Miron Costin (cel mai de seamă cărturar umanist al nostru din secolul al XVII-lea moldovenesc), la savantul Dimitrie Cantemir, reprezentanții Școlii Ardelene, Maior, Șincai, Budai-Deleanu (autori de scrieri istorice și filologice inaugurând „redeșteptarea națională”) – autorul *Lucașfărului* fiind „fascinat de operele înaintașilor săi și, asimilându-le, a dat universalitate culturii române”. Desigur, lângă aceștia trebuie amintiți acei înaintași pre-pașoptiști și pașoptiști, pomeniți în „Epigonii”, „poeți ce-au scris o limbă ca un fagure de miere”, de la Țichindeal, Mumuleanu, Antioh Cantemir, Pralea, Pann, până la Heliade, Negruzzi, Grigore Alexandrescu și, evident, Vasile Alecsandri. Deși s-a mai făcut, fie sintetic fie punctual, un asemenea studiu al „sfintelor firi vizionare” cărora poetul le poartă, uneori chiar exagerat, un adevărat „cult”, ar evidenția încă o dată legătura organică a concepției cultural-literare eminesciene cu valorile indimenticabile ale trecutului, legătura cu „fundamentele” cultural-istorice...

Foarte interesant este studiul „Poeziile lui Mihai Eminescu transpuse în limba sârbă”, traducerile fiind considerate „punți de comunicare între literaturi”. De la prima traducere a poeziilor lui→

ZENOVIE CÂRLUGEA

Eminescu în limba lui Vuk Karadžić, făcută de romanticul poet Jovan Jovanovici Zmaj (după o versiune germană), grupaje din poemele eminesciene au apărut sporadic în câteva reviste literare, abia în 1979 apărând prima antologie în limba sârbă, printre traducători regăsindu-se Vasko Popa și Adam Puslojici. În 1989 apare traducerea integrală a poemului „Luceafărul”, realizată de Mate Marasa (în revista „Lumina” din Panciova). Punând problema „fidelității” expresive, autorul face comparații cu traduceri ale altor poeți, Ileana Ursu și Milan Nenadić (1995), considerate cele mai inspirate, „semn că Eminescu în limba sârbă poate fi tradus cât mai fidel tot de un poet, chiar dacă nu se poate depăși un anume handicap...”, după cum va arăta și Sima Petrovici în articolul „O bună transpunere a *Luceafărului* și *Scrisorilor* lui Eminescu în limba sârbă” („Lumina”, nr. 2-3/2001, pp. 32-36), unde se specifică destul de clar principiul călăuzitor: „Nu suntem pentru *traduttore*, ci pentru *traduttore*, iar în cazul concret și mai vărtos pentru o *re-creație*, mai propriu *re-cântare* poetică eminesciană.” Să menționăm și recenta carte de poezii eminesciene, inclusiv „Luceafărul”, a poetului Adam Puslojici, căruia îi aparține „cea mai fidelă traducere a *Luceafărului*”!

Lučarnik-ul eminescian, apreciază dl Fl. Copcea, ceea ce ne face să-i dăm dreptate, noi înșine prezentându-l într-un eseu mai amplu pe poetul sârb ca un bun traducător din marii poeți români (de la Eminescu, la Bacovia, Arghezi, Lucian Blaga și Nichita Stănescu). Este vorba de volumul apărut mai ieri: „**MIHAI EMINESCU, Patria vieții/ Lirsca poezija**” (*Filip Visnjic*, Beograd, 2017, 326 p.). Amintim, în acest context și studiul nostru publicat de Ioan Baba în revista „Lumina”, nr 7, iulie /2020, de la Pacievo): „*O magistrală culturală transdanubiană româno-sârbă: MARI POEȚI ROMÂNI ÎN TRADUCEREA LUI ADAM PUSLOJIĆ (EMINESCU – BACOVIA - ARGHEZI – BLAGA - NICHITA).*”

Vorba criticului Sima Petrovici: „Transpunerea lui Eminescu în limba sârbă este o nouă punte spirituală între malurile a două

culturi despărțite de Dunăre și cele două idiomuri lingvistice naturale nu și spirituale. (...) Eminescu este poetul genial al culturii și limbii române, mai mult un poet unic și genial universal, iar traducerea operei lui ar trebui să se apropie de genialitatea sa.” („Lumina”, nr. 2-3/2001).

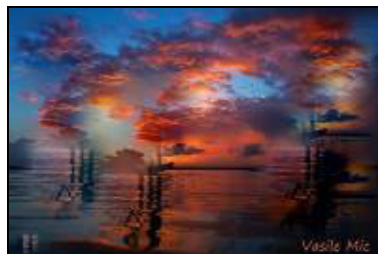
„Doctorul în Eminescu” Florian Copcea dedică apoi câteva studii unor importanți poeți sârbi, pe care în cursul anului 2021 i-a editat în colecția „O sută și una de poezii” la „Editura Academiei Române”, alcătuiindu-le prefețe și tablouri bibliografice, precum Nicu Ciobanu (urmărindu-i „paradigma poetică”), Vasko Popa („Mitul și mitologia imaginarului”), Adam Puslojici („Un poet paradigmatic”), ba chiar poeta Felicia Marina Munteanu („O voce în surdină a liricii românești din Serbia”, trubadur al „iubirii feminizate”).

Alte articole privesc „fantasmele unui poet al «timpului pierdut»” (Mihailo Vasilijevici, poet al „imediatității”, autorul volumelor „Mașina de băut”, tipărit la Drobeta Turnu-Severin în 2015, și „Cu ochii deschiși”, id., 2010),

Să amintim că dl Florian Copcea este autorul lucrării „*O istorie a liricii românești din Serbia*” (2020), comentată și de noi, în care găsim un tablou complet al poeziei de expresie românească din Serbia Occidentală, de la romanticii interbelici la generațiile postbelice, până la ultimele voci lirice ale postmodernismului și douămiiștilor.

În acest sens putem aprecia și interesul pentru problematica abordată în studiile: „Literatura română din Serbia între cele două războaie mondiale”, „Critica literară românească din Serbia”, „Resuscitarea estetică a poeziei românești din Serbia”.

După scriitorii sârbi, o

Vasile Mic, Unduiri în apus

importanță deosebită acordă criticul și istoricul literar literaturii din Republica Moldova, ilustrată cu numele de seamă ale academicienilor, literatul Mihai Cimpoi (reper critic în unele studii despre Eminescu, Eugen Simion, acestuia din urmă dl Copcea dedicându-i o carte), filologul Vasile Baharu („*Un promotor al limbii române*”), criticul Nina Corcinschi (autoarea lucrării „*Imaginarul erotic în literatură*”, Chișinău, 2017).

Alte studii îi privesc pe D. R. Popescu („*Fascinantul spectacol al ficțiunii*”), Ana Blandiana („*Poetica fantasticului*”), Gheorghe Glodeanu („*Imaginarul idilic-mitologic în literatura română*”), Paul Aretzu („*Hermeneutica unui exeget*”), Delia Munteanu („*Mitul celui lalt Eu*”), Gh. Păun („*Plăcerile lecturii și ale creației*”), Titu Dinuț („*Pe urmele timpului fără timp*”), Marius Arbănași („*Magie și expresivitate*”), textele acestea fiind la origine cronici literare ș.a.

În total, culegerea de studii și eseuri „**REPERE LITERARE**” surprinde un tablou interesant de valori din literatura română, de la Eminescu la poeți și critici de azi, întregindu-se cu consistente studii privind pe unii scriitori de limbă română din Banatul Sârbesc și Timoc, dar și confrăți de peste Prut. Autorul e ceea ce numim îndeobște un „exeget”, dar și un „hermeneut” ce se ține aproape de problematica comentată, valorificând textele literare respective într-o viziune proprie și o anumită bibliografie critică de referință. Are, în general, o voce „impersonală”, ca orice exeget care „oficiază” în instituția istoriei și criticii literare, nu dă importanță „contradicțiilor”, țelul său este de a pune cât mai bine în evidență conținutul textelor și importanța lor în cadrul mai general al literaturii.

Acest apetit al privirii panoramice, care se vede de departe în „*O istorie a liricii românești din Serbia*”, ne face să credem că dl Florian Copcea este capabil de interesate lucrări sintetice, panorame, dicționare (deja recent i-a apărut un Dicționar al limbii române din Valea Timocului), chiar istorii de genuri și direcții literare, dacă nu chiar istorii literare, fie ele regionale și chiar transfrontaliere.

DINCOLO ȘI DINCOACE DE OCEAN

UN ATTEL DE TRATAT AL CREDINȚEI DE ISTORIE ȘI LIVRESC (II)

Există în volumul lui Dorin Nădrău o reconsiderare a „literaturii exilului”, a paginilor lăsate într-un „con de umbră”, precum „File din istoria, cultura și credința românilor”. E un „dincolo” al memorialului „specificului național”, unde Aurel Mureșianu, Iosif Vulcan, Regina Maria, Contele de Saint-Aulaire, general Henri Berthelot, Alexandru Mironescu, Roman Braga reprezintă „filonul” acceptării înstrăinării pentru a se identifica în „ideea” de libertate. Aurel Mureșianu (1847 - 1909), considerat „patriarhal presei din Ardeal” (...), demonstrând o incontestabilă dragoste pentru tradiția și spiritualitatea românească: a fost fiu al lui Iacob Mureșianu și nepot al lui Andrei Mureșianu (*O viață închinată gazetăriei de lege veche*), „cântărețul care scutura lanțurile iobăgiei” (p. 83), contribuie substanțial la dezvoltarea gazetăriei transilvănene „aducând problema românească în conștiința europeană: Memorandumul din 1892.” (p. 85) Iosif Vulcan, *precursor al unității*, a fost „considerat ca una dintre cele mai reprezentative figuri culturale ale Ardealului din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, remarcându-se în istoria literaturii române prin cei cincizeci de ani în care i-au apărut în mod neîntrerupt cărțile, dar mai ales prin cele patru decenii încheiate în care a editat revista „Familia”, un adevărat buletin literar al epocii.” (p. 88)

Regina Maria a României „a reprezentat, începând cu Primul Război Mondial și până la moartea sa, cea mai faimoasă figură regală din lume - *Prințesa Diana a zilelor noastre*. Astfel o califica celebra revistă „People” în anul 1985. Era percepută la nivel internațional drept una dintre cele mai elegante prezențe feminine, fiind prima suverană care a apărut pe coperta revistei „Time”. A moștenit, fără îndoială, o puternică atracție pentru rafinament și originalitate de la bunica ei, Regina Victoria a Marii Britanii, ca și de la mama sa, care

era fiica Țarului Alexandru al II-lea. Dar, mai presus de orice, Regina Maria a dovedit o impresionantă implicare în evenimentele majore petrecute pe vremea sa, însemnând tot atâtea pagini de o covârșitoare importanță în istoria poporului român, demne de amintit fiind, în special, contribuțiile majore la luarea unor decizii politice, îngrijirea răniților de pe front și a bolnavilor de tifos, ajutorarea refugiaților, încurajarea armatei.” (p. 104)

Din succesiunea evocărilor, într-o remarcabilă plasticitate a livrescului exersat de Dorin Nădrău, impresionează imaginile descriptive ale României interbelice, în viziunea Diplomatului William Culbertson: „ministru plenipotențiar al Statelor Unite ale Americii în România în perioada 1925 - 1928. A lăsat un jurnal ce se întinde de la 1897 până în 1958, operă memorialistică ce se află în colecțiile celebrei biblioteci *Library of Congress* (Washington DC). În acest jurnal se regăsesc și cei trei ani petrecuți în România, paginile care acoperă acest interval de timp oferind observații extrem de interesante și ajutându-ne să înțelegem mai bine multe dintre evenimentele trecutului.” (p. 111)

O viață sub semnul refugiului este Destinul Domniței Ileana, Prințesa Ileana a României. Convingător, prin exactitatea informației, Dorin Nădrău favorizează dorința cititorului „știu sau vreau să știu

mai mult”, o metodă de gândire critică pe care, de altfel, o folosește cu succes pe tot parcursul volumului. Așa că, devine un „cuceritor” al interesului pentru „a ști” că „Personalitatea Principesei Ileana relevă trăsături de caracter fascinante, specifice unei adevărate luptătoare pe o traiectorie tumultuoasă, demonstrând cu prisosință convingerea sa nestrămutată exprimată prin cuvintele *România a fost dragostea vieții mele*. Pe parcursul întregii vieți a dus o luptă aprigă pentru alții, a fost constant în slujba poporului său, în slujba celor în nevoi, înființând spitale, școli de infirmiere, cantine, inițiind fonduri destinate răniților, orfanilor și bolnavilor săraci, fondând o mănăstire ortodoxă. Cercetarea biografiei sale (1909 - 1991) pune în lumină constatarea că viața i-a fost marcată de o evidentă notă de unicitate: a fost singura femeie din România care a obținut brevet de căpitan de cursă lungă, navigând mai mulți ani singură pe yahtul „Isprava”; a rămas în istorie drept singura descendentă a Coroanei Regale care, după un destin greu încercat, a ales să se călugărească, având încă din fragedă copilărie o profundă credință în Dumnezeu.” (pp. 119, 120)

Contele de Saint-Aulaire, *un împătimit susținător al românilor*: „descendent alunei vechi familii aristocrate franceze, a desfășurat o strălucită carieră diplomatică în nordul Africii (Tunisia, Maroc), America Latină (Peru, Chile, Brazilia) și Europa (Austro-Ungaria, România, Anglia). Însemnările sale din perioada petrecută în România emană un vădit talent și multă erudiție. Complectate cu numeroase fragmente din rapoartele sale oficiale, au fost înglobate într-un volum de memorii.” (p. 128) Aprecierea Contelui este de un real interes pentru contemporaneitate, de o inestimabilă valoare: „Memorialistica contelui de Saint-Aulaire, publicată sub titlul *Însemnările unui diplomat de altădată în România, 1916-1920*; se relevă sentimentul de puternică afecțiune al unui adevărat prieten al românilor, emoționând și în zilele noastre, prețuirea sa exprimată→

CRISTINA SAVA

fără echivoc: *Poporul român este un adevărat gentleman colectiv ...*” (p. 132)

Jurnalul și corespondența generalului Henri Berthelot este, fără îndoială, o pagină de documentar istoric, o demonstrație de prietenie sinceră față de poporul roman: „Însemnările sale nu sunt lipsite de o considerabilă calitate literară, consemnând nu doar ținuta sa intelectuală, ci și un stil îngrijit în notațiile și scrisorile sale. Trebuie subliniat că, fără îndoială, aceste scrieri au, înainte de orice, o reală valoare documentară privind desfășurarea evenimentelor, începând cu momentul intrării României în Războiul de Întregire și până la încheierea ostilităților. (...) Din întreaga sa memorialistică rezultă fără echivoc că „a susținut cu înflăcărare cauza României în fața prietenilor și a inamicilor acesteia, într-atât încât, la un moment dat, s-a spus despre el că este mai român decât românii. Până la moarte a rămas în strânse legături cu țara sa adoptivă, România, pe care o numea *a doua sa patrie*.” (pp. 133, 135)

Mișcarea Rugului Aprins și a inițiatorului ei, Tudor Sandu, este atent reliefată în paginile volumului: „*spirit independent, incomod și surprinzător* Poet, publicist, teolog, preot, duhovnic, călugăr, isihast, martir inclus în categoria celor care își merită pe deplin calificarea de „sfânt al închisorilor, (...) a fost fără îndoială omul contrastelor, probând o tărie sufletească de necontestat. (...) Era o personalitate extraordinară, cea mai puternică pe care am întâlnit-o vreodată în viață și care m-a marcat considerabil.”/ Roman Braga (p. 136)

Actualitatea lui Alexandru Mironescu - „intelectual cu vocație enciclopedică, a fost om de știință, profesor universitar, filosof, eseist, precum și un reputat colecționar de artă”; *o strălucită minte a României interbelice*, legată de prietenul său Sandu Tudor și de Mișcarea Rugului Aprins: „Mironescu s-a alăturat grupului „Rugul Aprins”, devenind un reprezentant de seamă al mișcării de reînnoire spirituală și duhovnicească a anilor 1945-1948 de la Mănăstirea Antim, în care se întâlneau, sub semnul Rugăciunii

lui Iisus, intelectuali mireni și clerici însuflețiți de taina isihasmului.” (p. 144)

Părintele Roman Braga, preot și duhovnic ca un „rug aprins”, figură proeminentă a perioadei istorice interbelice, este readus în paginile volumului cu aceeași „aură” prețuitoare a dragostei autorului pentru adevărul care fascinează și obligă la valorizarea istoriei și neamului românesc.

Modelul dominant al figurii proeminente a *Părintelui* este descrisă cu precizia unui autentic făuritor de slovă: „Viața sa, putând constitui, fără îndoială, subiectul unui fascinant roman de o incontestabilă valoare documentară, abundă de întâmplări impresionante, petrecute din rațiuni deseori nefirești, incluse în anii copilăriei, perioada de studii și ralierea la *Rugul Aprins*, calvarul închisorilor comuniste, peregrinările prin țară, preot misionar în Brazilia și, în final, intervalul de timp cât a fost preot și duhovnic în Statele Unite.

Drumul prin această lume al *Părintelui Roman Braga*, readus laconic în memorie în rândurile ce urmează, convinge din plin că acesta a fost un model incontestabil al monahismului românesc.” (p. 148)

Punct de maximă admirație - „Portrete neretușate de artiști memorabili” este partea de volum care acaparează interesul cititorului pentru „arta” artiștilor a căror „stea” strălucește cu aceeași intensitate pe „cerul” în memoriam.

O artistă complexă ce nu poate fi uitată, Anda Călugăreanu: „Anda a ars incredibil de puternic, iar viața sa a fost un amalgam prea condensat de momente de fericire și nefericire, secvențe în care destinul a ridicat-o înlumină alternând cu altele când a lovit-o aspru. (...) Indiscutabil, Anda Călugăreanu a fost modelul unei cariere de excepție, marcată de o tulburătoare și continuă străduință spre perfecțiune, întruchipând un talent complex de invidiat.” (pp. 163, 165).

Dorin Liviu Zaharia, *o figură carismatică, un personaj greu de clasificat*, reconsiderându-i-se portretul liric: „Poet, compozitor, simfonist, desenator, actor, anarhist,

patriot, mistic yoghin și credincios ortodox, amestec de suprealism, onirism, budism, rock haiduceșc, underground, numerologie și tot ce furia lui turbionară putea absorbi în frenezia demoniei sale angelice...”. Astfel îi caracterizează personalitatea reputatul critic literar Dan C. Mihăilescu. (...) George Stanca: „Spirit deschis și spectaculos. Un ciudat al vremurilor sale, (...) Doru Ionescu: „Dorin Liviu Zaharia, zis Chubby, este unul din personajele nepereche nu numai ale muzicii, ci și a spiritualității românești din anii '60-'70-'80”. Sergiu Cioiu: „În cazuri mai puțin festive, Dorin Liviu Zaharia putea fi auzit vorbind ca unul care are viziuni, dar și viziune, și a cărui filozofie avea rădăcini ascunse în ezoterismul indi. Chubby era și eseist, și filozof, și vizionar.” (pp. 174, 178)

Florian Pittiș, *talentat actor, mim genial, recitator, inegalabil, inimă de aur, inteligent și fermecător*: „dat fiind că este vorba de o așa vastă și colorată biografie, foarte greu de condensat într-o carte. Pittiș a recitat dumnezeiește, a cântat, a jucat în filme, a interpretat roluri ce nu se pot uita (...), un om ca Florian Pittiș se naște foarte rar.

Simplu, sincer, deschis și uman, el face parte din categoria acelor oameni care ne-au marcat viața, care au însemnat adevărate stele despre care abia după ce s-au stins ne dăm seama cât de frumos luminau sufletele noastre.” (p. 181)

Radu Gheorghe - *o poziție unică în lumea actorească* - „are un CV ce ne dezvăluie o viață și o carieră artistică în plină consacrare, deosebit de interesante.

A făcut cam tot ce și-a dorit: a cântat la vioară, apoi, la flaut doar pentru a fi component al unei fanfare, s-a apucat de pictură fiind chiar premiat, a avut câteva grave corigențe, a fost anchetat de Securitate, dar a scăpat ușor, a făcut teatru, a jucat în filme, s-a alăturat Cenaclului Flacăra, a emigrat în Statele Unite ale Americii și s-a întors în țară, continuându-și viața în România.

Personalitatea sa, relevând calitățile unui actor de succes, dedicată și care pune mult suflet în interpretarea unui rol (...).” (p. 190)

SCRISORI CĂTRE TEOFIL RĂCHITEANU

(II)

Între corespondenți se regăsește **Sorin Mărculescu**, redactor la „Cartea Românească”, cu vreo 13 epistole, care i-a editat poetului Teofil Răchiteanu volumele de poeme „*Somn de Voevod*” (1986) și „*Poeme-nserate*” (1990), cei doi nevăzându-se la față nici până în ziua de azi (deși poetul îi făcuse „ispititoare invitație” de a-l vizita, Mărculescu se scuză că are „numai o «doamnă» dar și „cei trei copii” care trebuie să mai „crească”!). La 19 ianuarie 1990, redactorul îl informa, după ce cartea căzuse din plan „la ultimele rectificări din luna august” 1988: „Cartea Dvs. a fost surprinsă de Miracol în tipografie! Revoluția din decembrie 1989)... Fiți bucuros și aveți răbdare. Toate lucrurile merg, cred, fundamental spre mai bine, atât cât pot fi cele omenesti mai bune.”

Între bunii prieteni, clujeanul **Mircea Borcilă** figurează nu mai puțin decât cu 24 e scrisori. Acesta îi scrie din Seattle (USA) unde funcționa ca lector de limba română de prin noiembrie 1981. Împreună cu soția Ica i se adresează „iubitului nostru Teofil” dar și cu „Scumpe Iubitorilor de Zei”, regretând în epistola din 4 mai 2002 faptul că secretariatul Bibliotecii „Octavian Goga” din Cluj nu i-au trimis „nici în anul acesta” (2002) invitația la Festivalul „Blaga”: „este cineva, în Secretariat, care te scoate sistematic de pe listă./ Voi verifica, la sânge, chestia asta cu Traian Brad! (...) Te rog să vii la Festival.” Emoționantă este mărturisirea din 10 decembrie 2002, anul în care M. Borcilă primise cu dedicație „Tărâmul de rouă”: „Și să-ți mai mărturisesc că mă gândesc la tine ca la fratele meu”, îmbrățișându-l „cu iubire și greu dor”... Împreună cu soția sa, Borcilă se arată solidar cu hotărârea poetului e a da o ripostă/ lecție cuvenită „avocaților diavolului” („sinistrului cor al impostorilor”), cei care îl considerau „trădător” pe tatăl poetului, Petru Purcel din Răchitele, în cazul lichidării „grupului Șuşman”, „bandă pur politică” în anii 1948-58 din Munții Vlădeasa, din cauza căreia își

pierduse viața tatăl poetului, Petru Purcel (care, alături de Suci Pașcu, fusese bănuț de Teodor Șuşman că a colaborat cu autoritățile pentru deconspirarea „partizanilor”)... Teodor Șuşman, fost primar țărănist devenit „dizident”, căzut în depresie după ani de pribegie în munți, se sinucisese la 15 decembrie 1951 („el a devenit subit și violent izvorul, creatorul unei tragedii zguduitoare” – Viorel Cacoveanu, „Învinșii”, 2010), acțiunile de prindere a fugarilor având loc și în anii următori.

Prin moartea fraților Teodor jr. și Avisalon Șuşman (fiii lui Teodor Șuşman), grupul era considerat lichidat, abia la 2 februarie 1958. Pe această temă, poetul împreună cu Teodor Boc, tatăl premierului, au scris amplul și convingătorul documentar „*Cazul Șuşman în judecata răchiteanilor*” (Casa de Editură Napoca, 2005).

În cele trei scrisori primite de la **V. Fanache**, acesta își exprimă bucuria că „În poezia dvs. am regăsit vocea sacră, pe care o bănuisem pierdută, a neamului nostru, chinuit de nenoroc, lovit de neșansă și strivit de nevoi” (2 august 2007) și convingerea că „Am cunoscut un poet în dimensiunile lui autentice, născut la izvoarele unei lumi pure și nepieritoare” (24 septembrie 2007).

„Poemele sunt foarte frumoase și te reprezintă” îi scrie **Ilie Rad** la 3 octombrie 2018, având în vedere volumul de catrene „Efulgurații”, iar un an mai târziu, la 20 martie 2019, găsea „foarte frumoase volumele primite cu dedicație „Elegii pentru

restrîștea voevodului” și „Cu doruși dragostea”.

Poetul clujean **Ion Cristofor** i-a fost foarte apropiat și s-a bucurat de succesele lui, după cum rezultă din cele 15 epistole acoperind intervalul 1975-2012, în ultima scriindu-i: „Azi am trecut pe la Uniunea Scriitorului și am văzut că nu ți-ai ridicat diploma de acolo. E un semn mic de prețuire pentru un mare poet. Nu te întrista, premiile se dau, în general, pe alte criterii decât valoarea. Viața e mereu ingrată cu poezii. Însă noi să fim sănătoși, să putem scrie bine. Laurii se usucă repede pe fruntea celor nevrednici!” (15 iunie 2012).

În legătură cu acordarea premiilor, iată ce întâlnim în scrisoarea din 17 ianuarie 1983 a unui corespondent clujean apropiat: „În ce mă privește îmi dau puține șanse: francmasoneria bucureșteană e prea puternică și prea interesată, spre a premia pe un ins care nu-i poate fi de folos.”

Să reținem și îndemnul lui Mircea Borcilă din 12 ianuarie 2003 de a nu mai sta „pe margine” (într-o „modestie” și „un bun simț”) și, în consecință, să trimită cărți la Filială în vederea premierii...

Sau această mărturisire a poetului **Miron Scorobete**, care-i dedică și o poezie „Visul poetului”, o imitație după Geo Bogza, în ampla scrisoare din 31 ianuarie 2015: „După un timp, m-am nimerit la o masă cu Mircea Popa (...), cu felul lui exploziv de a perora și cu glasul său înalt, a început: «*Dar știți dumneavoastră cine este domnul Miron Scorobete? Dânsul a scris o carte unică, Dacia edenică, una cum nu s-a mai scris și nici n-ar putea-o scrie altcineva, în care, cu acribie științifică, demonstrează absolut convingător...*» Când, în sfârșit, am prins o crăpătură de pauză, l-am întrebat de unde a găsit cartea, pentru că eu nu i-o dădusem și nici nu se difuzase nicicum. «*Eu eram președintele juriului – mi-a explicat - și am găsit-o printre celelalte. Ceilalți din juriu nu le citesc, și nici nu ar avea de ce, premiile sunt stabilite dinainte și nu are niciun rost să te mai obosești cu cititul, care nu contează. Mie însă îmi place să citesc și e cele care mă →*

ZENOVIE CÂRLUGEA

interesează le iau acasă și le parcurg cu toată atenția. Or asta m-a entuziasmat, m-a dat gata...» / Un naiv aflat în locul meu ar fi întrebat firesc: «Păi, dacă e atât de valoroasă, de ce nu ați premiat-o? Doar erai președintele juriului, dacă ple dai în fața celorlalți așa cum o faci aici, i-ai fi convins». Cum însă eu nu mai sunt naiv, n-am mai stricat o întrebare pe degeaba.”

Istoricul și criticul literar **Mircea Popa** a scris cronici, prefețe/ postfețe chiar despre poezia lui Teofil Răchițeanu, acest „Orfeu al Apusenilor”, l-a vizitat pe poet la Răchițele și a văzut căsuța acestuia din munți, este, în consecință, unul di criticii de referință ai însinguratului poet din Țara Bihariei. Figurează în epistolar doar cu o singură scrisoare-poezie datată „12 august 2007” și adresată „Lui Teofil – Decheneul”: „Stai acolo, sus, în munți/ Ca ciobanul de la stână/ Cu luceferii pe frunți/ Și cu lira sacră-n mână./ Stai acolo, sus, în munte/ Copleșit de doruri multe/ Și când te gândești la mine/ Îmi trimiți niște aține./ Dumnezeu te aibă-n pază!/ Poezia-ți, ca o rază./ Să ne-aducă dor de Iancu/ Și de Eminescu cel sacru./ Și ca în vechiul Deceneu/ Să fii noul nost' Orfeu!”

La rândul său, poetul **Nicolae Sârbu** din Reșița, coleg din prima generație de „echinoxști”, alături de alți fondatori, Eugen Uricariu și Marian Papahagi, îi scrie la 21 iunie 2008, anul în care se împlinesc 40 de ani de la întemeierea revistei: „Sunteam luați în târbacă, minimalizați la modul grosier, mai mulți foști echinoxști”. Ei, da, Teofil Răchițeanu este, după cum îl recunoaște și criticul Al. Cistelean, - impresionat de „jalea poeziei cu un timbru din Goga”, - un „veteran echinoxist”, după cum se exprimă Ilie Rad: „Singurul critic care îi recunoaște poetului calitatea de «veteran echinoxist» este Al. Cistelean.”

Sunt multe aprecieri care ar trebui reținute, așa cum realizatorul ediției le evidențiază, titrând cu astfel de propoziții și fraze fiecare scrisoare în parte, și ne referim la **Leon Baconsky** (salutându-l pe „voievodul de Răchițele”), apropiatul **Horia Bădescu** (numindu-l „craiuile de singurăitate!”), **Ion Buzăși** („Eu

cred că ai creat o nouă specie a liricii românești – efulgurația”), **Theodor Codreanu** (bucuros „să intru pe tărâmul somnului de voievod”), **Constantin Cubleşan** (care îi comunică faptul că a valorificat în romanul „Un anotimp pentru fiecare”, vol. 1 și 2 / 1985 și 1986, povestea despre „ceata lui Șișman, văzută așa cum era numită în epocă: de partizani”, însă conștient că „azi ar trebui rescris altfel romanul”), **Marcel Mureșeanu** (care-i trimite două epistole în versuri, prima din 4 ianuarie 2017, cealaltă nedată, cele mai frumoase dintre versurile ocazionale primite de poet de la corespondenții săi), **Paula Romanescu** („Ce regal de poezie somnului acela (nu cumva chiar vis?) de voevod!”), **Aurel Sasu** („«Efulgurațiile» sunt un poem de melancolică însingurare, curată până la transparența de liniște duhovnicească”), **George Vulturescu** („Orașul e o cloacă... mi-am risipit o viață făcând cultură a valorilor în el”, „te invidiez, într-un fel, pentru singurătatea Domniei Tale”) ș.a.

Toți corespondenții, fără excepție, apreciază talentul poetului, pe care îl găsesc autentic și curat („o poezie curată, autentică și profundă, admirabil consecventă cu sine și unitară” – **Ioanichie Olteanu**, primul editor, 31 dec. 1980), neatins de „modele mizerabiliste care bântuie astăzi la noi și că scrii într-un stil consacrat, ambiționând să avansezi pe calea regală a poeziei”, după convingerea exprimată de **Ion Papuc** în scrisoarea datată „București, 10 martie 2018”. Pe scurt zis, toți cred în „Voievodul de Răchițele” (**Acad. Gh. Păun**, *Curtea de Argeș, 10 mai 2017*) sau, altfel zis, în steaua acestui veghetor prin cuvânt *Teophilus Singuraticus*, cum îl numește **Iuliu Pârnu** încă din prima scrisoare ce i-o adresează (*Cluj, 11 mai 2003*).

Noi înșine ne-am regăsit în mai multe locuri, în primul rând în cele trei scrisori din 2010, reproduse la pp. 194-196 (au fost mai multe, desigur), trimițându-i fie revista cu colaborări sau cronici la cărțile lui, fie vreo prefață sau vreun text pentru copertă (solicitare), în care scriam că „sper să-ți fi prins spiritul poeziei tale, asupra căreia m-am pronunțat

acum mai bine de 22 de ani”, fie exprimându-mi compasiunea („Știu că mama ta e pe patul de suferință”). Da, de Teofil Răchițeanu mă leagă o amintire de peste treizeci de ani, mai exact de prin 1985-89, când, făcând parte din grupul tinerilor critici de la „Lucaefărul”, eram mereu prezent în revistă cu recenzii, eseuri și note literare. Atunci i-am recenzat volumul „Planete de melancolie” (1986), după care poetul mi-a scris, iar eu i-am răspuns, un dialog epistolar destul de rar și reluat prin anii '90, de când putem vorbi la telefon, singurul mod de dialog mai rapid, poetul din Apuseni neutilizând internetul, care i-ar ușura mult trimiterea textelor și, desigur, comunicarea efectivă cu lumea.

Ne-am regăsit, apoi, și în epistolele altor corespondenți, cu referiri la revista „Portal-MĂIASTRA” pe care o edităm aici la Tg.-Jiu, începând din 2005, *sine hiatu*, în care își găsesc spațiu de exprimare și scriitorii din Ardeal.

Bunăoară, iată-l pe scriitorul clujean **Iuliu Pârnu** (12 sept. 1940 – 4 martie 2018), critic, istoric literar și memorialist, profesor de limba și literatura română și fost inspector de specialitate la Inspectoratul Școlar al Județului Cluj, care-și amintește de faptul că fusese trimis la școala din Răchițele să rezolve niște reclamații la adresa poetului („Nu știu cine te pâra, dar o făcea perseverent.”): „...când am descins prima dată la Răchițele, ca tânăr inspector, am fost trimis să-ți potolești cerbicia. Nu au prea plăcut concluziile mele, că ești nu numai un poet cu vocație, ci și un foarte bun profesor, cu câteva→

inițiative didactice și culturale cum rar se întâlneau în școlile rurale de atunci. Chiar mi s-a reproșat mai apoi că prea «îți dau apă la moară», încât adesea «îți iai nasul la purtare» (...) Bine că am avut puterea să ne situăm deasupra lor, să ne păstrăm omenia deprinsă de acasă.” În această ultimă scrisoare, Iuliu Pârvu îi repeta o mai veche prețuire: „Ești poet mare, prin toate fibrele ființei Dumitale, cum, de altfel, o recunosc toți cei de bună credință”. (21 aprilie 2017). Autorul „Jurnalului stărilor de călătorie”, în câteva volume, publicase ample pagini cu date și impresii din călătoriile făcute în Europa, Africa, Asia, America, iar în cazul amintit este vorba de articolul „Teofil Răchițeanu – poetul neliniștilor biblice” („Portal-MĂIASTRA, An VII/ 2011. Nr. 3, p.29-30).

La 9 ianuarie 2012, același distins scriitor îi spunea printre altele: „Am scris o recenzie la cartea domnului Zenovie Cârlușea și i-am trimis-o prin email, așa mi-ai sugerat. Sper să-i găsească loc în revistă [este vorba de articolul „Eminescu – mitografii ale daco-românității”, la cartea cu același titlu, publicat în „Portal-Măiastra”, anul VIII, nr. 1-2/ 2012, p. 40.]. Îmi place omul, ca intelectual, ca dascăl, ca redactor. I-am trimis și niște impresii de călătorie, două fragmente urmând să apară în ultimul număr al revistei pe 2011. Sper să pot rămâne un colaborator fidel.”

O referire asemănătoare putem vedea în scrisoarea din 18 martie 2019 trimisă din Satu Mare de profesoara **Livia Mărcan**, traducătoarea în italiană a volumului de poezii „*Picătura deșartă a gloriei/ La vama goccia della gloria*”, apărut la „Limes” în 2020, cu o prefață scrisă de mine, la cererea autorului Teofil Răchițeanu: „Revista de la Târgu Jiu este de calitate, față de altele care reprezintă aceeași instituție din alte județe. Se vede că dl este literat de calitate, o spun și opțiunea tematică și calitatea comentariilor.”

Sau aceste aprecieri ale poetei **Oana Boc** din Cluj-Napoca, pe care am publicat-o de câteva ori și despre volumul căreia, „Scara”, despre care am scris o cronică semnată cu pseudonimul „*Cezar Braia*

Baraschi”: „Iubite poet Teofil Răchițeanu, / Am primit vineri revista *Portal-Măiastra* și m-am bucurat enorm să descopăr cronică domnului Cezar Braia Baroschi (sic!), referitoare la poezia mea. De asemenea, am fost profund impresionată (din nou) de noblețea sufletească și de generozitatea dumneavoastră! Nu uitasem îndemnul dvs. de a-i trimite cartea mea donului Zenovie Cârlușea, dar mărturisesc că am tot amânat. Iar surpriza pe care mi-ați făcut-o a fost deosebită. Vă mulțumesc din tot sufletul! Astăzi am expediat cărțile (una domnului Cârlușea și una domnului Baroschi (sic!)), care a scris atât de frumos despre poezia mea și, de asemenea, o scrisoare de mulțumire./ Din introducerea cronicii scrise de dl. Baroschi (sic!) am aflat de gestul dvs. de a-i trimite exemplarul propriu (gest care, repet, m-a impresionat foarte mult). În cazul în care, din motive ce țin de poștă, exemplarul nu mai ajunge înapoi la dumneavoastră, vă rog să îmi spuneți și vă ofer cu mult drag altul. Mii de mulțumiri încă o dată!” (Cluj-Napoca, 19 mai 2014).

Sau unele referiri la revista *Portal-Măiastra* în care criticul și istoricul literar **Monica Grosu** de la Sebeș-Alba autoarea volumului „Literatura Apusenilor” (2013), despre care am scris și noi, în care îi dedică un articol poetului Teofil Răchițeanu (*Șugag*, 8 iulie 2014), remarcând „realitatea spirituală a Munților Apuseni, pe care neconștient îi surprindeți în poezia unei viețuiri singuratică”. În aceeași scrisoare îi trimite poetului „xeroxuri din revista *Portal-Măiastra*” (*Mărtinie, Alba*, 3 decembrie 2014). Iar în următoarea scrisoare, din îi trimite xeroxul cronicii „Elegii înrouate” la volumul *Cu rouă de Răchițele* din 2015 („Portal-Măiastra”, anul XI/2015, nr. 1/42, p. 17).

Referiri la revistă, referiri interesante și în scrisoarea lui **Vladimir Udrescu**, valoros colaborator cu poezii și eseuri, despre ale cărui cărți de poezii și cronici literare am scris în ai multe rânduri (*București*, 2 ianuarie 2013). „Îmi mai spui că ți-a apărut un «text» despre volumul *Cu rouă de Răchițele* în *Portal Măiastra*, pe care o scoate Zenovie Cârlușea, cu

care ești «bun amic», deși nu te-ai văzut niciodată «față la față». Nici eu nu-l cunosc personal, dar m-a publicat, la solicitarea lui, în trei numere, cu versuri, și într-unul cu o cronică la cartea Monicăi Grosu. Am corespondat pe internet; recent, mi-a cerut în continuare colaborarea. I-am expediat zilele trecute un text despre Amita Bhowe și m-a înștiințat că urmează să apară în numărul următor. Apoi, tot sub pseudonim, ca și în cazul tău, mi-a rezervat o amplă cronică la *Îmblânzitorul de lumini*. Aș putea, deci, să spun, ca și tine, că sunt „bun amic” cu el?” (*București*, 3 martie 2015).

De observat că prietenii poetului Teofil Răchițeanu provin nu numai din tagma literaților (poetii, prozatori, redactori de reviste și edituri, traducători), unii sunt artiști (pictori, graficieni, actori), alții sunt profesori sau oameni de știință (medici, matematicieni etc.), cu mulți din aceștia autorul neîntâlnindu-se niciodată, dar uneori dedicându-le câte un poem.

Suntem siguri că, împreună cu cartea-dialog „*Amintiri în zigzag. Marin Iancu în dialog cu Teofil Răchițeanu*” (2016), epistolarul de față, *Scrisori către Teofil Răchițeanu*, constituie atât mărturia documentară a unui destin literar împlinit, într-o meditație asiduă și acțiune rodnică a singurătății depline, cât și oglinda unor vremi și oameni cu care poetul din Apuseni a fost contemporan.

Astfel de lucrări, aparținând așa-zisei literaturi „de frontieră”, întregesc profilul literar-uman al scriitorului, veghind îndeaproape la efigia identitară a unuia dintre scriitorii de azi rămași neînregimentați și de mare talent, „echinoxist” din prima generație care a izbutit, dincolo de atâtea obstacole și greutăți, să-și rotunjească o operă, cu o indimenticabilă convingere de sine și jertfe numai de el știute.

Dacă va mai exista vreo ediție fie ea și augmentată, i-am sugera autorului (sau îngrijitorului de ediție, care se dovedește „meseriaș” în domeniu!) alcătuirea unui *Indice de nume*, din care s-ar putea urmări ușor toate referirile la autor din acest bogat epistolar, nu numai cele punctuale privind doar autorii scrisorilor reproduse.

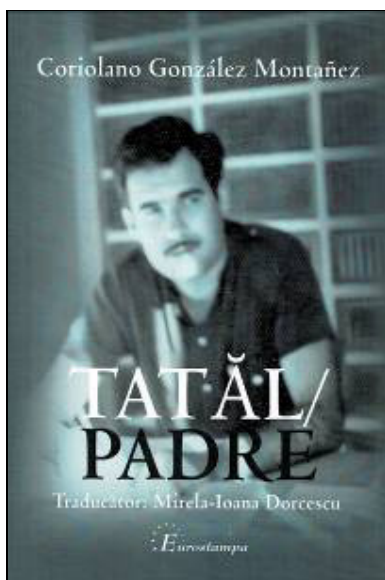
Tatăl/ Padre

Traducătoarea Mirela-Ioana Dorcescu (născută Borchin) ne prezintă cartea unui poet spaniol contemporan, Coriolano González Montañez, cu titlul *Padre/ Tatăl*, (Versiune bilingvă româno-spaniolă, Editura Eurostampa, Timișoara, 2021) pe care îl cunoaște personal datorită afinităților dintre scriitorul spaniol și poetul Eugen Dorcescu, prin traducerile reciproce ale operelor proprii, pe care aceștia le-au realizat. Este un exercițiu de recuperare și de integrare a valorilor în spațiul românesc. În calitate de traducător, Mirela-Ioana Dorcescu aduce o versiune românească a poemelor scrise în spaniolă de poetul iberic Coriolano González Montañez. Volumul de poeme reunește 25 de poeme scrise într-o perioadă de 14 ani, de la moartea tatălui și anii scurși până la despărțirea de cenușa acestuia. Sunt poeme în proză scrise sub imperiul durerii pierderii părintelui iubit: *o durere lentă, instinctivă și animalică durere, ce ia în stăpânire aerul pe care îl respir.*

Printr-un exercițiu confesiv, poetul Coriolano González Montañez realizează prin poemul reunite în volumul *Padre/ Tatăl*, un excurs de recuperare a unei traume. Substanța pierdută, fizică, haloul tatălui este aflat prin reamintire, singura modalitate de a potoli suferința imediată provocată de dispariția părintelui îndrăgit.

Durerea nu poate fi evitată, dar poate fi aplanată prin blândețea zefirului anotipurilor posttraumatice, iar perioada de terapie a sinelui, dezmarginirea durerii se produce sub imperiul timpului. El este devastator la început, apoi pacificator și balsamic.

Efortul liric este un act de curaj, de înfruntare a destinului, „o lovitură fertilă în plan artistic”, scrie traducătoarea, prin combustia celor 14 ani de la moartea tatălui și până în momentul cnd cenușa acestuia a fost împrăștiată din urnă. „Cartea de față implică doliul meu”, scrie poetul. Doliul este un proces, nu o stare: „de-a lungul acestor ani am scris câteva texte despre diferitele simțăminte pe care timpul și amintirea le provocau, în absența sa sau în prezența sa.” *Poetul reflectează într-un poem la*

adevăratul spațiu pe care îl ocupă absența, (Solaris), așa cum R. Tagore scria în opera sa magistrală, „Gora”, că „golul din inima unui om nu poate fi umplut decât de un sentiment nemărginit”.

Traducătoarea Mirela-Ioana Dorcescu, în „Cuvânt înainte” al volumului de poeme *Padre/ Tatăl* pune față în față cartea poetului spaniol *Padre/ tatăl* și cea a lui Eugen Dorcescu, „Moartea tatălui”, urmărind starea și atitudinea celor doi în poemul scris după pierderea părintelui. Aflăm astfel că: „În fața morții tatălui, Poetul spaniol este singur, o înfruntă cu propriile puteri, Poetul român este cu Tatăl, o acceptă cu credința în viața veșnică. Montañez este preponderent teluric, Dorcescu este preponderent astral. Cu toate acestea, cei doi se întâlnesc în acel adevăr indubitabil, esențial: «niciodată tatăl nu va pleca» / Tatăl «nu-l va lăsa și nu-l va părăsi nicidecum» pe fiu, adevăr care este în centrul întregului univers.”

Poemele în proză, sau cum le numește traducătoarea Mirela-Ioana Dorcescu, „frământările eului, exprimate în formele moderne ale poeziei existențiale, narativ-lirice”, sunt creații poetice, care, deși scrise în perioade diferite de timp, după mărturiile autorului „se întrec într-o manieră insondabilă”.

Citind poemul și pătrunzând în pulpa sensului acestora, după căutări îndrumate de filosofia imaginației bachelardiene, aflând semnificații, așa face două paralele ale acestor poeme în proză cu două cărți în care tema

acestora rezonează. Bachelard scrie că „*reveria e capabilă să recupereze ființa; atâtea ființe trăiesc din zbor, încât zborul este cu siguranță destinul lumii sublimite*, de această dată imaginea tatălui în mentalul și lumea fiului, în oglinda amintirii chipul tatălui: *te las să zbori și să găsești/ locul în care sălășluiește dragostea*. Aș așeza cartea aceasta, prin tematica profundă a suferinței, alături de cea scrisă de C.S. Lewis, „De ce, Doamne? O radiografie a suferinței”. O carte care cuprinde aceleași notații imediate, ca metode de evadare și mântuire prin scris, dureri provocate de moartea unui om drag, în cazul lui Lewis, pierderea soției, Joy, cuprinzând calea de la suferință și neliniște la înălțare și echilibru, la descoperirea păcii sufletești. Poetul spaniol Coriolano González Montañez este deschis la soluții restauratoare. Este îndurerat și caută ieșiri prin introspecție. Tatăl trăiește în fiul în continuare. Lewis arată spre dimensiunea tragicului, în căutarea neobosită a credinței, întâlnire care este mereu neașteptată.

De asemenea, așa face o paralelă cu romanul „Sus pe stânci” al lui Jose Maria de Pereda, pentru tema reîntoarcerii acasă, în spațiul natal. Și poetul Montañez realizează un drum de căutare isovitor, de revenire la un acasă patern, la copilărie și la dimpreunăființare: Pereda prin romanul său se întoarce acasă, la natal. Îi putem vedea urcușul, smerenia, regăsirea unui loc al copilăriei, locul de acasă, la munte. Poemele lui Coriolano González Montañez sunt sigilii lirice ale durerii, meandrări ale nostalgiei, de asemenea meditații, contemplații filosofice care reconstituie prin rememorare și introspecție imaginea tatălui, locul de acasă. Ne oferă un răgaz pentru meditație, pentru evadare din cotidianitate, prin tihna lecturii.

Poemele în proză cuprind o substanță religioasă, cu filon transmundan, deși sunt căutări mai mult fizice: *încă simt cum mâna ți se odihnea pe umărul meu (Aniversarea)*, ființa îndurerată căutând chipul tatălui, într-un adevărat maraton ființial. Existăm și trăim deplin în măsura în care ne amintim cine suntem, aducerea aminte fiind „singurul triumf →

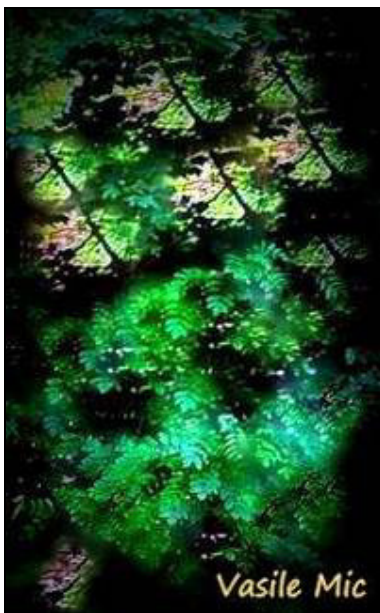
LÓRINCZI FRANCISC-MIHAI

asupra morții și ceții”, după expresia blagiană. Avem memoria lucrurilor și a stărilor, brazdele memoriei natale ne fac stăpânii autenticului din noi, acea „parte învăluită, magică, în care se află amintirile noastre tănuite și pe care le întrezărim uneori, însă doar în vis”, scrie Cornel Nistea într-o proză scurtă. Sunt poeme ale retrospectiei, dar și ale contemplației, cugetări asupra existenței, a devenirii și a metamorfozei sub puterea implacabilă a timpului, până la timpul făgăduit la ultimul Cules. Poetul Coriolano Gonzáles Montañez caută să regăsească amintirea unui timp al privilegiului, momentele de kairicitate, de nemaîntâlnire. Și astfel melancolicul și nostalgia împărătesc un teritoriu introspectiv vast: *Astăzi, acești struguri pe care îi culegem nu mai simt mâinile tale. / Acești struguri, căroara le extragem ce au mai intim, nu mai simt respirația ta. [...] Și știu că nu va avea culoarea lui dintotdeauna, că/ niciodată nu va mai fi limpede ca zilele copilăriei [...] Va avea savoarea tristeții (Astăzi, acești struguri).*

José Ortega y Gasset scrie despre nostalgie că „este o forță centrală care motivează dorința de «a lua o vacanță» din condiția umană prin retrăirea rădăcinilor sale primitive.” Afectivul natal și sensoriumul fin sunt centre polarizatoare ale nostalgiilor. Poetul experimentează stări sub imperiul amintirii, al re-amintirii, iar acestea au un efect halucinant: *tu ai rămas prins într-o tăcere profundă și eu - cu atâtea lucruri pe care să și le povestesc și să și le aduc aminte...* Este o rememorare profundă a aceluia loc ferit, de mare profunzime, care cuprinde o întregă hartă a memoriei afective, al timpului interior. Suntem în funcție de măsura cu care ne îngăduim să înțelegem. Suntem ceea ce ne putem aminti, „creatorii propriilor noastre infernuri sau paradisuri”, scrie Ladislau Daradici. Amintirile ne definesc nu numai sangvinic, ci și fiițial, prin ampla vibrație energetică, de asemenea prin flămânda căutare a „denegăsitului” noician, cum formulează Andrei Pleșu. Sunt căutări cu prelungiri în mit, cu transgresiuni în metafizic. Locurile natale din reminiscențele amintirii și sub imperiul afectelor ajung la dimensiuni nebănuite, devenind un spațiu fabulos ascuns în

plururile memoriei afective, ca în filetul șurubului, printr-o altfel de întoarcere acasă, spre ne-uitare, prin destăinui și impulsuri destăinui și impulsuri confesive, mister care leagă sufletele laolaltă. Imprevizibilul conferă valoare operei, pentru că el descătușează noul prin fluidizarea emoției și a creativității. Liricul nu se poate supune niciunei constrângeri. Poetul deține harta re-amintirii, cu determinate clare, dar din alt timp, unul care și-a închis porțile. Parcă citim versurile lui Adrian Popescu: „odată am știut să zbor, odată// dovadă n-am, dar îmi aduc aminte”. Este și o „aventură a formelor” dacă ar fi să îl amintesc pe Ion Vlad, citându-l pe Michael Riffaterre, că „intertextualitatea se referă la capacitatea cititorului de a asocia texte citite unui alt text, mecanismul fiind revelator și pentru semnificația operei interpretate”.

Poetul Coriolano Gonzáles Montañez decantează în poemele sale amintiri de sub oglinda magică a retrospectiei, primăveri ale trecutului, metafore înflorind de sub streășina ascunsă a creativității, printr-o cartografiere discretă a unui timp trăit, pierdut, dar regăsit prin rememorare, redescoperind în momentele de prag ale durerii ținutul unui afectiv natal, al copilăriei și al adolescenței, al unui timp viu trăit alături de tatăl. Fără memorie, fără reamintire, totul se dărâmă, piere în uitarea fără de întoarcere. Trăim atâta

Vasile Mic, Umbre verzi

Vasile Mic, Stalagmite

timp cât ne putem aminti: *această lume iscată în adâncul din tine este o lume ce-a existat. Numai că ea trebuie să fie scoasă la lumină*, scrie Ion Barb.

Spațiul labirintic interior ține de mecanismele memoriei, agentul dinamic ordonator. Poetul spaniol convertește amintiri, experiențe trăite, existențiale într-un ținut ales al cuvântului, nemuritoarele poeme ale memoriei afective, chiar dacă declanșatorul este unul dramatic.

Poemele reconstituie o lume retrăită prin rememorare. Suntem atâta cât ne putem aminti sau după cum formula Nichita Stănescu, „suntem ceea ce ne aducem aminte”. Un decupaj dintr-o lume apusă fizic, dar intrată în labirintul „picasso” al imaginației, amprentă a spațiului natal patern, cu potențial recuperator și care păstrează amintirile în încăperile sale afective, sub povara conștiinței.

Timpul trecut, urma, este reconstituit, prin rememorare. Locul din trecut cu amprenta tatălui este cel care are consistență, o hartă care poate duce acasă, acolo unde era întâlnirea.

De fapt, un adevărat portal al literaturii. Prin lucarnele reamintirii potul regăsește vitraliile paterne. Este un senzorial, un fragmentarium retrospectiv.

Locul este cel care cheamă înapoi, amprentat fizic, timpul este subiectiv, elastic, dinamic, incert și nepărtinitor, dar ne lasă să îi invadăm intimitatea prin căutări ale urmelor trecutului. Indubitabil, și ale viitorului.

Vă invit, dragi cititori, să degustați acest volum de poezie al scriitorului spaniol Coriolano Gonzáles Montañez, în traducerea bilingvă româno-engleză realizată cu dăruire de Mirela-Ioana Dorcescu. Să vă fie lectura îmbogățitoare și îmbucurătoare pentru suflet prin finețea lirismului și subtilitatea traducerii!

MORMINTELE VORBESC

Mormintele vorbesc alene
Printr-un suspin de crizanteme
Cu veșnicia-n care toate
Cuprinse-s în singurătate.

Cei morți vorbesc acelor care
Umblând pioși pe o cărare
Își amintesc cu drag de-acei
Plecați în pace dintre ei.

„- Noi am trecut peste nevoi,
Ce suntem noi veți fi și voi,
Dar nu se trece orișicum;
Doar de trăiești vei știi și cum!”

PAȘI POTICNIȚI

Ca un fum dintr-o țigară
se împrăștie puterea
fiecărei zi ce trece,
nimeni nu mai vrea porunca
logicului “A Urma”.

Lacrimile atârinate
de frânghiile luminii
- nori de zdrențe –
își sugrumă libertatea
gravității
și tristeții.

Bocetele sugrumate
lângă catafalcuri goale
nu-și mai plâng
decât destinul.
Drumului i-e dor de casă;
vatra doarme fără visul
fiului rătăcitor.

Măinile-s împreunate

VITA BREVIS

Străzile se-nchid în urma
Celui ce ascunde frica
Mielului pierdut în turma
Dintre Moarte și Nimic.

Rugăciuni se pierd prin spice:
Unul tace - altul zice
Ce trecutul îi prezice;

Apoi tăcând flămânzii-n cor
Se-opresc în zori la abator.
Nu e frică, nici curaj,
Doar speranță de furaj -.

Măinile împreunate
Se desprind de suferința
Greului lăsat în suflet
De o coamă și-o copită
Părăsită,
Adormită...
Satul a rămas în urmă,

Drumurile desfundate
Și-au pierdut farmecul vremii,
Casele mici
Case plâpânde
Și-au pierdut grinzile sure
Și obloanele și lumea
Forfotindă -
și pe mine.

Nu mai știu unde mi-e casa,
Am uitat cum se pășește
Într-un sat în care muma
Își aruncă pruncii-n baltă
Într-un sac legat la gură.

CURCUBEU

Un vers s-a înălțat spre cer
Căzând pe pomi ca un mister
Prin degetele unui zeu
Sclipi pe cer un curcubeu.

Metafore se-adună-n stele
Sclipind mai tare printre ele,
Sclipind în ochi ca dorul meu
Dup-un adânc de curcubeu.

Dactilele străbat lumina
Din Israel pân' la Medina
Unde profeții-n semizeu
Așteaptă clipa-n curcubeu.

Cuvântul cade pe pământ
Nici prea frumos și nici prea
sfânt,
Ca un profet în mausoleu:

Cuvântu-i doar un curcubeu...

O, DOAMNE!

Ești liniștea dintre cuvinte,
Ești intervalul dintre dangăte de
clopot,,
Ești liniștea din susur de izvoare
Și zorile ce nu au să apună,
Ești veșnicia întrupat-n toate

Ce sunt și ce nu sunt pe astă
lume!

Cum pot să mă aplec privirii
Tale
Când totu-n jur, și dincolo de
ființă
Tu strângi în brațe și-mi visezi
adâncul
Trecutelor și viitoarelor maree
Ce-ar îneca ce nu mai pot
cuprinde?

Cine ești tu, acel ce palid, trist
Copilul și-a jertfit ființei noastre
Netrebnice și fără umilință?
Cine ești tu, lumină ce n-apune?

Eu nu te știu, dar Tu mă știi pe
mine
Căci sunt amurgul tău de
conștiință
Și nu mă lași inert între cuvinte
Ci mă împaci cu ele să te chem!

Cine ești tu? Ești veghe ființei
mele?!

EU SFÂRȘESC SCOICĂ PE TINE

S-a risipit în mii de cioburi viața
umplând cu ele cerul nopții mele
urcându-se spre tine Doamne
spre tine cel neînțep
de frica mea
de oboseală
de noaptea ultimelor frunți
neadăpate de lumină.

Primește mâini împreunate
cu ale tale mâini deschise
spre pavăza simțirii noastre
și nu orbite-ntunecate.

Întinde-mă ușor pe-o lastră
să-mi curgă fruntea înspre bine
căci Tu ești contopirea noastră
iar eu sfârșesc scoică pe Tine!

SUFLET OBOSIT

Măinile sunt catedrale,
degetele ture-nalte
unde clopote se-nclină
sufletului obosit.

Palmele se-mpreunează,
degetele se îmbină
și-un culcuș se naște-n mâna
veghețorului de veci.

CHRISTIAN W. SCHENK

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII Transilvania, starea noastră de veghe

(XLVIII)

Ștefan Pascu. O evocare

(Continuare)

Din textul acestei epistole, se vede multă cunoaștere, acribie, știință a căutării și interpretării surselor. Ștefan Pascu ajungea la Roma la vârsta de 25 de ani (după ce absolvise facultatea la Cluj cu distincția Magna cum laude), astfel încât scrisoarea evocată, redactată la finele anului 1942, era trimisă în țară pe când autorul avea 28 de ani. La aceeași vârstă, tânărul cercetător avea să devină doctor în istorie și filosofie, cu o teză intitulată *Petru Cercel și Țara Românească la sfârșitul secolului al XVI-lea*, iar după un an (în 1943) era numit asistent la Universitatea din Cluj, aflată atunci în refugiu la Sibiu. S-a specializat în istoria Transilvaniei și a fost cel din urmă titular al catedrei care a mai purtat oficial acest nume în istoria Universității clujene. Călca pe urmele unor predecesori de marcă, precum Ioan Lupăș și Ioan Moga.

În anul 1944, la vârsta de 30 de ani, profesorul Ștefan Pascu publica la Blaj prima sa sinteză, intitulată *Istoria Transilvaniei*. Era anul intrării trupelor sovietice în țară. Pe tancurile acestei armate „eliberatoare”, a sosit și comunismul, impus treptat, până în 1947-1948.

În toamna anului 1944, de la Sibiu, profesorul Ștefan Pascu făcea prin presa locală o chemare la luptă a studenților și tinerilor în general pentru înrolare, în vederea eliberării Transilvaniei răpite în 30 august 1940 prin decizia arbitrară de la Viena. În urma acestor acțiuni și ale altora, de simpatie față de forțele și partidele politice naționale, Ștefan Pascu a fost îndepărtat temporar din Universitate.

Apoi, după liniștirea oarecum a lucrurilor, a fost reprimat, iar viața și-a urmat cursul, cu bune și cu rele. În vârtejul schimbărilor din 1989, lumea a reținut mai ales întâmplările din ultimii 10-15 ani ai dictaturii comuniste, cu accentele sale naționaliste distonante, a evocat crimele din anii comunismului,

rezistența din munți, Canalul, lagărele de muncă, deportările, teroarea impusă de Securitate, a condamnat nomenclatura, elitele muncitorești-țărănești, pe colaboraționiști etc., uitând uneori că în spatele tuturor întâmplărilor au stat și atunci oameni, victime și călai, cu individualitățile lor, cu motivațiile lor, cu cruzimi și dureri deopotrivă. De multe ori, în anii de după 1989, istoricii sau neistoricii au condamnat mai întâi și abia apoi au reconstituit, explicat și analizat.

Nu doresc să justific aici activitatea politică a profesorului Ștefan Pascu din anii '70-'80 ai secolului al XX-lea, deși această întreprindere s-ar putea face. Nu o fac, deoarece amintirea sa nici nu necesită așa ceva. Aș vrea să spun însă tinerii generații să nu se lase amăgite de aparențe. Nu trebuie să credem că regimul comunist, în sine, i-a putut face pe oameni buni sau răi. Au fost și atunci, ca și acum, oameni excepționali și oameni josnici, cei mai mulți fiind ființe obișnuite, într-o societate ternă, fără culoare și contur.

Profesorul Ștefan Pascu a fost o personalitate de-a lungul întregii sale vieți și nu a fost creat nici ca savant și nici ca dascăl de partidul conducător. Profesorul și-a luat gradele științifice și a fost invitat să predea la universitate (în calitate de conferențiar) înainte de venirea comuniștilor la putere. S-a remarcat prin rezultate excepționale, printr-o putere de muncă ieșită din comun, prin cunoașterea unor limbi ale izvoarelor și a unor limbi moderne, prin elaborarea de studii și cărți de căpătâi pentru istoriografia noastră și mai ales pentru studiile medievale.

A pornit prin lume dintr-o familie de țărani din Apahida, orfan de tată, mânat de lipsuri și de nevoi și nu s-a predat niciodată, făurindu-și propria familie, o carieră, o cohortă de elevi care l-au prețuit și l-au iubit. Firește, nu s-a înțeles perfect cu toți colegii și nu a scris numai capodopere, dar cine o face? Eu nu am cunoscut încă asemenea oameni, întru chipări ale perfecțiunii, decât în povești. Noi, oamenii, suntem supuși greșelii, iar românii ziceau că a greși este omenesc...

Nu cred că suntem meniți să judecăm, nici ca istorici și nici ca oameni! Suntem, mai degrabă,

îndemnați să nu uităm, să iertăm, să învățăm și, mai ales, să fim buni. Aceasta este lecția pe care eu, ca medievist, am învățat-o de la Ștefan Pascu. Domnia Sa mi-a fost dascăl, iar eu student și asistent. Am avut cinstea să fiu cel din urmă asistent al Profesorului, înainte de pensionare, și am avut astfel privilegiul de a vedea și învăța multe. De învățat, am învățat multă carte, dar am primit și lecții de viață, de dascălie și de omenie, de la felul de a vorbi cu oamenii până la respectul datorat studentului, de la vorba molcomă și mângâietoare până la răbdarea de a asculta răspunsul celui alt.

Nu l-am auzit niciodată ridicând vocea în public, mai ales înaintea studenților, dar l-am văzut luminându-se înaintea științei, lăudând pricepera cercetării, dojenind ca să poată ierta aproape concomitent, salvând oameni de la nedrepte sentințe, ocrotind și promovând, chiar și atunci când meritele nu erau evidente. L-am întrebat odată de ce a făcut cutare gest de binefacere, deoarece persoana în cauză nu confirmase prin rezultate, prin ținută și nici chiar prin unele atitudini. Mi-a răspuns că, decât să pedepsească pe nedrept, preferă să răsplătească pe nemerit. Și a adăugat: „În viață trebuie să avem încredere unii în alții, deoarece un om nu se judecă numai după măreția faptelor, ci și după curățenia intențiilor, chiar nerealizate vreodată”. Apoi am aflat, singur, citind, că aceasta era lecția pe care o primise de la dascălii săi Silviu Dragomir și Ioan Lupăș, cărora le ducea ștafeta înainte. Conduita sa corectă nu i-a împiedicat pe unii dintre elevii săi – puțini, din fericire –, dintre cei ajutați copios de Profesor, Rector și de Directorul de institut, să-l jignească și umilească, după 22 decembrie 1989...

Acad. IOAN AUREL POP

OPORTUNISM CU DE TOATE

„singure actele conștiente și libere sunt morale”

D.D.Roșca, *Existența tragică*

Spus pe un ton tranșant, care nu-ți sporește numărul de prieteni din lumea literară oficială, nici numărul de like-uri, intelectualii noii ere sunt cuprinși nu de unul, ci de trei feluri de oportunism: oportunismul stalinist, oportunismul anti-național, oportunismul sexist.

De departe, proletcultismul *redivivus* mi se pare cel mai periculos. Scriitorincii și-au luat dreptul, ca-n anii cincizeci, de a nega nume fundamentale. Și-i vorba de oportunismul cu care se fac „dosare de cadre” lui Noica, Cioran, Eliade, pentru a se descoperi și *demasca* (verbul erei proletare) „atitudini antievreiești” la cei de sus, ba chiar și la Eugen Ionescu. Recent, am citit că Eliade n-ar fi scris decât „nimicuri”. Și-i văzut ba ca „împărat gol”, ba ca „mâl”. Mâl? Replica de dat contra unei astfel de afirmații ar fi una singură: mâl da, dar fertil.

„S-au turcit”, le-a spus Virgil Ierunca proletcultiștilor sovietofili. Atunci, ca și acum. În variantă scriptoricească, DRP : „Marea Revoluție Socialistă din Octombrie cică ar fi avut marii ei profitori, care, peste ani, prin nepoții lor, au desăvârșit Marea Revoluție Capitalistă, care a avut marii ei profitori.” Ca Petrică Baricadă, spre a-i spune ca Niculae Gheran. Căutare, cățarat pe „învățătura” lui Lenin-Stalin, a găsit cu cale să se cațere pe Rainbow când a venit Bush, vocația lui fiind oportunismul politic. De la Academia „Ștefan Gheorghiu” la SNSPA n-a fost decât un pas.

Reverență pentru regretatul Radu Călin Cristea, agasat de turtele ideologice, rostogolindu-se de colo dincolo. Elitele loiale lui Băescu (numite de el, *in short*, ELB) l-au susținut nesmintit și-n 2004, și la realegere. Ce-i culmea: unii îl văd pe Noica „antrenor de marxism”, cot la cot cu... Ceaușescu, dar nu-i văd pe cei suiți în avionul prezidențial băesc, mai ales pe învățăceii de la Păltiniș, preferând turnului de fildeș turnul (de control) de la Neptuniș. Cei din „casta intelectuală”, după Sorin Adam Matei, cu blazonul LPP, nu s-au dezis ușor de Petrov, după ce, la Referendumul din 2012, s-au arătat

băsescofoni. ICR(oman) n-a călcat legea trecându-i pe Hoisie - Antohi în programul ICR de la Berlin, spre scârba Hertei Müller? Se pare că unii sunt mai *denunțatori* (cum se rostește Turcan care cântă la pian) decât alții. N. Balotă a fost supus oprobiului public, nu și Hoșie ori Antohi. N. Balotă, scriitor pedepsit de Securitate, a fost pedepsit și de CNSAS. În 1948, a făcut 6 luni de închisoare pentru răspândire de publicații interzise; arestat pentru uneltire împotriva ordinii sociale, a primit, în '56, 7 ani de închisoare corecțională și a fost eliberat în '62, cu DO (Domiciliu Obligatoriu , pentru necunosători) - 24 de luni. Pe locuința din Pitar Moș nr. 27, așa așeza o placă : De aici l-a ridicat Securitatea pe N. Balotă, în 1955.

Și câți ciocoiși și ciocolași nu și-au declarat chimie cu președinții! Mulți, câtă frunză, câtă iarbă, cu Ion Iliescu. Dar și cu Debil, dar și cu ceilalți. Președinte să fie, că broaște orăcâind laudații sunt destule. Iar Arghezi rămâne mereu actual: „Și cinstirea ți se da/ După talpă și pingea./ După chică sau chelie./ După unghii sau simbrie.”

Octavian Paler vorbea, cât a mai putut vorbi, de „profesiunea de slujnicar a românului”. Eschivanți ori reticenți, când e vorba de parale, n-au prea fost. Zice presa că SOV Vântu a cumpărat „Idei în dialog”. Un istoric voia să scrie istoria României pe bani becali.

Accesele anti-comuniste ale comuniștilor sunt - cum altfel? - cele vechi, întoarse pe dos. Marin Preda e denumit „valet al ceaușismului”. În

școala unde minciuna stătea cu manualul de istorie pe masă și la masă, am auzit de „valeții imperialismului”. Mai nou, iată-l pe Preda și „valet al fascismului”, pentru că personajul din *Delirul* este Ion „cel fără de mormânt”. Generalul Rădescu s-a opus trecerii dincolo de Nistru, deci a fost acceptat de ocupații sovietici. El e autorul decriptării FND: Fără Neam și Dumnezeu, sigla Frontului Național Democrat. Rădescu a fost înlocuit de Groz(e)a. Mergem iarăși pe direcția asta, Fără Neam și Dumnezeu? Filosofi, esești, poeți creștini, ca Blaga, ca Voiculescu ori ca Daniil Sandu Tudor, scoși din cărți ieri, azi nu-și găsesc loc în manuale. Literatura exilului – la fel. Pesemne sună anti-european și anti-globalist poemul lui Aron Cotruș : „Străină străinătate/ Rai cu porțile-ncuiate.../ Vai de cine-n ele bate”

Dubla măsură e-n toate ce sunt : se face procesul lui G. Călinescu, pentru că, în '46 („Lumea”), *Cronica mizantropului* a devenit *Cronica optimistului*, nu și procesul lui Paul Cornea, cu trecut ilegalist, nu și procesul lui Zigu Ornea, care l-a băgat în pușcărie pe Noica. Romanul Canalului de Petru Dumitriu („mormânt al burgheziei”, după Gheorghiu-Dej) e scos de la popreală, la fel *Streinul* lui Titus Popovici, la fel *Bărăgan* de Galan, pe motiv că autorii au avut talent. Părere nedreaptă după mine, de vreme ce Gyr, poate cel mai talentat poet al închisorilor comuniste, condamnat în '59 la moarte pentru o poezie socială, *Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane*, pedeapsă comutată în 20 de ani de detenție grea, rămâne condamnat ca antisemit, deși legionarul a înființat Teatrul Evreiesc Barașeum.

Tot la capitolul oportunism de sorginte proletcultistă așa trece și atacurile concertate la sentimentul național. Și-mi amintesc de cineva (nu-i dau numele) care-l cita trunchiat pe Berdiaev (*D'esclavage et de la liberté de l' homme*) și anume: „sentimentul național nu e un sentiment profund”, uitând continuarea: „...decât atunci când e vorba de apărarea patriei”. Or, suntem în aceeași stare (de alertă!): să fim nevoiți să ne apărăm, da, *sărăcia și nevoile și neamul* (chiar dacă onora li se apleacă de Eminescu), că răul și ramul nu le →

MAGDA URSACHE

prea mai avem. Proletcultiștii sovietofili nu aveau decât o singură patrie, URSS; ideologia political correctness consideră eroismul o boală „Sufereau de eroism”, citesc în *Mesi@*) de Andrei Codrescu. Poetul cutare (am uitat cum îi spune) se vaită că a fost presat să scrie „poezie patriotică”. Și uite-așa, patriotismul a fost compromis de festivism și de agresivitate – scrâșnetul dinților cu mâna pe drapel al patrioților lăbărțați sau al patrioatelor și mai lăbărțate. Iar românismului încrâncenat îi corespunde un anti-românism la fel de încrâncenat. Prozatorul cutare (am uitat cum îi spune), în cărțile căruia se vomită mereu, pune pariu epic pe tema minoră.

Pentru viață psihică nu mai avem timp. Doar n-o să scriem ca prostul de Proust și idiotul de Dosto, cum glumărea cineva. Avem Sade, de ce-am citi Sadoveanu? se mira altcineva. De ce Dostoievski, când putem citi un policier de George Simenon, tradus în 50 de limbi, tipărit în zeci de milioane de exemplare? Simplu: pentru că Dostoievski îl cuprinde pe Simenon la un subsol.

Șaizeciștii și șaptezeciștii sunt considerați loviți în aripi de desuetudine, cu personajele lor „plicticoase”, obsedate de sensul existenței. Cei conștienți (opusi inconștienților) declară „specificul național”, mereu pus între ghilimelele deriziunii, „temă bătrână”, iar bătrânii sunt declarați „sleiți”. Eu aș zice că literatura, ca și știința de altfel, nu cunoaște împărțiri pe vârste. Primează dotarea. Or, fără dotare, credea T. Maiorescu, „zioa de mâine nu vă mai cunoaște”. Și-mi amintesc cum vitupera N. Tertulian *Caracterul reacționar al teoriei „autonomiei esteticii”*, în VR, nr 2, 1956, gata să scoată, cu cleștele lui Jdanov, „colții junimistului reacționar”. Radu Mareș a scris, în „Discobolul”, dar și în „Asimetria”, despre *Condiția postmodernității și noul realism socialist*, dar nu s-a prea luat aminte.

Postmoderniștii (doar unii dintre ei, să nu generalizăm, mai ales că nu toți optzeciștii sunt postmoderniști) păreau că nu pot filtra ce li se tot întâmpla.

Ca-n filmulețele de amator, făcute la botez, la bac, la nuntă, la munte, la plajă, la bunici etc.

Cât despre nouăzeciști, ca și cum nu era destul de liberă piața ficțiunii,

au vrut-o goală, fără marfă literară, deci fără concurență.

Le-a dat o mână de ajutor basarabeanul Alexandru Vakulovschi, obscenizând, obscenizând...

Din aproape în aproape, s-a ajuns ca poezia, dar și proza să fie abuzate de un realism minor. Hedonistele noastre, de la obșpe la optzeci de ani, își urmează instinctul. Ce m'am Bovary? Fii Ovary, ovarică, nu bovarică. Iar sistemul editorial, invadat de variantele lui Ostap Bender, publică poezie des-frânată și proză de un liberalism carnal nețărnut.

Vers cărtărescian: „Ce-i mai mișto pe lume decât să te fuți?”. Răspuns: *Nimic* (titlu de plachetă ironic sau autoironic), dar *nimic* poetic. Un nobelizabil n-are reținere să pună pe hârtie versul așa *style bas* sau ce stil o fi el. Iar când ești în criză de creație, scrii la *Jurnal* (notă din august, 1992) : „Stau gol, într-un fel de umbră fierbinte și scriu că nu scriu.” În alte cuvinte: „Sînt la pămînt/ nu mai văd nici o ieșire/ sînt cu spatele la zid.” (din *Nu striga niciodată ajutor*, Humanitas, 2020), culminând cu „Ah, nu mai pot!/nu mai pot!” Nonconformistul Sorin Lavric găsea (în *Dăra stânjenitoare a unui talent epuizat*, „Cotidianul”, 26 oct. 2020) că e vorba de „scâncete inestetice”, de „lamentație golită de suflu estetic”, mai rău, de lexiconie, conchizând că „gura bardului nu transmite nimic.” Cam da.

Douămiștii își reneagă majoritar eventualele modele, familia culturală, generația.

„Feed-back-ul nu-i esențial. N-am dependență de feed-back”, declara ritos cineva, căruia i-am uitat numele. Oare nihilatorii fără înaintași chiar n-au nevoie de modele? La rîndul lor, n-or avea nevoie de recunoaștere? Om scrie și om vedea.

N. B. Precizare pentru cititorii mei : nu am fost și nu sunt membru al niciunui partid postsocialist. După ce Alianța Civică a devenit PAC, am renunțat la calitatea de cotizant. Consider că menirea unui scriitor nu este de a lustrui clanțele partidelor, în folos propriu.

Rămân pe baricada mea de centru. Restul e ...fake. Dacă pentru unii, care vor pocnete și împușcături, nu e suficientă precizarea mea, e treaba lor.

MAXIME ȘI AFORISME NOI

- * Floarea recunoștinței repede se ofilește; nu în orice grădină recunoștința crește.
- * Când minciuna-i în declin, adevărul scapă din chingi.
- * Realitățile arată că dacă nu faci un pic din ce-ai promis, te compromiți definitiv.
- * Din experiența istorică română nească: să nu uiți că dacă străinu ți s-a urcat pe grumaz, apoi în picioare te calcă.
- * Din începuturile unei geopolitici de mult uitată: *ce-a fost al meu, să revină grabnic acasă.*
- * În garanții străine românul orbeste a crezut. De aceea mai repede a fost doborât decât și-ar fi închipuit.
- * Cum să înveți din greșeli? Ele nu te-ngroapă, dar nici nu te iartă.
- * Nu uita, zâmbetul e una din ipostazele ce poate ușor trăda trăirea ta.
- * Urât vrei să nu fii? Nu urî.
- * Pe măsură ce-n vârstă înaintez, gândurile despre viață tot mai mult mi se limpezesc.
- * Pășitul constată că nimicnicia se hrănește și crește din tupeul său, care n-are niciun Dumnezeu.
- * Tupeul și umiliința - adversari ireconciliabili.
- * Ura nu naște bunăstare; instinctul nimicitor duce, mai devreme sau mai târziu, la subjugare.
- * Doar înțeleptul se întrebă: cât de mult am irosit din viața ce mi-a fost pre/destinată?
- * Și-a dorit ca viața să-i fie un vis. N-a intuit că va pleca pe lumea cealaltă fără nimic.
- * Sunt și scriitorii condamnați să scrie cărți proaste.
- * Pic cu pic - dar cu sârg - ajungi să faci mult.
- * Doar umiliința și credința îți întăresc puțința.
- * A te mira înseamnă a exista.
- * Cine n-are nimic de spus, inconștient - înșiră - prostii.

NICOLAE MAREȘ

Timp istoric

Este surprinzător cum se înscriu datele istorice în mintea noastră, a noastră a muritorilor de rând, noi, care asemenea romanilor, am putea zice : » Ave...istoria...morituri te salutant ! »

Așa, știm că în 44 B.C., Caesar a fost asasinat, că în 474 (aprox.) Roma sucombă sub loviturile hunilor, vandalilor și vizigoților, că în 800 Charlemagne a fost încoronat «Imperatum Romanorum», că în 1066 a avut loc bătălia de la Hastings și normanzii lui William the Conqueror au invadat Anglia, că în 1223 Gingis Han învinge la Kalka coaliția knezadelor rusești, că în 1453 a căzut Bizanțul sub loviturile turcilor lui Mehmed II, că la 1600 Mihai Viteazul a unit Țările Române, toate trei, că la 1789 fața lumii ia o întorsătură majoră cu revoluția franceză și cu *ivirea* lui Napoleon și știm că la 1815 același Napoleon, care a cucerit Europa și a *uitat* de « liberté, égalité, fraternité », proclamându-se Împărat, e înfrânt la Waterloo și avem doar o « aruncătură de băț » (temporal, desigur) până la « acțiunile recente » pe care le numim – parcă deloc nociv – WWI, revoluția din octombrie ori WWII și la « umbra cărora trăim azi intrând în ritmul accelerat al descoperirilor și invențiilor mai mult sau mai puțin științifice și, mai ales, în epoca transformărilor radicale venite, după cum vedem, via războaie ori revoluții.

O plimbare superficială, evident, o ciugulire selectivă prin stufărișul lumii, doar pentru a confirma ceea ce îndrăznim să credem : existăm și, sperăm, nu degeaba !

Istoria fiind un ansamblu temporal la care ne înclinăm - fie că înțelegem fie că nu – ne ține în chingile interpretărilor, ale *traducerii*, când inteligibile, când confuze, după cum răscolim în catastiful miilor de ani din care ne compunem.

Cât de necesar și, mai ales, justificat ar fi amendamentul politic în mișcarea istorică rămâne o întrebare continuă, răspunsurile fiind când pertinente, când aberante, când argumentate eficient, când rămase în suspensia întrebărilor.

Despre dezaprobare nici nu cred că trebuie să gândim, politica fiind considerată reflex al subiectivismului în spațiul căruia putem intra

numai dacă suntem înarmați (până-n dinți) cu argumente irefutabile...

Cu ceva timp în urmă un ziarist din România, strecura ideea dispariției, azi, a personalităților politice remarcabile, aruncând, desigur, o privire trecutului istoric, în care mișcările definitorii poartă marca unei activități semnate de politicieni pe care merită să ni-i amintim.

Politicul istoriei are farmecul unei povești fără sfârșit, timpul istoric *conservă*, pune la păstrare ceea ce în mod normal e uman și deci perisabil, ordinarul vieții se pierde în actul istoric rememorat, aberațiile politice ca și gloria cuceririlor devin gesticulație de ansamblu, mișcare **către**, cu valoare de viitor posibil, acesta fiind întotdeauna pășire într-o civilizație dorită, deci superioară (vezi Caesar ori Charlemagne ori Napoleon...)

În felul acesta, găselnițele politice - pro sau contra - rămân secundare, istoria *mărsăluște* implacabil, vorba lui Petre Țuțea : » *Sunt două mari discipline guvernate de principiul ireversibilității și termodinamica și istoria.* »

Ca acum !

Ori poate nu tocmai. Mi s-a părut întotdeauna că, intrând în decodificarea politică a istoriei, avem șansa lecției (cumva) gratuite, nota subversivă ori chiar nonortodoxă a manevrelor politice *deschide ochii* și, deci, permite înțelegerea și ne asumăm răspunderea *corectării* sau măcar a încercării de a corecta.

Ideatic !

Restul e o poticneală continuă, din care ieșim *șifonați*, indiferent cât de onești intenționăm a fi...

Machiavelli zice în « *Principiile* » lui că oamenii « *sunt nerecunosători, neloiali, mincinoși și necinstiți* » și atunci ideea unei eventuale reevaluări a contextului istoric și prin extensie logică a celui

politic, înțelegem că singura grijă a unui « *political ruler* » este luarea și menținerea puterii...

Cu orice preț.

Și chiar dacă ne supărăm astăzi învâluți cum suntem în noțiunea atât de atractiv vehiculată – **democrația** - tot ne întrebăm cât de reală e încă structura politică desemnată de același Machiavelli : « *Atâta vreme cât nu putem avea legalitate fără puterea armelor, eu nu pot susține legalitatea, ci vocea armelor.* »

« *Principele* » lui Machiavelli poate fi considerat, astăzi o perimată interpretare a puterii, relicvele, chiar și cele istorice, pot fi însă exemplarele autoritare ale unui studiu nu numai onest dar și pertinent, altfel abominabile figuri dictatoriale, mai vechi sau mai noi și-ar pierde semnificația și am face greșeala să trecem pe lângă ele - vezi Stalin, vezi Hitler !

Coincidența momentelor e uneori remarcabilă ori poate este doar o intuitivă direcționare a minții, pentru că de ce altfel m-aș fi oprit la o notație oarecare din zierele românești exact acum când citesc « *The Life of a Colossus* », biografia lui Caesar scrisă de Adrian Goldsworthy, « *an english historian* », fascinat (și el) de « *the most famous Roman ever to have lived* » ?

Vorbind despre personalități dictatoriale !

Sigur, ocolind evenimentele superdramatice, când lumea s-a lăsat răsucită în seama furiilor dezlănțuite - asemenea revoluțiilor comuniste ori a celor două războaie mondiale - descoperim ici - colo personalități politice pe care le putem onora fără rezerve?!

S-ar putea !

Recapitulând - istoricește vorbind - o întrebare cheie rămâne totuși fără răspuns, cred eu : **pașii** civilizației trebuie întotdeauna făcuți din umbra unei personalități puternice căreia îi acordăm încrederea noastră ori preluând un mit permanentizăm o idee, o ideologie de fapt care oricât de deșteaptă ar fi, cu timpul, devine « *obsolete* » ?

Churchill zice, totuși : „When the eagles are silent, the parrots begin to jabber. »

O privire în jur s-ar putea să confirme !

MARIA CECILIA NICU

Convorbiri duhovnicești

Ioan al Banatului

„Doamne, atinge-te de ochiul inimii noastre, ca să te vedem și să te iubim pe Tine și pe toți semenii noștri!”

Luminița Cornea: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, vă rog să ne spuneți un cuvânt despre pericopa evanghelică a *Vindecării orbului din naștere* (Ioan 9, 1-38). Desigur că nu este pe lume o soartă mai nemiloasă și mai crudă ca soarta unui orb.

Îps. Ioan: Să ne imaginăm un orb, pe ulițele Ierusalimului, cerșind. Și ar trece Hristos pe lângă el. Face tină, scuipă și-i unge ochii. Vedem că orbul nu zice nimic. Ce credeți că aș fi zis eu, dacă eram eu orbul acela cerșetor și ar fi făcut Hristos cu mine lucrul acesta? Eu I-aș fi zis: *Omule, nu-ți este milă de mine, nu vezi că sunt orb și tu faci tină și pui pe ochii mei tină, în loc să-mi dai o bucată de pâine!* Eu așa i-aș fi spus lui Hristos. Orbul acesta n-a zis nimic, nu s-a supărat pe Hristos. Cum să pui tină pe un ochi care nu vede! I-aș fi zis: *Omule, pune un strop de apă curată pe ochii mei, nu tină făcută din praful străzii!* El n-a zis nimic. Și apoi ce-a mai făcut Hristos? I-a mai zis Hristos: *Acum, du-te la scăldătoarea Siloamului.* Și, din nou, el n-a zis nimic și s-a dus. Ce-aș fi zis eu? *Omule, cum mă trimiți acolo, printre pietre, nu vezi că sunt orb?* Orbul n-a zis nimic, s-a dus la scăldătoare și a venit vindecat.

Vedeți ce înseamnă ascultarea necondiționată de cuvântul lui Dumnezeu!? Nu trebuie să punem la îndoială cuvântul Evangheliei lui Hristos! Așa a zis, așa va fi, așa este și va fi până la sfârșitul veacurilor! Dumnezeu să ne învrednicească să ascultăm întru totul de cuvântul, de Evanghelia pe care ne-a lăsat-o Hristos!

L.C.: Atunci când s-a întâlnit Mântuitorul cu orbul din naștere, ucenicii i-au pus o întrebare: „Învățătorule, cine a păcătuit, acesta sau părinții lui, de s-a născut orb?” (Ioan 9, 2). Vă rog...

Îps. Ioan: Întrebarea pusă de apostoli Mântuitorului este una firească și omenească. Atunci, Mântuitorul a spus că nici el, nici părinții lui, ci s-a născut orb „ca să se arate în el lucrările lui Dumnezeu” (Ioan 9, 3), ca să se arate gândul, puterile lui Dumnezeu. Dacă ar veni

acum Hristos, aici, oare ar putea să spună despre mine că nici eu, nici părinții mei n-au greșit? N-ar putea să spună, căci eu am greșit în viață, au greșit și părinții mei, Dumnezeu să-i ierte și pe ei și pe mine! Pun această întrebare și fraților lor, cititorii, să răspundă dacă despre familiile lor ar putea să spună Hristos că n-au greșit cu nimic înaintea lui Dumnezeu.

Iată, despre părinții aceluia orb și despre el, a dat mărturie Dumnezeu, Iisus Hristos: nici el nu a greșit, nici părinții lui nu au păcătuit. Oare ce va mărturisi despre mine și despre tine Hristos în ziua cea mare a judecării, în fața Tatălui Ceresc? Va putea spune: *Părinte, omul acesta n-a greșit cât a fost pe pământ, nici el, nici părinții lui, îngăduie-i să intre în Împărăția cerului!*

Doamne, dă despre mine și despre frații aceștia, cititori, mărturie îngăduitoare, iertătoare în ceasul cel mare al judecării care va veni! Numai prin mila Mântuitorului, a Maicii Domnului și a tuturor sfinților, va putea cumva, cumva, să dea mărturie bună despre noi înaintea Tatălui Ceresc. Nădăjduiesc ca pentru cei care pășiți pragul sfințelor lăcașe și iubiți biserica să dea Dumnezeu și Mântuitorul nostru Iisus Hristos mărturie bună în fața Tatălui Ceresc. Dar oare ce mărturie va da despre cei care nu au pășit și nu pășesc pragul bisericii?

L.C.: Iertare, Înaltpreasfințite Părinte, ar fi firesc să nu dea nicio mărturie.

Îps. Ioan: Spuneți-le și lor că și despre ei va da mărturie Hristos și vai va fi dacă atunci Hristos își va apleca capul în jos și va spune Tatălui Ceresc: *Părinte, pe acesta nu-l cunosc.* Pe cei care vin mereu la sfânta biserică, îi va cunoaște Hristos și îi vor cunoaște toți sfinții care se vor ruga, în cea mai adâncă clipă de veșnicie, lui Dumnezeu să îi ierte și să ne ierte, ca să pășim în Împărăția lui Dumnezeu. Fiți familii binecuvântate de Dumnezeu, despre care să mărturisească Hristos că familia aceasta n-a greșit, ci și-a trăit

viața născând prunci, crescând prunci în biserica lui Hristos!

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, vă rog să revenim la conținutul pericopei evanghelice despre vindecarea orbului din naștere.

Îps. Ioan: Desigur, și prin localitățile noastre sunt orbi. Dar cred că sunt mult mai mulți cei care nu găsesc ușa bisericii, înseamnă că nu văd lumina aurului lui Dumnezeu. Eu, mergând pe stradă, mă întâlnesc cu foarte mulți orbi, deși conduc mașini.

Dumnezeu să vă țină lumina ochilor limpede, să vedeți mereu ușa bisericii și să auziți mereu dangătul clopotului prin care Sfânta Treime Dumnezeu vă chemă la biserică.

L.C.: Cred, Părinte Mitropolit, că toți credincioșii s-au obișnuit cu predicile Înaltpresfinției Voastre când, de multe ori, realizați dialoguri cu unul dintre preoți sau cu cei care vă ascultă, tocmai pentru a-i determina să asculte cu atenția sporită. Astfel, la una dintre predicile despre evanghelia *Vindecării orbului din naștere* ați surprins credincioșii prezenți prin întrebarea adresată preotului dacă a lovit pe cineva peste ochi și apoi persoana respectivă a orbit. Preotul a răspuns negativ, iar Înaltpreasfinția Voastră ați continuat rugându-l să vă pună aceeași întrebare, la care ați răspuns...

Îps. Ioan: Iertați-mă, am lovit. Am lovit de multe ori, n-am dat cu palma, dar am dat cu păcatele mele și poate că i-am îndepărtat pentru totdeauna de Dumnezeu. Iubite mame, plângeți și vă bucurați când vedeți că v-a dat Dumnezeu copii sănătoși și se bucură în leagăn când vă văd chipul dumneavoastră – le-a dat Dumnezeu lumina ochilor și după ce cresc mărișori, iubite mame, îi orbiți. Îi orbiți cu faptele dumneavoastră. Duminica dimineața, în loc să ziceți: *dragul mamei, a răsarit soarele și a tras clopotul la biserică, vino la biserică, îi zice mama: rămâi, fata mea, să dormi că aseară ai fost la discotecă până la miezul nopții și rămâi să dormi că trebuie să crești mare.* Iubită mamă, în clipa aceea, ai aruncat nisip, ai aruncat pietre și i-ai astupat lumina cea sfântă a ochilor copiilor tăi.

Tare n-aș vrea să te văd, în clipa mare a judecării lui Dumnezeu, să vă tragă de mână copiii și să spună: *mamă, de ce m-ai lovit și nu mi l-ai arătat pe Hristos, nu mi-ai arătat →*

A consemnat
LUMINIȚA CORNEA

Trâmbițele desfrâului

(IV)

Nimicirea cetăților arată dreptatea lui Dumnezeu, după un timp în care a amânat cu milă și îndelungă răbdare acest sfârșit al lor, așteptând ca pornirile cele rele să se stingă, iar cumplita strigare să înceteze: „A fost milă faptul că a amânat atâta timp pedeapsa și justiția, că până la urmă a pedepsit-o”.

Dumnezeu nu este, sub nicio formă, răzbunător, ci iubitor, adică așteaptă să vadă cum ne raportăm la rănilile sufletelor noastre. Așteaptă să vadă că ne interesează ce se petrece cu viețile noastre, cu virtuțile morale și cu bogățiile spirituale, că punem mare preț pe ele, întrucât ne-au fost dăruite spre sfințire și nu să vadă cum le batjocorim în compania demonilor care ne aruncă în „grozăvia nelegiurilor, joscnicia crimelor și nerușinarea poftelor”.

Lot se izbăvește împreună cu cele două fete ale sale, își urmează calea și se refugiază temporar în Țoar (prezuma că va fi distrusă și aceasta), după care se așază în munte, retrăgându-se într-o peșteră – simbolul uterului matern, destinată ca reprezentare a originii, renașterii și inițierii. Nu același lucru se petrece și cu soția lui care, privind înapoi, se preface în stâlp de sare, drept consecință a nesupunerii față de porunca din versetul 17.

Femeia lui Lot e pedepsită pentru nestatornicie, pentru faptul că nu s-a desprins în mod conștient de vraja acelei lumi blestemată: „Am primit în scris că femeia aceea a fost prefăcută în piatră, pentru că iubea Sodoma; că sodomienii nu credeau în Dumnezeu; iar cei care nu cred în Dumnezeu sunt îngrețoșiți la inimă și fără judecată”. De asemenea, Philon consideră că întoarcerea femeii e semnul unei greșeli grave, pentru că ea privește înapoi spre lucrurile materiale,

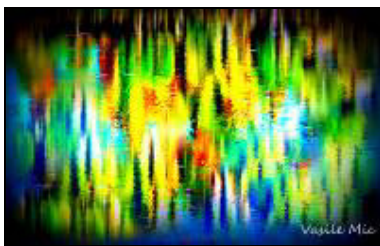
dorește să revină înapoi în Sodoma, regretă Sodoma.

Dumnezeu cântărește acțiunile noastre și adaptează cârma „după cum este necesar neamului omenesc”, întotdeauna El fiind singurul care poate judeca drept, iar ființele umane create trebuie să ia aminte la conducerea întregului univers de către Dumnezeu, aplicând și ele, după putință, în „părțile din conducerile omenesti și în membrele lucrurilor”, vederea celor înțelese.

De aceea, când un loc este profund viciat de păcate înjositoare, oamenii care dispun de *trezvie* trebuie să ia atitudine, încercând să lase deoparte cele agonisite și să gândească la *epectază (avansarea/tinderea înainte, progresarea necurmată)*, tema care l-a preocupat constant pe Grigore de Nyssa, deoarece grijile exasperate pentru bunurile lumești și câștigul peste necesitate conduc, inevitabil, la lăcomie.

Mai departe, tot același sfânt părinte capadocian subliniază importanța măsurii în adunarea bunurilor necesare, înțelegând că acumularea nesăturată „se va face pricină de înmulțire a viermilor”. Totuși, voința lacomă ne poate folosi doar atunci când adunăm cele nesupuse stricăciunii, de la viața pământească de pregătire la viața de „nelucrare de dincolo de moarte”.

Stâlpul de sare reprezintă o lecție, un exemplu, ca atunci când omul cunoaște adevărul și poartă înaintea ochilor dimensiunea duhovnicească care îl poate salva și îl poate înălța, să

Vasile Mic, Unduiri

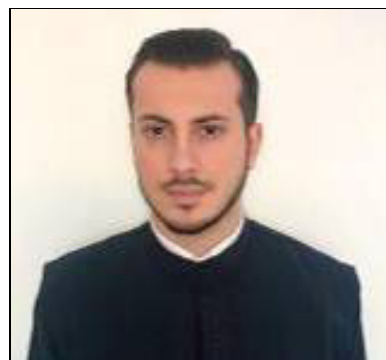
Convorbiri duhovnicești

→pe Maica Domnului, care este acum lângă El, nu mi-ai arătat pe Sfântul Ioan Botezătorul, care se află tot lângă El, și pe ceilalți sfinți, de ce nu mi i-ai arătat?

Îndemn mamele și părinții să aibă grijă de lumina ochilor copiilor lor.

Îmi aduc aminte când eram copil și când măicuța mea pleca de acasă, mă lăsa în grija surorii mele căreia îi spunea: *să ai grijă de prunc ca de lumina ochilor tăi!*

Vă spun și eu acum, cu duhul blândeții și cu duhul iubirii lui Hristos, aveți grijă de copiii dumneavoastră și nu-i orbiți, dar, ca niște mame

nu mai „revină la viața pe care a abandonat-o, de care era legat prin simțuri, și nici să mai alerge iarăși la erezii”, iar asta înseamnă dobândirea libertății spirituale (mintale) care stă în izbăvirea de patimi.

Sufletul soției lui Lot era aproape izbăvit, pentru că avea înaintea lui porțile deschise ale vieții spre Dumnezeu.

Întoarcerea este, în această situație, semnul refuzului, al pocișnirii pe cale, o insidiosă urmă de șovăială în suflet și grijă multă pentru cele ale trupului, fapt pentru care Sf. Ioan Scărarul îndeamnă: „Să ne sârguim să urmăm nu pilda soției lui Lot, ci pe a lui Lot însuși. Căci sufletul, întorcându-se de unde a ieșit, se va strica asemenea sării și va rămâne nemișcat (nelucrător)”.

Înfruptarea obsesivă din bogăție și libertatea înțeleasă greșit, din pricina păcatelor cumplite ale Sodomei, au exclus orice binecuvântare peste sodomienii și peste cetate din partea lui Dumnezeu. Pieirea ei s-a petrecut după ce Dumnezeu l-a salvat pe Lot, singurul bărbat credincios și cucernic. De aceea, Sf. Iustin Martirul și Filosoful spune: „Dacă Dumnezeu întârzie să dezlănțuie catastrofa, menită să aducă după sine distrugerea lumii întregi și să facă să dispară îngerii răi, demonii și păcătoșii, face aceasta din cauza seminței creștinilor, în care El vede un motiv de a conserva lumea”.

Pr. JUSTIN-FLORIN DUMITRU

bune, nu-i lăsați nici pe alții să vi-i orbească, că sunt atâția oameni răi în lumea aceasta care vă orbesc copiii.

Doamne, ai venit în lume, într-o lume a orbilor. Așa cum i-ai dat lumină orbului din Evanghelie, *atinge-te de ochiul inimii noastre, ca să te vedem și să te iubim din tot sufletul pe Tine și pe toți semenii noștri!*

Depresia în timpurile noastre

și temeiul duhovnicesc

În acest tulburător timp în care s-a abătut asupra omenirii agresiunea coronavirusului COVID-19 ce a făcut victime omenești și de care oamenii se tem, se evidențiază în rândul nostru un gol semnificativ. Din această cauză, unii oameni dezvoltă depresii, deznădejde. Prin deznădejde se destramă interiorul psihologic al omului, universul logicii sale, universul său duhovnicesc.

Depresia, după Dicționarul explicativ al limbii române, înseamnă „stare patologică de tristețe și descurajare profundă și persistentă, determinată de factori exogeni (depresia psihică reactivă) endogeni (în melancolie, în nevroze avansate etc); deprimare.

Timpul acesta deprimant în care trăim, dacă nu-l trăim în temei duhovnicesc, ne va stresa enorm și se știe că această stare duce la tulburarea depresivă ca boală psihiatrică. Bolnavii aceștia necesită tratament medicamentos și psihoterapie. Din păcate, oamenii care se lasă dominați de aceste trăiri depresive, n-au o credință puternică. Iisus Hristos spune: „Nu te teme. Crede numai“ (Marcu, 5, 36). Marele savant Gr.T. Popa (n.1 mai 1892, satul Șurănești, județul Vaslui – d.18 iulie 1948, București. Descoperă, împreună cu Una Fielding, în 1929-1930, „sistemul port-hipofizar“) scrie: „Efortul, diferite violențe nervoase, anumite boli, șocurile, pot deschide uneori drumuri nervoase cu totul neașteptate și dau sistemului nervos aspecte funcționale pline de surpriză“ (*Reforma spiritului*, Ed. Viața Medicală Românească, 2002, p. 218).

Omul zilelor noastre, care nu-și cunoaște temeiul în puterea lui Dumnezeu, se lasă biruit de boală. În Capitolul 4 Corinteni se spune: „Sfinții cunosc slava lui Dumnezeu și nădejdea în ea îi întărește a birui toate suferințele“. Bineînțeles că nu suntem sfinți. Preotul profesor Dumitru Stăniloiaie spune în *Teologia dogmatică ortodoxă* (vol. II, Ed. Institutului Biblic și de misiune ortodoxă, București, 2010, pp. 130, 131): „... Dumnezeu, Cuvântul ipostatic suprem, este creatorul și susținătorul persoanei umane, care e cuvânt răspunzător. (...) În măsura în care omul răspunde mai puțin pozitiv,

existența lui slăbește...”

Așadar, înainte de a căuta boala la medic, ar trebui să ne adâncim în însăși conștiința noastră, în sufletul nostru, acolo unde există Dumnezeu care ne este suport. „Filosoful iertării“, Vladimir Soloviev (n.28 ian. 1853, Moscova, Rusia – 13 aug. 1900, Uzkoie; filosof ortodox, teolog, poet. Dintre cărțile sale: *Fundamentele spirituale ale vieții*, *Trei dialoguri despre sfârșitul istoriei universale*, *Îndreptățirea binelui*, *Drama vieții lui Platon*. Prieten cu scriitorul Dostoievski, spune mai mult: „Datoria umanității nu e aceea de a contempla Divinitatea, ci de a se face pe sine însăși dumnezeiască“ (*Temeiurile duhovnicești ale vieții*, Ed. Deisis, Sibiu, 2018, p. 108). În acest sens, într-un mod determinat, omul zilelor noastre poate găsi sprijin real în Dumnezeu, ca astfel să nu poată cădea în disperări care să-l conducă la depresii. Omul de știință Alexis Carrel (1873, Lyon – 1944, Paris. Premiul Nobel pentru Medicină și Fiziologie în 1912) susține: Nevoia de Dumnezeu se exprimă prin rugăciune. Rugăciunea este un strigăt la necaz; o cerere de ajutor; un imn al iubirii. Rugăciunea ne dă putere să suportăm grijile și anxietatea, să sperăm atunci când nu există un motiv logic pentru speranță, să rămânem neclintiți în mijlocul catastrofelor (*Reflection on Life*, New York, Hawthorn Books, 1952, Cap. 6, Partea 7). Și adaugă: „În toate epocile, atenția oamenilor a fost atrasă în primul rând de efectele curative ale rugăciunii. Și astăzi, în mediile în care oamenii se roagă, se vorbește destul de des de vindecările obținute datorită rugilor adresate lui Dumnezeu sau sfinților Săi. Dar, când

e vorba de boli ce pot să se vindece spontan sau cu ajutorul medicamentelor obișnuite, este greu de știut care a fost agentul adevărat al vindecării. Rezultatele rugăciunii pot fi constatate în mod sigur numai în cazurile în care nu se poate aplica nicio terapie sau când toate tratamentele au eșuat. Biroul medical din Lourdes a făcut un mare serviciu științei, demonstrând realitatea acestor vindecări. Rugăciunea are uneori un efect exploziv. Există bolnavi care au fost vindecați aproape instantaneu de boli precum lupusul feței, cancer, infecții ale rinichiului, ulcere, tuberculoză pulmonară, osoasă sau peritoneală. (...) Acest ansamblu de fenomene ne introduce într-o lume nouă, a cărei explorare nu a început încă și care va fi bogată în surprize. Știm însă deja, în mod sigur că rugăciunea produce efecte tangibile. Oricât de ciudat ar părea, trebuie să considerăm ca adevărat faptul că cel care cere primește și că celui care bate i se deschide“ (*Rugăciunea*, Ed. Timpul, Iași, 2011, pp. 28-31).

E limpede că folosul rugăciunii (atât cea particulară cât și cea obștească) ajută omul în mod radical. „Minunile“ de însănătoșire și înviere aparent neverosimile, arată că știința medicală are limitele ei. Virgil Gheorghiu scrie și el în cartea sa *Hristos în Liban* (Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2009, p. 69): „Căci dacă doctorii folosesc tot soiul de medicamente pentru diverse boli, sfinții nu folosesc pentru a vindeca bolile decât credința“. Nu toți oamenii sunt sfinți, dar credința adevărată îi poate ajuta. Omul zilelor noastre ar trebui să aibă o structurare-restructurare a gândirii și să-l caute pe Dumnezeu ca reper primordial, ca reper universal. Numai în acest fel depresia, cu toate conotațiile sale, poate fi învinsă. Prin deznădejde se destramă interiorul psihologic al omului, universul logicii omului, universul duhovnicesc al omului.

În viața de zi cu zi, medicina propune pentru sănătatea mintală:

- tărie de caracter
- tărie de a te introspecta
- tăria de a răspunde la o cultură
- voința de-a învăța din experiență
- flexibilitatea de a te corecta, de a te ajusta
- dorința și abilitatea de a lucra→

CLAUDIA VOICULESCU

- abilitatea să râzi.

De fapt, nu sunt toate acestea precepte de bun simț, dictate de Dumnezeu? Nihil sine Deo se spune dintotdeauna în lumea noastră creștină...

Vladimir Lossky (1903-1958, fără a fi teolog, a aprofundat și a evidențiat supremația Ortodoxiei) afirmă că „natura umană nu poate fi cuprinsă într-o monadă. Ea reclamă nu solitudinea, ci comuniunea, diversitatea benefică a iubirii“ (*Introducere în teologia ortodoxă*, Ed. Sophia, 2014, pp. 95, 96). Ce spune aceasta? Că noi toți ar trebui să fim într-o comuniune și să nu părăsim pe omul, pe fratele nostru căzut în depresie. Mai ales în depresie, fiindcă „mila și iubirea kenotică sunt singurele (sau singura) care creează, construiesc, împacă și unifică“ (George Remete, *Iisus Hristos, Iubirea trădată*, Ed. Paideia, 2019, p. 199).

Revenind tot la rugăciune, la rugăciunea neîncetată, care este o „coborâre a minții în inimă“, cum zicea părintele Sofian Boghiu (7 octombrie 1912, Cuconeștii Vechi, județul Bălți - 14 septembrie 2002, Mănăstirea Antim), fiindcă „Dumnezeu își are locașul în inima de taină a omului. Acolo, în această inimă duhovnicească, este templul Duhului Sfânt din noi. Acolo stă Mântuitorul după botezul nostru. În acest lăcaș coboară și mintea rugătorului, care, până atunci, este de obicei foarte umblăreață și nestatornică“ (*Smerenia și dragostea, însușirile trăirii ortodoxe*, Doxologia, Iași, 2018, p. 180).

Se observă foarte clar că numai credința adevărată și rugăciunea salvează pe omul zilelor noastre care cade pradă deznădejdii și depresiilor de tot felul. Dacă omul își conduce viața în mod creștinesc cu adevărat, el nu poate cădea în depresie.

Alexis Carrel atrăgea atenția omenirii, scriind: „Omul nu a reușit să construiască – așa cum voia Socrate – un sistem moral independent de o doctrină religioasă. Societățile în care dispăre nevoia de rugăciune nu sunt, în general, prea îndepărtate de degenerescență. De aceea toți oamenii civilizați – necredincioși și credincioși – trebuie să se intereseze de această gravă problemă a dezvoltării fiecărei activități fundamentale de care ființa umană este capabilă“.

Repere de artă și credință

Mănăstirea Dragomirna

locul unde istoria a căpătat miresma veșniciei

„Ziduri și turnuri ca ale Dragomirnei nu se mai văd la vreo mănăstire a neamului nostru.”

(Nicolae Iorga)

Am văzut Mănăstirea Dragomirna cuprinsă în tăcerea luminii, iubirii și rugăciunii. Pentru că „fericirea negrăită, e dragostea lui Dumnezeu“, spune într-un loc părintele Dumitru Stăniloae, care exprimă magistral starea pe care am trăit-o în clipele petrecute la Dragomirna.

Se vorbește pe bună dreptate de o memorie a locurilor și de o chemare a lor adresată sufletelor noastre. Și cum nimic nu e întâmplător, în cazul meu, am auzit chemarea din acest loc, unde e așezată Dragomirna, spațiu pe care nu-l văzusem niciodată. E drept că citisem în cărți și cuvântul a aprins în mintea mea ideea de a cerceta această mănăstire.

M-a trezit din somn mustrarea istoricului Nicolae Iorga care spunea: „Suntem un popor care nu se cunoaște pe sine și nu-și cunoaște țara. Dacă le-ar cunoaște, le-ar prețui și ar căpăta o încredere în viitor, care, de fapt îi lipsește”

Tot ce am văzut la Mănăstirea Dragomirna e rodul dragostei pentru frumos și armonie - a Mitropolitului - cărturar și artist -, Anastasie Crimca și a celorlalți ctitori, care au jertfit totul pentru Credință, Neam și Țară. Iubirea unifică și cheamă la comuniune și la o nevoiță continuă a sufletului pentru învingerea răului. Dragomirna a fost lovită de oști, jefuită de tâlhari străini și autohtoni. Dar mai cu seamă a fost prigonită. Trecerea prin nevoiță a scos-o din acest „botez“... plină de frumusețe și lumină. Peste tot locul se văd doar luminile iubirii răsărite din arta moldavă și prețuită până și de greci, înțelepți și rafinați într-ale culturii și... cu predilecție în cunoașterea Ortodoxiei.

Sfântul Paisie Velicikovski va pleca din această lume, din Dragomirna, cu adâncă durere în inimă, în 1755, când turcii vor ceda întreaga Bucovină Imperiului Habsburgic, prin urmare Dragomirna va rămâne pe loc și va trece sub o stăpânire catolică și protestantă care

dorea desființarea Ortodoxiei. Domnul Dumnezeu a fost de partea Dragomirnei, care astăzi se poate exprima prin trei cuvinte, după ce fiecare pelerin a văzut-o: „**grandios, spectaculos, copleșitor**”.

Între anii 1763 și 1775, la mănăstirea Dragomirna se stabilește Sfântul Paisie Velicikovski, împreună cu mai mulți ucenici.

Aflarea acestui fapt mi-a aprins sentimentul neclintit de a închina o zi și a o transfigura într-un pelerinaj la locurile pline de istorie și de veșnicie românească.

Când am ajuns la Dragomirna și i-am mărturisit maicii de la intrare motivația care m-a mînat la mănăstire, a deschis, spontan, un pliant și mi l-a înmînat să citesc cuvântul Sfântului Paisie după ce a părăsit Dragomirna în anul 1775. Cităm: „O, Dragomirna, Dragomirna! Amintirea vieții dintre zidurile tale e dulceață și mângâiere sufletelor noastre și poate ar fi și mai bine să tăcem, pentru ca inimile noastre să nu se umple de durerea pierderii tale. [...] O Dragomirna, Dragomirna! De tine și de viața noastră întru tine se cuvine să ne aducem aminte numai în zilele de sărbătoare, fiindcă tu ai fost pentru noi ca un rai al desfătării”.

Tot la ușa mănăstirii am mai aflat că mitropolitul Anastasie Crimca, ctitorul principal al Dragomirnei, e ierarhul ridicat în treaptă de către Mihai Viteazul care apoi, e posibil să-l fi uns cu Sfântul și Marele Mir pe Voievod în anul 1600, când a cuprins Moldova unind sub același sceptru cele Trei Țări Române. Impresionant, mă gândesc că e spiritul de discernământ al Marelui Voievod român de a vedea vrednicia viitorului Mitropolit al Moldovei, fiindcă în 1600 Anastasie Crimca era preotul Ilie care slujea în biserica din Cetatea Suceavei.

Mănăstirea Dragomirna este menționată pentru prima oară la 4 septembrie 1605, când Ieremia Movilă a confirmat că Luca →

VALERIU TĂNASĂ

Stroici, marele logofăt al Moldovei, a dăruit „nou ziditei Mănăstiri Dragomirna, unde este hramul Pogorârea Sfântului Duh”, mai multe proprietăți (sate și vii), cu o valoare totală foarte mare.

Însă împrejurările în care s-a proiectat ridicarea mării mănăstiri de la Dragomirna sunt explicate de Petru Movilă, 1596-1646, fiu al lui Simion Movilă, ajuns arhiepiscop și mitropolit al Kievului, oraș aflat, în vremea aceea, în Polonia. El povestește că Anastasie Crimca a ridicat „mănăstirea sa, numită Dragomirna, folosind averea lui Luca Stroici, marele logofăt al țării Moldovlahiei”.

În cartea **Împăcarea Bisericii Ortodoxe**, Sfântul Petru Movilă lămurește desăvârșit profilul Logofătului Luca Stroici, **cîtorul mare** al Dragomirnei: „acest Stroici, nedorind laudele trecătoare ale oamenilor, cu care unii s-au deprins să dea pierzaniei răsplata Domnului pentru osteneală și virtuțile lor, ci căutând să dobândească cinstire de la Dumnezeu, Cel Care cunoaște tainele inimilor omenești, i-a dat cu jurământ acestui mitropolit, fără să știe nimeni, cu câțiva ani înaintea morții sale, toată averea, ca să ridice o mănăstire ca din partea sa și n-a spus nimănui că o zidește cu averea lui, după cum a și făcut; a zidit o mănăstire mai mare și mai frumoasă decât toate câte sunt în Moldovlahia, a împodobit-o cu mult aur și argint, cu multe odăjdii sfinte și a îmbogățit-o cu sate și vii”.

Frații Stroici aparțineau uneia dintre cele mai însemnate familii ale Moldovei, erau pioși și iubitori de cultură. Înrudirea lor cu vechea dinastie așa-zișii (**Mușatini**) le-a îngăduit să găsească în biserica Mănăstirii Probota, ridicată de Petru Rareș, locul de înmormântare pentru mai mulți membri ai familiei lor.

Luca Stroici – pe care B. P. Hașdeu l-a numit părintele filologiei latino-române - era un om învățat; el este singurul dregător moldovean care, într-o anumită perioadă, și-a pus numele în litere latine pe actele ieșite din cancelaria voievodală și cel dintâi care a avut ideea că limba română, limbă neolatină, ar putea folosi alfabetul latin; cu acest gând a scris rugăciunea **Tatăl nostru** în limba română cu **litere latine**. Acesta este omul care a făcut lui Anastasie Crimca propunerea sa spre a ridica o

mănăstire fără ca acest lucru să devină de cunoștință publică.

Anastasie Crimca a dispus să se scrie un text cunoscut astăzi ca fiind „testamentul” său. Acest text a fost găsit pe una din filele **Apostolului** din martie 1610. Iată-i cuprinsul:

„În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Treimea Sfântă, singură și nedespărțită. Noi, robii Domnului nostru Iisus Hristos, Domnului Dumnezeu și Mântuitorul nostru, închinătorii Sfintei Treimi, kir Anastasie Crimcovici, Mitropolitul Țării Moldovei, **marele ctitor** Lupu Stroici și filul său Ionașco Stroici, Ioan Crimca și Cristina, și toți ctitorii sfintei mănăstiri din nou zidită, numită Dragomirna, unde este hramul Pogorârii Sfântului Duh, mărturisim cu această scrisoare a noastră că, dacă se va întâmpla, după moartea noastră, în oricare timpuri, vreo nevoie sfintei mănăstiri, pe oricine va alege Dumnezeu să fie stăpânitorul Țării Moldovei, dacă s-ar atinge careva dintre domni, ctitori, boieri sau din neamul nostru, să închine Sfântului Munte sau Ierusalimului, sau să dea mănăstirea noastră sub stăpânirea vreunui patriarh sau mitropolit, sau să schimbe pe călugării Țării Moldovei [aflători în mănăstire], sau să pună egumen din mănăstire străină, să aveți a lăsa mai sus scrisa mănăstire într-o pace și neclintită în veci. Iar cel ce va strica scrisoarea noastră și alcătuirea noastră, acela să fie proclamat și triclet, anathema maranatha de Domnul Dumnezeu și de toți sfinții. Amin. În zilele fericitului domn, Io Ieremia Moghilă Voievod, fiul lui Io Ieremia Moghilă voievod, în anul 7118 (1610) luna martie, în 16 zile”. (Acest „testament” este extras din textul slav și tradus de Ioan Bogdan, *Scrieri alese*, Editura Academiei, București, 1968, p. 505-507).

Se cuvine să consemnăm cu evlavie faptul revelator că Sfântul Paisie a pregătit, după raționala observație sintetică a lui Nicolae Iorga, „un nou capitol în opera de traduceri și tipărituri bisericești, în care învinse curentul românesc, așa de puternic”. Nicolae Iorga, *Istoria românilor*, București, Editura Enciclopedică, p. 265. Această extraordinară activitate a început între zidurile Mănăstirii Dragomirna.

Anul 1775 stă ca o piatră de hotar în Istoria Mănăstirii

Dragomirna. În urma plecării obștii paisiene, ea a fost lăsată în grija monahului Narcis, care a și reprezentat-o cu prilejul cercetării noii provincii a imperiului, în fața autorităților austriece.

Restaurarea ansamblului de la Dragomirna a fost argumențată printr-un memoriu de arhitecta Ioana Grigorescu (1915-2015) care scotea în evidență faptul că Dragomirna este unul „dintre puținele complexe mănăstirești ce păstrează, aproape nealterate de vreme și restaurări nefericite, formele inițiale. Biserica este monumentul, de proporții puțin obișnuite în arhitectura moldovenească [...], cu împrejmuire puternică, cu drum de strajă pre arce adosate și contraforți, flancată la colțuri cu patru turnuri rectangulare, cu câte trei nivele superioare și tainițe în beciuri adânci”.

Cimitirul mănăstirii Dragomirna de azi poartă pecetea spiritului ei adânc înțelegător și inventiv, așa încât se poate spune că, privind în jurul său, pelerinul aflat în incintă trăiește simultan în veacurile XVII și XX.

Oricărui pelerin, curtea i se deschide larg, înfățișând privirilor silueta de neimaginat a unei biserici subțiri și înalte – pe care Nicolae Iorga o văzuse „ca o frumoasă cutie de moaște”.

„Iisus i-a zis: nu Ți-am spus că dacă vei crede, vei vedea slava lui Dumnezeu.” (Ioan 11, 40).

Mănăstirea Dragomirna cu tot ce o înconjoară, cu glasul trecutului și al viitorului, - cu toți ctitorii, monahii, monahiile și credincioșii, - mintea noastră, - a celor care ajungem la Mănăstire și care prețuim Ortodoxia, - îi vede pe toți și pe toate în slava lui Dumnezeu. Aceasta este chemarea Dragomirnei către toți românii: să creadă și vor ajunge în lumina și iubirea lui Dumnezeu.

Ne oprim aici cu această declarație de iubire pentru Dragomirna, fiindcă oricâte cuvinte am cheltui, ele nu pot exprima întreaga suferință de pe cruce a celor care și-au jertfit sângele pentru Mănăstire și iubirea lui Dumnezeu.

Bibliografie selectivă:

Ștefan S. Gorovei, **Mănăstirea Dragomirna – Amintirile unui loc de memorie**, Editura Mitropolit Iacov Putneanul, 2017

Asterisc

Imperativul unei strategii comprehensive

pe termen lung

Deși presa cotidiană americană face referiri parcimonioase la competiția sino-americană, ea este o temă de reflecție pentru observatori și o temă de gândire supărătoare și constantă în mentalul societății americane. După ce și-a construit sieși o infrastructură unică în lume, zeci de megaorașe strălucitoare, skyscrapers cărora li se face o continuă publicitate video cu iluminatie led multicoloră de-ți ia ochii, după ce a scos, după cum declară, opt sute de milioane de chinezi din sărăcie, China iese din granițele ei prin proiectul BRI ca să investească, să obțină resurse și să-și valorifice experiența în construcția infrastructurii, de lipsa căreia suferă o seamă de țări. Deja 125 de țări de pe diferite continente au aderat la proiectul chinez. China o să ajungă chiar la 90 de mile de Miami prin contractul semnat cu Cuba pentru telecomunicații și autostrăzi. Președintele Obama a avut o bună intuiție când a dorit să ridice embargoul asupra Cubei, dar Donald Trump a anulat acest demers. În concluzie, China se manifestă viguros sub privirile tot mai iritate ale Americii.

Au fost însă vremuri mult mai bune pentru cooperarea sino-americană pe când președintele Bill Clinton a încurajat intrarea Chinei în 2001 ca membru în *WTO* (*World Trade Organisation*), un pas determinant în dezvoltarea rapidă a unei țări unde milioane au murit de foame în timpul lui Mao Zedong (1893-1976). După Mao cel obsedat să-i placă lui Stalin, Deng Xiaoping (1904-1997), vizitând Occidentul și America s-a luminat și a înțeles cât de înapoiată rămăsese China datorită insistenței asupra purității ideologice față de ideile comuniste. Acest mare reformator al Chinei a recunoscut că piața liberă, inițiativa particulară și proprietatea privată sunt singurele care ar putea scoate China din fundătura în care se afla. Kishore Mahbubani, autorul mai multor cărți despre rivalitatea SUA-China, bun cunoscător al lumii libere și al celei asiatice a remarcat că emanciparea Estului Asiatic a fost posibilă datorită influenței benefice a civilizației

europene asupra celei asiatice. Civilizația occidentală a deschis Asiei drumul spre modernizare, spre exodul din conservatorismul feudal, i-a oferit acel know how. Nici China, notează autorul, nu s-ar fi smuls din letargia ei post-imperială fără stimularea occidentală. Mahbubani în cartea *Has China won?* (2020) ne previne însă că influența occidentală a căzut pe un teren fertil al unei civilizații vechi de cinci mii de ani, în cazul Chinei, care ar fi singura civilizație antică reînscută după ce a căzut de patru ori. Deci, zice autorul, în loc să vorbim despre „*rise of China*” (ridicarea Chinei) este în spiritul adevărului istoric să ne referim la „*return of China*” (întoarcerea Chinei).

Recursul la istorie ne spune că de la anul 1 e.n. până la 1820 două economii au dominat lumea: cea chineză și cea indiană. Odată cu revoluția industrială din Vest țările europene mari, Anglia în special, s-au impus și s-au extins și asupra Chinei după 1820, dominând-o și jefuind-o un secol. Este „*the century of humiliation*”, secolul de umilire la care se referă președintele Xi Jinping (n. 1953) și pentru ștergerea urmelor căruia lucrează el acum, Taiwan-ul fiind ultimul vestigiu al aceluși timp. De aceea Xi Jinping nu va renunța niciodată la integrarea insulei în marea Chină.

Să ne întoarcem la 2001 când datorită sprijinului lui Bill Clinton China a intrat în *WTO*, eveniment care marchează începutul lansării ei. China a atras foarte repede companiile capitaliste din America și Europa, interesate de prețul scăzut al forței de muncă, disciplina ei, productivitatea ridicată și implicit obținerea de profituri substanțiale. Pentru trei decenii muncitorii chinezi au fost manufacturierii lumii. Magazinul *Walmart* este gura

ciclică prin care au fost aruncate mărfurile chinezești pe piața americană. În tot acest timp nu doar America a avut privilegiul unor prețuri derizorii, ci și China a câștigat și a economisit milioanele pe care le-a investit în splendida ei infrastructură și orașele ei ce par desprinse din *O mie și una de nopți*. Bill Clinton și-a imaginat desigur ce cutremur va produce intrarea Chinei în arena producției și a consumului, a importului, dar mai ales a exportului. Exodul companiilor americane în China a cauzat umflarea șomajului în America, de-industrializarea marilor orașe. Elitele americane au tratat cu indiferență disperarea muncitorilor americani, investind doar 0.24% din GDP pentru a-i re-califica pe cei disponibilizați, în vreme ce în Europa s-a investit 1-3% din GDP pentru același lucru. America este mereu în urma Europei în măsurile ei de protecție socială. Concomitent cu declinul clasei de mijloc americane, în China a avut loc aproape eradicarea sărăciei abjecte și crearea unei clase de bogați. Ridicarea Chinei și declinul Americii fac parte din același proces care a început odată cu gestul încurajator al președintelui Bill Clinton. Inteligent și clarvăzător, Clinton a prevăzut posibila cădere a Americii pe locul al doilea în competiția economică, tehnologică globală. Dacă globalismul a slujit fantastic China, în schimb a dăunat Statelor Unite ale Americii. Căderea pe locul al doilea este un subiect tabu care nu se discută la televiziunile americane sau în presa cotidiană, poate doar în *Foreign Affairs*, care este o revistă pentru inițiați. În commencement speech din 2003 la Yale University, Bill Clinton a avertizat că America ar trebui să se pregătească pentru o lume multipolară (Kishore Mahbubani, *Has China Won?*, 2020, p. 76). Kishore chiar subliniază că America se ferește să pronunțe adevărul posibil că „*may become number two*”, (ar putea deveni numărul doi), lăsând să persiste ideea că „*America is number one and will be number one forever*.” (*America este numărul unu și va fi pentru totdeauna - idem, ibidem*).

China are o populație de patru ori mai mare decât America și o vechime de zece ori mai mare. →

SILVIA URDEA

Este de presupus că izbăvit de sărăcie, simțindu-se apreciat de Partidul Comunist Chinez, care afirmă mereu că își concentrează atenția pe realizarea binelui pentru poporul său, acesta, la rândul lui, răspunde cu entuziasm la obiectivul esențial fixat de partidul comunist, renașterea civilizațională a Chinei. Starea de spirit a chinezilor ar avea corespondent în aceea a americanilor din timpul președintelui F. D. Roosevelt, care a fost ales de trei ori. În 1950 China, producea 4.5% din GDP-ul global. În 2018 SUA, a livrat 15% din același GDP, în timp ce China a produs 18.6% din GDP-ul global. Un lucru este cert că intrarea Chinei în *WTO* a infuzat un hormon de creștere accelerată în economia ei. Se prognosticează că în 2050 economia Chinei va fi de două ori mai mare decât cea americană. Aceasta este o comparație pur cantitativă, având în vedere că populația Chinei este de 1.4 miliarde, în timp ce America are 330 milioane de locuitori. După *WWII*, America a creat niște instituții fundamentale pentru organizarea mondială: *Națiunile Unite*, *WTO (Organizația Mondială a Comerțului Exterior)*, *Fondul Monetar Internațional*, *Banca Mondială*, toate bazate pe valorile americane. Ceea ce dezamăgește este că în ultima vreme și mai ales în timpul lui Donald Trump America a manifestat o tendință de retragere din instituțiile globale chiar de ea create, pe când China se grăbește să intre în ele, deoarece a înțeles perfect că globalismul va lucra în favoarea ei. America a ieșit din *TPP (Transpacific Partnership)*, care ar fi fost important pentru economia pe termen lung a SUA. Numai că la Washington gândirea strategică pe termen lung e ca și absentă. America nu are voie să se retragă din competiție ca să nu se scufunde în mediocritate.

Două decenii, cooperarea sino-americană, sino-occidentală a fost aplaudată de ambele părți. De câțiva vreme însă, au apărut fisuri în acest menaj, a început să scârțâie totul. Din 11 martie 2018, de când *Congresul Popular Național* a eliminat din Constituția chineză limita de timp a oficiului președinției, lumea liberă și mai ales SUA s-au simțit trădate în așteptarea lor ca China să se democratizeze. Dacă ar fi cunoscut mai bine modul profund de gândire

politică asiatică, Europa nu ar fi sărit în sus. Chinezii, japonezii și alte popoare asiatice prețuiesc mult mai mult continuitatea, stabilitatea, armonia și coeziunea socială decât drepturile individuale. Chinezii au experimentat în lunga lor istorie acel *luan*, adică haosul, divizarea țării și violența ori de câte ori nu au avut o conducere centralizată viguroasă și un lider puternic. Acum când le stau în față atâtea lucruri majore de înfăptuit ei știu că Xi Jinping este omul providențial care poate asigura unitatea Chinei și stabilitatea ei.

Kishore Mahbubani are o observație foarte pertinentă despre insistența americanilor ca China să se democratizeze. În obsesia lor de a-și păstra primatul în lume, liderii americani presează China să se democratizeze pentru a o slăbi: „*it is not trying to strengthen China. It is trying to bring about a more disunited, divided China, a China beset by chaos*” (nu încercă să întărească China, ci s-o divizeze, să fie asaltată de haos - op. cit., p. 179) Observația sa se potrivește și României, care, de când s-a democratizat, s-a ruinat, pluripartidismul dovedindu-se deocamdată nefuncțional pentru economia românească. El place intelectualilor, dar nu tot ceea ce se potrivește intelectualilor este benefic și pentru evoluția economică, unitatea națională, și deciziile politice optime. Și continuă Kishore analiza lui, care mi se pare foarte la obiect: „*Such a Machiavellian goal may seem far-fetched. Yet, it would be a perfectly reasonable move for a great power if it believes that its primacy is being challenged.*” (Un asemenea scop machiavelic pare exagerat. Totuși ar fi o mișcare perfect rațională pentru o mare putere care își vede amenințat primatul - op. cit., p. 179). Ca unul care trăind în Singapore vizitează China cu diferite privilegii, autorul acesta știe și ce gândesc liderii chinezi, oricât de secretoși ar fi ei: „*Chinese leaders have no doubt that this is the real goal of those Americans trying to promote democracy in China.*” (Liderii chinezi nu se îndoiesc că acesta este scopul real al acelor americani care încearcă să promoveze democrația în China - *idem*, *ibidem*).

Deci ca țara să nu se destrame, Xi Jinping și-a prelungit președinția,

ignorând protestele americane și occidentale, deoarece interesele țării sale sunt mai presus. China are în față un parcurs cu dificultăți, deoarece nu va renunța la unificarea cu Taiwanul. Ceea ce Vesticii au interpretat ca expansiune este, de fapt, cum bine precizează Mahbubani, *o restituție*. În vederea îndeplinirii obiectivelor lui curajoase, Xi Jinping trebuie să asigure o succesiune de cadre capabile să ducă mai departe lupta pentru „*China's rejuvenation*”. În concluzie, chinezii interpretează pledoaria occidentală pentru democrație ca un demers al lui Ulisse pentru ca un cal troian să le fie introdus în cetate.

Nu ar fi posibilă renașterea Chinei fără participarea maselor. Ea are loc pentru că ele, masele, cred și susțin în proporție de 95% guvernul lor. Vesticii insistă pe latura comunistă a renașterii chineze, când în realitate partidul unic nu mai este comunist, ci un instrument civilizațional care a avut și are în centrul programului său ridicarea continuă a standardului de viață, binele public, înfrumusețarea țării și înzestrarea ei cu tehnica de vârf. Acest partid se bazează pe meritocrație și pe analiza concretă a rezultatelor celor aleși în funcții.

În același timp, în America democrația este pe cale de dispariție, cu toate asigurările date de documentele elaborate de fondatori. În America, banii, lobiștii, grupurile de interese au alterat sistemul electoral. Oamenii votează, dar dezideratele lor sunt complet ignorate din cauza donatorilor ale căror privilegii sunt susținute ciclu prezidențial după ciclu prezidențial. Democrația americană a devenit treptat plutocrație, corpul politic lucrând în favoarea strictă a elitelor care plătesc. Majoritatea americanilor spun că sistemul este rigged, corupt, dar nimic nu se schimbă, deoarece încă nu avem forța politică și liderii capabili s-o facă. Așa că în timp ce în China comunistă 800 milioane au fost scoase din sărăcie, în SUA capitalistă 50% din populație a fost destituită, fiind azi plătită mai prost decât acum treizeci de ani. Această realitate sumbră cauzează „*a sea of despair*” (o mare de disperare), ceea ce nu cadrează cu o supraputere care se prezintă ca model al lumii.

Pentru învigorarea Americii, ea trebuie să facă schimbări drastice →

de politică internă și externă. În loc să cheltuiască cea mai mare parte a bugetului pentru înarmare, ar trebui să se orienteze spre ridicarea nivelului de trai al populației, refacerea infrastructurii, să investească în cercetare și dezvoltare, deoarece competiția cu China care va urma în deceniile ce vor veni nu va fi rezolvată militar, ci la nivelul economic, tehnologic și mai ales diplomatic.

Și când au mai mare nevoie de flexibilitate, administrațiile americane ne apar osificate, fără putere de decizie, ruginite, incapabile să formuleze o strategie comprehensivă pe termen lung în competiția cu China. Deci dacă SUA va deveni numărul doi, va fi din cauza abuliei ei, a lipsei de voință de a se reforma structural acum când este mai imperios ca oricând. Imposibilitatea ei de a reacționa rapid și eficient la fenomenul China este cauzată de forțele negative din Washington, lobiștii grupurilor de interese și industria think tank-urilor dominate de o poftă inepuizabilă de îmbogățire pe seama suferinței unei întregi țări aflate în derută, dezbinată, agitată, din ce în ce mai violentă.

Investițiile masive în complexul militar industrial trebuiesc stopate, dar nu se petrece aceasta, pentru că America nu se poate sustrage din acest proces irațional, guvernat de sistemul clientelar.

Disjuncția dintre cei ce conduc și marea majoritate a populației este atât de mare încât pe zi ce trece se pierde respectul și încrederea în instituțiile republicii. Același fenomen se manifestă în relația Americii cu restul lumii. Iluzionându-se cu mituri precum excepționalismul ei, „*an empire of liberty*” (un imperiu al libertății), „*shining city on a hill*” (cetate strălucind pe înălțime), „*the leader of the free world*” (conducătorul lumii libere), „*indispensable nation*” (națiunea indispensabilă), SUA este tot mai ruptă de restul țărilor care n-o văd precum se vede ea. „*The United States should ... pulled back from its interventions in foreign conflicts. What is truly shocking is that the exact opposite happened*”. (Statele Unite ar trebui să se retragă din intervențiile în conflictele străine. Ceea ce șochează este că exact

opusul se întâmplă - op. cit. p. 111), notează realist Mahbubani.

Din acest punct de vedere, America ne amintește de Uniunea Sovietică înainte de căderea ei. După încheierea războiului rece, America și-a pierdut disciplina strategică și capacitatea ei materială și morală. Istorici și politologi ca John Mearsheimer (n. 1947) și Stephen Walt (n. 1955) recomandă Americii „*major strategic adjustments*. (ajustări strategice majore - op. cit., p. 73). Ne aflăm în prezența unei cotituri istorice și toate țările trebuie să se adapteze schimbării. Multe națiuni au început s-o facă, dar nu și America, deși este evident că „*needs to change course fundamentally*.” (trebuie să-și schimbe cursul fundamental - op.cit., p.71). Spre deosebire de SUA, China a transformat în tăcere o birocrație comunistă osificată „*into a highly adaptive capitalist machine*” (într-o mașină capitalistă foarte adaptată - op. cit., p. 169), creând un hibrid unic: o autocrație cu trăsături democratice. În realitate americanii „*have as little freedom as the Chinese people to fundamentally change or alter their political system*” (În realitate americanii au tot așa de puțină libertate ca și chinezii ca să schimbe sistemul lor politic - op. cit., p. 204). Diferența constă în aceea că în SUA meritocrația s-a transformat în reversul ei plutocrație, pe când în China meritocrația este viabilă și susținută la toate nivelele administrației. În ciuda faptului că este etichetat ca autocratic pur și simplu, sistemul politic chinez a îmbunătățit calitatea vieții pentru majoritatea cetățenilor, pe când în sistemul american care se laudă cu democrație și deschidere, jumătate din populație este condamnată la pauperizare, iar societatea întregă la stratificare. O asemenea realitate nu poate face din America un competitor pe măsura provocărilor din Pacific. Competiția dintre SUA și China este considerată probabil cea mai mare din istoria omenirii până acum. Farieed Zakaria, un redactor de emisiune la CNN, crede că America va prezenta o provocare formidabilă Chinei dacă va fi unită, puternică și încrezătoare în puterile ei.

Dar va fi sau va continua să navigheze pe pilot automat - este întrebarea care ne chinuie mințile.

OCHIUL CARE-A VĂZUT

Zei mici, zei de carton,
ne străjuiesc ziua.
Se mută în noi, fărăme
în rugăciunea din zori
în care-ncap doar
jumătăți de gânduri.

Plăți-vom talantul
șlefuitorului de vorbe
ce ști-va ziua s-o transforme-n
sărbătoare, reînviând jertfa
și îndoiala va fi doar o
rămășiță-a Cinei uitată
de tainicii meseni.

Ar fi trebuit să știm că-n
spatele ușii a stat ochiul
care-a văzut.

Cântecul zilei e recviemul
mereu născându-se din curgerea
unui timp răstignit.

CÂNTAREA CÂNTĂRILOR

Acolo se-adună cuvintele
ce nu au fost încă scrise,
în fortăreața ideilor,
așteptând cavalerii, cu arme
numai de ei știute, să spargă
zidul tăcerii.

Sub semnul lor, încrângături
misterioase
mă pătrund și rădăcini străine
mă cuprind,
iar petrecutele grădini
mă urmăresc cu rodul greu
și păsările toate.

Timpul cu-nsemnele vântului
răscolește părelnice tăceri –
râuri se-adună în cercuri,
spălând lumina oarbă
de petele de noapte.

Și crește copacul cu poame de aur
și umbrele se-neacă
în cuvinte ce curg în vâltoarea
Cântării cântărilor.

RODICA DRAGOMIR

Biblioteca Babel

Molière, patru sute de ani de la naștere

(Repere)

Orice afirmație s-ar putea face despre teatrul lui Molière, mai puțin una, aceea că ar fi putut trece vreodată neobservat, atât pe parcursul vieții sale cât și ulterior. Cea mai bună dovadă o constituie imensa bibliografie critică adunată de-a lungul celor patru secole scurse de la nașterea scriitorului, precum și interesul pe care personalități ilustre l-au arătat față de piesele sale, desigur, cel mai important fiind cel al Regelui-Soare, care l-a protejat, dar și numeroase etichetări formulate cu privire la geniul său. Astfel, dacă Voltaire (începând din secolul XVIII, al Luminilor) este considerat drept chintesența spiritului francez, dintre toți scriitorii celui de-al XVII-lea veac, Molière, la rândul său, este, poate, „cel mai exact, mai amănunțit și mai complet reprezentant al calităților [și slăbiciunilor] franceze duse la un grad superior de putere și claritate, de aici și succesul său, în ciuda inamicilor”, afirma G.Lanson, sau cu atât mai mult. Era supranumit « Terențiu și Plaut al secolului XVII », pus alături de Plaut (și de Shakespeare) prin faptul că era un om de teatru complet, total: își scria piesele, juca în ele, era director de trupă cu tot ceea ce acest statut implică. (Să nu uităm că Molière era contemporan cu Blaise Pascal și forța ironiei acestuia!) Ce să alegi mai întâi din tot ceea ce s-ar putea spune?! Am optat pentru detaliile despre care s-a vorbit mai puțin, apoi pentru afirmațiile la care, aproape în unanimitate, toți exegeții subscriu.

A ieșit muribund de pe scenă, în 1673 - avea doar 51 de ani - la cea de-a treia și ultima reprezentare a comediei „Bolnavul închipuit”, în care juca. A fost înmormântat numai grație intervenției regelui Ludovic al XIV-lea, dar nu i s-a făcut slujba cuvenită de înmormântare. Cum s-ar explica acest „detaliu” biografic care nu se potrivește cu gloria sa postumă, cu faptul că, imediat după moarte, a devenit brusc „un geniu inimitabil și de inegalat”? Să amintim ceea ce Sainte-Beuve, ilustrul om de litere din secolul XIX, inventator al criticii, afirma: „Portretul critic este, în mod necesar, biografic. Geniul este întotdeauna un produs care nu poate fi înțeles decât drept un fenomen temporal...”, altfel formulat, un autor de geniu este un rezultat combinat al mediului din care provine și al timpului în care s-a format, coordonate pe care

puțini scriitori reușesc să le depășească. Ori, să nu uităm, era o epocă în care cei care stârneau râsul erau considerați încă ateii de către cler - Inchiziția lăsase urme adânci - așa încât, mai ales cu „Tartuffe”, Molière deranjează, este, pur și simplu, considerat un fel de diavol, iar piesa, în varianta inițială, interzisă. Cu curaj, inteligență și o abilitate pe care, aș zice, studiile de drept făcute i-o asiguraseră, Molière se adresează regelui, justificându-și intenția de a folosi „culori” tari pentru a face să iasă în evidență, de la distanță, un defect, în ocurență, ipocrizia, care nu este de dorit. În prefețele pieselor sale, în special în cea precedând „Prețioasele ridicole” sau „Tartuffe”, el concentrează esența crezului său: judecătorul absolut este publicul, fiind convins - înzestrat cum era cu darul observației și cu seriozitate - că înainte de orice, piesa trebuie să placă, iar dacă publicul îi validează piesele, nimeni nu are cum să le respingă. În același timp, pregătea, odată cu un fel de suze anticipate, și „orizontul”, insinuând că numai cei care se vor fi recunoscut în personaje se vor putea supăra, așa încât cei vizați știau dinainte că vor fi caraghioși dacă își vor manifesta supărarea.

Cronologic vorbind, Molière se încadrează în secolul clasicismului, în care funcționa regula celor trei unități (de loc, de timp și de acțiune), normă de care nu prea se sinchisește, marea sa Lege va fi bunul simț, definit de Sganarelle, personaj din „Don Juan”, ca „mica/subtila mea judecată”, personaje fiind, adesea, „raisonneurs”, simpli exponenți ai părerilor autorului. Astfel, cuvintele lui Alceste (un fel de alter-ego al său), închizând piesa „Mizantropul”, cea mai personală dintre toate, rezumă tragedia omului de onoare ce și-ar dori să schimbe starea lucrurilor, dar este solitar, iar momentul

încă nu este propice: „Trădat din toate părțile, copleșit de nedreptăți /Voi ieși dintr-un abis în care viciile triumfă/Și voi căuta pe pământ un loc, departe /În care să ai libertatea de a fi om de onoare...” Există pesimism în aceste rânduri, dar ele ascund dragoste pentru spița umană, precum și o doză de speranță, momentul vizat fiind acela al decadenței unei clase și al ridicării alteia, cu toate neajunsurile care decurg, o coexistență a ridicolului și a tragicului, iar, conform lui Aristot, acolo unde începe suferința, comicul încetează. Dar chiar și acolo unde comicul acoperă un substrat care pune pe gânduri, Molière are tactul ca, măcar printr-o interjecție sau o expresie caraghioasă, să stârnească, la final, râsul, așa încât să lase o notă de destindere, publicul să plece relaxat.

Față de rege, care îl proteja, a fost întotdeauna curtenitor, văzând în el forța care poate face dreptate ba chiar, în unele piese, rezolvarea conflictelor se face doar prin intervenție regală. Pentru a fi pe placul regelui, a creat comedia-balet; în Amphytrion, actul III, scena X, i-l opune pe Jupiter, astfel făcând din rege egalul unui zeu, iar în Prologul la „Bolnavul închipuit”, îl elogiază. După cum am punctat deja, pe vremea aceea, meseria de comediant - „comediant” însemnând actor, în general, iar „comedia”, inițial, nu neapărat o piesă veselă - nu prea era luată în serios. Trupele cele mai de succes erau încă cele italiene sau de influență italiană, jucând farse într-un act, cu personaje gen Arlecchino sau Pantalone care stârneau râsul și atâta tot, sub oblăduirea și susținute financiar de câte o persoană de vază. Se știe că numele adevărat al lui Molière era Jean-Baptiste Poquelin și că tatăl său era furnizor de tapiserii al casei regale. S-a insistat, poate, mai puțin, pe un aspect biografic important, acela că scriitorul a crescut fără mamă de la vârsta de zece ani, tatăl său, o persoană aspră, recăsătorindu-se ulterior. Așa s-ar explica absența mamelor, ca personaje, din piesele sale, cu două-trei excepții de mame vitrege. Poziția autorului față de femeie în societate, din perspectiva noastră, este oarecum retrogradă, el considerând că femeia este mai potrivită în familie, supusă soțului și având griji menajere. Există totuși, dar mai rar, în piesele sale (vom vedea mai jos) și femei care îndrăznesc, chiar un pic vizionare. Nici colegiul iezuit unde a studiat, printre alții, cu Gassendi, filosof epicurian, nici studiile de drept de la Orléans nu l-au cucerit. →

CRISTINA-RODICA MAZĂLU

Cel care i-a deschis gustul pentru teatru a fost bunicul său matern. Între 1645 și 1673, a scris treizeci și șase de piese, unele în proză, altele în versuri alexandrine, cu întindere între unul și cinci acte, din care câteva, dintre cele într-un act, nu i-au fost recunoscute inițial, acuzat fiind de plagierea subiectului. În 1643, a fondat „Ilustrul teatru”, alegându-și totodată și pseudonimul sub care se va face cunoscut. Înainte de a se impune la Paris, a străbătut, timp de vreo 12 ani, cu prima sa trupă, toate marile orașe din jumătatea de sud a Franței, căpătând experiență ca actor și, mai ales, având șansa de a observa oamenii, ca atitudine, exprimare, mentalitate, slăbiciuni. Ceea ce avea să facă, peste trei secole, într-o berărie, Caragiale al nostru, el exersa în buticul unui peruchier. În 1658, a poposit la Rouen, unde beneficia de protecția „Domnului”, fratele regelui, ceea ce îi sporește prestigiul și îi deschide calea spre scene importante din Paris, respectiv Palatul Petit Bourbon, apoi Palatul Regal, a cărui construcție fusese comandată de însuși cardinalul Richelieu. Acesta scrisese, la rândul său, o tragedie în versuri, „Miriam”, pe care și-a dorit s-o vadă jucată.

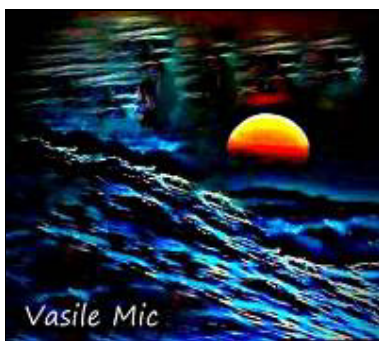
Răsul fășnește întotdeauna dintr-un contrast. În cazul lui Molière, există frecvent un contrast între ceea ce spun și ceea ce fac personajele. Nimeni, până la Molière, nu descoperise ce sursă inepuizabilă de comic poate deveni limbajul. El transformă această sursă în sferă de interes. (Apare și în dramaturgia noastră de peste două secole, neînțelegerea provocată de limbaj, cu efectele comice de rigoare, cum ar fi în scheciuri sau în „D’ale carnavalului”, unde se face o confuzie între numele personajului Didina Mazu și termenul „mazu”, folosit la jocurile de cărți.) Ce merite ieșite din comun a făcut ca răsul lui Molière să reziste timp de patru veacuri, iar multe dintre piesele sale să fie jucate și astăzi? De la Plaut, timp de aproape două milenii, comedia, cea cu sensul de astăzi, stagnase, pieduse vremea degeaba... Molière i-a redat strălucirea și rolul pe care îl merită în societate, “acela de a îndrepta păcatele omenești prin râs: Ridendo castigat mores”. (Emilian) “Dacă rostul comediei este acela de a îndrepta viciile omenești, eu nu văd pentru care motiv ar exista vicii privilegiate”, declara Molière cu nouă ani înainte de moarte, într-o prefață. Și-a câștigat universalitatea prin faptul că slăbiciunile omenești, caracterele cu defectele lor, a căror observare o

transpunea cu geniu, curaj și haz în scenă, există peste tot în lume. Chiar dacă scopul aparent era acela de-a descreți frunțile, acest scop a fost dublat întotdeauna de cel moral. Dacă, pentru a respecta normele rămase încă de la Aristot, autorii de tragedii erau obligați să-și aleagă, ca personaje, eroi, oameni superiori care se sacrifică pentru a atinge idealul, comicul, ca temă a esteticii, se orientează spre viața de zi cu zi, spre cotidian, având o calitate de netăgăduit, autenticitatea. În fond, în majoritatea pieselor care au rezistat, Molière a pus în antiteză omul social cu cel natural, prefigurându-l astfel pe Rousseau. Nimic nu a dat o mai largă și mai serioasă încărcătură unor piese precum studiul întreprins de Molière asupra ravagiilor pe care patima le face în om și, pe lângă ele, distrugerile de relații umane sau alterările de sentimente, alienarea, urmări care prelungesc și intensifică răul, arăta G. Lanson. Dacă încerci să alungi naturalul, el va reveni în galop („Chassez le naturel, il revient au galop”), iată un principiu care a înflorit în piesele lui Molière, autorul fiind mai sensibil la real decât la ideal, mai dotat cu bun simț decât cu înalte aspirații, mai aplecat asupra detaliilor din jur, asupra faptelor și caracterelor, având curajul să abordeze o anumită problematică într-un secol al absolutismului. Sursa comicului molieresc rezidă în demersul însuși de a realiza o vastă introspecție asupra comportamentului uman, sprijinindu-se pe efectul contrastant dintre esență și aparență, dintre vicii și virtuți, manifestat în toată diversitatea oferită de societatea contemporană lui. Autorul este obsedat de dimensiunea „prostiei” omenești (la „bêtise” humaine), generatoare de „defecte”, ambii termeni folosiți în accepție largită și cu distanța aproape insensibilă dintre aceasta și alienare (Al.Emilian), generatoare de (d)efecte. Autorul ne-a lăsat moștenire o tipologie nemuritoare, numele unor personaje precum Harpagon, Tartuffe sau Don Juan, devenind substantive comune, au intrat nu într-o singură limbă, ca atare, pentru a desemna Avarul, Ipocritul, Depravatul. Au rămas celebre, totodată, replici semnificative pentru tipologia personajelor care le rostesc, precum cea a domnului Jourdain („Burghezul gentilom”) căruia i se revelează într-o bună zi faptul de a fi făcut proză de când e lumea, fără să fi știut... Cu toate că qui-proquo-ul, farsa își au originea în comedia italiană, iar schema unei comedii de Molière comportă, de regulă, trei elemente

obligatorii: un cuplu tânăr, confruntat cu un obstacol (tatăl sau tutorele) și un deznodământ fericit - în principiu, o confruntare între două generații - în toată gama de incidente provocate de gelozie, avariție, încornorați, prețiozitate, infatuare, prețiși medici sau bolnavi închipuiți, lumina este proiectată pe personaje, pe evoluția caracterelor, cu victoria Binelui (a dragostei, a bunului simț, a armoniei și echilibrului) asupra Răului (impostura, ipocrizia, meschinăria). La această victorie a Binelui, adesea cei care dau o mână de ajutor sunt valeții - pentru a căror simplitate și istețime scriitorul manifestă simpatie - ale căror portrete sunt croite tot după model italian. Un exemplu, Scapin. De fapt, în centrul atenției sale, s-a aflat mereu morala, dar o morală umană, nu una creștină, în toată opera sa el făcând satiră socială sau, prin purtătorii săi de cuvânt - de obicei, valeții - exprimându-și punctul de vedere, cel al bunului simț prin care încearcă să ajute la corectarea moravurilor. „Teatrul are o mare virtute, aceea de a corecta...”, (1669, prefața piesei „Tartuffe”), valoarea morală a teatrului făcând obiectul a numeroase polemici în cursul secolelor XVII - XVIII. După peregrinările în mijlocul poporului, din tinerete, curtea regală, la care avea acces, îi oferea, ca materie primă, o galerie de minusuri și vicii, marchizii fiind primii ridiculizați pentru ifosele lor de clasă, excesive într-un context istoric în care nobilimea sărăcise, iar burghezia, îmbogățindu-se, se ridica, de aici numeroase compromisuri, mezalianțe (baronul de Sotenville își mărită fata, pe Angelica, cu un țaran bogat, George Dandin care nu va avea curajul nici măcar să-și strige soția pe nume, într-atât nu-i venea să creadă în șansa pe care o avusese de a se înnobila prin căsătorie). Sigur că satira este dublă: nobilii strămtorați vor să se căpătuiască prin compromis, într-un mod nedemn, iar pe de altă parte, burghezii complexați de lipsa manierelor și aspirând să-i copieze pe cei de a căror bună educație ei nu avuseseră parte, încearcă să „spoiască” aparențele, plătind. Cel mai reușit exemplu, în acest sens, ar fi același domn Jourdain, care are o slăbiciune pentru tot ceea ce este nobil, slăbiciune de care profită cei care îl vor escroca. Primul mare succes a lui Molière a avut loc în 1659, cu piesa „Prețioasele ridicole”, prețiozitatea ridicolă definindu-se printr-o „supraestimare a literaturii, excesele literare ale intelectualității care falsifică, pe nesimțite, adevăratele valori ale→

vieții” (Darcos). Vom avea și noi Chirițele noastre! Urmează „Sganarelle sau înșelatul închipuit” (1660), în care este deja limpede noua tendință: observația caricaturală. „Școala soților” (1661, comedie în trei acte, în versuri) poate fi considerată o capodoperă de construcție dramatică, iar autorul, părintele mării comedii. Cu „Școala nevestelor” (1662, cinci acte, în versuri), apoi „Critica Școlii nevestelor” (1663, un act, proză) Molière își confirmă valoarea, continuând cu un șir de mari comedii în care redă adevăruri profund umane și dă importanță lecții de ordin moral, aceste piese reunind, de fapt, prin intermediul râsului, o întreagă pedagogie de cuplu. Începând cu 1664, („Căsătorie silită”), mai târziu și „Tartuffe” (cu cele trei variante, 1664-1669) începe să denunțe violările unei norme fundamentale, adevărul, la fel de important pentru viața armonioasă în societate cât de vital pentru existența echilibrată a individului. Tensiunile secolului în care trăia nu lipsesc din piesele sale, Molière fiind mai întâi frapat de antinomia între aspirațiile spre libertate și tiraniile diverse, materializată în conflictul dintre normă și aberație, dintre natura umană firească și tendințele sfruntate. Într-un mod cât se poate de abil, Molière încearcă să facă o joncțiune între masca și chipul personajului/personajelor („Mizantropul”, 1666), dar ceea ce este cu adevărat important, fie că vizează rigorismul sălbatic (personajul Alceste), nocivitatea bârfitoarelor (Célimène, Arsinoé), mondenitatea saloanelor sau arbitriul justiției, Molière scoate în evidență ridicolul personajelor sale, dar nu le anu-lează complexitatea umană care presupune și calități. Fără a fi ateu, Molière ignoră creștinismul, pe care nu-l înțelege, adevărata evlavie, filosofic vorbind, ar trebui să se rezume la virtuți sociale și morale, lipsindu-se de ascetism excesiv, de austeritate supraomenească în măsura în care această atitudine (Tartuffe, Orgon) presupune respingerea a tot ceea ce este natural, uman. Prin această concepție, Molière se apropie mai mult de Montaigne sau chiar de Rabelais. În „Istoria literaturii franceze” din 1952, Antoine Adam, citat în Darcos și Tartayre, arăta: „Pe la începutul secolului al XVII-lea, „evlaviosul” devenise un tip social, precum călugărul sau pustnicul în Evul Mediu, cu o importanță crescândă.” Astfel, personajul Tartuffe, stăpânul fățarnic, îl corupe pe Orgon, îl face egoist în mod prostesc și rușinos, sentimentele de bunătate, de onoare și

justiție fiind alterate”. (Lanson) „Avarul” (1668, cinci acte, proză) cea mai populară dintre comedii, cea mai pe-nțeleșul tuturor, dar și cea mai aspră dintre ele, focalizează problematica viciului care generează viciu. Harpagon, personajul central, ucide în el, din lăcomie, sentimentul onoarei, demnitatea, sentimentul datoriei, afecțiunea paternă. Își distruge astfel familia, el și copiii săi devin niște străini, nu-și mai poartă respect, sunt dușmănoși reciproc. Toată atenția este centrată asupra caracterelor. În „Femeile savante” (1672, cinci acte, versuri), ca și în „Prețioasele ridicole” (pomenite mai sus, unde falsul spirit degenerând în aberații ale conștiinței și conduitei, le transformă pe eroine în niște biete aventuriere), de la cea mai inocentă, în aparență, dintre manii, vom vedea rezultând perturbarea afecțiunilor naturale, eșecul unei familii, atât în plan financiar cât și moral. Cât despre Don Juan, personajul din piesa omonimă, Sganarelle îl caracterizează în scena 2 din actul I, drept „l’épouseur » al spiței umane (épouser= a lua în căsătorie). Același personaj, “raisonneur” al autorului, filosofează astfel (actul V, scena 4): „Ipocrizia este un viciu la modă și toate viciile la modă trec drept virtuți”, apreciind, de asemenea, că nu-i mai lipsește decât un pas, acela de a deveni ipocrit, pentru a fi perfect din toate punctele de vedere... Indiferent de tema aleasă, fie ea snobismul, mediocritatea, pedantismul, satira unei noi clase etc. unele personaje ca Ariste, din „Școala soților”, Philinte din „Mizantropul” sau Cléante, din «Tartuffe», par a fi oameni din secolul lor, cu picioarele pe pământ, arta lor de a trăi fiind fondată pe respingerea modelelor învechite, refuzul oricărui exces sau extremism, precum și pe intuiția că individul, în general, și femeia, în particular, nu au decât de câștigat din frecventarea oamenilor de bun simț și din încadrarea în uzanța zilei, ceea ce pare a fi o

Vasile Mic, Ochiul mării

viziune optimistă și liberală a unei noi societăți, o etapă a emancipării (se sugerează în „Le XVII-e”, X. Darcos et B. Tartayre). Astfel, personajul Lisette, din aceeași comedie, „Școala soților”, gândește în 1661, feminist: „Cel mai sigur este, pe legea mea, s-aveți încredere în noi / Cel care ne deranjează se pune-n clar pericol / Și dacă de soț eu m-aș vedea constrânsă / Aș avea mare chef să-i confirm bănuiala...” Sătenii și orășenii care apar în piesele sale, ca valeți sau fete în casă, sunt persoane cu bun simț, inteligente, perspicace, cu inițiativă, dând o mână de ajutor în momentele cheie. Toinette, din „Bolnavul închipuit”, cântărind situația, nu se dă în lături să intervină: “Când stăpânul nu se gândește la ce face, o slujnică de bună credință are dreptul să-l aducă pe drumul cel bun!” Cele mai simpatice personaje rurale pe care Molière le-a creat rămân totuși cele din « Don Juan » : Charlotte, Mathurine și Pierrot. Scriitorul este foarte atent la dialectele limbii vorbite în Franța, precum și la registrul de limbă pe care trebuie să-l folosească personajele, în funcție de clasa socială căreia aparțin, autorul dovedind prin aceasta o uimitoare intuiție lingvistică pentru vremea aceea. Gândirea nu se oprește în loc decât atunci când și-a găsit cea mai potrivită expresie. B. Pascal, cu profunzimea secolului în care a trăit și cu agerimea minții sale, afirma cam așa: „Când dai de un stil natural, ești uimit și încântat căci te așteptai să găsești un autor, dar găsești un om. În schimb, cei de bun gust care, luând în mână o carte, speră să descopere în ea un om, sunt surprinși să descopere un autor...” totuși „Stilul este omul însuși”... (de Buffon, Discours de réception à l’Académie).

(16 ianuarie 2022)

Bibliografie:

Histoire de la littérature française (G.Lanson)
Histoire de la littérature française 2 (A.Emilian)
 Le XVII-e siècle (X. Darcos & B. Tartayre)
Istoria literaturii franceze (Sorina Bercescu)
La comédie de Molière à partir de... (L.Popa)
 Recueil de textes littér.fr. (le XVII-e, Chassang)
 Lecture d’une oeuvre,
 Molière, „Le Malade imaginaire”, „Les Fourberies...”
 „Tartuffe”, „L’École des femmes” etc.
 Textes vivants

Biblioteca Babel

Cristina María Penalva Pastor

Cristina María Penalva Pastor (1954, Alcalá de Henares, Spania), poetă și realizator de emisiuni radio. A lucrat cinsprezece ani în Publicitate și Comunicare, responsabil de editare al revistei *Perfiles* de la ONCE.

Producător, realizator și moderator al programului de radio LITERĂ Mică RUAH, dedicat poeziei, în cadrul Radioului Universitar din Alcalá de Henares (Spania) și la Radio Casa Bukowski (Colombia).

Poem

Sunt înspăimântata tăcere a
lui Dumnezeu
vreau să mă mut
să fiu scânteierea
unui sarment arzător

Memorie

Nu mă obligați să beau
din apa uitării
prefer să mă botez
sub cascada senină
a Mnemosynei
și să-mi aduc aminte
că sunt fiica pământului
și să merg pe calea
binecuvântată
pentru a scăpa de alte vieți
cu chip novice de camelie
și clara conștiință a peștilor
recitând limbajul pietrelor
ca să-mi urmez Iubitul
pe care îl ador
gravată pe zidurile sale

Poem

Ale cui sunt mâinile acestea
de albă și gingașă lalea
ce plutesc în miez de noapte
și desprind petalele apei

Odă Fiului Cuvântului

Zdrăngăni cuvintele
Și absurdul lucrurilor
germinează
Acest cenaclu de realități
Ce se ivesc atunci când se
sint descoperite
Stăruie
Și spune-ne cum ne privesc
fără pică
Cum respiră în muțenie
Din durerosul regat al
oamenilor
Dincolo de tine
Ce arată aceste întrepide
felinare
Când marea e în spate
Stăruie

și întoarce-te
și povestește-ne

Tu cel ce cunoști ultima
cotitură
A seninătății indelebile
Și cât de încăpățânată e
noaptea
Când vine raza și-o destramă

Ramuri frânte de culoarea temerii

cu o sete de secole
caută pe dibuite pământul
fără a putea face vreun pas
înainte de a-și pecetlui ochii
oblici
și de a se retrage în veghea
eternă

Tu mi-ai slobozit mâna
cum să mai găsesc pe mălăiști
liniștea sau lumina sau
cucernicia
ritualul cremenii din piept

Totul are vântul și sfârșitul său

Vasile Mic, Flăcări

acum nu mai ajung la
chemarea apei

Mă întorc la noapte,
la duioasa
și plăcuta noapte
ce m-a

plăsmuit
la violete ocrotitoare
la conversația în șoaptă
ca să țin cele trei veșnicii în
aer

Noaptea

Noaptea

e văduva
e orfana
sora fiului risipitor
și mai e și fiul risipitor

Noaptea e un nume ce nu a
fost dat
e marea prefăcută
de liniște și de lumină

Noaptea zboară peste lume
pentru ca cineva să poată
plânge

Noaptea aleargă după lună
ca să nu dispară cu capul în
jos

E naștere între ruine și lut
e ecoul pus pe cruce
E un cal negru
îmbrăcat în gheață eternă

E
când pământul ne ignoră

Poem

Ajunși în acest punct,
nu va mai fi îndeajuns
senina conștiință a peștilor
ne desfătăm precum peștele
zburător
sau mai bine ne transformăm
în păsări ale norocului
și vom plana cu capul sus
învățând rutele de migrație
mereu spre Sud
mereu
ca să nu murim de bătrânețe
ci ca albe păsări ale
mizericordiei

Prezentare și traducere
ELISABETA BOȚAN

Povești despre compozitori

G. F. HANDEL

(23 feb. 1685 – 14 apr. 1759)

Georg Friedrich Händel s-a născut în Germania, în orașul Halle. Mai târziu, când s-a stabilit definitiv în Anglia, și-a schimbat numele german în cel englez, *George Frideric Handel*, nume folosit în Anglia. În Germania se păstrează numele lui german, iar francezii îl numesc Haendel.

Deși anul nașterii coincide cu cel al marelui J.S. Bach, (1685-1750), cei doi mari compozitori au avut gusturi muzicale și cariere total diferite.

Nu mă voi ocupa, în rândurile mele, de analiza muzicală a bogatei colecții de compoziții lăsate de Handel, ci voi poposi la câteva momente interesante din viața lui, mai puțin cunoscute de publicul larg.

În anii tinereții, cam pe la 20 de ani, Handel și-a petrecut câțiva ani în Italia. Era fascinat de muzica vocală și a vrut să-l întâlnească pe Alessandro Scarlatti, cu 15 ani mai în vârstă ca el, faimos în acea vreme pentru preocupările și competențele sale în domeniul muzicii vocale. Alessandro Scarlatti a fost tatăl cunoscutului Domenico Scarlatti, faimos pentru numeroasele lui sonate pentru pian (clavecin).

Handel s-a stabilit la Roma, dar a călătorit în mai multe orașe. Am văzut un film documentar despre sejurul lui la Florența. Se pare că Handel admira nu doar muzica vocală a italienilor, dar că degusta cu mare plăcere și arta lor culinară. Drept care, în Florența, există încă pizzeria unde Handel se ducea și consuma cu mare plăcere o pizza. Se pare că acea pizzerie s-a moștenit din tată în fiu și am văzut explicațiile *chefului* cu privire la calitatea brânzei folosite pentru ca pizza lor să aibă un gust special. După ce a arătat pizza coaptă, pare-se asemănătoare cu ceea ce Handel consuma, *cheful* și câțiva băieți care-l ajutau au început să cânte pe câteva voci un minunat cântec italian. E sigur că și pe atunci erau asemenea spectacole *ad-hoc*!

Se pare că Handel a fost atât de fascinat de muzica vocală italiană, încât a compus, în decursul vieții, 42 de opere în limba italiană și 27 de oratorii, bună parte tot în italiană. Studii comparative ale muzicii vocale de Handel scrise în timpul sejurului în Italia și ale celei compuse de

Alessandro Scarlatti au arătat că au elemente structurale comune. De altfel, muzicienii italieni îl iubeau și apreciau pe Handel, pe care îl denumeau, din cauza staturii lui scunde, *micul neamț*.

Cu Anglia, Handel a cochetat încă din tinerețe. Avea numai 26 de ani în 1711, când a avut loc la Londra premiera operei *Renaldo*, în limba italiană. Era pentru prima oară când la Londra s-a reprezentat o operă italiană și succesul ei a fost imens. El lucra la Hanover, în Germania, dar acolo nu era operă.

Handel ar fi vrut să rămână în Anglia, dar a avut mici conflicte și dificultăți. A început totuși să învețe engleza. În 1712, când regina Anna a Angliei a murit, guvernatorul Hanoverei a devenit Regele Angliei și, datorită compoziției *Muzica Apelor*, scrisă de Handel, care a fost executată pe un vas care naviga pe Tamisa într-o sârbătoare regală, regele l-a iertat și, din acel moment, a devenit angajat regal.

Handel s-a stabilit la Londra în 1724, când s-a mutat într-o casă nou construită, pe strada Brook nr 25 din Londra, pe care a închiriat-o și a locuit în ea 35 de ani, până la sfârșitul vieții sale în 1759. Casa a devenit *Muzeul Handel* și poate fi vizitată. Acolo a scris Handel celebrele sale compoziții *Messiah*, *Zadok the Priest* (Preotul Zadoc) și *Fireworks Music* (Foc de artificii).

Carierea sa din Anglia a fost plină de succes. În 1729, s-a reprezentat pentru prima oară opera *Scipio*, iar marșul din operă a devenit marșul de regiment al Gărzii Britanice *Grenadier Guards*. În anul următor, a căpătat cetățenia engleză, iar în 1731 a scris patru imnuri pentru încoronarea lui *King George II*. Unul din cele patru, *Zadok the Priest*, e cântat de atunci la toate ceremoniile de încoronare.

Pasiunea lui Handel pentru operă s-a concretizat în devotamentul cu care

a servit cele două mari instituții, *Royal Opera House* și *Covent Garden*. De multe ori, el se ducea în Italia, vechea lui iubire, unde îi găsea pe cei mai buni cântăreți italieni și-i convingea să vină la Londra.

În 1739, la 54 de ani, a suferit un accident cerebral și a avut o vreme brațul drept paralizat, dar după șase săptămâni de tratament în Franța s-a refăcut. Din acel moment a început să scrie oratorii în loc de opere.

Este interesant faptul că oratoriul lui cel mai cunoscut astăzi, *Messiah*, compus în 1742, deci după accidentul cerebral, a avut premiera la Dublin și n-a avut succes la Londra până în 1750, când a fost cântat cu scopul de a se obține fonduri pentru un stabiliment medical. Handel a condus concertele câțiva ani la rând și în felul acesta s-a strâns o suma apreciabilă de bani.

Din păcate, în 1750, înapoiindu-se la Londra dintr-o călătorie în Germania, a avut un accident de trăsură și a fost grav rănit, pierzându-și vederea.

N-a fost niciodată căsătorit. A murit în 1759, la Londra, iar la funeraliile naționale au participat peste 3000 de oameni. Mormântul lui se află la *Westminster Abbey*, iar originalul multora din compozițiile lui se află la *British Museum*.

A murit la 9 ani după J.S. Bach. Ambii compozitori au fost deosebit de prolifici, s-au născut în aceeași țară, au trăit în aceeași epocă, dar cât de diferite sunt compozițiile lor!

În colecția mea de discuri am câteva opere de Handel, desigur în limba italiană, și am și colecția copleată a cantatelor de Bach, în limba germană. Doi mari titani, contemporani unul cu celălalt, pe care îi iubesc în egală măsură!

VERONICA PAVEL LERNER

Să ne mai (re)amintim de...
WOLFGANG AMADEUS MOZART
(27 ianuarie 1756 – 5 decembrie
1791)

În ce mă privește, consider că de numele niciunui alt compozitor nu se lipește atât de bine superlativul *geniu* precum de cel al lui Wolfgang Amadeus Mozart. Iar dacă privim, fie și imaginar, un desfășurător al vieții lui, primul gând va fi exclamația: neverosimil! Și, ca să fie lucrurile cât de cât clare, voi lua ca punct de plecare a prezentării de față, tocmai desfășurătorul pomenit mai înainte, pentru ca informațiile să faciliteze cunoașterea amănuntelor, inclusiv de către cei mai puțin familiarizați, dar iubitori de muzică...

Respectând, așadar, cronologia evenimentelor, soții Anna Maria și Leopold Mozart, au avut doi copii: o fată, Maria Anna, născută în anul 1752 și un băiat, viitorul muzician, având la naștere, numele întreg: *Johannes Chrysostomus Wolfgangus Theophilus Mozart*, venit pe lume la 27 ianuarie 1756. Nașterea a avut loc la Salzburg, lângă Viena, pe atunci capitala unui principat-arhiepiscopat (germ. *Fürstbistum*), ce făcea parte din Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană. Și încă un amănunt având în subtilitatea sa o simbolistică aparte: în timp, Mozart, aflat în Italia, și-a adăugat la numele propriu pe cel de „*Amadeus*”, însemnând în limba latină „*Theophilus*”, tradus apoi în „*Jubitor de Dumnezeu*”. Aici nu cred că e greșit dacă adaug imediat, și gândindu-mă la genialitatea personajului nostru: *nihil sine Deo* (Nimic fără Dumnezeu, dacă reducem toată povestea la „cazul Mozart”)...

Și, dacă tot suntem pe la începuturile poveștii noastre, să ne oprim puțin la o situație nu lipsită de semnificație în etapizarea vârstei, ca să zic așa: tatăl viitorului geniu în arta muzicii, Leopold Mozart a jucat un rol determinant atât în formarea cât și în cultivarea harului lui Mozart-fiul. Iar când îmi permit această pretențioasă afirmație, am în vedere că însuși tatăl a fost un iscusit instrumentist în orchestra de la curtea principelui-arhiepiscop Sigismund von Schrattenbach de Salzburg, în calitate de valoros violonist, în realitate îndeplinind și funcția de *Vice Kapellmeister* al orchestrei respective, însă dublat și de o apreciată aptitudine de pedagog, fapt cu repercusiuni directe și excelente asupra fiului său,

după cum s-a putut constata în decursul anilor. Și, apropo: este de reținut că relația tată-fiu a fost și rămâne caracterizată nu atât sentimental cât din punct de vedere practic și realist. În acest sens, sau într-un context mai larg și, evident mai cuprinzător, simt necesar să amintesc aici că la vârsta de 3 ani, Mozart deja știa să cânte la pian o piesă muzicală învățată într-o jumătate de oră... Astfel, între 3 și 5 ani, în viața copilului apar și se manifestă ca atare primele semne ale unei inteligențe depășind normalul, și a unei precocități uimitoare în ceea ce privea arta muzicală (auz fin, cântatul la pian și perfect la clavicin...), iar la vârsta de 5 ani, după unele informații (și la 6 ani după altele), compune primele piese muzicale... De menționat că acest lucru s-a petrecut înainte de a ști să scrie! Pe deplin conștient de inteligența ieșită din comun a fiului său ca foarte tânăr muzician, la începutul anului 1762, în luna ianuarie, Mozart-tatăl îl ia pe fiul său într-un turneu „de prezentare” de 3 săptămâni la care participă și sora acestuia, Maria Anna (Nannerl), mai mare cu 5 ani decât micul compozitor. Însă, după toate informațiile, turneul a durat nu mai puțin decât... 9 ani, între decembrie 1769 și martie 1771, tânărul Mozart efectuând un lung turneu exclusiv prin Italia în orașele Verona, Milano, Florența, Roma și Napoli, întoarcerea familiei Mozart la Salzburg având loc la 15 decembrie 1771... Dar e bine să ne oprim puțin și, reintrând în contextul și cronologia comentariului de față, începând cu vârsta de 6 ani, datorită geniului său, copilul Mozart a fost mereu pe... drumuri, purtat de tatăl său ca pe un miracol al vârstei și prezentat atât la curțile domnești europene, cât și în calitate de interpret în concerte. Astfel, prima apariție a sa are loc la München,

unde interpretează cu virtuozitate la clavicin piese clasice în fața prințului elector de Bavaria. Urmează plecarea la Viena, unde tânărul Wolfgang concertează în fața familiei imperiale, turneu european continuat apoi la Augsburg, Aachen, Bruxelles, Paris și Versailles, în cadrul aceluiași lung turneu rămânând un an la Londra, abia apoi întorcându-se în Austria, însă nu înainte de trece prin Franța, Elveția și Bavaria. Cumva, apropo: cred că e o noutate oarecum picantă dacă amintesc aici că, Mozart-tatăl a inventat câteva trucuri pentru ca fiul să epateze auditoriul, cum ar fi acoperirea cu o pânză a claviaturii clavicinului, apoi, ușurința improvizațiilor, armonizarea unei piese în primă audiere, auzul de-o finețe absolută ș. a. Lăsând la o parte aceste apucături spectaculos-hilare, pe Leopold îl interesa puțin spre deloc ce gânduri avea fiul său despre viața sa de viitor mare artist, mai degrabă și mai concret îl preocupa chestiunea ocupării unei funcții importante și bine plătită în ducați de aur în angrenajul general al muzicii vremii. El îi atrăgea atenția, ca un fel de subtilă amenințare apropo de muzicieni: „*Se plasează foarte jos pe scara socială și nu merită să fii prea prietenos cu ei. Cu ei să fii politicos, atât. Avertismentele mele urmăresc să facă din tine un om onorabil. Sunt milioane de oameni care nu au primit acest dar uriaș cu care te-a binecuvântat Dumnezeu. Dar ce răspundere apasă pe umerii tăi! Și ce rușine dacă un geniu atât de mare va da greș!*” Mă folosesc de acest citat lung tocmai pentru a ilustra prin text respectiva atitudine clar despotică, realitate care, nu după multă vreme avea să ducă la o anumită răceală în relația tată-fiu. Nu în rare cazuri, Wolfgang acționa așa cum îi dicta conștiința lui de geniu, de puternică personalitate a muzicii, în această ordine de idei el a demonstrat că dorea, pentru atingerea scopului său artistic, să aibă libertatea de a a-și pune în practică ideile fără să depindă de vrerile vreunui patron, astfel se știe că el s-a aflat printre primii muzicieni din istorie având curajul de a o rupe cu patronii... În acest fel, Amadeus Mozart, nu a făcut compromisuri, ci a creat doar compoziții de înaltă calitate.

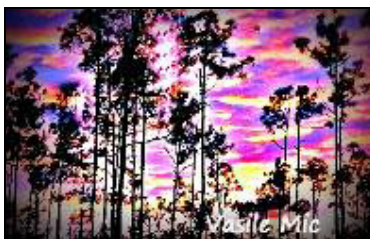
...Cam pe-atunci, la împlinirea vârstei de 16 ani, Wolfgang pleacă la Bologna pentru câteva luni unde, cu renumitul pedagog Giovanni Battista Martini (1706-1784), studiază arta compoziției, la întoarcere fiind →

DUMITRU HURUBĂ

angajat ca maestru de concert (*Konzertmeister*) de către noul arhiepiscop din Salzburg, contele Colloredo, cu un salariu de 150 de guldeni pe an, ceea ce constituia o sumă apreciabilă. Salariul consistent pentru acea perioadă a fost dublat, însă, de faptul că respectivul conte l-a tratat pe Wolfgang ca pe un servitor și interzicându-i să părăsească orașul. În consecință, și drept urmare a umilințelor la care era supus, în anul 1777 își dă demisia și pleacă, însoțit de mama sa, la München, unde solicită un angajament la curtea prințului elector Maximilian al III-lea care, însă, îi refuză cererea. Urmează altă tentativă, la fel de nereușită în Mannheim, fapt care duce la hotărârea de părăsire a Germaniei pentru plecarea la Paris cu intenția să-și încerce soarta, având în vedere că, în timpul turneului din 1763, avusese acolo un succes notabil. Are parte de un nou eșec dublat de alte greutăți, la acestea mai adăugându-se și moartea mamei sale, Anna Maria, care îl însoțise peste tot. După repetatele lovituri, Wolfgang își revine greu sufletește, chiar dacă în marea lor majoritate compozițiile sale la mai toate curțile domnești se bucură de succese. Cu toate-acestea, lipsurile sale materiale îl obligă să părăsească Parisul. Așa se face că, la 15 ianuarie 1779 îl regăsim la Salzburg, unde rămâne până în 1782. În acest interval, genialul creator, devenit între timp Wolfgang Amadeus Mozart, compune opera *Idomeneo*, cu care înregistrează un succes uriaș – 1781 fiind, totuși, anul în care se decide să plece la Viena, capitala imperiului, dar să nu uităm că vorbim aici de adevărul indubitabil că Viena era în acea epocă capitala mondială a muzicii clasice. Iată cum, printr-un aranjament al sortii, Mozart ajunge să se simtă, în sfârșit, independent-independent! și își poate crea un cerc de relații, conștient de faptul de a fi un virtuos fără egal al pianului și al... momentului. Aici Wolfgang Amadeus Mozart înregistrează primul mare succes cu opera sa în trei acte *Răpirea din serai* (*Die Entführung aus dem Serail*), pe un libret de Stephanie Gottlieb, cu premiera absolută la 16 iulie 1782, la *Burgtheater* (Teatrul Național) din Viena. Opera a fost un mare succes, compozitorul fiind felicitat de Împăratul Iosif II în persoană cu vorbele: „O muzică prea frumoasă pentru urechile noastre.” Ce urmează, putem spune că desfășurarea evenimentelor a intrat pe un făgaș

normal, respectiv: Mozart dă numeroase concerte publice și private, executând din propriile compoziții, improvizează spontan pe teme date, aplauzele nu conțenesc, publicul este în extaz. Redescoperă operele lui Bach și Händel, pe care le face cunoscute publicului vienez. Astfel, geniul mozartian se dezlănțuie din plin...

Însă și în viața personală a lui Wolfgang se petrece un eveniment extrem de important: la 4 august 1782 el se căsătorește cu Constanze Weber. Dar aici se cuvine o lămurire: prin anul 1777, la Mannheim s-a împrietenit cu familia Weber, gen de prieteni care nu-i plăcea lui Leopold; familia lui Fridolin Weber era formată din 7 persoane: părinții, un băiat și patru fiice, între care Aloysia Weber, care abia împlinise optsprezece ani când îl cunoscuse pe Mozart, avea o voce frumoasă și un viitor asigurat ca solistă de operă. Pentru ea Mozart chiar făcuse o pasiune... Lăsând la o parte alte amănunte, la 15 decembrie 1781, Mozart i-a trimis tatălui său o scrisoare ciudat de lungă în care l-a încunoștințat că se îndrăgostise, scriind negru pe alb: „*Ei bine, și cine este obiectul dragostei mele? Firește că nu o Weber? Ba da, una din fetele Weber, dar nu Josepha, nu Sophie, ci Constanze, mijlocia... Nu e urâtă, dar nici frumoasă. Singura ei frumusețe o constituie cei doi ochi mici, negri și silueta zveltă.*” (p. 95). Cum era de așteptat, lui Leopold nu i-a convenit deloc această căsătorie cu o fată lipsită de o bună stare materială și provenind dintr-o familie cam dubioasă. Și totuși căsătoria a avut loc în ziua de 4 august 1782, iar căsnicia, cu o seamă de inconveniențe, a rezistat până la moartea compozitorului, adică 5 decembrie 1791, din mariaj rezultând fiii: Karl Thomas Mozart și Franz Xaver Wolfgang Mozart. Și, fiindcă veni vorba de chestiuni strict personale în ceea ce îl privea pe Mozart, acesta „*Avea un fizic ingrat: era scund, avea fața galbenă și ciupită de vârsat și capul disproporționat de mare față de trupul firav. Era miop și*

Vasile Mic, Siluete

avea ochi albaștri ușor bulbucați, părul des, nasul mare și mâini grăsuțe.” (Harold C. Schonberg, *Viețile marilor compozitori – Miracolul de la Salzburg*, 1997, p. 90). În plus, o caracterizare făcută acestuia de Leopold este semnificativă: „*Cheltuia banii, își irosea talentul, cultiva pe cine nu trebuia, nu învăța niciodată să aprecieze corect un caracter*” și avertismentul transmis prin scrisori: „*Toți oamenii sunt ticăloși!*” (id. p. 91), avertisment de care, după cum se știe, Wolfgang nu a prea ținut seama...

Pare că lucrurile se liniștiseră în viața muzicianului, chiar tatăl său resemnându-se oarecum în ce privește partea de recalcitrantă a fiului său. Această realitate este dovedită de faptul că, în 1785 acesta este vizitat de tatăl său, Leopold, care – până atunci foarte reticent – constată cu satisfacție reușitele lui Wolfgang, fiind încântat să audă din gura lui Joseph Haydn: „*Fiul Dumneavoastră este cel mai mare compozitor pe care l-am cunoscut*”. „*Liniștea ssufletească*” a lui Leopold este întărită la sfârșitul unui concert în *Burgtheater*, după ce Wolfgang interpretase concertul nr. 20 pentru pian, iar împăratul Iosif – prezent în sală – se ridicase în picioare agitându-și pălăria și strigând un entuziast „*Bravo Mozart!*”. Este perioada în care Mozart compune într-un ritm neobișnuit, lucrează cu obstinție la splendidele cvartete dedicate lui Haydn și la opera *Nunta lui Figaro*, după piesa lui Beaumarchais, operă revoluționară, ca muzică și conținut istoric, reușind să depășească dificultățile din partea nobilimii. În orice caz, la nivelul acelor ani, situația era liniștitor-promițătoare. Însă, tatăl său, Leopold Mozart, cel care de-a lungul anilor avusese un rol important în viața compozitorului, în timp ce acesta termina compoziția operii *Don Giovanni*, se îmbolnăvește și moare la 28 mai 1787. Să reamintesc aici că lui Leopold i s-a recunoscut rolul important avut în educația muzicală a fiului său, instruindu-l încă din copilărie și contribuind astfel la dezvoltarea geniului muzical al lui Mozart, fapt recunoscut de istoria muzicii. Iar dacă mai adăugăm aici și uriașa putere de muncă a lui, avem imaginea completă și complexă a genialității sale, dacă ținem seama și trebuie să o facem!, că, între anii 1784 și 1786, Mozart realizează în medie o compoziție la fiecare două săptămâni, majoritatea fiind catalogate ca →

adevărate capodopere. Astfel, parcă în cinstea viitoarei sale căsătorii cu Constanze Weber, Mozart realizează opera *Răpirea din serai* cu titlul original *Die Entführung aus dem Serail*, pe un libret de Stephanie Gottlieb, premiera absolută având loc în data de 16 iulie 1782, la Burgtheater („Teatrul Național”) din Viena. Aici cred că ar fi nimerit să ne oprim puțin asupra creației mozartiene fără a intra în detalii, ceea ce ne-ar ocupa mult timp și spațiu, de-aceia, voi nota doar că, în scurta sa viață, Wolfgang Amadeus Mozart a compus un număr enorm de opere muzicale, cele mai multe neegalate în frumusețe sau profunzime.

Din acest motiv, pentru o evidență cât mai clară, în anul 1862, Ludwig von Köchel a clasificat și catalogat compozițiile lui Mozart, acestea fiind numerotate cu mențiunea KV (Köchel-Verzeichnis – catalogul Köchel), în acest sens, ultima sa creație, **Requiem-ul**, are numărul 626...

În această ordine de idei, trebuie să mai reținem că Mozart a fost autorul a **41 de simfonii**, printre care sunt de menționat *Simfonia nr. 35 – Haffner*, nr. 36 *Linz*, nr. 40 și nr. 41 *Jupiter*; a compus **27 concerte pentru pian și orchestră**, **7 concerte pentru vioară și orchestră**, **concerte pentru clarinet**, **pentru harpă și flaut**, **pentru corn și orchestră**, **2 simfonii concertante**, **divertismente**, **serenade**; în domeniul muzicii de cameră sunt de menționat cele **6 cvartete pentru coarde dedicate lui Haydn**, sonate pentru pian, sonate pentru vioară și pian, trios pentru vioară, violoncel și pian, cvartete pentru instrumente de suflat, sextetul *O glumă muzicală*, dar și **19 mise**, **cantate**, **motete pentru soprană și orchestră**, **oratoriul „Die Schuldigkeit des ersten Gebots”** și, în fine, nu mai puțin celebrul **„Requiem”** în re minor, precum și pentru completarea celebrității lui Mozart, să adăugăm că el a mai compus **19 mise**, **cantate**, **motete pentru soprană și orchestră**, **oratoriul „Die Schuldigkeit des ersten Gebots”** și, în fine, **„Requiem”-ul** în re minor. Revenind la paragraful antepenultim, să mai adăugăm: după cum se cunoaște, Mozart a fost pasionat și de operă, iar pasiunea sa s-a transformat în compunerea a nu mai puțin decât **17 opere**, dintre care cele mai cunoscute, jucate și astăzi pe scenele tuturor teatrelor de operă din lume, sunt: *Răpirea din Serai* (1782); *Nunta lui Figaro* (1786); *Don Giovanni*

(1787); *Così fan tutte* (1790); *Flautul fermecat* (1791), și altele, mai puțin cunoscute și jucate...

Ajunși aici, câteva detalii legate de respectivele creații de operă, se impun de la sine, astfel:

Nunta lui Figaro (titlu original: *Le nozze di Figaro* sau *Le nozze di Figaro o sia la folle giornata*, respectiv: „**Nunta lui Figaro sau o zi nebună**”), operă pe un libret scris în limba italiană de Lorenzo da Ponte, care a fost inspirat și bazat pe comedia lui Pierre Caron de Beaumarchais – *La folle journée ou Le mariage de Figaro*. Premiera absolută a operei a avut loc la 1 mai 1786, la „Burgtheater” din Viena.

Don Giovanni: operă pe un libret scris în limba italiană de Lorenzo da Ponte. Premiera absolută a avut loc la Praga, la „Ständetheater”, la data de 29 octombrie 1787, sub conducerea muzicală a compozitorului.

Così fan tutte (titlu original: *Così fan tutte*, respectiv: *Toate fac la fel*, cu varianta *Așa fac toate*), operă în două acte pe un libret scris în limba italiană de același Lorenzo da Ponte. Premiera (26 ianuarie 1790) și premiera absolută la Burgtheater, Viena, în iunie 1790, sub conducerea muzicală a compozitorului.

Flautul fermecat (titlu original: *Die Zauberflöte*), operă în două acte, pe un libret în limba germană de Emanuel Schikaneder. Premiera absolută a avut loc la Burgtheater din Viena, la data de 30 septembrie 1791, sub conducerea muzicală a compozitorului.

Din păcate, începând din luna noiembrie 1791, sănătatea lui Mozart se degradează tot mai mult pe zi ce trece, suferă și de-o febră reumatismală recurentă dublată de insuficiență renală.

Cu toate-acestea, în prima decadă a lunii decembrie 1791, starea sănătății marelui muzician se ameliorează oarecum și își poate continua munca la *Requiem-ul* pe care nu va reuși să-l termine.

Paranteză: există unele mărturii cum că *Requiemul* să fi fost comandat compozitorului de o persoană necunoscută, venită în vizită îmbrăcată fiind în haine complet de culoare neagră, însă Mozart, așa cum se știe, a fost convins că muzica și-o compune pentru propria moarte, ceea ce se și întâmplă în ziua de 5 decembrie 1791, tocmai când Mozart abia împlinise 35 de ani. Cauza decesului nu este clară, poate că și pentru că medicul

constator a comunicat un diagnostic ireal de complex: *hitziges Frieselfieber* („febră cu eczemă”), enumerând și alte cauze: reumatism, febră reumatică (infecție streptococică), sifilis, trichineloză, *Purpura Schönlein-Henoch* (hiperemie generalizată), congestie renală, insuficiență cardiacă și venisecție. Explicarea timpuriului sfârșit, s-a găsit motivată inclusiv într-o boală din timpul copilăriei lui. Medicina modernă tinde spre o infecție cu streptococi, care nu a fost tratată în mod adecvat, și ca urmare s-a produs o insuficiență cardiacă și care a antrenat și afectarea altor organe. Însă, în același timp, speculațiile și supozițiile n-au lipsit, suspectându-se inclusiv otrăvirea pusă la cale de rivalii lui de care, normal, nu a dus lipsă, cum ar fi fost, de pildă, Antonio Salieri (1750-1825), compozitor și dirijor, rival al lui Mozart, îndrumător al lui Beethoven, Schubert și Liszt, unul dintre cei mai importanți muzicieni ai timpului său. Se bănuiește și astăzi că ar fi fost implicat în moartea lui Mozart, deși marea majoritate a muzicologilor specializați în epoca respectivă sunt de părere că suspiciunea este total nefondată.

...Ciudat și oarecum nedrept, după un scurt serviciu divin la catedrala Sfântul Ștefan („Stefansdom”) din Viena, trupul neînsuflit al lui Mozart a fost dus fără un cortegiu de însoțitori (se pare că era tradiția la Viena), la cimitirul Sankt Marx, iar moto-ul lui Mozart a fost „*Mă simt cuprins de muzică. Muzica este în mine.*”

Și Richard Wagner, cu o etichetă pentru eternitate: „*Geniul său excepțional îl situează mai presus de oricare maestru, în toate domeniile artei și în toate timpurile*”

N.B. Există 25 imagini autentice cu W.A.Mozart, dar și 17... false; Cel mai cunoscut portret autentic al lui Mozart a fost creat de pictorița austriacă Barbara Krafft (1764-1825) în anul 1819, la 28 de ani după decesul compozitorului.

A luat ca model chipul lui Mozart pictat de austriacul Johann Nepomuk della Croce (1736-1819) în anul 1781 (Mozart avea atunci 25 ani), într-o scenă familială, în care mai apare Leopold Mozart (tatăl lui Amadeus, la 62 de ani), mama Anna Maria (deja decedată, prezentă într-un tablou pe un perete) și sora Maria Anna („Nannerl”, la 30 de ani).

Starea prozei

Un sărut furat

Pe la mijlocul săptămânii soarele strălucea glorios peste un cer senin și uniform ca o pânză albăstruie întinsă la zenit de la un capăt la altul al orizontului. Faibiș a intrat transpirat în birou.

-Noroc, băiatule. Tu ai făcut de acum o baie la ștrand? I-a întrebat Dan, râzând când i-a văzut cămașa lipită de pielea udă.

-Pe dracu. Mai bine mergeam acolo decât să vin aici. Azi e zi de curse. Vii cu mine la hipodrom? I-a întrebat Faibiș pe Dan.

-Mai bine la ștrand decât la hipodrom, i-a răspuns tânărul.

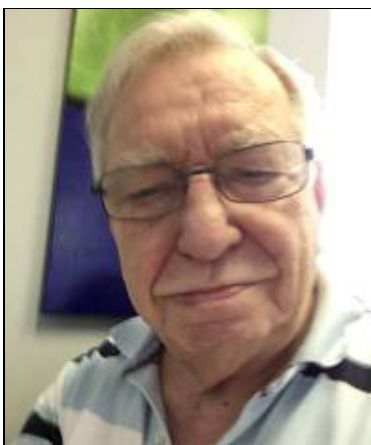
-Treaba ta. Tu vii? a întrebat-o pe Anișoara.

-Ștrandul e mai atractiv. Mi-am adus și costumul de-acasă. Faibiș a dat din umeri și a plecat.

După terminarea programului, Dan și Anișoara au mers împreună la ștrandul abia dat în folosință. Era într-adevăr frumos cu clădiri noi pentru vestiare, dușuri, terenuri de sport și chiar un club în gen de vilă elvețiană. Avea un bar, sandviciuri și mese cochete pe terasa dinspre plajă. Anișoara a ieșit din vestiar într-un costum de baie negru într-o singură piesă, iar Dan cu un slip cusut de mătușa lui dintr-un ștergar în dungi de diferite culori dispuse orizontal. Au luat fiecare câte un prosop de pe o bancă și s-au așezat la soare pe plaja cu nisip auriu scaldată de apa lacului.

Întinși pe burtă, unul lângă altul, ea cu ochii închiși în bătaia soarelui, el privindu-i șuvițele de păr legănate de vânt, care străluceau translucenț desprinse ca o văpaie de aur. Fata asta era cu adevărat frumoasă, gândi el. Chip, trup, gând și suflet, toate la ea se îmbinau perfect într-un fel de armonie rară și unică. Faibiș avea dreptate să fie gelos.

La mică distanță de ei, o femeie cu tenul ars de soare, păr negru des și abundent ce răsărea din toate părțile de sub costumul ei de baie, chiar și sub brațe, fuma așezată pe nisipul gol. După un timp, Anișoara s-a ridicat să privească lacul care se lărgea și era mai populat în partea dinspre oraș unde se aflau bărci, restaurante și ștranduri publice. Pe partea opusă plajei se afla o insulă la o distanță echivalentă cu două-trei lungimi de bazin de înot. Dan era încă întins pe burtă când Anișoara i-a atins umărul, spunând:

_-Eu merg înot la insulă. Vii cu mine? Dan s-a ridicat să vadă distanța:

-Nu e cam departe?

-Nu știi. Dacă-i prea departe, fac drumul înapoi. Dan ezita:

-De ce? Este așa de bine aici...

-Haide! Ea s-a ridicat în picioare.

Dan a văzut-o intrând în apă și s-a luat după ea. Nu a înotat niciodată o distanță așa de lungă. Fără să privească înapoi, ea avansa ușor în apa călduță de august la doi trei pași în fața lui. El căuta să-și drămuiască efortul, fiindu-i frică să-și consume toată energia înainte de-a fi sigur că poate ajunge pe malul opus. Numai că pe această parte, malul era abrupt și vâscos, acoperit de tufe și liane verzi deloc primitoare. Anișoara căuta un loc pe unde era mai simplă cățărarea pe mal și Dan, apucând craca unei tufe îi întinse mâna ca s-o ajute. S-au așezat unul lângă altul pe malul lacului, respirând des și adânc. Anișoara găsi o nuielușă și a început să deseneze cercuri, scrijelind suprafața solului.

-Ai văzut cucoana aia care fuma lângă mine? Urâsc femeile care nu dau importanță aspectului lor. Și la atelierul electric este una ca asta. Poartă ciorapi de mătase dar picioarele ei sunt acoperite de păr negru de sus până jos. Este disgrățios. Și asta era la fel. Mai și fuma pe deasupra...

-Cred că la țară nu se dă importanță la părul de pe picioare. Nu țin minte că mama mea făcea ceva ca să se scape de el... a spus Dan gândindu-se. Anișoara îl privi și sări în sus îngrozită:

-Furnici! Ești plin de furnici! Dan a sărit și el. Erau furnici mari, roșcate pe slipul și pe picioarele lui. Ea l-a ajutat să se debaraseze de ele, dar în scurt timp a realizat că și ea era la fel. S-a văzut cuprinsă de mâncărimi pe tot corpul:

-Eu intru în apă. Ajută-mă, te rog. Dă-mi mâna! Dan i-a întins mâna și ea s-a lansat ușor în apa lacului. -Nu te uita la mine. Întoarce-te cu spatele, te rog. Eu trebuie să-mi spăl costumul de baie! Dan s-a întors și fata s-a depărtat câțiva pași să se ascundă după o tufă. La un moment dat a scos un strigăt îngrozit:

-Ah! Sunt pești aici. Pești mari în jurul meu. Dă-mi mâna să pot ieși de aici! Nu te uita la mine! Dan s-a agățat de-o cracă și i-a întins mâna. Ea a lunecat prin apă în fața lui, sirena albă cu trup de Afrodită și sâni la fel de fermi ca cei sculptați în marmoră. Dan s-a întors cu spatele și Anișoara și-a îmbrăcat costumul de baie. Apoi au înotat înapoi pe malul celălalt. La mal, s-au întins înapoi pe prosoapele de pe plajă să se usuce la soare. Ea i-a zis:

-Am citit undeva că în URSS copii sunt educați să nu facă diferența dintre băieți și fete. Ei spun că trupul omenesc este frumos așa cum este și că nu e nimic rușinos să vezi pe cineva de sex opus în pielea goală. Crezi că este adevărat?

-Nu știi. Poate că dacă copiii sunt obișnuiți de mici să nu distingă diferența, s-ar putea să nu conteze. De exemplu, dacă m-aș afla pe plajă la mare în mijlocul nudistelor de acolo, nu cred că aș simți ceva. Dar dacă aș fi în fața unei singure femei goale, sunt sigur că rezultatul ar fi diferit.

-Chiar dacă ai fi în fața mamei sau surorii tale? a întrebat ea.

-De-aș fi în fața lor, aș fugi. Mi-aș plesni ochii din cap, ca Oedip!

-Dar în fața mea? Anișoara de data asta i-a urmărit nu numai ochii, dar fiecare gest și mișcare. Dan a răspuns încurcat:

-Cu tine lucrurile stau altfel...Tu ești ireală. Ești ca un eter. Mai mult o idee decât o femeie. În tine văd ceva sfânt, ca într-o icoană. Pe tine nu te pot atinge... Anișoara și-a întors capul emoționată. S-a ridicat de pe prosop:

-Hai să plecăm de aici. Mă duci până acasă?

-Te duc.

O bucată de drum au mers în tăcere. Apoi trecând prin parc pe o alee, l-a luat de braț cu amândouă mâinile:

-Și tu ești diferit. Te cunosc numai de câteva zile, dar în prezența ta mă simt sigură, ocrotită și calmă. Cred că ești singurul om în care am încredere să-mi deschid sufletul, să mă descotorisesc de gardă. Tu nu încerci să mă cucerești, și eu nu am de ce să →

DAVID KIMEL

mă feresc de tine. Înțelege?

-Înțeleg. Dar Faibiș? Tu știi cât de mult te iubește?

-Faibiș este altfel. Cu el am copilărit de când eram mici. El este ca fratele meu. Țin mult la el. Dar insecuritatea lui, nevoia lui de-a primi în permanență dovezi de afecțiune, accesele lui de gelozie și băutura în care-și varsă of-urile când ceva nu-i este pe plac, mă neliniștesc. Nu, el nu este ca tine. Acum merge la cursele de cai ca să mă impresioneze cu banii câștigați din pariuri. Fără discuție, Faibiș nu este pentru mine! S-au oprit pe-o bancă în fața unui restaurant cu o terasă largă.

S-a răcorit. Cuprinde-mi umerii cu brațul tău, a cerut Anișoara. Dan a strâns-o la pieptul său. Anișoara și-a rezemat capul pe umărul lui. Au stat un timp așa, duși de vis cu ochii deschiși. Apoi ea a tresărit:

-Tu ai o prietenă de care ești legat?

-Nu. Nu am pe nimeni. Am cunoscut câteva fete dar nu am fost practic atras de nici una. Nu știu cum să-ți explic. Cu o pereche de ciorapi de nylon, le-ai dat gata pe majoritatea. Eu n-am nici bani, nici timp de asemenea lucruri.

-Atunci de ce...nu mă săruți?

-Din cauza lui Faibiș. I-am promis să-ți fiu ca un frate. Înainte să te sărut trebuie să-i spun că te iubesc și... Anișoara a sărit de pe bancă ca arsă:

-Să-i ceri lui voie să mă săruți?

-Nu! Tu nu înțelege. Este o chestie de onoare. Mi-am dat cuvântul. Trebuie să mi-l iau înapoi. Fata s-a reșezat pe bancă:

-Am douăzeci și doi de ani. Majoritatea prietenelor mele sunt măritate, unele au și copii. Ai mei mereu mă întrebă: „Tu ce faci? Vrei să fii fată bătrână?” Eu nu am iubit pe nimeni...până la tine. Mă crezi? Dan a îmbrățișat-o cu amândouă mâinile. Strângând-o la piept i-a șoptit la ureche:

-Te cred, draga mea. Te cred cum nu am crezut pe nimeni niciodată! Și eu te iubesc la fel.

S-a întunecat. Au mers, Dan cuprinzând umerii fetei până în dreptul casei în care Anișoara locuia. S-au oprit, el rezemat cu spatele de zidul de la stradă. Ea s-a strâns la pieptul lui sigură, fericită și în același timp cu o teribilă părere de rău că trebuie să se despartă de el.

A cercetat strada în stânga, apoi în dreapta, și la sfârșit, s-a agățat cu brațele de grumazul lui într-o strânsă înlănțuire finalizată cu un sărut pe buze, după care a fugit în curte.

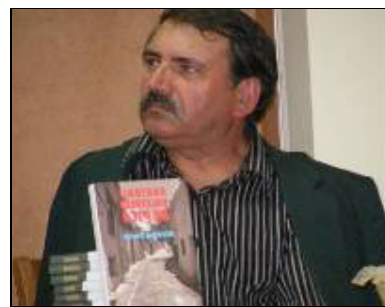
Ocean întors FESTINUL

SCRISOARE DE ÎNTÂMPINARE

Iubite cititorule (cu „iubite cetitorule” obișnuia Miron Costin să se adreseze cititorilor cronicii sale, deoarece, față de alte formule de adresare, aceasta pare a avea o mai mare încărcătură afectivă), am rarissima onoare să-ți mulțumesc din inimă că ești și să te felicit pentru că ai ales și această cale de autocunoaștere necontenită, care nu este alta, decât Cartea. Ca semn de prețuire pentru fidelitatea ta față de literele românești, am să-ți relatez aici, o întâmplare petrecută în urmă cu mulți.

Îmi amintesc cu plăcere de nenea Bota căuaciul sau potcovarul cum era cunoscut în Dumbrăveni, care își avea casa între barul *Vama* de azi și *Casa Baldi*. Avea o ogradă largă, ordonată și mai ales curată. Cum intrai în curte, dădeai de o fântână cu o apă nemaipomenit de bună. Așa îmi imaginam când eram copilăș, să fi avut de bună apa și fântâna îngrijită de fata moșneagului din povestea lui Ion Creangă. Poate că de aceea ardeam de nerăbdare să merg cu prietenii mei de pe strada Cloșca, la fântâna lui nenea Bota și să bem apă din cana de tablă, legată de grilaj cu un lanț. Eram în stare să beau mai multă apă decât acasă, numai pentru că, ajungând acolo, aveam senzația că Fata Moșneagului ar putea apărea acolo în orice moment. Ne plăcea să pozăm în gură-cască acolo, unde se aduna multă lume și era și multă vorbă. Atât la moara de vizavi de cârciuma lui Bendi, unde era și teasc de semințe, cât și la *Potcovăria lui Bota* mi se părea că găsesc o lume mult mai generoasă, decât bunăoară la școală. Chiar și în timpul orelor de curs, de multe ori gândul mi-o lua razna, părăsind sala de clasă unde trebuia să stau ca sfântul pe perete.

Neavând copii, nenea Bota se oprea cu noi la o poveste, mult mai mult decât ceilalți oameni din orașul nostru. Prin urmare, gustul apei pe de o parte, iar pe de altă parte darul lui de a povesti cu noi ne câștiga toată încrederea. Povestind așa cu noi, în drum, chiar în fața potcovăriei, nenea Bota se apleacă deodată și ridicând între degete un cui strâmb și ruginit, îl ridică mai sus, ca să-l vedem mai

bine, și zice: „Vedeți, măi copii, cuiu ăsta, care bag sama că nu valorează nimic?” Nu mai știu dacă am răspuns careva dintre noi, la întrebare, dar cu certitudine am auzit propriul lui răspuns: „Uitați-vă cum, ridicându-l din prav, îl bag fain-frumos în buzdunar, nu pentru că eu acasă n-ăș avea destule cui, ci pentru că în el stă ascunsă munca unor oameni. Vas'că nu respect tocma cuiu, da respect munca cuiu care s-a chinuit să producă așa ceva. Și gândiți-vă, rogu-vă, că și el, cuiu ăsta, a fost cândva tânăr și în putere, ca omu. N-a fost strâmb, nici ruginit și nici cherdut de cineva de la dricu carului. Da dacă eu mâne n-am în ogradă nici on cui cu care să prinț nește hăpăticuri în uluci, mă bucur de el, îl iau de unde l-am pus și-l îndrept, ca să-l folosesc acolo, unde am nevoie de el? Așa-i, măi flăcăi?”. „Cam așa-i...” – ne junghea pe noi a spune, dar, de înmărmurire, tăceam molcom.

Mai târziu, când începusem și eu să fiu tot mai mult captivat de lectură, prin clasa a V- a când, la ora de istorie, auzisem că prima scriere descoperită în Babilon în urmă cu 3000 de ani, cea cuneiformă, era o alcătuire de simboluri în formă de cui, inscripționate pe tăblițe de argilă moale cu ajutorul unui vârf de trestie, am început a înțelege ce înseamnă să comunice cu noi, cei de azi, cineva pe nume Ghilgameș care, în urmă cu mii de ani, exclamase marcat de o imensă supărare: „A murit Enghidu!”

Mai apoi am făcut legătura dintre *cuiul înțelept* al lui nenea Bota și *cuietele înțelepte* din care fusese alcătuită cartea *Epopoea lui Ghilgameș*, formată din sute de plăci de argilă, urmând ca, la maturitate, să mă întreb în ce măsură cel care transmite mesajul și care nu e un om concret, ar mai putea comunica cu noi, cei de acum, care suntem vezi→

NICOLAE SUCIU

Doamne, oameni concreți. Și de aici o întreagă avalanșă de întrebări, în genere, despre legătura dintre acel ceva abstract în noi și ceea ce avem concret. Dintre tot ceea ce vedem aici, în lumea concretă, chiar dacă azi este și mâine nu va mai fi, și lumea abstractă de lângă noi. Și ori de câte ori ajungeam cu gândul la secretul care ține cartea în picioare și peste mii de ani, aveam impresia că mi se revelează *calul* meu interior, pe care cartea ne învață cum să-l îngrijim, cum să controlăm dacă are *zăbala* bine potrivită în gură; cum să avem grijă să nu sară prea tare, să nu muște și nici să prospere prea tare.

Astăzi, la o vârstă venerabilă, după ce am scos în 10 ani, 15 cărți între care trei romane, mă văd nevoit, iubite cititorule, să-ți înmânez și ție miile de *cute înțelepte* din care este alcătuit ce de-al patrulea roman pe nume *Festinul*.

În urmă cu un an, adică la aproape un an de la izbucnirea Pandemiei, nu mă gândeam că voi ajunge să mă *spovedesc* în fața ta, iubite cititorule, spunându-ți și ceea ce de obicei nu se spune, în ceea ce privește conceperea, redactarea și finalizarea unui roman cum e cel de față. Așa cum un făt nu există în corpul mamei sale, decât numai dacă, în momentul concepției, puterea lui Dumnezeu își va manifesta prezența și acolo, ca peste tot în Univers, tot așa *Festinul* nu a existat până în momentul în care mă văzusem în situația de a împărți personajul Ciute în zeci de proze scurte, publicate în volumul *Un selfie pentru UE* sau nepublicate încă, dar scrise în așa fel, încât să poată fi publicate ad-hoc, în reviste. Citește acele proze scurte și vei vedea că Ciute e personajul martor la tot ceea ce se întâmplă în orașelul Izbeliștea, atât în prozele scurte, cât și în romanul de față.

Ideea de a-l lua pe el, ca martor în cursa amplificării balmascatului Pandemiei, îmi venise în minte abia ceva mai târziu. De fapt, m-am trezit că vine el la mine și că mă întreabă fel de fel de lucruri, unele mai neortodoxe la acea vreme, cum ar fi legătura dintre virus și frica de virus, știind că frica de ceva nevăzut este mai letală decât frica de ceva văzut. Cu alte cuvinte, de ce mai marii U.E., care, atei fiind, insistă să ne demonstreze că virusul nu e o închipuire, din moment ce e ceva abstract, în timp ce tot ei, atei de meserie, ne

inculcă mereu ideea că Dumnezeu și puterile cerești nevăzute sunt numai niște închipuiri? Mai mult, întreba Ciute, de ce într-o astfel de lume marcată de spinoasele probleme ale pandemiei, mai importantă e cuibărirea groazei de virus în rărunchii cetățenilor, decât însuși virusul. Cu alte cuvinte, e mai importantă politica infectării decât însăși infectarea.

Mai apoi, în toamna lui 2021, când Relu Ciute venise să mă întrebe de ce unele cunoștințe de-ale noastre apropiate, care anterior nu cunoscuseră altruismul și cu ce *se mânăncă* acesta, au devenit peste noapte, vezi Doamne, ultraaltruiste, recomandându-ne nouă, nevaccinaților, să ne vaccinăm spre binele nostru. Neștiind ce să-i răspund însă, ca orice om normal care se vede brusc orbecând în Era măștii, a distanțării și a declarației pe propria răspundere, am început să mă macin în sinea mea și să decid ca următorul roman pe care-l voi scrie, să fie consacrat noțiunii de frică de ceva care roade cu tot mai mare nerușinare, în noi înșine, ca un cariu în grindă.

La ora aceea nu știam încă, dacă scrierea aceasta se va numi sau nu, *Festinul*. Acest titlu s-a instalat totuși în mentalul meu, în momentul în care, participând la concursul „Nicolae Dabija”- secțiunea proză, organizat de *Societatea Apollon*, am sacrificat un fragment de 40 de pagini din presupusul roman *Festinul*, pentru a-al trimite la concurs. Problema e că chiar în momentul în care am fost nominalizat la acest concurs și cu un premiu, mi-am luat în cârcă această responsabilitate de a numi așa romanul cu pricina: *Festinul*, chiar dacă pe viitor, mai urma să mă obișnuiesc sau nu cu el. Ar trebui să-i mulțumesc domnului George Călin, că fără aceste concursuri și antologii inițiate de domnia sa, poate că nu mă ambiționam să scriu tot mai mult la *Festinul*, așa cum trebuie să-i mulțumesc și domnului Nicolae Băciuț, pentru provocările din *Vatra veche* și din *Cadran - Jurnal Mureșean*, de a mă aduce cu picioarele pe pământ, adică de a scrie nu numai despre personajele ficțiunilor mele, ci și despre mine însumi în *Cum sunt văzut de vecinii care știu că sunt scriitor*.

Iubite cititorule, sincer să fiu, nu știu cine s-ar apuca de scris dacă n-ar avea nimic de spus? Și nici cine s-ar încumeta să treacă peste nenorociri,

fără a apela la literatură ca artă a salvării, de unde și rolul taumaturgic al acestei și al arte. Oare nu Dumnezeu ne-a dotat și cu această, a treia mână sau cu a patra și cu a cincea mână, pentru a ne apăra de dușmanii nevăzuți?

Lectură plăcută!

Autorul

CALUPUL UNU (despre frica de nu scrie de frică)

1. ÎN CALITATE DE PROAS-PĂT membru UZPR, la finele lunii octombrie 2021, când, la nicio lună de la *Congresul lui Pește Prăjit*, statisticile cu decesurile provocate de coronavirus ajunseseră culmea !), de la 0 morți în septembrie, la 500 de decedați pe zi la finele lui octombrie, nu-mi venea să cred că eu rămăsesem pe mai departe, același om rezervat, care nu e în stare să spună răspicat ce se întâmplă în societatea prezentului, preferând să se închidă în sine și mai ales să-și îmbrace în continuare răbufnirile în ficțiuni sau cel puțin să apeleze la nume fictive, bătând șaua ca să priceapă iapa, ca nu cumva să-i supere pe cei responsabili (de noul genocid) cu proliferarea în societate, a minciunii în zeci de fațete, travestite la rândul lor, în zeci de adevăruri.

Oricât le-aș fi spus lucrurilor pe nume, voalat, pe pagina mea de F., mi se părea că totul ar fi echivalat cu un strop de apă într-un ocean și că ceea ce scriem noi pe F. sau, mă rog, în paginile unui ziar, trece ca și cum n-ar fi fost scris, minciuna care nu mai are rege, ca să stea cu el la masă, făcându-și mai departe de cap. De aceea, folosindu-mă pe de o parte de handicapul moștenit în vremea lui Ceaușcă vodă, ca rezultat al fricii de a vorbi, iar pe de altă de puterea cuvântului în ceea ce privește răzbunarea prin cuvânt (așa cum o recomandă Arghezi în T. „Biciul răbdat se-ntoarce în cuvinte”) aveam să mă întorc la vechea mea îndeletnicire, aceea de a-mi valorifica răbufnirile prin a surprinde matrapazlăcurile guvernanților noștri și ai unui UE mincinos, în imagini artistice și personaje bine inspirate.

Marea mea satisfacție de la final de an avea să fie că toate strâmbătățile prin care autoritățile îngenuncheaseră propriul lor popor prin impunerea *Certificatului Verde*, apărut după mai bine de un an de terorizare, ca →

cireașa de pe tort, nu le observam numai eu și că, povestind pe messenger cu unii dintre prieteni, îmi puteam verifica felul de a gândi: sănătos sau din contră...

Izbânda mea avea să fie tocmai potrivirea în păreri cu acest profesor Relu Ciute. Chiar dacă el locuiește în cartierul de blocuri, la o aruncătură de băț de mine, în continuare (chiar și când distanțarea nu mai era obligatorie) preferam să povestim nestingheriți pe messenger, vrute și nevrute. Se zice că în tot răul este și un bine: poate că dacă nu stăteam o primăvară întregă, cea a lui 2020, în casă și nu apelam la internet, nu aveam ocazia să descopăr valoarea acestui profesor de filozofie. Poate că n-aș fi observat talentul său de bun observator al neajunsurilor umane și de mare povestitor. La un moment dat, pe la sfârșitul lui noiembrie 2021, adică acum mai bine de o lună de zile, chiar îmi propusesem să salvez într-un singur document, evident, cu specificarea datei, toate relatările de pe messenger, postate de Ciute în așa fel, ca într-o bună zi să-i fac prietenului cărțașilor din parcul central al orașelului nostru marea surpriză publicându-i *povestirile* într-o revistă. Chiar îl atenționasem după Sf. Nicolae, cam așa: e pe-aproape vremea să lași la o parte orice urmă de modestie, să nu mai aștepti să scriu eu despre întâmplările la care tu ai fost martor ocular, așa cum mi-am permis s-o fac nu o dată în volumul meu de proze scurte UN SELFIE PENTRU U.E., și să te apuci să scrii tu însuși (știu că nu e ușor să stai ore în șir, zile, săptămâni și luni legat de tastatura calculatorului tău) despre toate cele povestite aici, pe messenger. Așază-te, rogu-te, la masa de scris, așternând pe ciornă exact ceea ce gândești și modul cum vezi lucrurile și mai apoi butonează ce-ai scris. A! Ți-e frică să nu ajungi un simplu prozator mediocru, așa cum își bătea gura o mare sculă pe basculă useristă, considerând că degeaba ai fi premiat în tagma celor care promovează mediocritățile? Gândește-te, dragă Relule, că valoarea ta de prozator nu ți-o dă nimeni din afară și de asemenea, nu ți-o ia nimeni. Valoarea ta este o ștachetă pe care tu singur te străduiești să o depășești, iar cel cu care te vei compara tot timpul, trebuie să fii în primul rând tu însuși. Concursul? Concursul la care

participi **este însăși** autoevaluarea ta. Concursul este ceva care te obligă permanent, să te străduiești a te autodepăși. Cât despre statutul *mediocrităților*, pe de o parte depinde cât de mediocru este cel care vorbește despre scriitorii mediocri, iar pe de altă parte, ar trebui să se întrebe dacă n-am exista noi, scriitorii mediocri, ce s-ar alege de lumea lor, a somităților în ale scrisului, meștere mai ales la păpatul banilor publici. Unde nu mai pui că eu nici nu mi-aș dori să ajung o somitate, ca nu cumva să mi se facă vreodată statuie (vezi bine care e soarta statuilor azi, nu?).

Receptiv la îndemnul meu, profesorul Ciute începuse, până aproape de Crăciunul lui 2021, să se conformeze, chiar dacă ceea ce scria el nu salva riguros într-un document anume și autorul nici nu respecta cu sfințenie perspectiva din care observă lucrurile, textele fiind redactate de multe ori, fie la pers. I sg, fie la pes. A III –a, în care Ciute vorbește despre Ciute ca și cum n-ar fi tot persoana lui (așa cum o face Iulius Cezar în *De bello Gallico*). Dar e bine și așa. Eu mi-am propus să nu intervin cu nimic în ceea ce privește schimbarea perspectivei narațiunilor lui. Așa cum redactează el textele postate pe messenger, așa le preiau eu, nepermițându-mi, o spun iară și iară, să scriu la persoana I despre experiența altuia.

Vorbind despre responsabilitatea

Vasile Mic, *Zvâcniri*

jurnalistului în genere, de a nu se crampona de frica de a spune lucrurilor pe nume, vrând-nevrând, i-am povestit despre avatarele protagonistului din *Destinul familiei Meissner*, semnată de un prieten de-al meu, Bogdan Eduard, carte despre care scrisesem și eu în vara lui 2021, el însuși, pe de o parte un mare jurnalist și povestitor dublat de instanța jurnalistului-personaj. Îi povestisem frecvent, aproape toată toamna, profesorului de filozofie deja pensionat, despre această carte, nu fără efect scontat. Într-o bună zi, Ciute mă întreabă de unde își poate procura și el această carte. Aflând de pe Google, că stocul era epuizat, m-a rugat să-i împrumut pentru o săptămână, exemplarul meu. Așa am făcut, cu toate că aveam multe adnotări cu creionul pe foarte multe pagini. M-am dus chiar eu la el, la bloc, și i-am dus cartea. Și uite așa s-a produs declicul. De fapt s-a produs de când a reușit Ciute să citească integral cartea lui Bogdan Eduard. De atunci Ciute nu mai conținește să-mi trimită texte după texte și impresii după impresii la ceea ce constat că se întâmplă în jurul lui. Într-o seară îi răspund că, cu mici ajustări, toate scrierile astea ale lui pot fi *prinse* într-o carte, replică la care el îmi trimite semnul cu Ok., reprezentat, cum orice feisbucist știe, de o mână albastră, cu degetul mare ridicat în aer. „Adică?” – îl întreb degrabă, la care el dezleagă calul de la gard, cum se spune, răspunzându-mi prompt: „Calul bătrân greu îl înveți în ham, stimată domn. Cum să mă apuc eu de scos cărți, acum la bătrânețe? Asta înseamnă ca, pe lângă efortul de a scrie, să toc mulți bani pe care risc să nu-i mai pot recupera niciodată. Fă ce vrei tu cu textele mele. Folosește-le unde vrei. Ți le dăruiesc. Singura mea doleanță e să aranjezi în așa fel lucrurile, ca să mergem amândoi la sediul *Orizont TV*, unde zici că lucrează autorul cărții care mi-a schimbat viața”. Ce să-i fi răspuns? I-am răspuns ceea ce mi trecuse în acele momente, fulger, prin creier: „Voi aranja cu scriitoarea Valeria Bilț să te invite și pe tine la următoarea ediție a festivalului ZIUA IEI, ZIUA POEZIEI, cea din iunie 2022. Acolo cu siguranță îl vei cunoaște pe Bogdan Eduard”.

(Fragment de roman)

Două maluri

Dacă nu plouă
se va stârni plânsul
din inima de lavă a țărânei,
se vor deschide gurile sufletelor
precum ale peștilor, pe uscat.

Deși timpul se încovoie ca o
virgulă
între două perne fără rost,
eu le așez acolo seară de seară.

O ființă invizibilă îmi
doarme alături,
genunchii cuvintelor tremură
în taina rugăciunii de noapte,
sufletul încearcă să coboare
de pe cruce în timp ce visez
cum două maluri se aruncă
spre mijlocul apei
căutând îmbrățișarea.

Avatare

Adâncă liniște
înghițind ultimele suspine
devenise atât de opacă
încât putea să îngroape
marea dramă a lumii.

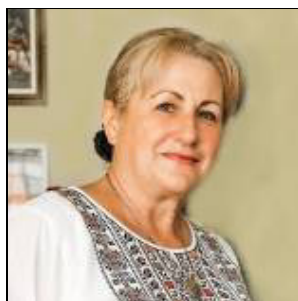
Cineva a tras cortina
de plumb
și a ucis lumina,
soarele își caută
omenirea
prin aerul condensat de pe
străzile iluzorii,
iar trecători catatonici,
prioniți într-un ultim pas,
veșnicec în iluzii.

Este momentul în care
mă transform în lup eteric.

Încă o noapte înghețată,
o noapte de beton,
un timp crud,
ora aceea când
mă furișez într-o
meditație regresivă...

Mi se agață un cântec
de streășina inimii,
dar mă tem că
soarele-l va usca
și cineva
îi va folosi praful
în dulțețuri amare.

Cuvintele se scufundă
în tăceri,
împrejur ființele

se așază pe iarba înțelepciunii
și învață,
vocea inimii cuvintelor
vibrează rotund,
curbând unghiurile...

Sunt locuitorul
spațiului-timp prezent,
mereu o cauză nouă
spre sorii cunoașterii.
Străbat cu ușurință
calea umbrelor până la
cuibul luminii pure
apoi, expulzat din propriul corp
îmi privesc cu detașare
avatarele.

Furci caudine

Dac-am străpuns cămașa
Pământului,
voi îndrăzni să rup și paravanele
morții,
voi trece și prin buclele timpului.

Mă las purtată de chemarea aceea,
învăț să curg,
legând spațiul dintre tăceri
cu firul cuvintelor salvatoare.

Hăituit de miresmele grâului copt
adulmec prezentul cu nările
obidiților,
nedreptățile sorții mă bântuie,
iar din mine răsar dinozaurii foamei.

Mă zbat între furci caudine,
caut și caut fereastra prin care să
planez
deasupra lucrurilor,
privind cum
de pe prisma raiului se desprind
îngeri.

Poem înfrigorat

Mușcă, iarnă, timpul, să plesnească,
Mușcă din trecut și din prezent,
Mușcă din întinderea cerească,
Sfârtecă destinul complexent!

Vai, ce straie grele, înghețate,

Ai ales să porți, crăiasa mea,
Tremurând, secundele crispate
Se adună grabnic la cafea.

Timpul a-nghetat pe baricade,
Bruma vieții rupe din pereți,
Lutul din tavan pe carte-mi cade,
Bărnela tăcerii fac bureți,

Iar în mine, taie nemiloase
Ghearele de lup însingurat
Și-mi pătrund tristețile prin oase,
Ca printr-un poem înfrigorat.

Doar vise

Absorb în trup miresmele luminii,
Mă-mpreunez cu liniștea din vid,
Mă dispersez în cercuri și în linii,
Trecând cu limbi de foc prin orice
zid,

Dizolv în irizări necunoscutul,
Difuză, ca un spectru dilatat,
Și simt vibrând în aer începutul,
Din cripticele cuante eclatat.

Urmând cărarea anticelor matimi,
Materia se-ntoarce-n matca ei,
Prin inima tărâmului de patimi
Și carnea lumii... căutând temei...

Sunt parte din întregul fără maluri
Și niciun sine-n sine nu m-a-nchis,
Dar când să trec prin ultime
portaluri,
Un fulger sacru m-a trezit din vis.

Gând abisal

Să nu mă risipesc printre ruine,
Încerc s-adun ce-a mai rămas întreg,
Dar parcă lucrurile dau în mine
Și nu mă lasă viața să mi-o dreg.

Din dreapta și din stânga mă izbește
O tulburare ca un vânt ostil,
Din față și din spate mă pândește
Destinul omenirii mercantil

Și cum singurătatea mi-e stăpână,
Sunt permanent cuvântului vasal.
Plătesc înverșunarea mea păgână,
Calamitându-mi gândul abisal.

Nu știu ce sunt, căci n-am primit de
știre,
Orbecăiesc prin lume fără sens,
Cătând fărâmitura de iubire
Fără de care viața-i un nonsens.

EMILIA AMARIEI

Starea prozei

O iubire cât un ocean

Alesia era o fată frumoasă, s-ar putea spune despre ea că era chiar foarte frumoasă, natura și cine știe ce alți factori care decisese conceperea ei și apoi nașterea ei undeva în munți, niște munți ciudați, cu multe vârfuri pietroase la picioarele cărora se încolăceau niște drumuri șerpuitoare și unde desigur băteau vânturi aspre și iernile erau geroase și prin urmare cei născuți în partea locurilor aveau chipurile aspre, tăbăcite de vânturi și ploii, ea avea un ten catifelat, fin ca o țesătură orientală, undeva între brunet și cafeniu. Cei care nu știau în ce spații se nascuse și crescuse până pe la doispe ani ar fi presupus că se nascuse în cu totul altă parte, sub alt soare, într-o climă blândă, plină de alizee. A trecut prin școlile de început și apoi prin liceu fără să deschidă prea mult manualele: era frumoasă, avea o voce cu niște modulații foarte plăcute, chiar și cânta frumos și avea un talent deosebit, înnăscut la recitat, motiv pentru care era chemată des la stația de radioficare a orașului unde recita versuri, mai cu seamă când era 15 ianuarie, ziua lui Eminescu. Prin urmare lua note bune, trecea clasa pe ochi frumoși, toți profesorii erau îndrăgostiți de ea, ba chiar unii mai cu tupeu au încercat s-o seducă, dar Alesia știa de la maică-sa că cel puțin până împlinște optșpe ani trebuie să fie fată mare, în rest om mai vedea, era foarte aproape vremea măritişului, un inginer de la o fabrică de pielărie a încercat să fugă cu ea în lume, dar taman atunci s-a întâmplat că maica-sa și-a pierdut la fabrica te tricotașe degetele de la mâna dreaptă și nu mai putea fi o gospodină cum trebuie și aventura inginerului a clacat și ea a rămas să termine liceul.

Nici n-a încercat măcar după ce și-a luat bacalaureatul să dea la vreo facultate, ci s-a angajat la un centru de colectare a fructelor de pădure, unde datorită seriozității, punctualității și sincerității dezarmante, directorul centralei județene de profil a pus-o după câteva luni șefa centrului orașenesc, unde primea un salariu bun, iar șefii magazinelor, așaziselor aprovizionare care alergau să-și aprovizioneze cum trebuie magazinele, îi lăsa de fiecare dată câte un bacșiș substanțial și

fetița noastră s-a înțolit ca-n reviste. N-a făcut purici mulți aici căci a ginit-o primarul orașului în care locuia și a luat-o, punând-o șefa lui de cabinet. Fată cu ștaif și cu o impozantă prezență fizică n-a stat nici aici prea mult, a pus ochii pe ea directorul Direcției comerciale județene, care după ce a trimis-o la un curs de specializare la București de un an, a pus-o recepționeră la cel mai bun și mai vestit hotel cuplat cu restaurant din capitala județului Bruna. Hotelul și restaurantul funcționau într-una din cele mai vestite clădiri nu numai ale orașului, ci ale întregului Ardeal, aici în anul 1918 când s-a făcut Marea Unire s-a semnat Declarația de Unire a Ardealului cu Țara Românească, urmând ca în scurt timp edificiul cu două etaje construit în sistemul Art Deco să fie renovat și redat sistemului de patrimoniu.

Alesiei i s-a găsit o casă somptuoasă, undeva în suburbia Cetății unde urma să ocupe o cameră spațioasă, cu mansardă, baie, bucătărie, intrare separată, trebuind să urce o scară în spirală din cărămidă cu niște balustrade din inox. Căscioara era bine întreținută, la care frumoasa fată cu alură siciliană n-a trebuit să mai investească un leu, deși a fost întrebată dacă e mulțumită de starea în care află casa. Gândindu-se la casa din munți unde văzuse lumina zilei, apoi aceea de la Corunda, un oraș mai bine de jumătate locuit de sași unde se mutaseră părinții ei și cele trei surori, nu suferea nici cea mai banală comparație. Îi instalaseră și telefon, i-au montat și un televizor, frigider, iar în față avea un părculeț plin de tei, plopi, salcâmi și mici arbuști ce albeau primăvara cu florile lor ce păreau o ninsoare din acelea de început de iarnă. Fata care știuse de unde plecase, prin ce lipsuri trecuse câțiva ani buni și unde ajunsese simțea cum dau năvală în ea bucuria, emoția, fericirea, șansa și poate cine știe un viitor pe care multe fete de seama ei nici nu îndrăzneau să-l viseze. Era locul cel mai bun ca să poți simți cu adevărat respirația orașului, aerul lui deconcertant de fințat multiseclar, etern viguros și fremătătoare; avea o terasă neobișnuit de largă, deschisă asupra grădinii din spate, unde într-o dezordine de parc englezesc creșteau tot felul de copaci și flori - și

deasupra cerul de miazăzi care își trimitea lumina până și în ceaiul din căștile de pe masa din bucătărie. În depărtare, orizontul se pierdea dincolo de acoperișurile pestrițe care purtau către infinit pe coamele lor mirosul aspru al râului Mureș.

O perioadă, a stat aproape singură în toată căsoia aceea mare în care mai locuiau undeva la demisol un medic și soția lui. Dar era prea tânără ca să îi pese de tăcerea din jur, întrerupt doar de strigătele ciudate ale unor păuni care își răsfațau somptuos cozile albe-argintii în grădina din spate. Și apoi lucra mult la reamenajarea camerelor, căci hotelul numit "Dacia" fusese mutat aici de puțină vreme. Ceea ce făcea o pasionată căci își petrecea timpul într-un grup de arhitecți și designeri veniți de la Cluj. Erau de toți vreo trei fete și șapte băieți veniți din diferite orașe din Transilvania, cu toții doldora de entuziasm și de imaginație.

Unul dintre arhitecți era Paul căruia Providența îi dăruise trăsături toate aproape de desăvârșire. Adică dincolo de faptul că era un om fundamental bun și generos, se dovedea și un coechipier grozav, fără de care aproape că nu am fi putut lucra, fiindcă se întâmpla să fie organizat, echilibrat și meticulos cu o minte iute și limpede și cu o determinare ieșită din comun. Asta îl ajutase să ajungă un fel de mână dreaptă a șefului de proiect, de la care prelua tot felul de sarcini, ingrate sau de-a dreptul imposibile. Iar pe deasupra își asumase în mod inexplicabil și rolul de a ne scoate pe noi începătorii, din cele mai diverse impasuri. E drept, avea și el o ciudățenie, aceea că râdea rar și râsul părea că nu-i vine niciodată dinăuntru, ci mai curând, de undeva din straturile epidermei. →

GHEORGHE JURCĂ

Astfel, în grupul nostru vesel, el rămânea mai mereu serios, drept și frumos ca o cariatidă, dar eficient ca o mașinărie impecabilă. Era evident o ființă misterioasă și stranie, cumva contradictorie și totuși perfect coerent cu el însuși, mereu prezent și totuși departe...

Am descoperit repede că era singur ca și mine și cum el locuia ceva mai încolo de mine, la plecare o porneam de multe ori împreună pe jos, iar în drum ne opream din când în când în vreo locanță modestă, ca să luăm un ceai sau o cafea ori să cinăm. În acest timp vorbeam de toate lucrurile de pe fața pământului. Așa am aflat, de-a lungul câtorva săptămâni, spusă discret și fără vorbe multe, povestea vieții lui petrecută într-un orașel de munte, undeva prin Apuseni, o așezare veche, decupată de străzi înguste și sinuoase, cu trotuare umbrite de tei, platani, salcâmi, pini, cu case mărunte, dar curate, nu prea înalte, ascunse sub învelișuri grele de olane. Acolo se născuse în urmă cu 28 de ani în aerul bogat în ozon. Tatăl său era căruțaș care mai avea în afara lui încă cinci copii, dar numai el reușise să facă școală. Și din una în alta s-a născut telenovela iubirii noastre, care a început cum nu se poate mai prost. El era bun și blând și pe deasupra arăta foarte bine: înalt, sportiv, brunet, cu ochii verzi ca niște pietre de jad. Era ziua lui, împlinea 29 de ani. Ciudat nu mă invitase, așa era el mai taciturn. Aflasem de la o colegă de-a lui și cum îl plăceam i-am făcut o surpriză și m-am înființat cu un buchet de flori, o cravată în dungii vișinii și o carte, căci era mare îndrăgostit de literatură, „Ghepardul” se chema celebrul roman al lui Tomaso di Lampedusa. Ne-am distrat, am dansat, am băut un vin foarte bun, cred că era o busuioacă de Bohotin, ne-am încălzit și ușor-ușor am început să ne sărutăm. Niciunul nu eram experimentați în astfel de jocuri, dar ne-am potrivit foarte bine la așa ceva. Era prima dată când un băiat mi-a băgat limba în gură. Cum vinul băut avea un fel de parfum provocator, săruturile noastre deveneau răscolitoare, eram flămânzi, nesătui.

Colo către lăsatul nopții toți ceilalți au plecat și-m rămas doar noi doi, tot ceea ce-mi doream, probabil că și el. Niciodată nu mi-am dat seama care a început să se dezbrace,

prima am fost eu. Jur că n-o mai făcusem niciodată. Eram deja goală sub cearșaf când a început să se dezbrace și el. Avea o cameră cu gravuri erotice pe pereți. Naiba știe cum, deși în această privință nu se pun niciodată întrebări, aici trebuie să știi să acționezi, să ai inițiativa. Nu mă îndoiesc nici un moment că nu aveam un trup superb, un trup de zeiță la 22 de ani, niște țâțuști nici mici, nici mari, dar rotunde și tari, sclipeau în semifintunicul odăii ca niște pietre prețioase. Era emoționat, fericit, așa îl simțeam eu, despre mine ce să spun eram în plin extaz. El spre mirarea și regretul meu adopta o atitudine pasivă, aproape indiferentă. Atunci am luat eu inițiativa și am început să-l sărut, să-l strâng în brațe, să-i șoptesc vorbe calde, vorbe de amor. A trecut așa cam o jumătate de oră, poate mai mult, culmea el nu-și dăduse jos helanca de pe el. Asta nu este dragoste cu vreo haină pe tine, fie ea cât de ușoară, de transparentă. Și atunci mi-a căzut fisa. Paul se inhibase, probabil că mă dorise atât de mult, încât se blocase, îi înghetaseră simțurile, pulsionile, ceea ce e greu de înfrânat în astfel de ocazii. Și-a cerut scuze foarte ceremonios, îi pierise chiar și vocea și mie îmi părea atâta de rău, nu pentru mine, ci pentru el. E al naibii de greu să dai un astfel de rateu. Mi-a spus frumos să mă îmbrac și că mă conduce acasă; eu am zis că așa putea să rămân să dorm în același pat cu el. El a zis cu o singură condiție, ca el să doarmă pe fotoliu. Se-nțelege că m-am îmbrăcat și m-a condus acasă. Tot drumul nu a scos nicio vorbă.

Nu l-am mai văzut multă vreme, ce multă vreme, o grămadă de vreme vreo zece ani. Tata care era născut în America luase viza pentru State pentru toată familia. El plecase în primul război mondial peste ocean să facă avere, să strângă bani, apoi să se întoarcă și să-și cumpere pământ, să pună pe picioare o afacere, așa cum procedaseră foarte mulți ardeleni. Între timp s-a însurat cu o americană și a făcut pe cele două surori, eu născându-mă în România, apoi simțindu-se cu jebule pline de dolari s-a întors în România, unde a deschis o boltă cu de toate, și alimente și băuturi și articole industriale. După ceva ani afacerea a căzut rău, mai mult dădeam pe aprovizionare decât luam pe vânzare și cum puteam face

calea întoarsă, tata mai avea rude în Chicago, Ohio am plecat cu toții îndărăt. Eu m-am măritat cu un scoțian, unul Jack Wilsson, geolog de meserie. Ne-am făcut o casă frumoasă în Florida, câștiga foarte bine. Ne înțelegeam așa și așa, dar familia trebuia să rămână familie. Aveam doi copii, un băiat și o fată. Mie îmi pusese mâna Dumnezeu în cap, căci după ce făcusem studii de stomatologie, patronul, un evreu mai în vârstă m-a angajat la cabinetul lui, care avea mai multe filiale în America. Când a simțit că i se apropie sfârșitul a înscris pe numele meu toate cele cinci cabinete, căci nu avea familie și niciun fel de urmași.

După vreo trei-deani de stat a doua oară în State și când totul mergea șnur, tata a murit la 96 de ani, soțul mea s-a dus într-o expediție în Alaska de unde nu s-a mai întors. S-a prăpădit pe acolo, am făcut tot felul de cercetări dar n-am găsit niciun capăt de ață să știm ce s-a întâmplat cu el. În scurt timp m-am pomenit cu o scrisoare de la arhitectul Paul cum că vrea să-mi facă o vizită în State. I-am răspuns pe celular să stea acasă cuminte, deoarece am de gând să mă întorc în Bruna. Și am stabilit ziua, ora când ne vedem, locul era casa lui ultraelegantă pe care și-o construise. Nu se însurase deși făcuse ceva tentative, apoi aflând că și eu sunt văduvă, am zis amândoi că e momentul să ne cuplăm, că aveam destulă minte să uităm tot ce s-a întâmplat odinioară și să facem o familie.

El bătuse cincizeci de ani și ghidându-mă după poza trimisă pe WhatsApp arăta foarte bine; voia să plece până vin eu să facă niște ascensiuni în Munții Bucegi. Dacă se întâmpla să sosesc mai devreme îmi lăsase cheile de la vila lui la un prieten foarte bun de-a lui, vecin de stradă. Îmi lăsase pe masă o sticlă de șampanie Roze și o scrisoare emoționantă:

„Lesia dragă, căprioara mea cu ochii mari te aștept de mii de ani și dacă se va întâmpla să nu vii, te mai aștept încă o mie. Tu ești lumina, șansa vieții mele, fără tine ar dispărea și oceanele și toate crevasele din Nevada, Alaska cu tot ce are ea fascinant.

Da, de multe ori mă gândesc că am avut mare noroc să te cunosc; tu ești contragreutatea mea de pe talgerul celălalt al balanței pasiunii al căsniciei și al vieții însăși, lentila prin

Cântec de lebădă

Cântecul de lebădă
Desenată în vânt
Pompează iubirea
Din cer pe pământ.

Vreau ca să-i mângâi
Trupul prelung,
La ea fericiind
În vis să ajung.

Să-ncrețim timpul
În ridurile noastre,
Să adormim sub stele
Ca florile-n glastre...

Să ne-mbrățișăm
Cu bărbia-n sân,
Să adap iubirea.
În cântec să rămân!

Rădăcina ecuației noastre

Dincolo de înțelegeri dorm
nepăsările,
Cuvintele topesc dorințe-n
ecuații,
Vrăjile luminii străbat
printre brazi
După un colț preasfânt de
fericire.

Codana-și potrivește pașii,
Statuile sunt zvelte în
alergarea sa,

Mă legăn în fulgii plăcerii
topite
De finețea dulce a trecerii
prin trup.

Am arterele încrucișate-a
dar,
Iubirea se prelinge în cerul
albastru,
Zburăm după-nțelegeri, să
putem fi
Rădăcina ecuației noastre.

În geana amintirii

Soarele își pune
Ochelari de jad,
Iluzia îl poartă
Spre țărnul celălalt.

Într-o urmă strămtă
Floarea nimănu
Prinde fulgi de stele
Din coama vântului.

Cumpăna fântânii
Privirea-și potrivește
Pe unde am intrat
Cu tine în poveste.

Casa mea cu două praguri

Casa mea cu sufletul spre
soare

Are două praguri de
ninsoare,
Două praguri de ploii dulci
Și o tabără de cruci

Fulgii de gheață pe zăpadă,
Rană veșnic desenată
Și în tâmpla care doare
Sângele-i uscată floare.

După ușile cu chei
Se ascund strămoșii mei,
Ascund sufletul de soare
Între ceață și ninsoare.

Sora mea, viața

Sora mea, viața,
Trece prin satul
Pierdut într-o urmă
De umbră
Scăpată
Din legământul
Tatălui
Ce separă
Sărării de bogați,

Regrete de plăceri,
Sifilitici de zdrachoni
Și dăruie în ceruri
Veghea ofilită
A rugilor
Scăpate
Din toaca
Făpturilor văduvite
Ce plâng
Pe umărul
Surorii mele,
Viața,
Cusută cu lumină
Pe meteorii cerului
Sloboziiți în lacrimi.

Buzele norocului

Păstrăm norocul
Întâlnirilor nocturne,
Sentimente
Neînduplecate
Deapănă amintirea
Bradului purtat
De Moșul
În sacul
Cerulei gol.

Un surăs tresaltă
Când Dumnezeu
Ajută orbii
Să nimerescă
Veșnicia ascunsă
Într-o scrisoare
Calcinată.

MARIN MOSCU

O IUBIRE...

→care eu am putut să-mi asum
universul, făcându-mi-l înțeles și pe
măsură: o femeie puternică și bună,
care era sigur de asta, aproape sută la
sută sigură, te-am iubit mai presus de
orice. Și pe deasupra, o femeie atât de
frumoasă.

De fiecare dată când mă gândesc
la tine, așa cum ești clădită: nasul
drept, fin de patriciană, ovalul dulce
al feței, acoperit de o piele netedă ca
mătasea și veșnic ușor îmbujorată;
gura destul de mică, veșnic umedă,
conturată de o linie palidă, care o
scoate subtil în evidență, iar sprânce-
nele, niște arce înalte însoțesc cu fer-
mitate suavă conturul celor mai stra-
nii ochi pe care i-a văzut vreodată -
enormi, cenușii, transparenti, limpezi
și adânci ca apele oceanelor lumii în
calm amiezii.

Am văzut de mult, dincolo de
blugii albaștri și de cămașa în carouri,
chiar pe Aspasia, colorată și vie, așa

cum trebuie să fi apărut re-gina
Greciei, la începutul începuturilor, în
mintea celui care se pregătea s-o
scoată la lumină din materia amorfă a
marmurei de Praxiteles.

Te aștept cu dor, cu dragoste, cu
iubire, cu toți neuronii și atomii din
mine și încă cu ceva...Cu o veșnică
neuitare."

Paul

Deschizând ușa cu cheile luate de
la bunul lui prieten, Alesia a intrat în
casa atât de intimă, de rafinată, de
primitoare, a găsit șampania și cele
două pahare, scrisoarea.

A citit-o și a plâns minute în șir.
Împreună cu prietenul lui cel mai bun
căreia îi lăsase cheile vilei s-a
interesat la fața locului despre
împrejurimile acelei ascensiuni.
Practic, Paul nu murise escaladând
peretele înghețat al muntelui, ci se
alesese cu niște arsuri grave în cabana
unde fuseseră cazați toți cei cinci și
care luase foc.

Toți fuseseră transportați la o
clinică din Viena . A luat avionul din
Cluj și s-a dus la vestita clinică de
operații plastice, unde a găsit spre
marea, suprema ei bucurie același
bărbat înalt, frumos, puțin cărunț la
tâmpile și plin de blândețe .

X

Acum îl aștepta din clipă în clipă
să deschidă ușa încet, ca să vadă dacă
s-a trezit și să îi aducă pe tipsia veche
de argint moștenită de la o străbunică,
micul dejun de sâmbătă: suc proaspăt
de portocale cu ghimbir și mentă din
grădină, ouă moi de bibilică, presărate
cu caviar pe felii subțiri de pâine
caldă.

Mâncau amândoi în pat, vorbind
puțin și privind prin ușa deschisă
către terasa largă, pavată cu dale mari
de travertin pe care erau așezate
ordonat ghivece enorme de
rododendroni și chiparoși pitici.

Aniversări

VASILE NETEA

110 ani de la nașterea sa

La data de 1 februarie 1912 în frumoasa localitate Deda, de la poalele Călimanilor și de pe malul drept al Mureșului, se naștea cel care avea să devină unul dintre marii oameni de cultură ai neamului românesc și unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai științei istorice, Vasile Netea.

Viața cărturarului Vasile Netea a fost în întregime închinată studiului și muncii intelectuale. A avut un suflet pur, curat, plin de dragoste pentru cei din jurul său. A dat dovadă de dragoste de țară, militând tot timpul în interesul națiunii românești, făcând acest lucru mai ales prin ceea ce a scris. Și a scris mult și a avut un deosebit succes. A dat dovadă de dragoste față de părinți. Și-a iubit părinții ca pe lumina ochilor săi, cum de altfel l-au iubit și părinții pe el. Și-a iubit satul și pe toți consătenii săi, și-a iubit familia mai mult ca orice. A avut foarte mulți prieteni, pretutindeni a fost înconjurat de prieteni. A știut să-și facă prieteni, prin comportamentul său, prin maniera sa de a fi, s-a impus ca un model de om, a știut să se facă respectat, respectându-i pe ceilalți, a iubit pe cei din jur, ca să fie la rândul său iubit de aceștia, ca să fie apreciat, a muncit serios pentru a se realiza pe plan intelectual și a făcut-o cu un deosebit succes. Referindu-ne, așa retrospectiv, la opera lui Vasile Netea, putem spune că acest cărturar a lăsat posterității o operă monumentală, o operă impresionantă atât prin dimensiunile sale cât și prin profunzimea temelor pe care le abordează.

Vasile Netea, cărturarul nostru de pe Valea Mureșului a fost un om spiritual. A fost un cărturar apropiat de cele sfinte, apropiat de oamenii Bisericii, de marii ierarhi ai acesteia, s-a referit prin scrisul său la literatura religioasă, atribuindu-i acesteia rolul primordial în acțiunea de culturalizare a poporului român. Netea se apleacă cu pioșenie asupra marilor personalități din viața Bisericii Române, creatori de limbă și cultură românească și luptători pentru idealul național al românilor. În istoria culturii vechi românești, și anume în

perioada ei de plămădire, au ostentat cu râvnă vrednică de pomenire un șir lung de clerici luminați, iubitori de țară, adevărați pionieri în vremuri de alegere a luminii de întuneric, ctitori de limbă, de cultură și de unitate românească. Numele lor a fost căutat cu pasiune și mîgală, a fost descifrat de cercetători pe frontispicii sau pe margini de manuscrise și de cărți și a intrat de mult în patrimoniul național. A-i aminti iară și iar, e ca o rugăciune senină de laudă și de mulțumire, ca o cântare Patriei, în care ei sunt refrenul ce revine în ritm de respirație în eternitate. Printre acești cercetători care se apleacă asupra activității Bisericii și a membrilor ei, se află la loc de cinste și Vasile Netea. Prin scrisul său, Netea scoate în evidență marile realizări ale Bisericii, de-a lungul timpului.

Între preocupările cărturarului Vasile Netea se regăsește și folclorul nostru românesc, ba mai mult Netea scrie destul de mult și extrem de elogios despre acest fenomen al folclorismului mureșean, evidențiind pe reprezentanții săi de seamă, de aici noi putând desprinde concluzia că între Vasile Netea și satul românesc, folclorul românesc și tot ceea ce exprimă spirit și trăire românească, a existat o legătură care niciodată nu s-a redus la puțin, ci tot timpul a fost trainică, ceea ce denotă faptul că acest cărturar din Deda Mureșului, și el provenind din părinți țărani, a fost extrem de legat de pământul strămoșesc, românesc, de datinile, tradițiile, obiceiurile acestui neam care i-au încântat sufletul în toată viața sa, un loc important ocupând în sufletul lui Vasile Netea, Valea Mureșului Superior, de unde s-a ridicat și a urcat, pe piscurile societății românești, dar nici o clipă nu a uitat de unde a plecat, totdeauna și-a întors privirea cu dragoste în

urmă, spre cei care i-au fost atât de dragi, părinții, prietenii, cunoscuții, rudele, el însuși fiind foarte bucuros că s-a născut român, creștin ortodox, pe aceste mirifice meleaguri mureșene care au primit binecuvântarea lui Dumnezeu, fiind ocrotite de-a lungul timpului.

Între preocupările de căpătâi ale lui Vasile Netea se numără și una de maximă importanță: învățământul românesc. Vasile Netea își dă seama din plin de importanța procesului de învățământ. De învățământ depinde viitorul țării. Învățătorii erau cei care aveau rolul principal în formarea oamenilor. De modul în care sunt formați acești oameni depinde felul în care ei vor acționa mai departe în societatea românească și implicit de acest lucru depinde și viitorul țării. În cadrul acestui proces de învățământ, Vasile Netea surprinde rolul pe care l-a avut și îl are *cartea* ca manifestare și mărturie permanentă a culturii și a unității naționale românești.

Timp de secole, pentru toți călătorii care au străbătut pământul românesc, mărturia cea mai la îndemână - și totodată cea mai sigură - pentru a constata și înregistra romanitatea poporului român, a fost limba sa vorbită, aceeași pe ambele versante ale Carpaților.

Se desprinde cu certitudine o implicare profundă a cărturarului Vasile Netea în învățământul românesc, atât prin modul său de a activa (a îndeplinit onorantele funcții de învățător și profesor), cât și prin maniera de a scrie, referindu-se în scrisul său la toate marile realizări și marile personalități ale învățătorimii. Vasile Netea, prin tot ceea ce a făcut, conștientizând din plin misiunea sa și rolul pe care îl are dascălul în societate, a acționat cu toată puterea sa intelectuală în sprijinul ideii de culturalizare a poporului român.

Vasile Netea, prin vasta sa operă, vorbește despre întreaga istorie a poporului român, analizând toate epocile istoriei noastre, începând de la rolul pe care l-au jucat pe acest teritoriu strămoșii noștri dacii, continuând firul istoriei până în ziua în care a trăit, fiind tot timpul extrem de documentat și de pregătit, așa cum stă în firea unui adevărat cărturar și istoric.

Vasile Netea, în formația sa de istoric, se ocupă de evenimentele →

FLORIN BENGHEAN

majore ale istoriei noastre, în mod accentuat de cele mai importante, evocând și rolul pe care l-au jucat la momentul respectiv personalitățile vremii.

Evocă revoluția de la 1848-1849, care prin rezultatele sale a scris o frumoasă pagină în istoria poporului român, croind acestui neam un drum extrem de luminos în perioada care a urmat. Istoricul din Deda Mureșului evocă și războiul de independență din 1877, unde poporul român, luptând până la sacrificiu, a obținut ceea ce de mult și-a dorit: independența de stat, fapt care a însemnat enorm în realizarea marelui ideal al românilor, fiind un pas mai mult decât hotărâtor în această privință. Netea, prin scrisul său, evocă Memorandumul, de asemenea prezintă și evenimentele primului război mondial, pentru ca toate acestea să ducă la realizarea Unirii celei Mari, a unirii tuturor românilor într-un singur stat liber și independent, eveniment care se regăsește foarte pe larg în opera cărturarului Vasile Netea, acesta prezentând cu de-amănuntul toate aspectele importante legate de Unirea cea Mare. Cărturarul Vasile Netea este unul dintre cei mai mari istorici ai unității naționale a poporului român.

Cărturarul Vasile Netea include în paginile sale numeroase elogii aduse personalităților importante ale culturii și ale istoriei poporului român.

Evocă activitatea unor personalități care și-au adus o contribuție importantă la realizarea marilor momente fericite ale istoriei.

De asemenea, vorbește în cuvinte elogioase și despre unele personalități pe care le-a cunoscut și cu care a avut relații de prietenie, evocă personalitatea unor oameni născuți ca și el pe Valea Mureșului, analizează, făcând precizări elogioase, scrisul acestor oameni. Panoplia de mari personalități ale vieții culturale, istorice și sociale, pe care Vasile Netea le elogiază în mod deosebit este foarte vastă.

Netea surprinde rolul important pe care aceste personalități l-au jucat în angrenajul vieții românești pe toate planurile și observăm că aceste persoane sunt de primă mărime care au avut un rol hotărâtor la scrierea istoriei noastre, Vasile Netea

acordând fiecăruia meritul care i se cuvine, scriind cuvinte extrem de frumoase la adresa tuturor, pe unii chiar cunoscându-i, fiind contemporani.

Din tot ceea ce a scris cărturarul Vasile Netea, se distinge clar patriotismul său, numărându-se printre cei care au militat și luptat pe toate căile pentru libertatea poporului român, pentru integritatea teritorială a României, din activitatea sa reiese clar dorința de liniște și pace care trebuie să domnească între toți românii.

Vasile Netea se dovedește a fi un patriot desăvârșit, acest lucru rezultând mai ales din scrierile sale. Într-un mod original prezintă Vasile Netea ideea unității naționale, idee care este prezentă în fiecare moment al istoriei, tot timpul militându-se pentru realizarea acestui mare ideal al tuturor românilor de pretutindeni. Marea Unire - spune Vasile Netea - nu a fost rezultatul unei conjuncturi, după cum nu a fost opera unui singur partid politic, a unei singure clase sau pătri sociale, ci a fost scopul întregii națiuni române: pentru acest ideal au acționat toate forțele poporului român.

Deși scrise și rostite în împrejurări diferite, lucrările și studiile lui Netea sunt strâns legate între ele prin firul roșu care le străbate de la un capăt la altul: ideea originii comune a tuturor românilor locuitori în Țara Românească, Moldova și Transilvania, a continuității lor neîntrerupte.

Această idee a fost timp de secole ideea fundamentală a tuturor cărturarilor și luptătorilor patrioți din toate țările românești, ea fiind mărturisită pretutindeni.

Se cuvine să mai amintim și faptul că sectorul publicistic al activității lui Vasile Netea este unul bogat și variat. Netea a întreprins și în acest domeniu o activitate titanică, scriind un număr impresionant de articole de revistă. Stilul său este unul propriu, original. Opera aceasta de publicist a lui Vasile Netea se întinde pe o perioadă de timp foarte îndelungată, începând din frageda tinerețe și mergând până în momentul în care firul vieții sale s-a întrerupt. În activitatea publicistică Netea dă dovadă de clarviziune și precizie. Este foarte documentat de fiecare dată. Cărturarul Vasile Netea a

cultivat, de asemenea și interviul. Interviul, de al cărui farmec a fost captivat încă din adolescență Vasile Netea, constituie una din cele mai spontane și mai directe și totodată una din cele mai utilizate forme de mărturisire publică a unui scriitor, de informare asupra existenței, activității și proiectelor sale.

Cărturarul Vasile Netea a fost și un ilustru reprezentant al Astei atât prin scrisul său cât și prin ceea ce a întreprins și prin acțiunile la care a luat parte. Vasile Netea scria despre Astra, că fără aceasta (Astra), fără adunările ei generale, fără despărțimintele și fără cercurile ei culturale, fără publicațiile și fără bibliotecile ei, fără oamenii ei sdraveni, entuziaști, buni români și buni creștini și tot pe atât de străluciți cărturari și luptători naționali, greu ne-am putea îndeplini întreg progresul cultural al neamului românesc din Transilvania, care, sub raportul educării și instruirii maselor populare, sta adeseori mai bine decât înșiși frații din țara liberă. Activitatea și rezultatele culturale ale Astei constituie cea mai frumoasă și cea mai trainică biruință a strădaniilor intelectualilor ardeleni de a ridica nivelul satelor noastre și a le îndrepta cu hotărâre și devotament pe căile culturii și ale civilizației. De fapt Vasile Netea are studii întregi, în care elogiază acțiunile Astei, al cărui membru marcant a fost și în cadrul căreia a desfășurat o intensă și prestigioasă activitate culturală.

Remarcând că opera cărturarului din Deda Mureșului, Vasile Netea, este de dimensiuni impresionante, dar în același timp și de o calitate și profunzime deosebite, afirmăm că Vasile Netea acoperă prin scrisul său domenii foarte importante ale culturii românești. Prin tot ceea ce a scris și prin conferințele pe care le-a susținut, Netea s-a dovedit a fi un scriitor foarte profund, dând dovadă de o seriozitate ireproșabilă de-a lungul întregii sale cariere. A susținut și foarte multe conferințe, remarcându-se ca un adevărat orator, lucru semnalat îndeosebi de cei care l-au ascultat. Netea a vorbit și a scris enorm. Se impune ca un adevărat cărturar al poporului român. Prin tot ceea ce a făcut, Vasile Netea a scris o pagină de aur, a însemnat și înseamnă pentru istoriografia românească un reper demn de urmat.

Remember Calistrat Costin

N. 30 ianuarie 1942, în Bacău – m. 13 februarie 2021, la Bacău. **Scriitor.** Costinel, cum l-au botezat părinții, este fiul Emiliei (n. Bălăiță), casnică, și al subofițerului Alexandru Costin, proveniți la rândul lor „dintr-un neam de oameni simpli, țărani cu mulți copii“ din satul Poiana, comuna Valea Rea (actuala Livezi). Și-a început studiile în orașul natal, urmând cursurile gimnaziale și pe cele liceale la Școala Medie Nr. 2 (în prezent, Colegiul Național „Ferdinand I“), pe care le-a absolvit în 1960. Bucuria lecturii, hazul și ironia i-au fost induse încă de copil de către tatăl său, un scorpion cu simțul umorului, dar patima cuvântului scris i-a fost întreținută și dezvoltată de profesoarele de limba română Beatrice Gheorghiu și Elis Leahu, care l-au ajutat să ajungă la faza pe țară a Olimpiadei de Limba română, de unde s-a întors cu locul al doilea, învins fiind de filosoful de mai târziu Basarab Nicolescu.

Urmându-le exemplul, s-a înscris la concurs și a fost admis la secția Limba și literatura română a Facultății de Filologie din cadrul Universității „Al. I. Cuza“ din Iași, ale căror cursuri le-a absolvit în 1965, cu lucrarea de licență „**Shakespeare în critica literară românească**“. În timpul studenției, ca și în liceu, n-a participat la întruniri de cenaclu, n-a agreat boema, însă a citit enorm, fiind un adevărat „șoarece de bibliotecă“. Spre deosebire de bucuria lecturii, cea a scrisului a venit însă mult mai târziu, abia în 1966 începând să publice articole de critică literară, poezie și texte publicistice în „**Limbă și literatură**“, „**Steaua**“, „**Tribuna**“, „**Lucafașul**“, „**Cronica**“. Lectura, în schimb, l-a ajutat să promoveze cu brio studiile, datorită mediilor primind repartiție ca asistent universitar în cadrul Institutului de Învățământ Superior din Târgu-Mureș (1965-1968).

Deși perspectiva didactică era promițătoare, a abandonat catedra în favoarea publicisticii, încadrându-se în cadrul redacției gazetei „**Informația Harghitei**“ din Miercurea Ciuc, unde a făcut „ziaristică la șaibă“, ca șef al Secției Cultură. Timp de patru ani a publicat

sute de articole, dar și-a continuat corespondențele și cu revistele literare, pendulând între critica literară, foiletonistică și creația originală și debutând editorial, în calitate de coautor, cu monografia caricaturistului „**Constantin Jiquid**“ (Iași, 1970). În 1972 a început colaborarea la revista „**Ateneu**“, iar poetul Radu Cârneli, întemeietorul seriei noi, l-a convins să revină pe meleagurile natale, încadrându-l în redacție.

S-a modelat rapid la cerințele publicației, însă după numai doi ani s-a trezit bibliotecar-bibliograf la Biblioteca Județeană (azi, Costache Sturdza), de unde, după un interval similar (1974-1976), a revenit în învățământ, tot ca asistent universitar, de data aceasta la Institutul de Învățământ Superior din Bacău (1976-1979). Modificările forțate survenite în structura anilor de învățământ l-a propulsat apoi în lumea teatrului, pe care, cu o singură excepție - între 1985 și 1989, când a revenit printre redactorii revistei „**Ateneu**“ - nu a mai părăsit-o decât la pensionarea intempestivă. În slujba Thaliei a fost, rând pe rând sau concomitent, secretar literar, consilier artistic și director al Teatrului de Animație „**Licurici**“ (în prezent, Teatrul pentru Copii și Tineret „**Vasile Alecsandri**“, 1979-1985 și al Teatrului Bacovia (1989-1996 și 2001-2005), subordonat de câțiva ani municipalității băcăuane.

În mandatele sale directoriale a știut să se strecoare cu abilitate prin furcile caudine impuse de autorități, învingând frânele politice și economice, realizând peste 50 de premiere din literatura română și universală, participând la numeroase festivaluri păpușărești ori dramatice, interne și internaționale, și la turnee peste hotare (Polonia, Belgia, Franța), bine cotate de public, specialiști și

presă. A dinamizat, la rândul-i, Festivalul Național „Ion Creangă“ al Teatrelor de Păpuși, Marionete și Animație, motiv pentru care UNITER i-a acordat, în 1998, la ediția a V-a, Premiul pentru manageriat teatral. Pentru copii și bunici a scris scenarii și dramatizări jucate în sute de reprezentații de către marionetiștii și păpușarii băcăuani, între care amintim doar „**Povestea înțeleptului inorog**“, după „Istoria ieroglică“ de D. Cantemir, „**Scufița roșie**“, după Grimm-Andersen, „**Orașul mincișilor**“, după Fr. Langer, „**Cenușăresa**“, după Grimm și Perrault, „**De-ale lumii cu Marioara și Vasilache**“, precum și poemele dramatice „**Cetatea**“, inspirat de legenda meșterului Manole, și „**Legământ de eternă neuitare**“ (în colaborare cu poetul Al. I. Iosif). Pentru actorii teatrului dramatic a tradus, de asemenea, mai multe piese din dramaturgia universală, de mare succes la public bucurându-se „**Secretissimo. C.I.A. contra K.G.B.**“ de Marc. Camoletti (în colaborare cu Florin Gheuca, 1991), „**Casa plăcerilor**“ de Gorgey Gabor (împreună cu Zeno Fodor, 2003), „**Livada de portocali**“ de Yosef Bar Yosef (premieră pe țară, 26 septembrie 2004), „**Opt femei**“ de Robert Thomas (2005) și, nu în ultimul rând, „**Fuga**“ de Tristan Tzara, cu acest poem dramatic Teatrul Bacovia întreprinzând și un reușit turneu la Paris, cu prilejul Centenarului nașterii „părintelui dadaismului“. La contribuțiile sale de succes mai putem adăuga adaptarea „**Ghigi (Te ador fetițe, dar iubirea costă!)**“, după Liviu Rebreanu (23 noiembrie 2002), prezență inedită în cadrul Festivalului „Liviu Rebreanu“ de la Aiud, și scenariul „**Meșterul Manole**“, care a reținut atenția colectivului Teatrului Muncitoresc din Galați și a unor regizori de radio și televiziune, ca și alte spectacole băcăuane preluate de TVR și de televiziunile locale. La rândul lui, Teatrul de Păpuși „**Punk**“ din Cluj-Napoca i-a pus în scenă dramatizarea „**Printul fericit**“, după Oscar Wilde, care s-a bucurat de succes deplin în stagiunea 2000/2001.

Inclus de criticul Daniel Dimitriu în „categoria acelor autori care nu au niciun fel de complexe în fața cuvintelor“, a debutat ca scriitor →

CORNEL SIMION GALBEN

cu volumul de versuri „**Planete**“ (Iași, Editura Junimea, 1974), publicând apoi într-un ritm care i-a făcut invidioși nu doar pe confrați. „Poet de tip parodic, inteligent și inventiv, știind bine să mimeze inocența, disperarea sau plenitudinea erotică în ritmurile și cu limbajul lui Conachi și a lui Iancu Văcărescu“, după cum îl caracteriza criticul Eugen Simion, a mai oferit cititorilor volumele „**Augusta lumină**“ (București, Editura Eminescu, 1976), „**Elementul lume**“ (idem, 1978), „**Satiră duhurilor mele**“ (București, Editura Albatros, 1980), „**Declinul elegiei**“ (Editura Eminescu, 1983), „**Scrisori**“ (idem, 1988), „**Uite viața, nu e viață!**“ (Editura Junimea, 1992), „**Închis... pentru inventar**“ (Bacău, Editura Corgal Press, 1998), distins cu Premiul pentru poezie al revistei „**Ateneu**“, „**De viață, de moarte, de lume... / Of life, of death, of the world...**“ (idem, 2000), „**Umor la gura țevii**“ (Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001), „**Soare cu dinți**“ (Editura Corgal Press, 2002), „**Și totuși... nu se mișcă!**“ (antologie de autor, Bacău, Editura Melior, 2002), „**...Restu-i otravă!**“ (Editura Corgal Press, 2004), răsplătit cu Premiul pentru poezie al Filialei Bacău a Uniunii Scriitorilor, „**Bârfitor la colț de univers...**“ (Bacău, Editura Casa Scriitorilor, 2006), distins cu Premiul „**Avangarda XXII**“ pentru cea mai bună carte de poezie a anului, „**Distrație de fiare**“ (Iași, Editura Universitas XXI, 2007), „**Om fi greșit galaxia!**“ (Bacău, Editura Ateneul Scriitorilor, 2010), „**La un pahar de neant...**“ (Iași, Editura Tipo Moldova, 2011), „**Ironia moderată**“ (idem, 2012), „**Pe contrasens**“ (Editura Ateneul Scriitorilor, 2013), „**Lumea se petrece**“ (idem, 2015), „**Fericit cel care...**“ (idem, 2017) și „**Ce-ar mai fi de spus**“ (idem, 2018).

Apariție „relativ frapantă în contextul poeziei contemporane, un amestec bizar de poezie umoristică, notații pătrunzătoare despre viciile lumii moderne, alegorii, fabule, inserții parodice și fulgerări metaforice, totul sub un regim de ironie acută, de zeflema cu subsol grav, într-o scriitură narativă, cu desfășurări hiperlogice (...), umor insinuant a la Mitică, ilustrând insolitul formulei“, cum îl vedea și regretatul Laurențiu Ulici, criticul generației sale, poetul și-a întregit

bibliografia cu poemul dramatic „**Legământ de eternă neuitare**“ (în tandem cu Al. I. Iosif, Bacău, Editura Plumb, 1996), volumele umoristice „**Zodiacul în doi peri**“ (Editura Junimea, 1995), „**Lume, lume și iar lume!**“ (București, Editura Expansion-Armonia, 1997) și „**Umor cu dinți**“ (Iași, Editura Opera Magna, 2005), cartea de eseuri „**Despre voință**“ (Editura Albatros, 1977), romanele „**La răspântii**“ (Editura Junimea, 1979), „**Arșița**“ (idem, 1981) și „**O anume fericire**“ (idem, 1989), volumele de traduceri „**Fuga**“ de Tristan Tzara (Bacău, Editura Deșteptarea, 1996) și „**Cuvintele hoinare în noapte**“ de Pierre Morency (Editura Corgal Press, 2000). A fost, de asemenea, inclus în antologiile „**Poezia pădurii**“ (București, Editura Orion, 1998-1999), „**Icoana mamei**“ (București, Editura Amurg sentimental, 1999), „**Umorul reformei, reforma umorului**“ (Cluj-Napoca, Editura Hiparion, 2001), „**Creatori din Moldova de Mijloc**“ (Editura Casa Scriitorilor, 2005), „**Antologie de poezie Oglinda literară 2000-2007**“ (București, Editura Do-MinoR, 2008), „**Retrospective 2**“ (Bacău, Editura Fundației Culturale Cancicov, 2008), „**Bacăul cultural - 600. Antologia Plumb, 2008**“ (Editura Ateneul Scriitorilor, 2008), „**Ateneul Scriitorilor**“ (idem, 2008), „**Autografe pentru «Bucovina literară» (2000-2009)**“, Suceava,

Editura Mușatinii, 2009, și „**Sub semnul lui Bacovia. Antologie pentru «mâine și mai mâine**“ (Bacău, Editura Art Book, 2015).

A scris, totodată, mai multe prefețe și postfețe la cărțile scriitorilor băcăuani sau ale membrilor Filialei Bacău a Uniunii Scriitorilor, instituție în fruntea căreia s-a aflat vreme de 13 ani și pe care a manageriat-o eficient, urcând cifra membrilor, de la 22, atunci când a preluat-o, la peste 80. Zestrea sa mai cuprinde însă alte „câteva piese pitite printre rafturi“, una din ele fiindu-i „scuturată“ de CCES, alte sute de poeme, eseuri și texte critice, noi pagini de proză, în parte risipite prin paginile revistelor deja amintite, la care se adaugă **Argeș, Baadul literar, Bucovina literară, Citadela, Convorbiri literare, Datini, Oglinda literară, Orizont, Plumb, 13 Plus, Poezia, Revista română, România literară, Scena, Sinteze, Spații culturale, Steaua, Teatrul românesc, Vatra, Vitraliu** ș.a.

Membru al Uniunii Scriitorilor din 1979, cunoscut în lumea literară și artistică nu numai de la noi, prețuit deopotrivă și-n Belgia, Franța, Canada, Israel, Republica Moldova, dar și pe alte meridiane, s-a implicat în viața cetății, fiind consilier județean (1996-1997), președinte al Asociației de Prietenie România-Israel, consilier editorial al unor edituri băcăuane, animator cultural, fervent al cenaclurilor revistelor „**Vatra**“, „**Tribuna**“ și „**Ateneu**“, al celor de la Asociația Scriitorilor Brașov și Filiala Bacău a Uniunii Scriitorilor, pe care l-a unit în cele din urmă cu Cenaclul „**Octavian Voicu**“, nelipsit de la întrunirile literar-artistice, dornic oricând să dea o mână de ajutor, cel ce considera că risipa face parte din profilul său zodiacal a căutat întotdeauna să fie un „om deplin“. Răsplătit, între altele, alături de premiile deja amintite, cu Diploma de Excelență a revistei „**Oglinda literară**“ pentru poezie (2009) și Diploma de Excelență a Asociației Culturale de Prietenie România-Israel (2010), Diploma de Excelență a Filialei Societății de Științe Filologice „**Alexandru Piru**“ din Bacău (2012) și cu titlul de Cetățean de Onoare al municipiului Bacău (2018), bărfitorul la colț de univers își are cu siguranță locul său în cultura națională.

Vasile Mic, Cuib de lumină

Supremum vale –

**Cel de pe urmă adio prietenului
prof. Dan Rebreanu – scriitor**

La începutul zilei de 5 ianuarie 2022,

Sufletul omului de litere Dan - Mircea Rebreanu a ales să se îndrepte spre alte zări. Lasă în inimile noastre minunata amintire a unei persoane rafinat-distinse, înțelepte, iubitoare, generoase, cu un suflet mare și bun, cu simțul umorului prezent, de mare profunzime intelectuală și rară demnitate umană.

Cu aceste cuvinte se deschidea trista veste a despărțirii de cel drag, adresată de familie tuturor celor care l-au cunoscut și apreciat pe iubitul soț și tată, invitându-i să-i însoțească, printr-un gând pios, într-un cortegiu virtual pentru a-l conduce spre lumină.

În final un ultim și pios omagiu adresat de cei dragi !

Soția Tamara și fiica Veronica

Te iubim și îți mulțumim pentru că ai făcut parte din viața noastră.

Drum bun, suflet curat !

De pe Internet ne întâmpină un mesaj de condoleanță semnat de D.R.Popescu postat în *Făclia*, ziar independent de Cluj.

Plecat dintre noi, scriitorul Dan Rebreanu lasă în memoria colegilor săi din redacția revistei *Tribuna* și redacția ziarului *Făclia*, imaginea unui om dedicat familiei și prietenilor, un exemplu benefic de empatie și o-menească înțelegere pentru cei din jur.

Condoleanțe familiei, iar pentru El – veșnică amintire. D.R.Popescu

Cu familia Rebreanu ne cunoaștem de vreo șase decenii, relațiile noastre dăinuie de pe când părinții noștri, mai precis ai Tamarei, erau prieteni, devenind nașii părinților mei. După căsătoria Tamarei cu Dan Rebreanu, întâlnirile părinților și tinerilor se făceau destul de des, fiind musafirii noștri aproape în fiecare vară. Meleagurile harghitene l-au încântat și pe Dan, iar pe parcurs s-a familiarizat și cu locuitorii Ciucului. Cu trecerea timpului și depărtările de locațiile noastre, ei stabiliți cu domiciliul la Cluj, apoi pierderea părinților noștri, întâlnirile s-au rărit. Comunicările le făceam prin schimburi de scrisori, felicitări ocazionale, la care s-a adăugat „sursa” telefonică. Dacă aș întoarce filele *Jurnalului* ...aș spu-

ne că pe Dan l-am urmărit și admirat de prin anii 1968 când i-a apărut primul volum *Dacă vrei să fii bărbat*, schițe și povestiri, „cu un ton de reportaj, amuzant de propriile incursiuni în jurul unor caractere obișnuite”. De altfel debutul absolut, cum avea să noteze, s-a întâmplat în 1966, cu povestiri, în revista *Orizont*.

Îmi vine atât de greu să-i profilez viața și activitatea Celui care s-a despărțit de această lume și de atâția oameni care l-au îndrăgit și i-au apreciat faptele atât de frumoase și nobile. Viața nu e numai o contemplație înțelegătoare...Viața începe de la fiecare și se oprește la fiecare...Suntem conștienți de toate acestea și totuși ne consolăm că *geniul vieții este și geniul morții*.

În fața vieții trebuie să punem oglinda adevărului, căci numai atunci vom putea vedea cum ne ridicăm mai sus, spre a găsi, din depărtare, piscul idealului spre care tindem tot mai mult. În Cartea vieții prietenului nostru, scriitorului Dan Rebreanu, paginile sunt opera timpului...iar imaginile trimise spre cititori sunt „ogindirea lumii” din afară de noi. De aceea nu întâmplător se spune că „imaginea e icoana unei realități, iar imaginația e îmbinarea acelor icoane”. Romancierul, scriitorul propune o lume, cititorul dispune lectura ei. „Omul care a trecut de miezul vieții lui...scrie Tudor Vianu, privește în urmă și caută firele prin care se leagă feluritele lucrări (cărțile în cazul de față), stabilește între acestea punctele de intersecție și de convergență, concepe rodul întregii lui osteneți ca pe o singură operă”. Sunt convins că Dan Rebreanu nu și-a dorit o *opera omnia*, dar avea și la această vârstă energia interioară și

patosul edificator să ne mai onoreze cu daruri spirituale, pentru că orice creație/ operă e un semn de orgoliu al apartenenței la Umanitate.

Despre perioada începuturilor sale literare apelez la referințele lui D.R. Popescu, pe care le face cu atâta acrimă și loialitate. Ca tânăr scriitor „a știut să arunce la coș ani în șir toate acele cuvinte care îmbătrânesc și umplu de riduri imaculata hîrtie, a știut să renunțe la gloriola efemerelor sezoane literare și n-a cedat orgoliului hormonal atât de zgomotos în anii mici de ucenicie.” (...) „Nu face vizite săptămânale redacțiilor, scrie, renunță, ezită, citește, uită că prin jurnale i-au apărut, elev sau student fiind, diverse articole. Litera tipărită nu-l îmbărbătează, îl face mai circumspect. Trecând de treizeci de ani, Dan Rebreanu începe să publice proză. Primul volum tipărit n-a trecut neobservat de critică. Din contră. Și totuși manuscrisele sale recente ne spun că el *acum* vine în literatură și că dincolo de volumele ce-i vor apare vom găsi în el un scriitor și-o conștiință.” (A se vedea Dan Rebreanu *Iepurele sub acoperiș* Nuvele, Editura Dacia Cluj 1973, coperta IV). Pomenim aici că volumul ni l-a dăruit autorul cu această dedicație: *Prietenilor Irina și Nicu Bucur, această carte pe care să n-o citească în grabă fiindcă sensurile ei mi se pare că se ascund ca iepurele sub acoperiș...Un mic semn al trecerilor mele prin orașul și viața lor* D. Rebreanu Miercurea Ciuc, 26 aug 75.

Cu trecerea anilor și maturizarea noastră legăturile se datorau faptului că amândoi ne-am regăsit în cărțile apărute, le citeam, comentam și le ofeream familiilor noastre și nu numai. Dedicățiile pe care le făceam păstrau acel ton al prieteniei, împărtășeam preocupări și temeri, bucurii și speranțe. Alteori câte o epistolă aducea informațiile, stările de moment și preocupările noastre. Din „Arhiva de corespondență” extrag această Felicitare de Crăciun.

Dragii noștri, Tamara, Dan, Vivi

Măreția și liniștea Sărbătorii Crăciunului să Vă aducă la vatra Voastră toate poveștile cu fire de dor, de altădată, pentru a le savura frumusețea și căldura. În Anul Nou să aveți parte de multă sănătate pentru a duce mai departe faptele Voastre →

Prof. dr. NICOLAE BUCUR

luminoase, chibzuind cu smerenie la cuvintele înțelepte și atât de senine.

Sărbători Fericite și La Mulți Ani!

Irene și Nicu și toți cei dragi. 19 decembrie 2016

Nu odată am expediat pe adresa lor din Cluj lucrările mele apărute în revistele și jurnalele din provincie. Am fost plăcut impresionat când la rugămintea mea, Dan mi-a lecturat cele 200 de pagini de manuscris și a scris un *Cuvânt înainte* cărții mele *Ademenirea timpului* (Semnat și datat *Dan Rebreanu Cluj-Napoca, 14-15 iulie 2012*), care a apărut la Editura Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe, 2012. Dedicția mea: D-lui Dan Rebreanu, prieten de demult și Familiei sale – Tamara și Veronica,

Cu deosebită mulțumire sufletească celui care a fost dintâul cititor al manuscrisului și cel care a crezut în textele „adunate” în această carte.

Cu dragoste, semnătura Nic. Bucur, 17 febr. 2013.

În luna decembrie 2020 vede lumina tiparului cartea *Amprentele pelerinului* Eseuri, Evocări, Exegeze, Cronici, Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe, 2020. Familia Rebreanu a fost printre primii destinatari cărora le-am expediat rodul meu spiritual cu această dedicație:

Dragilor noștri, Tamara, Dan și Veronica,

Cu sinceră iubire și dăruire sufletească această „plăsmuire” de spirit, cu dorința ca lectura ei să o facă în cele mai bune condiții de sănătate.

Crăciun Fericit !

Sărbători în pace și liniște. Nicu Bucur și familia.

Regretatul nostru prieten a avut parte de o experiență de viață literară frumoasă, plăcută, dar și o putere de muncă greu de comparat. Omul cult e totdeauna mai tăcut, o astfel de fire era și Dan. „Zbuciumul”, frământarea sa a fost „paloșul”, reacția cotidianului... A privit „activitățile” vieții ca un bărbat hărăzit de înțelepciune, reușind să se judece cinstit pe el însuși. Omul de spirit și cultură ca domnia sa, a încercat să-și găsească cărarea cea mai potrivită în literatura noastră modernă, însușindu-și acel crez că „literatura trebuie să fie în ultimă instanță, o *arhitectură* a spiritului în cuvinte”. Pe Dan Rebreanu l-aș posta în categoria acelor creatori literari cărora viața a avut o măsură onestă

pentru că „Prețul vieții este conștiința individuală, sinteză de senzații, idei, dorințe și visuri” (după Șerban Cioculescu). Aș mai menționa că cele trei concepte *adevărul*, *mesajul*, *ținuta* nu i-au lipsit din crezul prietenului nostru.

Calea spre reușită e presărată cu greutăți și numai prin strădani anevoioase putem ajunge la izbândă, la lumină. Stilul scriitorului, cu o rază de inspirație și de la prozatorii ardeleni, este purtătorul unui bogat material de observație/ studiere a vieții. Din referințele critice rețin aceste două afirmații despre Dan Rebreanu: „manifestă predilecție pentru proza de analiză, utilizând formele narative moderne”; „Prozator interesant și rezistent la eroziunea inevitabilă a modelor”. Narațiunile emană străluciri în lirismul fundamental, cât și acea prospetă mică, ne atrage totodată diversitatea și finețea viziunii din povestirile sale. Referitor la vechiul dialog: personaj-autor, Dan își vedea personajele sale în existența lor independentă, uneori asimilate cu persoanele existente în viața de toate zilele, care au în genere, fiecare individualitatea sa, mai mică sau mai mare.

Cel care a trăit în armonie cu propriul eu, cu ființa imaginară a viețuit în armonie cu universul (lumea în totalitatea ei, nemărginită în timp și în spațiu). A înțeles și a adâncit în publicistica sa că atât ordinea universală, cât și ordinea personală nu sunt altceva decât expresii diferite și manifestări ale unui picipiu fundamental comun. Și i-am mai înțeles acel mesaj că omul face dovada puterii sale inerente de critică, de judecată și discernământ, înțelegând că în această corelație Eul, și nu Universul are partea conducătoare. Valoarea adevărată a vieții autorul se străduia să o caute în ordinea eternă care nu admite nici o schimbare. Această ordine, cum ne-a demonstrat prin schițele, nuvelele și romanele sale, nu o putem sesiza cu lumea simțurilor, ci numai prin puterea judecății noastre. Judecata i-a fost cea putere centrală care l-a ținut demn, rezistent la „valorile vremii”, sursa importantă a adevărului și moralității.

Mi-l închipui și la acest ceas funebru cum lucra, cum se „ordona” pentru clipa/ clipele scrisului...Cărțile publicate par a grai despre acea

plăcere de-a „fabrica” fraze, pagini, capitole. Trăia cu nesaț momentele „așteptării” de-a scrie, nerăbdător de a se afla din nou la biroul său, la masa de lucru, acolo se simțea stăpân, locul „prea binelui”.

Cărțile sunt mărturia unui scriitor autentic, calculat, erudit. Un autor de reală seriozitate, de o severitate spartană cu el însuși privitor la actul creației. Rezultat al muncii, produs pur al spiritului, opera sa stă la temelia omului și îi dă sens, de acest lucru ne-a convins prietenul nostru. Dan Rebreanu se înscrie în rândul scriitorilor care și-a asumat mai mult pentru sine acest crez: „A trăi într-o civilizație înseamnă a fi solicitat de opere”. Operele sunt șansa omului de a se împlini, dar și de a se salva pe sine ca om.

Acest inteligent și brav bărbat și-a realizat vocația creatoare prin ceea ce a lăsat familiei, soției, fiicei sale și urmașilor săi.

Cum s-ar fi numit ultima carte? Testament neprevăzut...Nu-l știm?!

Voi avea mereu acea certitudine luminoasă că opera literară a lui Dan-Mircea Rebreanu va rămâne ca un tezaur de idei fecunde și personaje atât de îndrăgite pentru familia sa îndurerată dar încărcată de atâta bunătate și iubire. Noi, iubii prieteni și atașații cunoscuți Îl vom vedea și după plecarea dintre noi, pe omul, bărbatul și familistul echilibrat perfect cu universul pe care l-a evocat în scrierile sale. El a știut și ne-a transmis că acest echilibru nu trebuie să fie tulburat de către nici o forță exterioară.

Dumnezeu să-l odihnească în pace !

Asterisc

NU VĂ JUCAȚI CU FOCULI

(IV)

Un cunoscut și venerat robodocor, laureat al premiului Robonobel, a izbutit să producă în laborator o enzimă care, infiltrată în uleiul folosit la lubricarea părților mobile ale roboților, producea un fel de excrescențe pe tije metalice, care – din această cauză – deveneau din ce în ce mai rigide și inoperative. Excrescențe care se dezvoltau în mod anarhic și rapid, putând lua proporții cu adevărat îngrijorătoare, și care – neoperate sau netratate la timp – puteau bloca întregul sistem motoric al robotului contaminat. Noroc că același roboprofesor a mai inventat și un antidot, care, administrat periodic, reușea dacă nu chiar să anihileze cu totul efectul nociv al enzimei și să redea tijelor flexibilitatea lor inițială, în orice caz să oprească evoluția anomaliei, ba în unele cazuri chiar să și reducă oarecum periculoasele excrescențe. Acest antidot nu era deloc ieftin, ceea ce, în afara faptului că a reînviat substanțial profitabilitatea farmaciilor și a firmelor producătoare, a mai contribuit și la redeschiderea institutelor de cercetări, în nevoia imperioasă de a se găsi noi metode – mai economice – de a lupta contra numitului neajuns. Și s-au mai introdus în măruntaiele roboților și un fel de cipși care uneori provocau anchilozări sau perturbații în transmiterea semnalelor fotoelectrice, tratabile cu noi medicamente antivirale, sau – și mai radical – cu implantarea a noi bobine de inducție în circuitele electronice ale pacienților suferinzi.

Adevărul e că în timp roboții au ajuns la o asemenea dezvoltare și perfecțiune, cum – pe vremea Oamenilor – nici măcar Jules Verne, sau Isaac Assimov, părintele literaturii științifico-fantastice, nu și-o puteau imagina. Iar inteligența lor artificială întrecuse orice limite. I.Q-ul (coeficientul de inteligență) al unui roboțel de grădiniță ajunsese mai înalt decât cel al lui Einstein în anul 1905, când a promulgat faimoasa lui ecuație $E=mc^2$, baza teoriei relativității.

Descoperirile, invențiile și înfăptuirile roboților deveniseră infinit superioare celor din străvechea epocă

a Umanității. Și ca să ne dăm seama de asta, e suficient să ne gândim la nemaiapomenita și strălucita realizare a roboprofesorului șef al Institutului de Cercetări Robo-biologice. După numai câțiva ani de eforturi și experimentări a izbutit ceea ce n-au fost în stare generații întregi de savanți de pe timpul lui Pasteur, Freud, Miciurin sau Robert Koch. Și anume, să creeze VIAȚĂ în laborator. Utilizând doar substanțe anorganice, să producă în eprubete FIINȚE VII! Niciuna din marile somități ale Omenirii n-ar fi îndrăznit nici măcar să viseze la așa ceva. Nici măcar Leonardo da Vinci, madame Curie sau Nostradamus. Dar roboprofesorul a reușit. Roboții și-au demonstrat – odată în plus – superioritatea.

Desigur că primele ființe vii produse în laboratoarele roboților erau de dimensiuni

foarte reduse. Microscopice. În fapt, erau doar monocelulare. Din regnul bacteriilor. Dar erau vii. Trăiau. Se nașteau, se înmulțeau și muureau. Și aveau tot ce le trebuia: nucleu, cito-plasmă, membrană protectoră, ba chiar și cili vibrativi, ca să se poată deplasa. Vestea a făcut senzație. Și datorită fondurilor alocate acestor noi domenii de cercetare, curând din eprubetele, retortele și alambicurile centrifuge ale robochimistilor au ieșit și ființe mai complexe: moluște, melci (ce e drept, fără cochilii), și – după încă un veac sau două – chiar și vertebrate: șoareci, hamsteri și veverițe vii, care nici nu puteau fi deosebite de robo-veverițele adevărate de care pădurile erau pline. Doar că în interiorul lor nu aveau circuite electromagnetice, nici baterii, nici roți dințate. Aveau plămâni, aveau ficiți, vine, artere și inimi. Da, inimi. Mândria, s-ar putea spune chiar îngâmfarea, la care ajunseseră roboții în urma acestor strălucitoare reușite nu aveau margini. Și ambiția lor nelimitată – precum și neîntrecuta lor

veveriță vie

capacitate intelectuală – i-a propulsat spre realizări încă și mai fenomenale. Au creat în laborator urși. Urși vii. Mai întâi ursuleți, dar după aceea Grizzly fioroși. Au creat canguri. Cu buzunarele pline de pui. Au creat căprioare. Și zebre și girafe. Și cucii.

Credeți că atunci când primul elefant viu a ieșit, fluturându-și trompa, din supradimensionata eprubetă a robo-laboratorului de bio-zoo-creație, s-au declarat mulțumiți? Că atunci când primul bio-cimpanzeu a fost scos viu și natural din electro-incubatorul unui robo-savant și a sărit afară prin fereastra laboratorului s-au oprit? Oh, nu!!... Ținta lor era...

Ați ghicit. Și după alte veacuri - sau poate milenii - și-au ajuns și această țintă: utilizând urme de ADN extrase din străvechi fosile, au creat în laborator ființe vii care le semănau întrutotul. Aveau cap, trup, membre, puteau să vadă, să audă, să vorbească. Dar erau vii. Trăiau. N-aveau un singur piston în corpul lor, un singur arc de oțel, o singură celulă fotoelectrică, un singur șurub, și cu toate astea, mergeau, erau capabili să urce trepte, să lovească o minge cu piciorul, să rezolve probleme de matematică, să apuce cu mâna un ou, fără să-l spargă. Știau să rădă, să plângă, să tușească, să strănute și să sughită. Uneori trăgeau și gaze. Și – cum am spus – le semănau întocmai. Aceste ființe au fost numite robotoizi. Primele exemplare au fost prezentate doar la congresele științifice internaționale, sau – ca să se satisfacă justificata curiozitate a mulțimilor – în bălciuri sau la muzeele de ciudățenii. Dar curând roboții și-au dat seama și de avantajele materiale pe care le puteau obține de pe urma robotoizilor. În primul rând, aceștia îi puteau înlocui într-o mulțime de locuri de muncă – oferindu-le astfel roboților mai mult timp liber. Apoi, erau foarte utili în cazul unor intervenții în situații periculoase: incendii, explozii...

veveriță electronică

ALEXANDRU ANDY

PROTOCOALELE DE LA TORONTO (IV)

Mai sunt două argumente că Protocoalele de la Toronto au fost întocmite de **FRANCMASONERIA anglo-saxonă din Canada**:

- - Regina Marii Britanii are proprietăți pe aeroportul d la Denver;
- - legătura dintre familiile Rockefeller și familia regală engleză: «Doctorul Leonard G. Horowitz ne amintește că laboratoarele Roche (Hoffman-LaRoche), declarate vinovate în anul 1999 de escrocherie privind furnizarea de vitamine pe piața mondială, făceau parte din cartelul petrochimic și farmaceutic provenit din IG Farben, de tristă amintire; că „John D. ROCKEFELLER i s-a alăturat lui Prescotty Bush [bunicul lui George W. Bush, n.a.], dar și familiei regale engleze, pentru finanțarea inițiativelor «de îmbunătățire a rasei», care au dat naștere programelor «eugenice» ale lui Adolf Hitler. În timpul aceleiași perioade, familia Rockefeller a monopolizat practic industria farmaceutică americană, precum și laboratoarele de luptă împotriva cancerului și de cercetare genetică».¹

«3. Vom umple vidul interior al acestui tineret, inițiindu-l, încă de la cele mai fragede vârste, în universul computerelor. Vom folosi, în acest scop, sistemul de învățământ. UN SCLAV ÎN SLUJBA ALTUI SCLAV, care va fi CONTROLAT DE NOI».

Deja s-a ajuns aici. **SCOALA A DEVENIT ÎNVĂȚĂMÂNTUL ONLINE. Rolul principal l-a jucat PANDEMIA (cine mai crede azi că pandemia, cu virusul Covid-19, a izbucnit spontan sau a fost eliberat neintenționat dintr-un laborator?) CREATĂ ȘI FOLOSITĂ DE ARMATĂ.**

«Washington Post din 20 iulie 2009 declara: „Peste 9 000 de fiole conținând agenți patogeni au ieșit lipsă în timpul unui inventar efectuat de armata americană. Aceste fiole, care erau depozitate la Ford Detrick, conțineau toate toxine extrem de periculoase: agenți patogeni ca

virusul Ebola, antrax, toxinele botulinice, virusul encefalitei calului din Venezuela, care provoacă tularemie. Depozitate într-un dispozitiv frigorific, cele mai multe din aceste fiole nu erau utilizate de mulți ani. Oare cum este posibil?».²

Si în România, tot un militar, col. VALERIU GHEORGHITĂ, este coordonatorul campaniei de vaccinare!

Să lăsăm însă Armata cu mercenarii ei și să revenim la pandemie.

În cartea lui Claire Séverac, **COM-PLOTUL MONDIAL ÎMPOTRIVA SĂNĂTĂȚII**, există un subcapitol intitulat: „Oare se pregătesc pentru o pandemie de gripă, sau pregătesc o pandemie de gripă?”

Planul acestei „Noi Ordini Mondiale” de a reduce populația globului de la 6 (7) miliarde de locuitori la 2 miliarde de oameni este pus în aplicare prin intermediul PANDEMIEI. În țara noastră au decedat în anul 2020 (începutul pandemiei), 88% din totalul bolnavilor de cancer, care făceau tratament în anul 2019. În anul 2020 au decedat maturii care aveau comorbidități (în special cei cu diabet sau hipertensiune), dar în anul 2021 au început să moară și copiii (în școli au început infectările masive, toate puse pe seama virusului Delta provenit din India. Nu-i așa că India – fostă sub dominație engleză – este un vast teritoriu experimental al noilor virusi?). Astfel, rămân noului „Gvern Mondial” numai cei rentabili exploatabili.

Președintele Johannis a făcut recent afirmația că „statul a esuat”. «Dar, prin rezoluția WHA 58.3 adoptată în anul 2005 de Adunarea Mondială a Sănătății, OMS a proclamat întâietatea asupra suveranității statelor, care și-ar pierde autoritatea în cazul declarării unei „pandemii”, înlocuind cu comitete de criză care se ocupă de sănătate și de infrastructurile de securitate ale țării. Această dispoziție se aplică tuturor celor 194 de state semnatare ale Convenției de Aderare la OMS».⁴

Să revenim la interdicțiile care se aplică acum celor NEVACCINATI.

²Ibidem, p.165.

³Ibid., p.158-161.

⁴Ibid., p.162.

În Apocalipsa 13, 17 se spune: «Încât nimeni să nu poată cumpăra sau vinde, decât numai cel ce are semnul, adică numele fiarei, sau numărul numelui fiarei».

În zilele noastre, toate produsele au codul de bare cu nr. **6.6.6**, bonurile de casă, facturile etc, au aceleași coduri cu linii care ascund cifrele **6.6.6**.

«După psihoza atentatelor din 11 septembrie și uraganul Katrina, echipa neoconservatorilor administrației Bush a profitat pentru a elabora cu minuțiozitate „Model State Emergency Health Powers Act”! Circulă zvonul că el ar putea fi pus în aplicare și, în acest caz, refuzul americanilor de a se vaccina ar constitui o infracțiune penală, fiind astfel constrânși să o facă. Pentru că declararea unei „situații de urgență în materie de sănătate publică” le oferă guvernanților și responsabililor cu sănătatea publică puterea, pe lângă dispozițiile OMS, să aresteze indivizii; să schimbe legile și regulamentele statului, inclusiv pe cele referitoare la viața privată, la drepturile de proprietate; să mobilizeze miliții în scopul aplicării măsurilor hotărâte de stat; să dețină controlul asupra proprietății private sau publice și a rețelilor de comunicație; să culeagă și să împărtășească informații personale referitoare la sănătatea oricărui individ, precum și informații genetice; să rationalizeze armele de foc (de neimaginat până în prezent, în ciuda masacrelor regulate, atât de puternic este lobby-ul armelor), explozivii, hrana, carburantul și alte băuturi→

Prof. EUGEN MERA

Amvon

Inima cântărește diferit

Vi s-a întâmplat, nu-i așa, să priviți același lucru împreună cu alte persoane, sau să auziți aceeași frază, și să constatați că percepția sau înțelegerea este diferită de la om la om. Și asta pentru că oamenii judecă lucrurile printr-un filtru valoric divers.

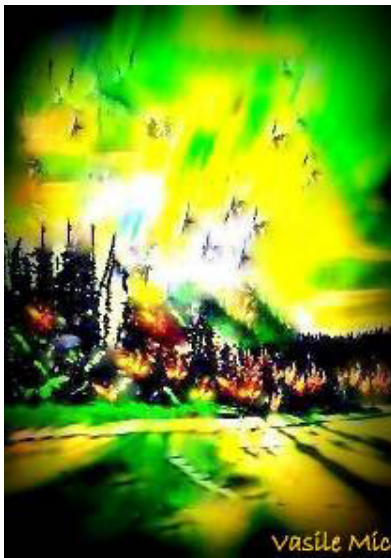
„Un bărbat a descoperit în pământul său, o statuie de marmură de o mare frumusețe și a dus-o unui colecționar pentru a o valorifica.

Colecționarul a cumpărat-o pentru o sumă însemnată. Cu banii în buzunar, norocosul descoperitor al statuii își spunea în sinea lui în timp ce se întorcea acasă: „Cum poate cineva să dea atât de mult pentru o piatră cioplită îngropată și neștiută în pământ probabil de o mie de ani?”

În același timp, colecționarul se uita la statuia de curând cumpărată și-și zice: „Câtă frumusețe! Ce suflet a plâsmuit-o prin visare! Și câtă prospețime după un dulce somn de o

mie de ani. Cum poate cineva să dea acestea toate pentru niște bani, fără suflet și lipsiți de vise?”

Cei doi au avut aceeași statuie în mână dar valoarea ei au cântărit-o diferit.

Vasile Mic, Dincolo de zări

Orbul și lumânarea

Într-o noapte întunecată, un orb mergea pe drum, având pe umăr un urciur plin cu apă și ținând în mână o lumânare aprinsă.

Un tânăr îngâmfat care-l întâlni, fu mirat văzând pe acest orb ce-și lumina calea cu o lumânare.

-Nerod ce ești, - îi zise el - la ce-ți folosește această lumânare? Noaptea precum și ziua, întunericul ca și lumina nu sunt același lucru pentru tine?

-Ba da, - îi răspuse orbul - dar eu nu duc această lumânare pentru mine, ci pentru un îngâmfat ca tine, pentru ca să nu mă lovești și să-mi spargi urciurul.

Pr. Dr. GHEORGHE ȘINCAN

→alcoolice, printre alte produse. Massachussets ar fi adoptat o lege prin care refuzul vaccinării ar costa 1 000 de dolari amendă și o lună de închisoare. Armata americană ar fi fost desfășurată pe tot teritoriul Statelor Unite. Opt sute de lagăre de concentrare instalate în ultimii ani (momentan sunt goale), gestionate de FEMA (Federal Emergency Management Agency), care intervine, în timpul marilor catastrofe, în teritoriu, i-ar aștepta pe recalcitranti și sute de mii de cosciuge ar fi stocate în mai multe state americane.⁵

. Când toată lumea va fi vaccinată, se va aplica fiecărei persoane, prin vaccinare, un microcip fără ca persoana respectivă să știe acest lucru Vom reveni și asupra acestui subiect.

«„Stăpânii lumii” ar fi pe cale să ne facă să credem într-o amenințare teribilă, să întrețină un climat de teamă peste tot în lume pentru a ne supune unei vaccinări prin promulgarea legii martiale. Totul pentru a putea controla mai bine populația, în cel mai rău caz să

elimine o bună parte a ei!»⁶

Numărul 5 este numărul fundamental al SOCIETĂȚILOR SECRETE!

Cifra 5 simbolizează pe LUCIFER!

5 = LUCIFER.

5 = LUCEAFĂRUL de DIMINEATĂ!

5 = simbolul OMULUI.

5 = simbol al creației neterminate

5 = în Islam, numărul orelor de rugăciune; pentagrama celor cinci simțuri și a căsătoriei

5 = Ziua SARPELUI aducător de PLOAIE! ș.a.m.d.

«În calitate de Stăpân al sălașului AUOREI, Quetzalcoatl^{*}, renăsând sub forma lui VENUS, LUCEAFĂRUL de DIMINEATĂ este reprezentat în manuscrisele mexicane ca un personaj având marcată pe chip CIFRA CINCI, sub forma a cinci puncte mari, dispuse ca pe fața unui zar. De aceea, numărul cinci are semnificație ezoterică, în cadrul simbolismului clasei sacerdotale și războinice, sacrificiul, sau mai degrabă autosacrificiul și

REÎNVIEREA».⁷

În cadrul FRANCMASONERIEI «Numărul 5 (cinci) semnifică energia creatoare, activitatea oamenilor, cele 5 degete de la mână sau picior, cele 5 simțuri. Este numărul CALFEI, sau al COMPANIONULUI, situat între trei (al ucenicului) și șapte (al maestrului).

Principala sa reprezentare este STEUA STRĂLUCITOARE sau PENTAGRAMA, a cărei formă amintește de corpul uman.

Numit și „număr hermafrodit” este format dintr-un triunghi triplu cu cinci linii și cinci vârfuri, la pitagoricieni simbolizează sănătatea. Cabbaliștii considerau această emblemă drept talisman și înscriau numele Divinității în centru și la fiecare vârf. Franc-masonii au adoptat acest simbol, ca și importanța numărului cinci».⁸

(va urma)

Ibănești, 14 octombrie 2021 – Sf. Cuv. Parascheva de la Iași

⁷JEAN CHEVALIER, LAIN GHEERBRANT, Dicționar de simboluri, vol.1 (A-D), Editura Artemis, București, 1994, p.310-315

⁸EMILIAN M. DOBRESCU, op.cit., 24

⁶*Ibid.*, p.163.

^{*}ȘARPELE CU PENE la azteci

⁵*Ibid.*, p.163.

Teatru

În așteptarea fiului

(piesă într-un act, fragment)

PERSONAJELE:

Mama, Vecina, Vecinul

Motto: „In brevis”

Scena I

(Scena este împărțită de un gard; într-o parte locuiește Mama, iar în cealaltă parte Vecinul și Vecina. Fiecare are în spate același stil de casă, doar casa Mamei este mai veche. În depărtare se profilează turla bisericii. Ideal ar fi ca în locul gardului să curgă un pârau tulbure pe toată durata piesei și să se audă, în surdină, din când în când, clipocitul molcom al apei. Mama rostește un soliloc/spovedanie/jeluire, care este întrerupt(ă), pe alocuri, de dialogul celor doi; pe scenă, aceștia nu comunică deloc cu Mama.)

Mama: Iartă-mă că îndrăznesc să-ți bat la ușă, Doamne, și îmi plec fruntea și genunchii înaintea Ta, (se așază în genunchi și se închină), acum, în ceas adânc de seară, dar mie mai ușor să vorbesc cu Tine decât cu oamenii! Cunoști pricina dorințelor, îngrijorărilor și așteptărilor mele. Atâția amar de ani mi-am pus frâu gurii, dar acum nu mai pot, sânt tare necăjită. Tu, care le știi și vezi pe toate, dă-mi un semn, fie el cât de mic, să-l pot desluși numai eu, și spune-mică fiul meu trăiește. Asta este vrerea mea. În clipa asta nu-ți cer altceva... Îmi lipsește atât de mult... Doamne, Ziditorule tuturor făpturilor de pe acest pământ, m-ai învrednicit să fiu mamă, dăruindu-mi-l! L-am crescut cum m-au crescut și ai mei pe mine, i-am sădit înțelepciunea și frica Ta ca și el să te iubească din tot sufletul și cugetul lui... N-am avut cum să fiu mereu lângă el, dar rugăciunile mele l-au însoțit oriunde a mers. Când mi l-ai dat, mi-ai umplut casa de veselie și inima de iubire și bucurie. Am zis atunci că sunt pregătită să înfrunt toate necazurile, dar uite că acuma numi-l aduci înapoi. Cât să mai aștept? Eu l-am visat într-o mie și unul de chipuri, numai fără suflare nu, de-aceea ferestrele nădejdi mele rămân deschise. Tu, care ești izvorul vieții, mângâie-mi durerea pe care o port risipită în suflet de atâția ani. Fă să-mi mijească și mie lumina Ta, stâmpără-mi inima cătrănită. Nădej-

dea mea este în Tine, m-am ofilit, am îmbătrânit și încărunit în casa asta așteptându-l; nu mai știu când este zi sau noapte. Odaia mea a devenit biserică și aici am respectat toate rânduielile de peste an ca să mi-l aduci teafăr și nevătămat. Fii milostiv cu mine și nu mă lăsa cu inima îndoită. O, cât am năzuit să izbăvești viața lui! La început, câțiva ani, n-a fost noapte să nu-l visez. Acum, fie-ți milă de sufletul meu pustii și mâhnit și trimite-mi-l acasă, fie el schilod, fie slut, căci îmi este cu neputință să mai aștept... Măcar atâta drept să am și eu. La Tine, totul este cu putință. Mărturisesc cu inima deschisă că mi-am istovit puterile, iar lacrimile amare mi-au secăt... Da, am plâns, dar nimeni n-a știut, doar Tu, Doamne! De supărare mi s-a întunecat mintea, de aceea, te rog, Doamne, luminează-mi-o să mă liniștesc... ba, vorbesc și singură. De-abia mă pot aduna. Mi-am pierdut șirul gândurilor. Eu vin în fața Ta cu mare încredere, așa cum sunt, n-am vorbe de miere, n-am cuvinte meșteșugite, primește-le așa cum le știu și nu mi le disprețui, Doamne. Privește în sufletul meu îndurerat, îi curat ca lacrima, te rog nu-mi spori suferința și așteptarea... Amară-mi este viața. De ce nu m-ai pregătit ori să-mi fi trimis cineva carte: uite, femeie – sau cum ar fi vrut să-mi spuie – fiul tău nu se mai întoarce, s-a prăpădit pe câmpul de luptă, la datorie!? A fost rănit, i-a dat cineva de urmă ori și-a găsit altă mireasă și deja are familie, și-a făcut un rost, cum am auzit la radio despre alții? ...Să suport mai bine vestea ce-o să-mi dai... Știu, Doamne, că ești milostiv, nu mă îndoiesc de asta, și i-ai purtat de grijă și l-ai ferit de primejdii. De asta, ca mamă, smerită vin cu speranță la tine și te-ntreb: ce ai hotărât în privința lui? Care a fost voința Ta? L-ai luat la Tine? Trebuie să recunoști și Tu că nu iau numele Tău în deșert, știu că de la Tine sânt toate. Cât mă vei mai cerca, Doamne? Liniștește-mi sufletul și alungă-mi

deznădejdea și întristarea din el! Privește, nu port veștminte cernite și trăiesc cu speranța că l-oi vedea intrând pe porțiță... Nu este bucurie mai mare pentru o mamă decât să-și vadă fiul întors viu din război. Ai văzut cât l-am așteptat! Trimite-mi o rază mângâietoare și spune-i inimii mele că trăiește, doar atâta Te rog... M-aș mulțumi și cu atâta. Eliberează-mă de această amărăciune... Când să se bucare și el de viață a primit ordin de încorporare. Toți tinerii din așezarea asta, care au mers pe front, au răbdat de foame, de frig și de sete, dar au venit înapoi. Oare pentru că au primit înainte cămășile de mire? Fata cu care urma să-și unească viața i-a cusut cămașa de mire și l-a așteptat trei ani că doar-doar se va întoarce, va apărea ca să i-o dăruiască. El i-a promis că o va face mireasă... Am crezut că mor când am văzut că toți se întorc numai al meu nu. Oare ai hotărât să-l jertfești? Ți-ai luat mâna tămăduitoare de pe mine? L-ai jertfit ca să-i izbăvești pe alții? Dacă, da, Doamne, i-ai curmat viața în floarea tinereții unicului meu fiu, nu Te-ai gândit la asta? Dintotdeauna m-a înspăimântat moartea timpurie! Mi-aș smulge inima să știu că mi-ai luat pe singurul meu fiu, bogăția vieții mele, lumina ochilor mei... ce soartă vitregă ne-ai pregătit amândurora!? Totuși, eu, nefericita de mine, nu renunț la a-l aștepta să știu că voi pieri așa. Mi-e sufletul pârjolit de dorul lui, dar mă încred încă în Tine că azi-măine o să mi-l aduci înapoi... M-am înșelat? Ce vorbe să mai rostească buzele mele ca să-ți înduplec voința? Iată, am albit, așteptându-l. (timorată) Ascultă-mi dorința și adă-l acum, în preajma sorocitei mele plecări... să-l văd și să-l îmbrățișez o singură dată și-apoi ridică-mă la Tine. Cât l-am așteptat de Crăciun și de Înviere, mai ales, numai eu știu! Sânt la capătul puterilor... am ostenit. Toate încercările la care m-ai supus le-am dus până la capăt, dar acuma nu mai pot... Lumea asta nestatornică s-a schimbat. De la o vreme mi-au slăbit vederile. Când trec oamenii pe dinaintea casei mele nu mai recunosc pe nici unul. Sânt o biată trecătoare, singură și amărâtă... Până și florile din grădiniță plâng și se ofilesc alături de mine. Nimeni nu mai e lângă sufletul meu. Pe toți cei dragi →

ICU CRĂCIUN

mie i-ai chemat mai devreme lângă Tine. (cu glasul stins) Îndură-te și nu-mi nărui această ultimă dorință. Lumea mă condamnă că mi-am pierdut timpul în zadar, că n-are nici un rost traiul meu. Ar fi fost mai bine să-l fi dat uitării, să fi ieșit și eu în lume, să-mi fac de cap ca o dezmațată, să fi cunoscut mai bine lumea asta năvalnică în care trăiește majoritatea semenilor mei? Mi-e de ajuns să aflui de la radio despre pizma, răutatea și minciuna care au umplut omenirea și se plimbă nestingherite pe întreg globul pământesc. Aici, în această casuță, curte și grădină, pe care mi-ai rodit-o an de an, mi-am trăit viața, în așteptarea fiului și preamărindu-te pe Tine. Când am fost bolnavă, m-ai vindecat, când am fost supărată, m-ai mângâiat, când n-am avut, mi-ai dat, nu m-ai lăsat niciodată de izbeliște. M-am mulțumit să-mi fac raiul meu aici, căci atâta mi-a mai rămas. Nu mi-au trebuit desfătări și bogății, nu mi-am dorit palate și nici avuții. N-am fost ispitită de ele. Am stat departe de vrajbe și îndoieli. Nimănui nu i-am dorit rău. Ai văzut ce fel de fapte am săvârșit. În tot acest timp, Tu mi-ai fost singurul meu reazem. Dacă nu mai există iubire, mai are vreun rost să trăiesc cu oamenii? Cine este mai aproape de Tine eu sau ei?... Acum, după pâine și ce-mi trebuie îl trimit pe Ionuț, fiul vecinilor. Pentru fiecare serviciu îl răsplătesc cu vârf și îndesat. El este omul meu. Înaintea lui, a fost tatăl lui, cât a fost copil. (furate de gânduri) Copiii sânt curați și neprihăniți la suflet. Ei spun întotdeauna adevărul, nu-s stricați și întinați, dar și ei suferă, trec prin încercări nu o dată ca ale părinților.

Vecinul: Muierea asta are zile când nu se clintește nici din odaia ei. Parcă trăiește pe altă planetă. Mă mir că a ieșit astăzi afară. Cred că nu mai suportă singurătatea, de-aia vorbește singură. În secolul 21 să respingi televiziunea, telefonul mobil, cine a mai auzit? Ea, cu radioul și cărțile. Nu-i trebuie altceva.

Vecina: Da, da, îi simte acut lipsa băiatului. Până și apropiații au părăsit-o. Habar n-are că numai noi am rămas susținătorii ei.

Vecinul: Încăpățanată rău! Să nu iașă din curtea ei patruzeci de ani! Cine a mai auzit una ca asta?! Nici în filme și nici în cărți nu întâlnești așa ceva. Au mai fost mame care și-au pierdut

fiii, dar parcă în asta s-a adunat toată suferința lumii. În primii anii de după război, zicea că nu părăsește curtea că, dacă fiul i se întoarce, s-o găsească acasă. Ce tot bombănește?

Vecina: Are și ea hachițele ei. Oricât te-ai strădui să deslușești ce spune nu poți înțelege.

Vecinul: Deși a trecut atâta timp, în loc să uite ori măcar să i se fi domolit durerea, pentru ea, parcă mai ieri s-au întors camarazii fiului ei, fără dânsul. Doamnă, amintirile și lucrurile care și-au pierdut trăinicia se depozitează în pod. Ea tot cu fiu-su cu noapte cu zi. Cine a mai văzut așa ceva?

Vecina: Nu știu ce să zic, dar așa se întâmplă dacă trăiește izolată și nu intră în vorbă cu nimeni. A avut curajul să îmbătrânească singură. Doar poștașul cât o mai caută când îi aduce pensia de văduvă de veteran de război. Pe bărbatu-său nu l-a jelit atâta ca pe fiul ei.

Vecinul: Pe fiul său nu l-a jelit deloc. Ea încă mai speră să se întoarcă acasă.

Mama: Cred cu tărie, Doamne, că există viață după moarte. Știu că viața nu se sfârșește cu mine, dar de ce nu-mi dai și mie o rază de lumină, de bucurie? Un strop de speranță mi-ar fi de-ajuns. Primenește-mi măcar gândurile! Niciodată nu m-am simțit atât de vlăguită și îndurerată. Alină-mi întristarea, mângâie-mi durerea din suflet și ușurează-mi așteptarea.

Vecina: Astă-iarnă am bătut de câteva ori la ușa ei să-i duc niște ceai fierbinte că n-am văzut fum ieșind pe hornul casei. Știi ce-a făcut?

Vecinul: Ce?

Vecina: Mi-a mulțumit pentru buna mea intenție, dar nu mi-a deschis. „Deocamdată n-am nevoie de ajutorul d-voastră. Mulțumesc” mi-a zis înțepată din spatele ușii.

Vecinul: Du-te intră în vorbă cu ea.

Vecina: Cui să-i vorbești, dacă nu vrea să audă pe nimeni. Vrei să mă afurisească?

Vecinul: N-ai grijă! Se va schimba ea. Când i-a fi greu să-și bage lemne pe foc ai să vezi cum va primi. Nu va mai avea putere să reziste. Toți sânt mari și tari, dar are să vină vremea când frica îi va stăpâni mintea și inima. Atunci ai s-o vezi! Viața e scurtă, n-ai cum s-o prelungi.

Mama: Știi că el mi-a luminat viața de la naștere până la plecarea în blestematul de război, - necopt încă - spune-mi ce să fac să mă duc împăca-

tă dincolo. Mângâie-mă măcar acum. Am avut zile pline de griji și am plâns să nu mă vadă nimeni, dar m-am ridicat, căci atunci a fost și el în preajma mea. Cât a fost acasă am făcut pentru el tot ce am putut. Încă mai trag nădejde, cu temei, că va veni și va bate la ușă, ca un străin, să ne sperie, cum avea obiceiul înainte de a izbucni războiul, iar eu îl voi îmbrățișa. Adămi-l să-l mai văd o dată și-apoi fă ce vrei cu mine. (tainic) Numai Tu mă cunoști, de aceea, îl port și-l pomenesc mereu în rugăciunile mele, iar dacă te-am supărat vreodată, iartă-mă..., fii îngăduitor cu mine că știi că am sufletul curat și inima deschisă și cu ajutorul Tău am trecut peste multe necazuri. Iartă-mă și că, uneori, am uitat de Tine, Doamne, mai ales când mi-a fost bine.

Vecina: Într-un an a circulat zvonul că i se va întoarce fiul. Ea, femeie în toată firea, alerga prin curte ca una care și-a pierdut mințile... Dar ia spune cum a fost cu plecarea ta în Ungaria, că eu am auzit-o povestită din gura altora?

Vecinul: Lesne de vorbit, greu de găsit. Gura lumii n-o astupă decât pământul. Asta a fost mai demult... (schimbând tonul, scuturându-se) Cum să fie? Mi-a trimis mesagerul să mă duc până la ea acasă. M-am dus, m-am așezat pe un scaun în fața ei și mi-a povestit că a auzit la radio că în Ungaria, la marginea orașului Szilvasvarad, se află un mormânt și un monument funerar ridicat unui soldat român, necunoscut, și mă roagă să merg până acolo să-i aduc date despre el. Firește, a adăugat că-mi plătește fiecare pas.

Vecina: Și?

Vecinul: Și mi-am zis că a avut parte de suficiente dezamăgiri. Am mers, l-am găsit, l-am fotografiat, m-am interesat cine l-a înmormântat, nimeni nu mi-a dat un răspuns mulțumitor. Pe monument, făcut din stejar, erau scrijelite aceste cuvinte în maghiară: „Ismeretlen roman katona nyughelye. Valahol, valaki, o tis haza varta! *Hobaru ver konny, szenvedes!* 1944. 12. 18!” (neutru) Pe românește: „Aici se odihnește un soldat român necunoscut. Undeva, cineva l-a așteptat și pe el acasă! Război, sânge, lacrimi, suferință! 18 decembrie 1944.” Cam puțin, însă ea m-a plătit regește. A meritat să merg până acolo. Adevărul e că moartea fiului ei este verosimilă. Nu a confirmat-o nimeni.

Teatrul dă viață, vieții –

Alexa Visarion, „Cealaltă scenă”

Ediția cu numărul 31, a Festivalului Național de Teatru, noiembrie 2021, s-a desfășurat în condiții de restricții pandemice, în online, ca și precedentă. Având o ofertă impresionantă de spectacole, prezentate publicului gratuit, festivalul s-a îndreptat și spre oferta de carte, cuprinsă în secțiunea „Cărți, gazete, publicații”. Astfel, 45 de „povești”, eseuri, cronici de teatru, romane, întâmplări teatrale, despre viața din și de dincolo de scenă, semnate de nume de referință ale artelor spectacolului, din spațiul teatral românesc - Andrei Șerban, George Banu, Alexa Visarion, Mihai Măniuțiu, Alexander Hausvater, Oltița Cântec, Miruna Runcan și mulți alții, au fost semnalate împătimitilor de teatru și mărturii teatrale.

Regizorul Alexa Visarion a fost prezent cu cele mai noi apariții ale sale, *Cealaltă scenă*, volum publicat la Editura Ideea Europeană și *Profetii spectaculare*, apărut la Editura Artes, Iași, ambele în anul 2020. *Cealaltă scenă*, este parte a unei trilogii, ca explorator în laboratorul artelor spectacolului, trilogie care mai cuprinde volumele - *Împotriva uitării*, apărut în anul 2017 și *Nostalgia valorii* în anul 2018, toate publicate la Editura Ideea Europeană. *Împotriva uitării* puncta împlinirea celor 70 de ani de viață, iar *Cealaltă scenă* marchează 50 de ani de activitate, de căutare a nobletei profesiei, de neliniști și confruntări, în universul vieții teatrului și a filmului. Cu o grafică deosebită, semnată de Bianca Simionescu, imaginea copertei volumului, exprimată printr-o polivalență semantică, provoacă spre căutări de sens.

Alexa Visarion, autentică valoare a universului teatral și cinematografic, plămădește o carte de analiză și spovedanie a esteticilor teatrale, împărțită în 25 de eseuri, complete de cuvântul precursor, *Alexa Visarion, un căutător de lumină*, semnat de profesorul și criticul Călin Ciobotari. Volumul este închinat memoriei regizorului Radu Penciulescu, cel care i-a fost profesor, mentor, care i-a creat disponibilități pentru înțelegere, și „libertatea de a fi regizor”. Personalitate marcantă, regizor, scenarist, profesor, cercetător, Alexa Visarion, cu o erudiție remarcabilă, prin metafore și cuvinte meșteșugit alese, creează, în paginile cărții, reale poeme în proză, de o frumusețe care te inundă, relevând

profunzimea cunoașterii și a înțelepciunii. Tristetea creatorului de valori autentice, potopit de impostură și „ceremonialul oficializant al mediocrității” în artă, este relevantă în esul *Impostura și alibiurile ei*, unde notează că: „Marile teme ale teatrului se șablonizează adaptându-se cotidianului fără nicio urmă de identitate revelatoare. Se relatează, se justifică, se arată [...] Construim acum spectacole fără să știm nimic despre tainele cuvântului și ale imaginii.”

Lipsa de idealuri, micimea existenței, la care suntem condamnați, transpar prin spiritul creator al marelui Caragiale, cel care naște-n comedii o lume tragic-absurdă, dar și prin lumea răsturnată, absurdă și grotescă a lui Bruegel, cu a sa *Parabolă a orbilor* și semnificațiile ei alegorice. Ne numește „popor al lui Eminescu”, cea mai înaltă încorporare a inteligenței române, un dar de esență cu care a fost înnobilit poporul român: „opera eminesciană devine altar de sinteze care o înlănțuie în marea constelație a istoriei culturii universale. [...] A fi poporul lui Eminescu – iată nobila chemare pe care opera Poetului o ține trează, încă trează în noi...”. Arta de a citi dă odihnă întrebărilor autorului, iar scrisul ca și dragostea se preface în poezie. Continuă și în aceste pagini evocarea desăvârșitului talent Aureliu Manea, prezent și în volumele anterioare, regizorul pentru care spectacolul devine o treaptă spre soare, cu înțelesuri adânci și rosturi tănuite. Îl mărturisește pe Artaud și al său teatru fizic, în dublul metafizic, teatrul ca dublul ființei, prin care aceasta se află de o ființă cu neființa, regizorului conferindu-se statutul de *artifex divinus*. Între critică și creație e doar o diferență de proces, subliniază Alexa Visarion. Creativi, criticii de teatru, desfășoară un act de „solitudine și asceză, fără satisfacții imediate”, critica începând odată cu actul creației.

Artiștii sunt inventatori de magii spectaculare, pe care le amintește notând despre prezentele scenice din Reuniunea Teatrelor Naționale Românești, ediția a IV-a, Chișinău,

2018, din Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu, 2019, al cărui crez este promovarea calității artistice performante. Teatrul face parte din viață, apreciază autorul, modelează lumea și întretine starea de veghe a existenței, jocul oamenilor numit „viață” e în fond tema tuturor dramaturgilor, consideră punctând despre ediții mai vechi și mai recente, 2018, ale Festivalului Internațional de Dramaturgie Contemporană, din Brașov.

Iubindu-l pe Cehov, l-a talmăcit scenic în montări în care ființele cehoviene și-au găsit dublul, pentru ca publicul să simtă trecerea și ecoul teatrului plin de poezie, fără de care teatrul e doar „histrionism rătăcitor”. Regizorul-autor amintește și alte opere teatrale, pe care le-a dimensionat scenic, *Neînțelegerea* lui Camus, *Woyzeck* de Georg Büchner, pendulând între uman și inuman, între aparență și esență, montări în care moartea resemnifică întreaga lume. Cuvântul e un „labirint iluminat de interpretare”, în lumina reflectoarelor, notează Alexa Visarion, iar tăcerea principalul mijloc de expresie, ce cuprinde înțelesuri care vor deveni mărturisiri în replica ce va urma. Teatrul și viața se găsesc permanent într-un raport de vecinătate, teatrul „se naște din pasiune sfidând echilibrul, prudenta, ce au fost întotdeauna paralizante. Misteriosul <mesaj> al scenei nu are gând, ci stare, nu are deslușire, ci răspântie, nu e transmisibil, ci trăibil.”

Creația artistică, o percepe ca pe un proces de selecție și esențializare, în care este transmis universalul prin intermediul individualului, vorbind despre inegalabilul Dorel Vișan, care a căutat în actorie trasee de iluminare, actorul fiind o creație a vocației destinale, un artist care își nuanțează cu finețe și smerenie, măiestria. Un gând de pioșenie îndreaptă spre alți artiști emblematici clujeni, care veghează acum de sus, din podul scenei, miracolul existenței spectacolului, întristați ai bucuriei efemere, aleșii cosmice visări. Duhul talentului lor rămâne însă în teatrul, pe care l-au binecuvântat sacral cu truda și bucuria jocului lor, așa cum apare în esul *Cerul din podul scenei*, un athanor al amintirii.

Vorbește mult despre Moarte, în aceste pagini, despre trecerea dincolo, dar nu cu teamă și disperare, ci cu liniștea creatorului care intuiește perenitatea operei sale, perenitate ce îi va asigura ființare și după ce va părăsi acest tărâm.

TAMARA CONSTANTINESCU

Literatură și film **Culisele gloriei**

Aparențe și adevăr devoalate doar în culise... Cum arată culisele gloriei? Marilyn Monroe s-a născut în 1926 și a murit în 1962 la Los Angeles. Probabil o supradoză de barbiturice. A avut multe roluri repetitive, făcând un slalom umilitor printre depresie și anxietate. În 1957 filma la Londra *The Prince and the Showgirl* în regia lui Laurence Olivier. Un anume Colin Clark se infiltrează în lumea filmului cu o perseverență maladivă. E numit „al treilea asistent”, omul bun la toate. Olivier îl roagă să aibă grijă de Marilyn, astfel că domnul Colin Clark a scris o carte-jurnal, care i-a servit regizorului Simon Curtis la realizarea filmului din 2011 *O săptămână cu Marilyn* (poate fi văzut pe *Netflix*). Joacă Michelle Williams (Monroe),

Eddie Redmayne (Colin), Keneth Branagh (Olivier).

Marilyn e capricioasă, întârzie la repetiții, cu o figură de *noli me tangere*. Extrem de fragilă, dependentă de o serie de pastile revigoratoare – „le place s-o țină dopată, e mai ușor de controlat...sunt îngroziți să nu le scape cloșca cu ouă de aur”. O întreagă armată (echipa de filmare) e pe urmele ei. Ea se atasează de Colin, simte copilăria din el, generozitatea și onestitatea. Cu el se refugiază în natură, uitând de calvarul filmelor. Sigur că el se va îndrăgosti, ca mulți alții, deși șoferul l-a prevenit discret: „ai grijă, fiule, să nu te înfunzi mai tare!” Era ea conștientă de valoarea ei? Mulțimea aleargă năucă să obțină autografe, iar reporterii se ascund în boscheți. O viermuială mediatică, dublată de o hărțuială vehementă, în timp ce Marilyn e tot mai abulică, sub

impulsul contondent al pastilelor. E clară ideea... artistul ca o marfă profitoare, sub incidența unei manipulări diabolice. Marilyn – o ingenuă bizară, șarmantă, cu sceptorul efemerității în suflet. O frapantă asemănare între ea și Colin: o tainică și răvășitoare copilărie ascunsă în dosul privirilor nepervertite de tăvălugul vieții. Michelle Williams și Eddie Redmayne construiesc roluri credibile, armonice.

ALEXANDRU JURCAN

Portret aniversar

Lumea a serbat-o în vara acestui an, convenit, pe Martha Argerich. Strălucită pianistă argentiniano-elvețiană de neam catalan. Cu ascendențe materne evreiești provenite din Rusia. S-a născut acum opt decenii în Buenos Aires. Dovedindu-se repede un talent precoce și ieșind la scenă, pe la opt ani, cu partituri concertistice de Mozart și Beethoven. A studiat, în Europa, cu Friedrich Gulda, Arturo Benedetti Michelangeli, Stefan Askenaze, Maria Curcio, Nikita Magaloff, Abbey Simon. Ba chiar cu Madeleine Lipatti (văduva compatriotului nostru celebru).

A câștigat concursuri de pian renumite, i-a fost recunoscut talentul și a cucerit lumea. Cântând în mari orașe, tot mai răsunător. Adesea, cu parteneri pe măsură, precum Daniel Barenboim, de exemplu. Ceea ce i-a consolidat cariera și sporit faima, aducându-i notorietatea de azi. Interpretările sale sunt expresia unor trăiri interioare ardente. A unei contopiri ideale între sensibilitate și temperament. Ce respiră autenticitate și frumusețe. Tehnica ei pe clape, parcă transcendentală, vădită bunăoară în concertul al treilea de Rachmaninov, o apropie de Vladimir Horowitz, întemeiat.

Trebuie spus că distinsa doamnă vorbește spaniolă, portugheză, italiană, franceză, engleză, germană. Militează continuu pentru principii și valori profesionale de necontestat. Gestul ei de a-l susține pe Ivo Pogorelič, de pildă, este elocvent pentru continua activitate de promovare a talentelor tinere dar promițătoare. Niciun concurs de interpretare muzicală respectabil nu poate ființa fără aderarea la principiile de organizare și jurizare instituite, pe bună dreptate, de Fundația „Alink-Argerich”.

Păcat că publicul bucureștean n-a putut s-o reîntâlnească în cadrul recente ediții a Festivalului „Enescu”. Ar fi fost pentru el, poate, încă un magic moment. Fiindcă prin venele ei curge MUZICA, neîndoind...

VINICIU MOROIANU

Cartea zilelor noastre

Moșu

Pe nerăsuflăte citii cărticica*. Căci eroul ei fost-a și rămâne un mentor al meu. Într-ale jazzului molipsitor. „Sweet” Florian Lungu. Care, ferice, mi-e dascăl și azi prețios. Precum și prieten. Scriind despre el ori de câte ori apare-un prilej. Ducându-mă la atâtea concerte de el prezentate mereu avizat. Ori stând cu urechea în

difuzor la spusele sale documentate și instructive neîndoind...

Doru Emil Ionescu, împătimit deopotrivă de ritm și tv, s-a gândit să stea de vorbă pe larg cu Florian, la un moment dat. Ce au discutat fiind adunat într-un op binevenit. Din filele căruia aflăm despre viața și munca acestuia. Ca promotor al genului, dedicat, îndelungat. Despre soliști și orchestre, evenimente în ani petrecute. Comentate întotdeauna la fix, atractiv. Moșu i-a cunoscut pe atâția, multe-a văzut, auzit, reținut. Slujind microfonu` deplin informat și nestrămutat. Lăsând în urmă, când printre noi n-o mai fi, istorie cert. Fincă și arta sunetelor rânduie în vremi dă seamă cumva despre lume și mersu-i în timp. D-aia volumașul ăsta merită citit. Stârnește și întărește iubirea de jazz. Povestește și instruieste plăcut, simplu, convingător. Doru întreabă cu rost, cronologic, fluent. Lungu răspunde atent, colocvial, la obiect. Dând la iveală mărturisiri numeroase, frumoase, hazoase. Umoru`, defel nelipsind Moșului neobosit. Și de jazz nedespărțit. Căci, vorba lui adevărată, viața-i scurtă, jazzu`, lung...

ADRIAN SIMEANU

**MOȘU Florian Lungu în dialog cu Doru Ionescu*, Ed. Casa de pariuri literare, 2016

Sevalet

Arnold Krasz nec

S-a nascut pe 20 octombrie 1956 în Bocșa, județul Caraș-Severin

La vârsta de 9 ani a primit primele lecții de pictură de la artistul vecin Alexander Rayeczky.

Aceste lecții regulate i-au stimulat cariera artistică în următorii ani de școală.

După absolvirea liceului și-a îmbunătățit activitatea artistică.

În anii 1981-1983 a urmat „Școala Populară de Artă” Reșița, profesor Peter Kneipp.

Au urmat numeroase expoziții în următorii câțiva ani.

La sfârșitul anului 1992 s-a stabilit în Germania, împreună cu familia și de atunci locuiește în Rödental.

De menționat că Arnold și soția sa Lucia au un băiat, pe Lucian Krasz nec care este un cunoscut tenor din Germania și chiar Europa.

Pictorul în localitatea în care locuiește cât și în alte orașe din Germania a avut mai multe expoziții.

Artistul pictează în diferite tehnici: acuarelă, ulei, cărbune, creion și tehnici mixte. Motivele sale includ: flori, peisaje, portrete. De asemenea sculptează cu ușurință și talent.

Îl cunosc pe Noldi, așa cum îi spunem noi prietenii de foarte mulți ani. O perioadă scurtă am fost colegi de serviciu, apoi am urmat împreună Școala Populară de Artă, secția pictură din Reșița, clasa profesorului Peter Kneipp.

Toate tablourile sale strălucesc prin limpezimea culorilor. În picturile sale, predomină portretele însă lucrează și compoziții și peisaje.

Privind cu atenție portretele pictate de artistul plastic Arnold Krasz nec, se constată că autorul este capabil să surprindă expresivitatea și atitudinea

profundă dincolo de figura celui care a fost surprins. De aceea pictorul este un profesionist în arta desenului, toate lucrările au calitatea de a convinge publicul admirator de artă de claritatea spirituală cu care artistul știe să abordeze plastic tot ceea ce își propune să creeze.

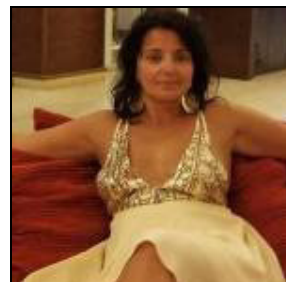
Prin portrete, artistul pictează suflete. Este un artist care a trăit și trăiește în și prin artă.

Tablourile sale au darul de a crește iubirea și de a îndepărta răutatea. Artă sa plastică ajută oamenii să se iubească mai mult.

La rândul meu afirm despre Arnold Krasz nec că este un arist desăvârșit și indiferent de performanța la care ajunge, prin muncă la arta sa rămâne un adevărat om. Nu uită că oriunde trebuie să fii bun, să iubești și să ierți.

Mă bucur că îl cunosc și îl reomand cu căldură tuturor celor care iubesc pictura, frumosul și omenia !

ADALBERT GYURIS

Piatra și sculptorul

Piatra și sculptorul au fost creați un întreg

S-au născut curgând în lava
aceluiași vulcan

Apoi au fost despărțiți pe pământ
Pecetluiti cu un jurământ să se
regăsească...

S-au visat, s-au așteptat cu ardoare

El era îndrăgostit de ea, tăria ei
pulsă în venele lui...

Ea îi aștepta dragostea lui
Îl chema ca o sirenă în adâncurile
oceanului...

Când s-au reîntilnit el a atins-o,
Vibrând, i-a soptit că o iubește

Își căuta inima lui cu dalta, ascunsă
în tăria ei

Mănuind dalta cum îi cânta
sufletul...

Atingerile lor erau un dans frenetic,
misterios

Până când piatra i-a absorbit
sufletul

Iar sculptorul a devenit el însuși
piatră.

Sede a nemiscat în fața creației

Știa că nu el e artistul

Piatra i se abandonase lui

S-a lăsat tăiată, șlefuită

Ea a avut puterea să-și modeleze
demiurgul

Să își dăruiască puterea ei

Ce va naște un duh, o pasăre cu
aripi de flăcări!

Viață, călătorie, căutare și dalta

Îngenunchează pietrei tale

Sculptează, dansează, deschide-ti
aripile de foc, creează

Lasă testament de nemurire prin
iubire...

CARMEN OLTEAN

noiembrie 17, 2021

CATRENE (PRE)CORDIALE

Cui îi stă-n gât democrația?

Dacă și-n SUA, bădăie,
O rod mulți la temelie,
Ce să zici de țări în care
Copăcel stă pe picioare?

Nu te-mburichezi în fața alor tăi

Se credea - plătica - ton.
Persiflând, niște goghîi:
- Te pretinzi îndarn macron,
La cât de micron devii.

UE nu este invitată la dezbateri

SUA, NATO și RUSÍA,
Vorbind de securitate,
Lasă UE - *Mamma mia!* -
Iar cu buzele umflăte?

Cine trage sforile?

Ieri Armenia, Azer-ul*
Azi Ucrâina, Kazahstanul...
Cine-i, oare, remorcherul
Care-ntinde cabestanul?

* Azer-ul - Azerbaidjanul.

Scris citeț și stil isteț

Cum se înțețește zurba,
Cum pică și internet-ul.
Când se va alege burba?
Nu vi-i cunoscut ... stil(et)ul?

Spontaneitate?

Când auzi că-n Kazahstan
S-ar fi pus brusc de-o zaveră,
Comentariul nu diferă:
Va învinge care clan?

Zăpăciți de-atâta grijă

Derutați, rebelii lei,
Nu pot să-și înghită bușca:
Care-s cu ochii pe ei,
Care, mai semeți, - cu pușca.

Profan și sacru

Să chemi armata, să ordoni să tragă,
Să faci din bunt carnagiu infernal,

Apoi, clement, s-aduni o țară-
ntreagă

La rugul unui plâns național?

Practica bate gramatica

Onorându-și datoria,
Maurul ar fi să plece.
Așa zice teoria.
Practica poa' s-o rezece.

Invitate pentru ajutor, trupele străine n-ar mai vrea să plece?

Însuți tu când i-ai chemat
Apele să le disece,
Să constați acum, mirat,
Că ar ezita să plece?

Retragere cu cântec

Musafirul știi când vine,
Niciodată nu - când pleacă.
Un yankeu în șah îl ține:
„Cară-te, că nu-i de joacă!”

Nu te pui cu cangurul

La Antipozi nu treci de piață rea,
Nevaccinat Ahile sau Tezeu,
Scutire medicală de-ai avea
Eliberată chiar de Dumnezeu.

Marelui tenis al lumii NOVÁK DJOKOVIĆ

Poți să-i învingi pe Federér,
Medvédev, Zvérev ori Nadál,
Pe fabulosul - poți - cerbér,
Numai nu ... statul federal!

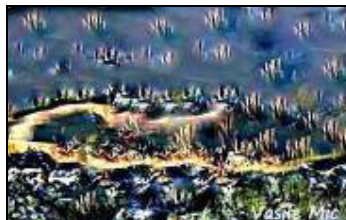
Pe ce mizează autoritățile australiene

în exagerarea lor?

Exigența afișată
Față de-un sportiv pe val
Le-ar aduce, buni de plată,
Capital electoral.

În legătură cu reacția CCR la decizia CJUE

Vrei s-aderi la Uniune?
Libertatea de pe lume!
După ce achiesezi,
Cum îți cântă, - așa dansezi.

Vasile Mic, Luminiș

Vânătoare de oameni??!

Țară frământată de obsesii,
Un job nou anunță. Nu-l ratați,
E regal plătit printre profesii:
Vânător de inși nevaccinați!

Atenție la cotitură!

Frate-al meu, pe alt meleag varég,
Un ciulin vremelnic aciuat,
Nu poți spune despre-un neam întreg
Că e lenes și înapoiat.

Spovedania unui deputat

La patruzeci liceu-am terminat.
O facultate-n opt ani, tenebroasă.
La șasezeci mai iau un doctorat,
Un loc de deputat și-o ... jună-n
casă.

Prea multe vreți

De un' să știe-un deputat titrat,
Pretins c-a studiat fără frecvență,
C'-un act de absolvire nu-i licență
Și-un doctorat cârpit e-un plagiat?!

Demisie de lez-onoare

Cu licențe inventate,
Cu lucrări, de fapt, ce nu-s
Sau, în mare, plagiate...
S-a retras. Cu capul sus.

Ochiul dracului

I-a furat o altă-alesul:
Făină foc, stare - cât șura.
Interesul poartă fesul,
Aparența - cătătura.

Cine te iubește, acela te necăjește

Se împung - dar nu-s pe ducă! -
Un măciuc și o măciucă.
Pusă, ea, pe rățoială:
„Ne desparte o vocală!”

Stat eșuat

Măi state, măi, așa ai eșuat,
Ne-ai pus pe gheb stenahorîi
purcoaie,
Încât ai scos români la exportat
Și ai ajuns a importa gunoaie...

Lege a interceptării conversațiilor electronice?

Condamnăm vechiul regim
Violând spațiul întîm
Și-acceptăm a fi-ascultate
Conversațiile private?

Geaba-l suspectați pe șef

O make-up iníc'artistă
E la digitalizare?
Ar fi-ajuns și pianistă
La ce degetuțe are!

NICOLAE MĂTCAȘ

Lumea lui Larco

ÎN LUNA FEBRUARIE

FEBRUARIE

E luna-a doua-n calendar,
I se mai zice făurar,
Aproape e de primăvară,
Căci iarna-ncețșor se cară!

FEBRUARIE – VĂRSĂTOR

Vărsătorul, tristă farsă;
Numai întristare varsă,
Însă unii au și harul
De-a vărsa pe gât paharul!

CHEFLIUL ÎN FEBRUARIE

Că se-mbată, zilnic, turtă,
El acceptă vechiul viciu;
Când să plece la serviciu
Dacă luna-i foarte scurtă?!

AVATAR SILVIC

Un motiv era de sfadă
Când n-avea securea coadă,
Azi e coadă la secure,
Dar nici urmă de pădure.

TABIET

E greu năravul să se sfarme

Al unui individ mai breaz:
El nu mănâncă-n timp ce doarme
Și nu muncește cât e treaz.

FURATUL MIRESEI

S-a furat și pe la noi
O mireasă tinerică
Și-au adus-o înapoi
Când era...deja bunică!

MINI-FABULĂ

Vulpea subțirică-n trup
Zise către bietul miel:
De salvezi un pui de lup,
Poți fi hrană pentru el!

MINCINOSUL

E un palavragiu, cât zece,
Și greu mi-ar fi ca să-l dezbăr,
De teamă să nu se înece
C-un sâmbure de adevăr!

OCAUA LUI CUZA

Înșelători erau, mereu,
Cândva, la orișicare pas,
Ocaua azi e la muzeu,
Dar obiceiul a rămas.

MULȚUMIM LUI DUMNEZEU!

Omul, Doamne,- ți mulțumește
Că i-ai dat căldură, soare,
Că vorbește și gândește,
Și-i întruna în mișcare.

Pentru tot ce-l înconjoară:
Apă, aer și verdeață,
Pentru toamnă, iarnă, vară,
Pentru tot ce-nseamnă viață.

Pentru pace și iubire,
Pâine, fructe, lapte, vin,

Pentru-un dram de fericire,
Cu iubirea din cămin.

Pentru tot îți mulțumește,
Însă iartă-l pe ateu,
Că de TINE - și amintește
Doar atunci când dă de greu!

RONDEL OPTIMISM

Vie, fie-vă speranța:
Viața nu-i atât de grea,
După cum i se părea
Celui ce cânta romanța.

Cât ai ce mânca și bea,
Spun cu toată cutezanța:
Vie, fie-vă speranța,
Viața nu-i atât de grea.

Chiar de s-a mărit distanța
Între a putea și-a vrea,
Fie soarta bună, rea,
Să atingem performanța
În trăire cu speranța!

ELEVUL MODEST

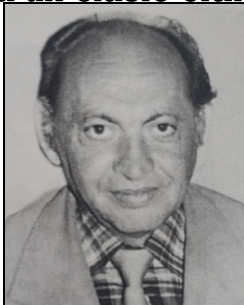
E model de modestie,
Nu se laudă cât face,
Să vorbească mult îi place,
Și-asta nu-i o tragedie.

E de neclintit și pace,
Nu-s ca el prea mulți la mie...
E model de modestie,
Nu se laudă cât face.

Nimeni însă să nu știe
Ce în capul său mai zace
El și la examen tace,
Nici nu scrie pe hârtie...
E model de modestie.

VASILE LARCO

De la un clasic citire

TEOFIL MUNTEAN
(1928-2016)

Zodiacală

Venerabil Scorpion
Bate-n poartă la Fecioară;
Ies doi Gemeni la balcon:
„A plecat la Pești, de-aseară”.

Iscusință

Ea pe gratis se îmbracă,
Provocând ades derută,
Însă nu-i de vină dacă
Se dezbracă pe valută.

Mângâierea pensionarilor

Atingând amurgul vieții
Le-a rămas un singur cult:

Avantajul bătrâneții
E că nu durează mult.

Apucături

Țuica, pipa și cafeaua
Toate sunt o grea năpastă,
Dar mai mare-i dandanaua
Când le-nveți de la nevastă.

Unei florărese

Are-o casă-mbelșugată,
Cu mândruțe și feciori,
Căci muncind încă de fată,
I-a făcut numai din flori.

Selectie VASILE LARCO

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Vă mulțumim pentru nr. 1 al revistei *Vatra Veche* din acest an și Vă dorim multă sănătate și inspirație. Am încărcat în Biblioteca Digitală (a Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, n.red.) materialul primit. <http://digital-library.ulbsibiu.ro/jspui/handle/123456789/2657?mode=full>
Nouă ne lipsește nr 12 (156) din 2021. Vă rog, puteți să îl retrimiteți? Mulțumesc!

Liliana Oprescu

Mii de mulțumiri!

I.A.Pop

Altitudine și anvergură în peisajul publicistic

Spectaculos ilustrată cu lucrări semnate de Petru Botezatu, revista „Vatra veche”, nr. 1/2022 nu se dezmințe nici la început de an. Mai mult, dă un semnal puternic de efervescență culturală, demonstrând, în stilul dens și amplu care a consacrat-o, că pulsul culturii ține România pe harta spiritualității globale. Sunt prezente în această ediție a revistei conduse de scriitorul și jurnalistul Nicolae Băciuț, membru în Consiliul Director al UZPR, referirile avizate la marile personalități ale istoriei și spiritualității românești – în primele pagini nume ilustre din Panteonul național, cu reverberații în luna ianuarie, Alexandru Ioan Cuza și Mihai Eminescu – poezia vibrează din interiorul a numeroase pagini pline de sevă lirică, memorialistica ține cititorul cu inima prinsă în mrejele marilor biografii, există în pagini relevante „Convorbiri duhovnicești”, legătura indestructibilă, prin cultură, cu românii de peste hotare, abordarea aspectelor inedite de viață ale unor mari compozitori ai lumii, epigrame, literatură universală, reportaj, interviu, istorie, traducere... Revista „Vatra veche”, nr. 1/2022 a început în forță un nou an în care va îmbogăți cu sumarul său mereu surprinzător prin altitudine și anvergură peisajul publicisticii culturale.

Roxana Istudor
Sursa: site UZPR)

După ce am citit partea a doua a interviului luat dv, în care divulgați secretele lui N.St. și scrieți elogios despre familia noastră, am fost atât de emoționată, încât n-am mai putut vedea greșeli.

Numărul arată foarte bine, imaginile formidabile, e-mailul d-nei Cora Botezatu către dv - superb.

Cu stimă,

V.P.L.
Canada

Am primit recentul număr al revistei *Vatra veche*, mulțumesc și felicitări stimate maestre, Nicolae Băciuț, succes în continuare, iar o constatare este bine venită:

Vatra-i mult apreciată,
E pe placul tuturor,
Mai ales că-i presărată
Și cu versuri de umor!

Vasile Larco

Bună dimineața, stimate domnule Nicolae Băciuț, am primit cu mare plăcere revista online, am să vă rog să-mi trimiteți și revista tipărită, cu mulțumiri anticipate.

Vă trimit pentru următorul număr o recenzie la cartea de povești de la sat a Nadiei Urian și vă retrimt fișierul cu un grupaj de poezii din decembrie 2021, spre a le avea laolaltă.

Vă mulțumesc și vă felicit pentru eforturile literare! Să fie un an 2022 plin de realizări deosebite!

Cu tot respectul,

Otilia Ardeleanu

Mulțumim pentru revistă, distinse domn Nicolae Băciuț !

Cu recunoștință,

Ben Todica
Australia

Mulțumesc mult! Ce dulce zăbavă e cetitul revistei!...

N.M.

Dragă Domnule Nicolae Băciuț,
Am citit că revista Domniei Voastre pe luna ianuarie are cronică scrisă de M.I. Rădulescu la romanul dlui Lesenciuc. Vă mulțumesc foarte mult. E un gest de prietenie și înțelegere pentru un roman bine scris și pentru un subiect de top - Ciprian Porumbescu. MIR scrie bine, dacă aveți vreodată nevoie de o analiză cultă pentru o anume carte, vă rog să apelăm la condeiul Domniei Sale.
Cu multă bucurie,

C. Lupeanu

Stimate și dragă Domnule Băciuț,
Țin să vă mulțumesc pentru publicarea rândurilor mele în legătură cu Premiul Academiei în vechea *Vatră* pe care o conduceți de atâta timp cu credință și măiestrie.

Nu sunt vorbe, cum se obișnuiește astăzi, vorbe în care nu cred cei ce le scriu/pronunță, căci sunt sătul de astfel de vorbe goale, chiar fără niciun conținut. Am ajuns la suprapliful acestora!

Din păcate, foarte mulți, astăzi, le vehiculează (unii chiar măiestrit), așa încât, Vă asigur că ele, deși aceleași, sunt cântărite și le transmit ca atare.

Urându-Vă în continuare spor în tot ce înfăptuiți în domeniul scriiturii. Vă salută cu respectul convenit unui astfel de om,

Valentin Coșereanu

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
Sper că ați pășit cu bine în anul 2022 și că impresionantele proiecte pe care le derulați vor avea cel puțin același impact ca și în anii precedenți. Cititor constant al revistei „Vatra veche”, rămân cu sufletul alături de dumneavoastră și, din când în când, vă mai dau câte un semn din urbea lui Bacovia. De data aceasta, m-am oprit la scriitorul Calistrat Costin, la începuturile sale profesionale trăitor și în Târgu-Mureș, care, cu puțină șansă, ar fi împlinit, pe 30 ianuarie, 80 de ani. La un an de la trecerea sa la cele veșnice, vă încredințez acest Remember, cu convingerea că activitatea și opera sa merită a fi readuse în atenția cititorilor.

Sănătate, împliniri literare și toate cele bune,

Cornel Simion Galben

Dragă prietene,
Prima zăpadă vine și la noi!
Deci cu prima zăpadă îți doresc personal numai reușite! N-am cuvinte destule pentru afecțiunea ce ti-o port din locul acesta în care nu-mi deschide ușa niciun vecin! Voi citi revista cu atenție și cu drag, SĂNĂTATE! La noi sunt 200.000 cu omicron! Fac pâine în casă, să nu ies afară! Cu drag,

Bianca,

O publicație de prestigiu, împletită din gânduri alese, bun simț, dragoste de adevăr, speranțe și optimism. Mulțumiri pentru desfătare și calde urări de bine, sănătate și succes.

Livia Kessler și Alexandru Andy Israel

Mulțumesc pt. nr 1/22 al VV, prim dar bogat și divers către noul an. Cu grațitudine,

I. Marcoș

Sehr geehrter Herr Baciut,
vielen Dank für die Zeitschrift –
freue mich aufs Lesen.
Ich wünsche Ihnen, Ihrer Familie
und Ihrem Team eine gute Zeit.
Mit lieben Grüßen

Elisabeth Anton

Mulțumesc, un an plin.
Cu drag,

Adrian Popescu

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc pentru revista trimisă!
Vă doresc să aveți sănătate și putere de muncă, pentru a continua să bucurați oamenii care așteaptă lunar Vatra Veche.
Cu respect,

Andra Dumitrescu

Mulțumesc! O apreciez mult.

Cristian Zăinescu

Mersi, d. Băciuț, și FELICITĂRI!
Am auzit un interviu frumos, săptămâna trecută, cu dvs. la Radio România Actualități, cu Ziua Eminescu - BRAVO!
Numai bine!

Eugen C.

Vă mulțumesc! Mă bucură nespuse cronica romanului meu publicată în paginile prestigioasei d-voastră reviste de domnul A.B.

Mihaela Roșu Bină

Mulțumiri cu felicitări pentru mesajul înalt cultural.

G.Akmolla

Mulțumesc mult pentru prietenia poetică pe care mi-o arăți, publicând număr de număr poeme de ale mele, dragă Nicolae Băciuț. Și eu citesc oricând cu plăcere tot ce văd pe undeva semnat cu numele tău. Mai nou am început să postez pe Facebook și proză scurtă. Dacă îți place și vrei să pui în revistă, te rog să o faci oricând crezi de cuviință. La fel și cu poeziile mă voi bucura s-o faci așa cum faci acum.

Te îmbrățișez prietenește și-ți urez sănătate, spor în toate și să auzim numai de bine.

Cu drag

Dumitru Mălin

Mulțumesc mult pentru revistă!
Vă doresc un an cu multe articole minunate și colaboratori tot mai valoroși!

De la Timișoara,

Corina-Lucia Costea

Dragă Domnule Nicolae Băciuț,
Sunt însuflețitoare restituirile Corei Botezatu, din acest număr dens al Revistei pe care o conduceți.
Iar Versurile Ei – „un murmur dansând deasupra zorilor”

Vă mulțumesc,

Doina Curticăpeanu

Vă mulțumesc d-nule Băciuț pentru acest nou număr al revistei „Vatra veche”! O revistă minunată pe care o citesc întotdeauna cu plăcere. Mii de mulțumiri.

Nicolette Orghidan

Domnu Băciuț, seară bună!
Am primit Revista noastră VATRA VECHÉ și vă mulțumesc pentru bucuria de o avea proaspătă, la fiecare apariție, cu materiale de valoare, subiecte diverse și teme interesante cuprinzând permanent mesaje și noutăți pentru cititori.
Mulțumesc frumos!
Sănătate, MULȚI ANI, cu inspirație, reușite și voie bună!
Doamne-ajută!

Cu aceleași sentimente de respect,

Dumitru Hurubă

Mulțumesc. Felicitări pentru o nouă ediție. Citită mereu cu interes.

Valentin Uban

Onorate Domnule Nicolae Băciuț., mulțumesc pentru acest nr cu materiale foarte variate; mai ales contribuțiile dlui Zenovie Cârțlugea m-au interesat foarte mult. Succes și pe mai departe și numai bine.

**Hans Dama
Viena**

Dragă Nicule,
Mulțumesc pentru mailul lui Astăluș. Am găsit și telefonul lui, am vorbit cu el.

Felicitări pentru recentul număr din *Vatra veche*. Mulțumiri pentru publicarea recenziei despre cartea *Scrisori către Teofil Răchiteanu*. Nu în ultimul rând, te felicit pentru *Suplimentul* tipărit la 65 de ani! Incredibil cum trece timpul.

Felicitări cu ocazia acestui jubileu. La mulți ani!

Cu drag,

Ilie

P.S. Dacă ai o varianta online a *Suplimentului*, te rog să mi-l trimiți.

Dragă Domnule Băciuț,
Bun început de an: revista *Vatra veche* 1 / 2022 e, ca de obicei, plină de articole interesante.

Mulțumiri pentru frumoasele dv cuvinte despre familia Pavel din interviul acordat d-nei Valeria Bilț. Sunt onorată!
Cu aceeași stimă,

**Veronica Pavel Lerner
Canada**

Bună ziua Domnule Redactor - șef,
De fiecare dată când primesc Revista Domniei Voastre, tresar de bucurie. Este, pentru mine, o oază de lumină spirituală.
Felicitări !

Ioan David

**Conf. univ., CS II, dr. Ioan David
Director, Biblioteca Academiei
Române, Filiala Timișoara**

Dragă Domnule Băciuț,
Vă mulțumesc din nou că-mi trimiteți mereu revista.

În acest număr, între altele, dar înaintea lor, am văzut continuarea amintirilor Dvs. în dialog. Și aștept viitoarele episoade.

Cum ați ajuns deja la vârsta simbolică de 65 de ani (eu mai am vreo șapte luni până acolo, dar o înțeleg deja), vă spun: La mulți ani!
Cordial,

Sorin Antohi

Stimate domnule N. Băciuț,
Am primit primul număr din acest an și rămân profund impresionat de admirabila condiție cultural-literară și tehnică a revistei „Vatra veche”, a veritabilă arhivă cu subiecte mari, interesante, la zi și bine puse în pagină. Se vede de departe că, păstorind-o și ca întemeietor, de atâta vreme, avem a face cu una din cele mai vii și temeinice publicații literare, de la număr la număr mereu... de colecție!

Vă felicit pentru talentul, energia și munca depusă (ca diriguitor al „Măiestrei” de la Tg.-Jiu, iată, de 17 ani, știu perfect despre ce este vorba, *per aspera ad astra!*), cum gândul meu de prețuire se îndreaptă, în același timp, către valoroșii dvs. colaboratori, care-mi îmbogățesc lună de lună mintea și sufletul. Dumnezeu să vă binecuvânteze cu viață lungă întru clădirea tot mai înaltă și strălucitoare a „piramidei” în care pilduitor vă zidiți fără preget cu o generozitate fără de seamăn și cu atât har!

Zenovie Cârlușea

Tg.-Jiu, 29 ianuarie 2022

Drag Prof. Nicolae BACIUȚ,
Plugar Șef la VATRA Veche din Tg.Mureș

Mulțumiri Dumneavoastră și Tuturor celor care plugăresc, seamănă, cosesc, adună și transmit impresionante clipe de amintiri și prezente solare despre *ce și cum pe Vatra Românească din Carpații României !*

Voi, cei de la VATRA, sunteți plugarii istoriei Ardealului, artei și culturii magnifice Carpatine, sunteți cu mult peste jalnicul > *to be or not to be !!* șoptit de nu se știe cine !

Cu acest gând în luminiș de brad și șoaptă pământului românesc s-a plugarit, semănat și rășărit, anii 1970 în Tg.Mureș >Regiunea Mureș Autonomă Maghiară, minunată *câpiță de fân / grâu* : impresionistă (tip Monet), un rod matinal cosit și transmis lumii de către Romulus Guga, Cornel Pogăceanu, T. Morar, Mihai SIN, și alți mari cărturari iubitori de iarbă verde din Ardeal !

Mulțumiri târziu mult îndrăgितului cântăreț de muzică ușoară Dan Spătaru, cel mereu vessel, care ne bucura în Tg.Mureș cu > *Țărăncuță, țărăncuță* și alte cântece tradiționale românești !

Sunt bucuros că în acele vremuri, rarefiate de vreme și vremuri am fost prezent la asanarea, plugaritul și reaprinderea vechiului cuptor al VETREI lui I:L. Caragiale, G Coșbuc și I.Slavici cu jăratec dătător de noi scânteii românești în Ardealul Regiunii Autonome Maghiare, în care românii trăiau în bună înțelegere cu maghiarii și toți ceilalți locuitori din zonă!

La final, vă urăm din toată inima,
LA MULȚI ANI FERICIȚI,
cu sănătate, prosperitate, noroc și succes pe toate cărările vieții !
Cu stimă, respect și prețuire perenă,

**Ioan Luca,
moșneag 81 ardelean**

Dragă Nicolae,
Eu mulțumesc!

Am exact aceeași atitudine față de vârstă. Și față de boală, fiindcă de pe la 40 de ani trăiesc (stoic, pe cât se poate) cu cel puțin o boală cronică. Generația noastră a început să-și numere morții foarte devreme, așa că toi ceilalți suntem supraviețuitori...

Sunt onorat la rîndul meu, sper că voi putea propune la un moment dat ceva lizibil.

Sănătate,

Sorin

PS Te rog să-l saluți cordial din partea mea pe părintele Șincan. Fiica și ginerele lui mi-au fost studenți și îmi sunt dragi (am fost chiar la nunta lor, gest cu totul excepțional pentru mine). Știu de tragediile din viața familiei lor.

Sehr geehrter Herr Baciut,
vielen Dank für diese Mail.
Wünsche eine gute Zeit.
Liebe Grüße

Elisabeth Anton

Cu multumiri, respect și admirație. La multi ani spornici.

Nicolae Rotaru

Domnule Băciuț!

Dens și informativ număr, îmbogățind spiritul lună de lună.
Cele bune,

Gabriela C. S.

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
Vă felicit pentru remarcabila dumneavoastră contribuție la perenitatea Culturii Române, și vă doresc sănătate și LaMulți Ani!

N.Adam

Mulțumim foarte mult.

O revistă de înaltă ținută culturală, implicată și responsabilă față de valorile naționale și deopotrivă universale.

Urări de sănătate, tărie și putere de muncă.

Cu cele mai alese sentimente de prețuire

Fundația Culturală Română DLN

Mihai Bandac

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
Am primit ultima apariție din acest an a excelentei Dumneavoastră reviste „Vatra veche”, pentru care, vă rog, primiți felicitările mele sincere, de asemenea, încă o dată, și pentru celelalte numere din acest an.

Iar anul care vine, să fie unul cu sănătate, cu putere de muncă și împliniri în tot ce face!

La mulți ani!

Stan V. Cristea

Felicitări, cu aleasă prețuire și admirație pentru menținerea sus a drapelului culturii și spiritualității românești într-o lume complexă, globală.

Valoarea, echilibrul, sufletul românesc unic, creația, credința și bunăvoința din partea realizatorului / conducătorului Revistei și colaboratorilor fac din paginile publicației loc de încântare, mândrie și mulțumire.

Ioan Gâf-Deac

Merci frumos, dragă Nicule.

Să-ți dea bunul Dumnezeu Sănătate și Putere de muncă...Cel puțin pentru mine ești un Model demn de urmat...

Te îmbrățișez cu tot dragul,

Mircea

Stimate Domnule Băciuț,
Calde urări de Sfintele Sărbători care, prin binecuvântarea lor, să aducă în casa Dvs pace, lumină și bucurie.

Noul An cu sănătate, ferit de Covid, cu deosebite împliniri și cu noi numere frumoase ale revistei pe care cu talent și pricepere o conduceți, păstrând-o la un înalt nivel.

Felicitări pentru inspirata Dvs poezie. Vă trimit alăturat un articol despre Colinde, poate îl găsiți potrivit pentru revistă.

Cu stimă și calde gânduri,

Horia Ion Groza

Poezia lumii nu stă în cătușe...

Mă-ntrebase unul cu chip de stafie
Pe la miez de noapte, de pe Internet:
Nu-i geloasă doamna? N-are cum să
fie!

De când eram tineri i-a spus simplu:
„niet!”

Te citesc atâtea fețe curioase,
Domnii nu au vreme, pun cărbuni pe
foc,

M-am uitat la toate, tinere, frumoase,
Nu știu dacă-n viață au avut noroc...

Dar întrebătorul, cred, avea căpușe,
Scărpina-l-ar viața până către zori,
Poezia lumii nu stă în cătușe,
Liberă-i de-a pururi printre muritori...

3 Ianuarie 2022, spre seară...

Dragă domnule Nicolae Băciuț,
În primul rând permiteți-mi să vă
multumesc pentru bunăvoința de a-mi
publica în revista *Vatra Veche* schița
Un început în Canada. De data asta
vă trimit spre publicare un fragment
din nuvela mea Anișoara, intitulat *Un
sărut furat*.

Încă o dată multe mulțumiri pentru
îngăduirea printre numeroșii dvs.
colaboratori ai revistei și povestirilor
mele și vă rămân recunoscător.
Cu deosebită stimă și respect,

David Kimel

Felicitări, domnule Băciuț pentru
„Vatra veche”! Interesantă, densă,
elegantă. O lume a valorilor într-o
revistă. Sper să stabilească o linie în
uniunea noastră.

Am văzut că ați privit ușor spre
Banatul de pustă - Timișoara, merită
atenție și Banatul de Munte.

Cu prețuire,

**Dorina Sgaverdia
Reșița**

An Nou Fericit, domnule redactor-șef
Nicolae Băciuț!

Salutări sincere și gânduri de bine din
orașul Șimleu Silvaniei! 😊

Vă mulțumesc mult pentru acest
număr 1/2022 al revistei! Este o
„vatră” de referință a culturii româ-
nești, una nouă, reclădită pe cea „ve-
che”, cu o fundație trainică, rezistentă
la toate rigorile vremurilor. Felicitări
și, deopotrivă, mulțumiri pentru
munca neobosită și rodnică, depusă în
editarea valoroasei reviste, cu texte și
fotografii edificatoare! BRAVO!

Maramureș...

La Rohia, sub raza unui gând,
E-atâta liniște aici în tine,
Că se aude Dumnezeu trecând
Cu pașii luminați peste coline!

Aici, unde cuvântul în poezi
Înlăstărește-n văzul tuturor,
De maramureșeni să nu v-atingeți,
Dacii 's încă vii în portul lor!

Mi-e dor de Baia Mare, de Săpânța,
De tot ce-i încă românesc și demn,
Aici unde rodește-n cer sămânța
Și rugăciunea arde-n untdelemn,

Iar îngerii psalmodiind în zbor
Îmi umplu sufletul de bucurie,
Mi-e dor de Maramureșul din Dor,
De porțile-n crustate-n veșnicie...

Multă sănătate și succes deplin în
orice activitate! Doamne-ajută! 🙏
O zi frumoasă! S-auzim de bine!
Cu drag și aleasă prețuire,

Marin Ștefan

Citind „Vatra veche” am aflat că și
redactorii „vechi” pot îmbătrâni. Ca
atare, urări de bine, sănătate și La
mulți ani!

Mircea Popa

Stimate domnule Băciuț,
Vă mulțumesc pentru noul număr al
revistei *Vatra veche*.
Multă, multă sănătate!

Mihaela Mudure

Arnold Krasznec

Cu Poezia la taifas...

„*Cu perdelele lăsate*” stau la masă,
Singur, între gânduri, fără glas,
Noaptea ca o platoșă m-apasă,
Dintr-odată vine la taifas

Ea, Poezia, precum o nălucă
Și uite-așa în poală mi se-așează:
Lasă supărarea să se ducă,
Nu fi trist, sărută-mă, cutează!

Chiar se duce supărarea toată,
Acum când scriu aud în jurul meu:
În noaptea asta binecuvântată
Cu tine și în veci e Dumnezeu!

26 Ianuarie 2022

NICOLAE NICOARĂ-HORIA

Am primit revista! Să fie într-un ceas
bun și la mai multe! Va trimit
Enciclopedia literaturii române
(pentru elevi și profesori) și sper să
fie utilă ...

Pentru că este foarte bogat ilustrată
(în culori) și are mulți biți, v-o trimit
prin **we transfer**. Veți primi un link
de descărcare valabil o săptămână!

Ecaterina Țarlungă

O revistă de cultură adevărată,
minunată!

Ani mulți înainte!

Toată stimă,

Alexandru Cetățeanu

Sunt Lăcrămioara Stoenescu și mă
recomand prin CVul pe care vi-l
trimit cu atașament.

Îmi place revista *Vatra Veche* și mi-a
vorbit frumos despre ea și doamna
Guner Akmolla.

Aș vrea să public această proză
scurtă, deoarece porneste de la un fapt
real povestit de deținuții anilor 80
care mi-au dat interviuri în cartea mea
recentă apărută în octombrie la
Fundația Memoria cu titlul: *Memoria
Anilor 80. Nouă opozați ai
regimului comunism*. Acțiunea se
petrece la Târgu-Mureș, iar actorul a
existat și tragedia lui se cunoștea în
vremea aceea.

Bineînțeles ca am ficționalizat
întâmplarea și nici personajele nu au
nume reale, dar se poate vedea citind
textul. Aș dori confirmarea
primirii mailului.

Cu prețuire,

Lăcrămioara Stoenescu

Panoramic cultural 2022

Reghin, lansarea cărții „Literatură și destin. Ioan Bândilă-Mărceanu”,
antologie omagială realizată de Emilia Amariei și Nicolae Băciuț

Grigore Vieru evocat la Cenușă „Eminescu” din Montreal

A fost o întâlnire on-line emoționantă, în care n-au contat distanțele, cu participarea unor oameni dragi, vechi cunoștințe (Veronica Pavel Lerner, Milena Liț, Elena Buică, ajunsă la venerabila vârstă de 90 de ani, dar cu mintea și sufletul scilpitoare!), dar și a unor oameni minunați, care scriu și visează în limba română în lumea canadiană: Leonard Voicu, David Kimel, Carmen Oltean, Rodica Vinca, Corneliu Cenușe, Ela Ignat, Codruț Miron ș.a.

A fost evocat Grigore Vieru, s-au rostit poeme din lirica sa, s-au citit creații personale, iar eu „m-am spovedit”, pentru păcatele mele literare. Cum era și firesc, întâlnirea a pus temelie unor viitoare colaborări.

*

Stimate Doamnă Băciuț,

Doamna Lerner avea dreptate! Sunteți un om deosebit, agreabil, un bun comunicator cu o memorie impresionată și

în primul rând, un om de cultură.

Vă mulțumesc personal și în numele colegilor mei, pentru că ați acceptat invitația de a participa la Cenușă Mihai Eminescu din Montreal și pentru întreaga dumneavoastră cuvântare.

Mulțumim și pentru invitația de a colabora la revista *Vatra Veche*, amabilitate pe care v-o întoarcem și, de aceea, ne-am bucura să ne trimiteți poeme pentru revista *Repere Literare*. (Vă atașez primul număr în versiune pdf.)

Cu speranța ca acest contact să fie numai un debut al unei fructuoase colaborări, vă doresc multă sănătate și mult spor în tot ceea ce întreprindeți.

Cu stimă și considerație,

LEONARD I. VOICU

OCHIUL CICLOPULUI

Vasile Mic, Piscuri

Haiku	Zbor, nu aripă, Glas la ceruri înălțat, Rugă fierbinte	stânei sub stele	Reci frici se preling din spatele măștilor curg anxietăți
Mâna albă a gheișei gingaș atinge floarea de lotus	Dans de călușari - sunet de clopoței în ritmuri alerte	Dulce gutuie pe pervaz strălucite, far spre timpuri ferice	Luna dezmiardă coamele valurilor în pacea nopții
Mătase fină ștergere de borangic Speranța țese	Câine ciobănesc turma păstorește, stâlp	Gânduri răzlețe tulbură liniștile sufletului trist	MILENA MUNTEANU Toronto, Canada

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Florin Bengean,
Valeria Bilț, Sorina Bloj, A.I. Brumar, Aurel
Buzincu, Geo Constantinescu, Luminița Cornea,
Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Duncan, Justin-
Florin Dumitru, Dumitru Hurubă, Alexandru Jurcan,

Vasile Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu,
Ioan Marcoș, Eugen Mera, Cristina Sava, Mihaela
Malea Stroe, Nicolae Suci, Titus Suci, Gheorghe
Sarău, Ilie Șandru, Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan,
(Paris), Dumitru Ichim, George Filip (Canada), Andrei
Fischhof (Israel), Elena-Mihaela Gliga (SUA), Simina
Lazăr (Paris) Veronica Pavel Lerner (Canada),
Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA),
Mircea M. Pop (Germania), Ognean Stamboliev
(Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Alexandra Scherer (Paris), secretar de redacție

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI
PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată
fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2022 • Email : nicolaebaciut@yahoo.com;
vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon:
0744474258. • Tehnoredactare Sergiu Paul Băciuț • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea
asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora. • Revista
apare sub egida interesului cititorilor săi.

